รายงานการวิจัย

เรื่อง

การเปิดโอกาสให้ประชาชน
เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ

The Opportunity for the Public to the Take Part in Special Case Proceeding

กรมสอบสวนคดีพิเศษ

กระทรวงยุติธรรม

2551

ประเภทหนังสือ เอกสารรายงานการวิจัย
ชื่อภาษาไทย การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ
ชื่อภาษาอังกฤษ **The Opportunity for the Public to the Take Part in Special Case Proceeding.**
หนา 276 หน้า
พิมพ์ครั้งที่ 1 15 ธันวาคม 2551
พิมพ์ที่ กรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม

ที่ปรึกษา

พันตำรวจเอกทวี สอดส่อง	อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ
พันตำรวจเอก ดร.ณรัชต์ เศวตนันทน์	รองอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ
พันตำรวจเอกดุษฎี อารยะวุฒิ	รองอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ
พันตำรวจเอกสุชาติ วงศ์อนันต์ชัย	รองอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ
ผู้บัญชาการทุกสำนักคดี/สำนัก กรมสอบสวนคดีพิเศษ	
ดร.นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์	รองปลัดกระทรวงมหาดไทย
รองศาสตราจารย์ ดร. เสรี พงศ์พิศ	ประธานกรรมการมูลนิธิสถาบันส่งเสริมวิสาหกิจชุมชน
รองศาสตราจารย์ ดร.รัชชานนท์ ศุภพงศ์พิเชษฐ์	มหาวิทยาลัยมหิดล

ผู้ให้ข้อมูล

ผู้บริหารกระทรวงยุติธรรมและกรมสอบสวนคดีพิเศษ

ผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กรประชาชน ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและประชาชน (1) พื้นที่ภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัด เชียงราย เชียงใหม่และพิษณุโลก (2) พื้นที่ภาคกลาง ได้แก่ จังหวัดฉะเชิงเทรา ราชบุรี ปทุมธานีและสุพรรณบุรี (3) พื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษและสุรินทร์ และ (4) พื้นที่ภาคใต้ ได้แก่จังหวัดสงขลา นครศรีธรรมราชและพังงา

ผู้จัดเก็บข้อมูลและเรียบเรียงหลัก

ดร. ศรีปริญญา ธูปกระจ่าง ผู้อำนวยการส่วนพัฒนาระบบงานสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ สำนักพัฒนาและสนับสนุนคดีพิเศษ (พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ 8 หัวหน้าโครงการวิจัยฯ)

ดร.อัครเมศวร์ ทองนวล พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ 8 ว

ผู้ร่วมจัดเก็บข้อมูลและเรียบเรียง

- คำสั่งกรมสอบสวนคดีพิเศษที่ 460/2550 เรื่อง แต่งตั้งคณะทำงานโครงการวิจัย การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ลงวันที่ 19 ธันวาคม พ.ศ.2550
- คำสั่งกรมสอบสวนคดีพิเศษที่ 169/2551 เรื่อง แก้ไขเพิ่มเติมและแต่งตั้งคณะทำงานโครงการวิจัย การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ลงวันที่ 7 พฤษภาคม พ.ศ. 2551

ผู้ช่วยนักวิจัย พื้นที่จังหวัด เชียงราย เชียงใหม่ พิษณุโลก ฉะเชิงเทรา ราชบุรี ปทุมธานี สุพรรณบุรี อุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ สงขลา นครศรีธรรมราชและพังงา

ผู้พิสูจน์อักษร นางสาวณัฐวดี แสงสว่าง และ นางสาวสรวงเกล้า สองพิมพ์ นักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต

ทุนสนับสนุน กระทรวงยุติธรรม โดยสำนักงานกิจการยุติธรรม ปี พ.ศ.2551

... ไม่ว่าจะทำงานอะไรกับใคร
เพื่อสิ่งใด
ถ้าหากขาดความเชื่อถือ
ในงาน ในบุคคล ในเป้าหมาย แล้ว
จะหากำลังอันใดมาบันดาลใจ
ให้ขวนขวายในการงานมิได้เลย และ
ก็ยากที่ผลสำเร็จ
หรือความพอใจ
จะบังเกิดขึ้นได้ดังใจหมาย ...

พระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร มหาวิทยาลัยรามคำแหง ปี พ.ศ.2522

คำนำ

กรมสอบสวนคดีพิเศษ ได้ดำเนินการพัฒนาระบบราชการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 กำหนดให้เป็นตัวชี้วัดที่ 24 ระดับความสำเร็จในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบราชการ ในการดำเนินกิจการของกรมสอบสวนคดีพิเศษทั้งทางตรงและทางอ้อมผ่านเกณฑ์และมีแผนงานอย่างต่อเนื่อง โดยปี พ.ศ. 2551 ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากกระทรวงยุติธรรมจัดทำรายงานการวิจัย เรื่องการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ

วัตถุประสงค์เพื่อมุ่งศึกษา การมีส่วนร่วมและปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ พร้อมทั้งศึกษาแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ซึ่งคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการตามระเบียบวิธีวิจัยจัดเก็บข้อมูลและประมวลผลเชิงปริมาณ โดยใช้สถิติเชิงพรรณาบูรณาการข้อมูลเชิงคุณภาพ พร้อมด้วยการเสนอผลต่อที่ประชุมเชิงปฏิบัติการและสรุปเขียนรายงานฉบับสมบูรณ์นี้

กรมสอบสวนคดีพิเศษ ขอขอบพระคุณคณะผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงยุติธรรม ประชากรกลุ่มตัวอย่าง 4 ภาค คณะที่ปรึกษา คณาจารย์จากสถาบันจากศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง คณะทำงานและผู้ช่วยนักวิจัยในพื้นที่ทุกท่านที่กรุณามีส่วนร่วมสนับสนุนการจัดทำรายงานให้แล้วเสร็จ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจักเป็นข้อมูลสำคัญที่สามารถนำไปประกอบการวางแผนแม่บทของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

ดังนั้น การที่จะให้คดีพิเศษประสบความสำเร็จ จะต้องมีภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมตามขั้นตอนต่างๆ ตลอดจนการติดตามผลการดำเนินงานเพื่อผลักดันให้งานคดีพิเศษประสบความสำเร็จและเป็นการแก้ปัญหาการเชื่อมต่อของระบบราชการและป้องกันอิทธิพลอื่นที่เข้าแทรกแซง ความร่วมมือของประชาชนจึงเป็นการแก้ไขปัญหาที่สำคัญตรงตามสถานการณ์จริง สร้างภาพลักษณ์ ความศรัทธา ความเชื่อถือ ไว้วางใจและพึงพอใจต่อการดำเนินคดีพิเศษของกรมสอบสวนคดีพิเศษอย่างที่มุ่งประโยชน์สุขของประชาชนและปฏิบัติงานด้วยความซื่อสัตย์ โปร่งใส ตรวจสอบได้ มีความรับผิดชอบ กล้ายืนหยัดทำในสิ่งที่ถูกต้อง มุ่งผลสัมฤทธิ์ของงานและมีการปฏิบัติงานอย่างเสมอภาคตามมาตรฐานสากล

พันตำรวจเอก

(ทวี สอดส่อง)
อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ
ธันวาคม 2551

บทคัดย่อ

การวิจัย เรื่อง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย เรื่อง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ เพื่อมุ่งศึกษาการมีส่วนร่วม ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ และแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน

วิธีดำเนินการวิจัยและการออกแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและการวิจัยเชิงคุณภาพ ซึ่งการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการวิจัย ประชากรกลุ่มตัวอย่างเป็นประชาชนในชุมชนจากทุกภูมิภาค จำนวน 12 จังหวัด จำนวนรวมทั้งสิ้น 972 ราย ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้นำชุมชนและผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 64 ราย และผู้บริหารระดับสูงในกระทรวงยุติธรรมจำนวน 12 ราย ประกอบกับการสนทนากลุ่ม ผู้นำชุมชนและผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคละ 1 แห่ง รวม 4 แห่ง รวมจำนวนทั้งสิ้น 31 ราย และการประชุมเชิงปฏิบัติการเสนอผลการวิจัย เป็นเทคนิควิธีในการสรุปผลเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์

ผลการวิเคราะห์ประมวลผลด้วยโปรแกรมSPSS / W (Statistical Packages for Social Sciences for Windows) ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว(One-Way Analysis of Variance) และการทดสอบที (t-test) พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชน (1)ภูมิภาค (2)อายุ (3)ระดับการศึกษา (4)ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการดำรงชีวิตประจำวัน (5)ระดับความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีพิเศษ (6)ระดับความไว้วางใจต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ (7)ความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ (8)การเป็นสมาชิกเครือข่าย DSI ภาคประชาชน และ/หรือ สมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชนและ (9)ระดับรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกันจะมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในเชิงบวก หากแต่ (1)การมีบทบาทและสถานภาพสังคมในชุมชนท้องถิ่น (2)การเคยเข้าร่วมประชุมสัมมนาอบรมเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมในรอบ 3 ปี ที่ผ่านมา (3)การเคยเข้าร่วมประชุมสัมมนาอบรมเกี่ยวกับการประชาสังคมการมีส่วนร่วมของประชาชนในรอบ 3 ปี ที่ผ่านมาและ (4) ความคิดเห็นในการมีอาสาสมัครช่วยเหลือการปฏิบัติงานของ DSI ไม่มีผลต่อความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษแตกต่างกันแต่อย่างใด

ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษโดยเทคนิควิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน(Stepwise Multiple Regression Analysis) พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเชิงบวก ได้แก่ (1)การรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการดำรงชีวิตประจำวัน (2)ระดับรายได้ต่อเดือน (3)เพศ (4)ความพึงพอใจต่อผลงานของ DSI และ (5)อายุ หากแต่ (1)การศึกษาระดับอุดมศึกษา (2)การประกอบอาชีพหลักรับราชการ รัฐวิสาหกิจ และ (3)ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคดีพิเศษมีผลต่อความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในเชิงลบ

การวิจัยเชิงคุณภาพ ในความคิดเห็นความเป็นไปได้ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินคดีพิเศษ พบว่า ผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงยุติธรรมและกรมสอบสวนคดีพิเศษ ผู้นำชุมชน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประชาชนกลุ่มตัวอย่าง เห็นด้วยสมควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ

แนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินคดีพิเศษ ได้แก่ (1)การจัดประชุมสัมมนาอบรมให้ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคดีพิเศษ (2)รณรงค์ประชาสัมพันธ์ (3)การจัดเวทีเสวนา (4)ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมเครือข่ายอาสาสมัคร DSI ภาคประชาชน (5)การจัดช่องทางสื่อสารที่มีประสิทธิภาพการให้ข้อมูลข่าวสารแก่สื่อมวลชนและ การแถลงข่าว (6)การมีศูนย์ข้อมูลข่าวสารคดีพิเศษและ (7)การจัดการความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การถอดบทเรียน และนำสรุปบทเรียนคดีพิเศษในรูปแบบและลักษณะการกระทำความผิดต่างๆ และการจัดนิทรรศการ

ความคิดเห็นอื่นๆ ได้แก่ (1)ต้องมีวิธีการคุ้มครองพยาน (2)มีสวัสดิการ คัดคนที่มีจริยธรรม (3)ให้ความรู้ หรือการสอนให้ประชาชนได้ทราบถึงวิธีการหาหลักฐานและแจ้งหลักฐานให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ (4)การประชาสัมพันธ์ผลงาน รวมทั้งมาตรการต่าง ๆ ที่จะแก้ไขปัญหา การประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่างๆ (5)การจัดการความรู้ ถอดบทเรียน จัดกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันของหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมและประชาชน บูรณาการงานยุติธรรมชุมชน

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย กรมสอบสวนคดีพิเศษ (1)ควรเป็นเจ้าภาพหลักในการจัดทำแผนวางแผนแม่บทระบบการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ปฏิบัติการบูรณาการงานยุติธรรมชุมชนด้านคดีพิเศษ มีแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน และมีการติดตามและประเมินผล (2)ควรเปิดช่องทางการติดต่อสื่อสาร เพื่อรับข้อมูลกลับ จากกลุ่มประชากรเป้าหมายต่างๆ (3)ควรประชาสัมพันธ์เน้นประเภทสื่อยอดนิยมของประชาชน คือ สื่อโทรทัศน์และสื่อหนังสือพิมพ์สร้างภาพลักษณ์ (Image) ที่ติดตราตรึงใจประชาชน (4)ควรมีอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์และปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีมาเป็นคณะกรรมการคดีพิเศษ หรือคณะที่ปรึกษา (5)ควรสร้างความเชื่อมั่นในการคุ้มครองพยาน และแจ้งสิทธิประโยชน์ต่อประชาชนในการมีส่วนร่วมต่างๆ เน้นการรักษาความลับ การสื่อสารโต้ตอบที่ปลอดภัย เช่น ใช้ Password เป็นต้น (6)ควรคัดคนดีที่มี จิตสาธารณะ มีความยึดมั่นในวิถีชีวิตตามแนวพระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียงเป็นอาสาสมัครคนดี ดีเอสไอ เข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน โดยจัดสวัสดิการและค่าตอบแทนตามความเหมาะสมและ (7)ควรจัดตั้งงบประมาณให้เหมาะสมในการสนับสนุนการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่หลักทุกพื้นที่

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ กรมสอบสวนคดีพิเศษ (1)ควรมีหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและดำเนินการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจและทักษะในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษทุกกลุ่มเป้าหมาย (2)ควรมีหลักสูตรฝึกอบรมให้เหมาะสมตามบริบทของชุมชนแต่ละภูมิภาค เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระดับรายได้ องค์ความรู้เกี่ยวกับข่าวสาร ระดับความรู้พื้นฐานที่มีต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ การใช้สื่อแต่ละประเภท (3)ควรจัดหลักสูตรการฝึกอบรม และหรือหลักสูตรการเรียนการสอนให้กับกลุ่มประชาชน ข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ และสถาบันการศึกษา เพื่อสร้างจิตสาธารณะเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์สุขส่วนรวม (4)ควรทำงานเชิงรุกร่วมกับเครือข่ายยุติธรรมด้วยการให้องค์ความรู้ด้านการแสวงหาพยานหลักฐานในการสืบสวนสอบสวนโดยนิติวิทยาศาสตร์เพื่อพิสูจน์การกระทำผิดอย่างเป็นธรรมโปร่งใส และเชื่อถือได้ (5)ควรประสานเครือข่ายในระดับชุมชนพื้นที่ภายในประเทศและต่างประเทศ เพื่อถอดบทเรียนการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เป็นมาตรฐานสากลและว่าด้วยหลักสิทธิมนุษยชน (6)กรมสอบสวนคดีพิเศษ ควรจัดทำรายงานการประเมินผลในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือการสืบสวนสอบสวนกับหน่วยงานของเครือข่าย เพื่อทบทวนแนวทางและแผนงานที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันและ (7)ควรพัฒนาทำเนียบเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเป็นฐานข้อมูลที่ปรึกษา และพัฒนาองค์ความรู้ลงสู่ประชาชนในพื้นที่

ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป กรมสอบสวนคดีพิเศษ ควรจัดทำกรณีศึกษาในแต่ละพื้นที่ในลักษณะการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนด้านคดีพิเศษโดยเป็นการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research)

ABSTRACT

The research of the opportunity for public to participate in special case proceeding

The objective of the research of the opportunity for public to participate in special case proceeding is to study the participation, the participation factor together with the approach on public promotion and support upon the special case proceeding.

The research process was designed to be the Quantitative research and Qualitative research. The instrument for Quantitative research was questionnaires from each region of rural community all through the whole country at the amount of 12 provincial totally 972 samples.

The instrument for Qualitative research was deep interview from rural area leaders and local administrators totally 64 samples, including high executive Justice Ministry officers totally 12 samples. Moreover, group interview between community leaders and local administrator was set at each region total 4 places with 31 participants respectively. Therefore, the workshop report from each meeting was prepared in printed papers as the result of research.

The researching finding was analyzed by SPSS/w, which showed the intention to participate in the special case proceeding. The statistical procedures employed to examine was One-Way Analysis of Variance, t-test found that the details of samples were categorized by (1) region (2) age (3)education level (4) level of the information acknowledgement (5) level of the fundamental acknowledgement of special case proceeding (6) level of the reliability in DSI process (7) the satisfaction toward the process achievement of DSI (8) the participation in DSI network at public side and/or being a member of Justice community network and (9) the differentiation on incomes which effected toward the decision making to participate in special case proceeding showed at the positive significantly. Nevertheless, the following factor which was not significantly effect to the participation in special case proceeding: (1) be situated and social status (2) be participated in seminar concerning with the course of justice within last 3 years (3) be participated in seminar concerning with public participation within last 3 years and (4) be given the opinion on setting a group of volunteers to perform DSI duty.

The factor which related to the participation on special case proceeding analyzed by using the Stepwise Multiple Regression Analysis found that the positive significant was (1) the information acknowledgement (2) income (3) gender (4) the satisfaction toward the process achievement of DSI and (5) age. Nevertheless, the negative significant stated as follow: (1) the higher education level (2) earn a living by being government official or state enterprise and (3) the fundamental acknowledgement of special case proceeding be effected to the public participation.

Moreover, the Qualitative research which stated on the possibility to participate in the special case proceeding found that high executive officers from Justice Ministry, DSI, community leaders, local administrators and population samples who agree upon the given opportunity to participate in the special case proceeding.

The approach on the promotion and support such as (1) organize the meeting or seminar in order to gain the knowledge of special case proceeding (2) emphasize on Public Relations (3) organize the public state (4) promote and support the public side of DSI volunteer network activities (5) organize an opportunity on the effective communication to mass media and set a press release (6) organize DSI call

center (7) organize exchange and summarize form and aspect on all legal mistake in special case then set an exhibition.

The opinion on the aspect of promotion and support of how to participate in the special case process such as (1) constitution law (2) the govern development system strategy plan (3) develop and train DSI officers on the aspect of promoting public participation (4) direct information to DSI should be easy and safe (5) set aside the budget for payment and expense all activities (6) officer's determination, trust and respect each other (7)consistent on duty consecutively.

The opinion on other aspect stated that (1) set appropriate witness's protection (2) set appropriate welfare to a morality person (3) set appropriate acknowledgement on forensic process and cases evident (4) set appropriate public relations upon the authority achievement through all kind of mass media (5) set appropriate acknowledgement on mutual beneficiary of other authority concern in Justice Ministry and integrate Justice community process.

The suggestion on police aspect stated that DSI should (1) to be main host on master plan preparation in special case proceeding system, integrate Justice community process by setting a right action plan as well as the follow up and evaluation (2) to organize a direct channel for feedback information from out sources (3) to organize a mass media through television and newspaper for good image in ones' eyes (4) to appoint the Director General of Public Relations Department and Deputy Director General from Prime Minister's office to occupy a position of DSI committee (5) to set a witness's confidence and announce the beneficial to one's whoever participate, emphasize on the safety secret channel such as use Password etc. (6) to select the right person with the moral of sufficiency economy philosophy way of life to be DSI volunteer on public side as well as to manage the budget of welfare and reward to the selected ones (7) to manage the appropriate budget to encourage officer's on duty all through the whole country.

The suggestion on the academic aspect stated that the department should (1) to organize the workshop seminar, to strengthen the understanding and skills (2) to organize the appropriate curriculum upon the community situation of each region, gender, age, education, income, information knowledge, fundamental knowledge toward DSI and the usage of mass media (3) to organize the curriculum on workshop seminar and/or on lesson plan to the selected people, government officials, state enterprise officials and educational institute to create whoever participate from a personal interest to common interest (4) to cooperate straight forward with Justice community network for investigation and forensic science in order to gain the integration and expansion on each crime cases (5) to integrate inbound and outbound community network to gain the international acknowledgement of human right (6) to organize the evaluation report in the memorandum of understanding upon the cooperation of investigation with other network organization in order to review the approach and plan at the right situation (7) to develop the up to date professional's directory for data based consulting and give direct knowledge to target group.

The suggestion for next research stated that DSI should prepare the case study on each region upon the cooperative research together with action research.

สารบัญ

หน้า

พระบรมราโชวาท ก
คำนำ ข
บทคัดย่อ ค
ABSTRACT จ
สารบัญ ช
สารบัญตาราง
ฏ
สารบัญแผนภาพ ต

บทที่

1 บทนำ

1.1 ความนำ 1
1.2 ที่มาและความสำคัญของปัญหา 3
1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา 8
1.4 ขอบเขตการศึกษา 8
1.5 ประโยชน์ของการศึกษา 9
1.6 ข้อจำกัดในการวิจัย 9
1.7 นิยามศัพท์ 9
1.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย 13

2 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 ความนำ 14
2.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน 14
2.2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน 14
2.2.2 ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชน 18
2.2.3 รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน 19
2.2.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน 20
2.2.5 เงื่อนไขของการมีส่วนร่วมของประชาชน 21
2.2.6 การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม 22
2.2.7 หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับภาคราชการ 24
2.2.8 การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม 26

สารบัญ(ต่อ)

หน้า

2 (ต่อ)

2.2.9 การเปิดโอกาสและส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการดำเนินการของภาครัฐ 27

2.2.10 การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมกับการพัฒนาระบบราชการ 28

2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกระบวนการยุติธรรม 32

2.3.1 ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (The Crime Control Model) 32

2.3.1.1 ความหมายการควบคุมอาชญากรรม 32

2.3.1.2 ขั้นตอนการควบคุมอาชญากรรม 33

2.3.2 ทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (The Due Process Model) 33

2.3.2.1 ความหมายของกระบวนการนิติธรรม 33

2.3.2.2 รูปแบบกระบวนการนิติธรรม 33

2.4 ระบบของกระบวนการยุติธรรม 34

2.4.1 ระบบกล่าวหาหรือต่อสู้ (Accusatorial System หรือ Adversary System) 34

2.4.2 ระบบไต่สวน (Inquisitorial System) 36

2.5 กระบวนการยุติธรรมของไทย 37

2.5.1 กระบวนการยุติธรรมของไทยสมัยโบราณ 37

2.5.2 กระบวนการยุติธรรมของไทยรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว 38

2.5.3 ระบบของกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยในปัจจุบัน 40

2.5.4 กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมไทยในทศวรรษหน้า 41

2.6 ยุทธศาสตร์การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย 42

2.6.1 ปฏิรูประบบการบริหารงานยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น 42

2.6.2 ปฏิรูปการดำเนินคดีให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น 43

2.6.3 ปฏิรูประบบการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดให้มีความหลากหลายมีประสิทธิภาพในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดได้มากขึ้น 44

2.6.4 ปฏิรูประบบการตรวจสอบและคุ้มครองสิทธิ 45

2.6.5 พัฒนากลไกตรวจสอบตามรัฐธรรมนูญ 46

สารบัญ(ต่อ)

		หน้า
2	**(ต่อ)**	
	2.6.6 จัดให้มีระบบการคุ้มครองพยานที่เหมาะสมโดยเฉพาะในคดีที่เกี่ยวข้องกับผู้มีอิทธิพลหรือองค์กรอาชญากรรม	46
	2.6.7 ส่งเสริมให้มีการพัฒนาบุคลากรในสาขาที่มีความจำเป็น	47
	2.6.8 ปรับปรุงเงินเดือน ค่าตอบแทน	47
	2.6.9 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาสังคมในกระบวนการยุติธรรม	47
	2.6.10 พัฒนามาตรการทางกฎหมายและเสริมสร้างความรู้เพื่อพัฒนากระบวนการยุติธรรม	47
	2.7 ระบบและกระบวนการยุติธรรมของต่างประเทศ	48
	2.7.1 ระบบและกระบวนการยุติธรรมของประเทศญี่ปุ่น	48
	2.7.2 ระบบและกระบวนการยุติธรรมของประเทศสหรัฐอเมริกา	55
	2.8 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	59
	2.8.1 การพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชน	61
	2.8.2 ผลการพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชน	62
3	**วิธีดำเนินการวิจัย**	
	3.1 ประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง	63
	3.1.1 ประชากรเป้าหมาย	63
	3.1.2 กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชน	63
	3.1.3 กลุ่มตัวอย่างผู้นำชุมชน	65
	3.1.4 กลุ่มตัวอย่างผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงยุติธรรมและกรมสอบสวนคดีพิเศษ	65
	3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	66
	3.2.1 แบบสอบถามประชาชนในชุมชน	66
	3.2.2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview)	67
	3.2.3 แบบจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)	68
	3.3 การทดสอบและพัฒนาเครื่องมือวิจัย	68
	3.3.1 การศึกษาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)	68
	3.3.2 การศึกษาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability)	69

สารบัญ(ต่อ)

หน้า

3 (ต่อ)

3.4 การติดต่อประสานงาน และการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม 69
3.4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม (Questionnaire) 69
3.4.2 การเก็บรวบรวมจากแบบสัมภาษณ์ลึก (Indepth Interview) และแบบการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) 72
3.4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงยุติธรรมและกรมสอบสวนคดีพิเศษ 73
3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย 74
3.5.1 การอธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง 74
3.5.2 การทดสอบข้อสมมติฐานการวิจัย 74
3.5.3 การวิเคราะห์แบบจำลองปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษของประชาชน 75

4 ผลการศึกษา

4.1 ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชน 77
4.2 การมีบทบาท/สถานภาพและการมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม 82
4.3 การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร 84
4.4 ภาพลักษณ์องค์กร ความไว้วางใจ และความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงาน 92
4.5 ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วม 97
4.6 ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ 101
4.7 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษโดยใช้เทคนิควิธีการวิเคราะห์การผันแปรและการทดสอบ (t-test) 106
4.7.1 การคัดเลือกตัวแปรที่ศึกษา และข้อสมมติฐาน 106
4.7.2 ผลการวิเคราะห์ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์การผันแปรและการทดสอบที (t-test) 108
4.8 การวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชน 142
4.8.1 วัตถุประสงค์ 142
4.8.2 ตัวแปรที่ศึกษาและระดับการวัด 142
4.8.3 กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ 145

สารบัญ(ต่อ)

หน้า

4 (ต่อ)

4.8.4 ผลการวิเคราะห์ถดถอยแบบจำลองความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ 147

5 ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

5.1 ความนำ 161

5.2 ข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารระดับสูงกระทรวงยุติธรรม 161

5.3 ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้นำชุมชน 169

5.4 ข้อมูลแบบสนทนากลุ่ม 173

6 ผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ

6.1 ความนำ 180

6.2 การเปิดประชุมเชิงปฏิบัติการ 180

6.3 การดำเนินการอภิปราย 185

6.4 การนำเสนอสรุปผลการวิจัยพร้อมฟังข้อแสนอแนะ 198

7 บทสรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

7.1 ความนำ 213

7.2 วิธีดำเนินการวิจัยและการออกแบบการวิจัย 213

7.2.1 การวิจัยและการออกแบบการวิจัย 213

7.2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล 214

7.2.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล 214

7.2.3.1 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ 214

7.2.3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ 220

7.3 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย 240

7.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 240

7.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ 242

7.4 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป 243

บรรณานุกรม 244

ภาคผนวก 256

รายนามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เชิงลึก : ผู้บริหารของกระทรวงยุติธรรม 257

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
4-1	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่ศึกษา จำแนกตามสถานะที่ศึกษา	79
4-2	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่ศึกษา จำแนกตามการมีบทบาท / สถานภาพทางสังคม การมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม	83
4-3	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่ศึกษา จำแนกตามการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในชีวิตประจำวัน	85
4-4	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่ศึกษา จำแนกตามความคิดเห็นต่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับคดีพิเศษ	86
4-5	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่ศึกษา จำแนกตามข้อคำถามความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับการดำเนินคดีพิเศษ	88
4-6	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่ศึกษา จำแนกตามระดับความรู้ ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับการดำเนินคดีพิเศษ	91
4-7	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่ศึกษา จำแนกตามระดับความเชื่อถือไว้วางใจ และระดับความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ	96
4-8	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่ศึกษา จำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับความจำเป็นในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ	98
4-9	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่ศึกษาจำแนกตามความคิดเห็นที่มีต่อการมีอาสาสมัครเครือข่าย DSI ภาคประชาชน	99
4-10	จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่ศึกษา จำแนกตามความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมทำงานกับเจ้าหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ	103

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
4-11	จำแนกและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่ศึกษา จำแนกตามความคิดเห็นว่า ช่องทางการสื่อสารใดมีความเหมาะสม	105
4-12	ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ	109
4-13a	ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษจำแนกตามภูมิภาคที่ศึกษา	110
4-13b	ผลการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียวของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ และภูมิภาคของกลุ่มตัวอย่างประชาชน	111
4-13c	การเปรียบเทียบคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ระหว่างภูมิภาคต่าง ๆ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประชาชน โดยเทคนิควิธี Scheffe	112
4-14a	ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษจำแนกตามอายุของกลุ่มตัวอย่างประชาชน	113
4-14b	ผลการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียวของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษและอายุของกลุ่มตัวอย่างประชาชน	113
4-14c	การเปรียบเทียบคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษระหว่างกลุ่มอายุต่างๆของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชน โดยเทคนิควิธี Scheffe	114
4-15a	ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษจำแนกตามระดับการศึกษา	116
4-15b	ผลการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียวของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษและระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างประชาชน	116
4-15c	การเปรียบเทียบคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษระหว่างระดับการศึกษาต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชน โดยเทคนิควิธี Scheffe	117
4-16a	ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษจำแนกตามระดับการรับรู้ข้อมูล	119

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
4-16b	ผลการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียวของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษและระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของกลุ่มตัวอย่างประชาชน	119
4-16c	การเปรียบเทียบคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษระหว่างระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของกลุ่มตัวอย่างประชาชนโดยเทคนิควิธี Scheffe	120
4-17a	ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษจำแนกตามระดับความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีพิเศษ	122
4-17b	ผลการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียวของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ และระดับความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีพิเศษ	122
4-17c	การเปรียบเทียบคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษระหว่างระดับความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีพิเศษของกลุ่มตัวอย่างประชาชนโดยเทคนิควิธี Scheffe	123
4-18a	ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษจำแนกตามระดับความเชื่อมั่นไว้วางใจที่มีต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ	125
4-18b	ผลการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียวของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ และระดับความเชื่อมั่นไว้วางใจที่มีต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ	125
4-18c	การเปรียบเทียบคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษกับระดับความเชื่อมั่นไว้วางใจของกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษโดยเทคนิควิธี Scheffe	126
4-19a	ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษจำแนกตามระดับความพึงพอใจที่มีต่อผลการดำเนินงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ	128

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
4-19b	ผลการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียวของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ และระดับความพึงพอใจที่มีต่อผลการดำเนินงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ	128
4-19c	การเปรียบเทียบคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษกับระดับความพึงพอใจที่มีต่อผลการดำเนินงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษโดย เทคนิควิธี Scheffe	129
4-20a	ค่าสถิติพื้นฐานของความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ จำแนกตามการเป็นสมาชิกเครือข่าย DSI ภาคประชาชนและสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชน	131
4-20b	การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชน	131
4-21a	ค่าสถิติพื้นฐานของความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ จำแนกตามระดับรายได้ของกลุ่มตัวอย่าง	133
4-21b	การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ เมื่อพิจารณาจากระดับรายได้ โดยการทดสอบ t-test	133
4-22a	ค่าสถิติพื้นฐานของความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ จำแนกตามการมีบทบาท / สถานภาพในสังคมของกลุ่มตัวอย่างประชาชน	134
4-22b	การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ เมื่อพิจารณาจากการมีบทบาท / สถานภาพในสังคมของกลุ่มตัวอย่างประชาชน โดยการทดสอบ t-test	135
4-23a	ค่าสถิติพื้นฐานของความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ จำแนกตามการเคยได้ร่วมประชุมสัมมนาอบรมเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมของกลุ่มตัวอย่างประชาชน	136
4-23b	การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ เมื่อพิจารณาจากการเคยเข้าร่วมประชุมสัมมนาอบรมเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม โดยการทดสอบ t-test	137

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง		หน้า
4-24a	ค่าสถิติพื้นฐานของความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ จำแนกตามการเคยเข้าร่วมประชุมประชาสังคมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน	138
4-24b	การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมใน การดำเนินคดีพิเศษ เมื่อพิจารณาจากการเคยเข้าร่วมประชาสังคม เกี่ยวกับการ มีส่วนร่วมของประชาชน	139
4-25a	ค่าสถิติพื้นฐานของความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ จำแนกตามความคิดเห็นที่มีต่อการจัดให้มีอาสาสมัครช่วยเหลือการปฏิบัติงาน DSI	140
4-25b	การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ เมื่อพิจารณาจากความคิดเห็นที่มีต่อการจัดให้มีอาสาสมัครช่วยเหลือการปฏิบัติงาน DSI	141
4-26	ระดับการวัดของตัวแปรตาม (Dependent Variables) และตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ทั้งหมดที่คัดเลือกเข้ามาศึกษาในแบบจำลองสำหรับการวิเคราะห์โดย Stepwise Multiple Regression Analysis	143
4-27	ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรตามและตัวแปรอิสระต่าง ๆ ที่ศึกษาในแบบจำลองวิเคราะห์ความต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ	148
4-28	เมตริกความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระต่าง ๆ ที่ศึกษาในแบบจำลองความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ	151
4-29	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยไม่ปรับฐาน (b) และค่าสัมประสิทธิ์ปรับฐาน (B) และ ค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)	153
4-30	ค่า Multiple R และค่า R Square ของแบบจำลองความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษของกลุ่มตัวอย่างประชาชน	157
4-31	ค่า F และความมีนัยสำคัญทางสถิติของแบบจำลองที่ 1 -8	158

สารบัญแผนภาพ

แผนภาพ	หน้า
1.1 กรอบแนวคิดในการจัดการวิจัย เรื่อง “การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ”	13
4.1 กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ กลุ่มตัวอย่างประชาชน โดยใช้เทคนิควิธี Stepwise Multiple Regression Analysis	146

บทที่ 1
บทนำ

1.1 ความนำ

กรมสอบสวนคดีพิเศษ เป็นองค์กรจัดตั้งใหม่ สังกัดกระทรวงยุติธรรม เป็นองค์กรสำคัญในกระบวนการยุติธรรม ขั้นตอนก่อนการฟ้องคดี ซึ่งถือเป็นหัวใจสำคัญ เนื่องจากเป็นจุดเริ่มต้นของกระบวนการยุติธรรมทั้งปวง คือ ตั้งแต่ขั้นตอนการป้องกันซึ่งเป็นการยับยั้งอาชญากรรมไม่ให้เกิดขึ้น ขั้นตอนการปราบปรามและระงับเหตุหลังจากอาชญากรรมได้เกิดขึ้นแล้ว ขั้นตอนการสืบสวน เพื่อหาสาเหตุของการเกิดอาชญากรรม ขั้นตอนการเก็บพยานหลักฐานแห่งคดีเพื่อนำมาเป็นหลักฐานแห่งคดีเพื่อนำมาเป็นหลักฐานประกอบการตั้งข้อหาจับกุมผู้ต้องสงสัย และขั้นตอนสุดท้าย ซึ่งเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดก็คือ การสอบสวนที่รวบทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมในชั้นนี้เข้าไว้ด้วยกัน เป็นการรวบรวมรายละเอียดทั้งหมดของคดีและคำให้การของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งจากผู้เสียหาย ผู้ต้องหาและพยาน จัดทำเป็นสำนวนส่งให้อัยการ (สำนักงานกิจการยุติธรรม,2550:19-20) และหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อนำไปสู่กระบวนการฟ้องร้องดำเนินคดีต่อผู้กระทำผิดต่อไป

กระบวนการยุติธรรมในขั้นตอนก่อนฟ้องคดีนั้น เป็นภาระหน้าที่และความรับผิดชอบของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งอาศัยอำนาจตามความในมาตรา 8 ฉ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหาร (ฉบับที่ 4) พ.ศ.2545 โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมออกกฎกระทรวง (ข้อ1) ให้กรมสอบสวนคดีพิเศษมีภารกิจเกี่ยวกับการป้องกันปราบปรามและควบคุมคดีพิเศษที่มีผลต่อเศรษฐกิจสังคม ความมั่นคง และความปลอดภัยดำเนินการเฝ้าระวัง สืบสวนหาข้อเท็จจริงและดำเนินคดีเพื่อปกป้องและรักษารายได้ของรัฐป้องกันปราบปรามขบวนการทุจริตและสร้างผลกระทบให้กับองค์กรอาชญากรรมข้ามชาติพิจารณาได้ว่ามีความพิเศษที่ปรากฏตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 ซึ่งมีบทบาทและหน้าที่เป็นทั้งพนักงานฝ่ายปกครอง ตำรวจ และข้าราชการพลเรือนที่มีลักษณะพิเศษเพิ่มเติมจากประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

โดยพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 20 มกราคม 2547 คดีพิเศษตามประกาศท้าย พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 และพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2551 ตามมาตรา 21(1) รวมปัจจุบัน 37 คดีความผิด

คดีพิเศษ คือความผิดทางอาญาตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 21 แบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือประเภทที่ 1 คดีความผิดอาญาตามกฎหมายที่กำหนดไว้ในบัญชีท้าย พระราชบัญญัติ และที่กำหนดไว้ในกฎกระทรวงจะต้องมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดตามที่บัญญัติไว้ในมาตรา 21(1) ข้อ (ก) (ข) (ค) (ง)หรือ (จ)ได้แก่

(ก) คดีความผิดทางอาญาที่มีความซับซ้อนจำเป็นต้องใช้วิธีการสืบสวนสอบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเป็นพิเศษ

(ข) คดีความผิดทางอาญาที่มีหรืออาจมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศหรือระบบเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ

(ค) คดีความผิดทางอาญาที่มีลักษณะเป็นการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญหรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม

(ง) คดีความผิดทางอาญาที่มีผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวการ ผู้ใช้ หรือผู้สนับสนุน อีกทั้งจะต้องเป็นไปตามรายละเอียดของลักษณะของการกระทำความผิดที่ ก.ค.พ.กำหนด

(จ) คดีความผิดทางอาญาที่มีพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจชั้นผู้ใหญ่ซึ่งมิใช่พนักงานสอบสวนคดีพิเศษหรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษเป็นผู้ต้องสงสัยเมื่อมีหลักฐานตามสมควรว่าน่าจะได้กระทำความผิดอาญาหรือเป็นผู้ถูกกล่าวหาหรือผู้ต้องหา

ประเภทที่ 2 ความผิดทางอาญาอื่นนอกจาก(1) ตามที่ ก.ค.พ. มีมติด้วยคะแนนเสียงไม่น้อยกว่าสองในสามของกรรมการทั้งหมดเท่าที่มีอยู่ ซึ่งผลงานปัจจุบัน ณ วันที่ 16 มิถุนายน 2551 ผลงานการดำเนินคดีพิเศษมีคดีพิเศษที่รับดำเนินการจำนวน 417 คดี คดีพิเศษที่ดำเนินการแล้วเสร็จ จำนวน 285 คดีและคดีพิเศษที่อยู่ระหว่างดำเนินการ จำนวน 132 คดี

พันธกิจกรมสอบสวนคดีพิเศษ ได้แก่

1) สืบสวน สอบสวน ป้องกัน ปราบปราม และควบคุมอาชญากรรมพิเศษ

2) พัฒนาบุคลากร โครงสร้าง มาตรฐานและองค์ความรู้เพื่อเป็นผู้นำในการป้องกัน ปราบปราม และควบคุมอาชญากรรมพิเศษ

3) เสริมสร้างบุคลากรให้มีมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในการบังคับใช้กฎหมาย

4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมกับทุกภาคส่วนในการสืบสวน สอบสวน ป้องกัน ปราบปราม และควบคุมอาชญากรรมคดีพิเศษ

1.2 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ยุทธศาสตร์กรมสอบสวนคดีพิเศษมุ่งอำนวยความยุติธรรมให้กับประชาชนอย่างเท่าเทียมกัน รวดเร็วมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม รุกป้องกัน เร่งปราบปรามอาชญากรรมคดีพิเศษและการทุจริตและประพฤติมิชอบ เสริมสร้างสมรรถนะในการบริหารองค์กรด้วย ระบบบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีสนับสนุนการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ (New Public Management) ซึ่งมุ่งบริหารแบบมืออาชีพ ที่ให้ความสำคัญกับการปรับบทบาท ภารกิจ และปรับกลยุทธ์ วิธีการบริหารจัดการทันต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปให้ได้ผลงานที่เกิดความคุ้มค่า มีประสิทธิภาพ และโปร่งใส ตอบสนองความต้องการที่หลากหลายของประชาชน โดยมีหลักการดำเนินงานที่มีมาตรฐานและมีวิธีวัดผลงานที่ชัดเจน มีการควบคุมผลผลิตและประหยัดในการใช้ทรัพยากร เปลี่ยนจากการควบคุมและดำเนินการมาเป็นการกำกับดูแลและอำนวยความสะดวกให้ประชาชนได้รับบริการที่ดีมีคุณภาพ มุ่งผลสัมฤทธิ์ที่สูงขึ้นและให้ความสำคัญต่อผลงาน (Performance Based Accountability) สูงขึ้น ตอบสนองความต้องการของประชาชน ซึ่งนำไปสู่การปรับปรุงกระบวนการบริหารงานภาครัฐด้านต่าง ๆ เป็นการบริหารงานที่มุ่งผลสัมฤทธิ์

ประกอบกับยุทธศาสตร์ของแผนแม่บทวิจัยกฎหมาย และระบบงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ.2550 – 2552 ในยุทธศาสตร์ที่ 2 การวิจัยการมีส่วนร่วมและความเสมอภาคในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและกระบวนการยุติธรรมทางเลือกระบุแผนงานที่1การวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนชุมชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในกระบวนการยุติธรรม สนองตอบรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ซึ่ง มีสาระสำคัญ ดำเนินการใน 4 แนวทางด้วยกัน คือ

1) คุ้มครอง ส่งเสริม และการขยายสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างเต็มที่
2) ลดการผูกขาดอำนาจรัฐและขจัดการใช้อำนาจอย่างไม่เป็นธรรม
3) ทำให้การเมืองมีความโปร่งใส มีคุณธรรมและจริยธรรม
4) ทำให้ระบบตรวจสอบมีความเข้มแข็งและทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ทั้งนี้การคุ้มครองส่งเสริมและการขยายสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างเต็มที่โดยประชาชนมีส่วนร่วมในการกำหนดชะตาชีวิตของตนเองได้ ดำเนินการในหลักการที่สำคัญดังต่อไปนี้

1) การเพิ่มประเภทสิทธิและเสรีภาพ ได้แก่

1.1) คุ้มครองข้อมูลส่วนบุคคลไม่ให้ถูกละเมิด (มาตรา 35)

1.2) เพิ่มสิทธิในกระบวนการยุติธรรม โดยการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว ทั่วถึง และเสียค่าใช้จ่ายตามควร โดยเด็ก เยาวชน สตรี คนพิการและทุพพลภาพได้รับการคุ้มครองในการดำเนินกระบวนพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม (มาตรา40) และที่สำคัญคือประชาชนมีสิทธิฟ้องศาลรัฐธรรมนูญด้วยตนเอง (มาตรา 208)

1.3) สิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนได้รับการคุ้มครองทั้งทางตรงหรือทางอ้อม (มาตรา 45 และมาตรา 46) รวมทั้งห้ามผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเจ้าของกิจการหรือถือหุ้นในกิจการสื่อสารมวลชนด้วยเพื่อป้องกันการใช้สื่อสารมวลชนเพื่อประโยชน์ของตนเอง (มาตรา 47 วรรคห้า)

1.4) ขยายสิทธิชุมชน โดยการเพิ่มสิทธิของชุมชน และชุมชนท้องถิ่นเพื่อให้ครอบคลุมถึงกรณีการรวมตัวกันของบุคคลขึ้นเป็นชุมชนโดยไม่จำเป็นต้องเป็นการรวมตัวกันมาเป็นเวลานานจนถือว่าเป็นชุมชนท้องถิ่นดั้งเดิม (มาตรา 66 วรรคหนึ่ง)

นอกจากนี้ การดำเนินโครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบอย่างรุนแรงต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติ จะต้องจัดให้มีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียก่อน (มาตรา 66 วรรคสอง) โดยชุมชนมีสิทธิที่จะฟ้องหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ รัฐวิสาหกิจ ราชการส่วนท้องถิ่น หรือองค์กรอื่นของรัฐที่เป็นนิติบุคคลเพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายบัญญัติรับรองสิทธิชุมชนไว้ (มาตรา 66 วรรคสาม)

1.5) ประชาชนมีสิทธิติดตามและร้องขอให้มีการตรวจสอบการปฏิบัติหน้าที่ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองและเจ้าหน้าที่ของรัฐ เป็นครั้งแรก (มาตรา 61 วรรคหนึ่ง) รวมทั้งมีสิทธิเข้าถึงรายละเอียดของร่างพระราชบัญญัติที่เสนอเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา (มาตรา 138 วรรคห้า) นอกเหนือจากสิทธิในการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของราชการ (มาตรา 55)

1.6) ให้สิทธิประชาชน 100,000 คน เข้าชื่อเพื่อเสนอขอแก้ไขรัฐธรรมนูญได้เป็นครั้งแรก (มาตรา 286 (1))

ทั้งให้คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฟ้องศาลรัฐธรรมนูญและศาลปกครองได้ ในกรณีที่กฎหมาย กฎ คำสั่ง หรือการกระทำใดขัดต่อรัฐธรรมนูญ และเป็นผู้เสียหายแทนประชาชนเพื่อฟ้องศาลได้ในกรณีที่มีการละเมิดสิทธิมนุษยชน (มาตรา 248 (1) และ (2))

2) แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐมีความชัดเจน รอบด้านและผูกพันรัฐมากกว่าเดิมโดยการบัญญัติ ดังนี้

2.1) มีการแยกหมวดแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐให้ครอบคลุมทุกด้านอย่างชัดเจนไม่ว่าจะเป็นด้านความมั่นคง ด้านศาสนา สังคม การศึกษาและวัฒนธรรม ด้านกฎหมายและการยุติธรรม ด้านการต่างประเทศ ด้านเศรษฐกิจ ด้านที่ดิน ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ด้านวิทยาศาสตร์ ทรัพย์สินทางปัญญาและพลังงาน และด้านการมีส่วนร่วมของประชาชน

2.2) กำหนดแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐในเรื่องที่สำคัญเพิ่มขึ้น เช่น รัฐต้องพัฒนาระบบงานภาครัฐโดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ คุณธรรมและจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐและส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการ (มาตรา 77 (4)) จัดให้มีการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม (มาตรา 80 (5), (6))

2.3) กำหนดให้รัฐบาลที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดินต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาให้สอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ โดยต้องระบุให้ชัดเจนว่าจะดำเนินการใด ในระยะเวลาใด และต้องจัดทำรายงานแสดงผลการดำเนินการ ว่ามีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง เสนอต่อรัฐสภา ปีละ 1 ครั้ง

3) ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานของท้องถิ่นและกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยระดับประเทศ โดยการกำหนดให้

3.1) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระอย่างเต็มที่ในการบริหารงานของตนเองในทุกด้าน การจัดทำบริการสาธารณะที่มีความหลากหลาย (มาตรา 274 วรรคหนึ่ง) การจัดโครงสร้างที่คล่องตัว (มาตรา 275 วรรคเก้า)

3.2) ปฏิรูประบบการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยให้บุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสถานะเป็นข้าราชการเช่นเดียวกับข้าราชการพลเรือนระดับประเทศ มีคณะกรรมการข้าราชการส่วนท้องถิ่นเป็นของตนเอง ที่อิสระจากส่วนกลาง โดยให้สามารถโอนย้ายข้าราชการระหว่างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้รวมทั้งการให้มีคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรมระดับท้องถิ่นด้วย (มาตรา 279)

3.3) เพิ่มการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับท้องถิ่น ให้ประชาชนในท้องถิ่นสามารถลงประชามติในเรื่องที่เกี่ยวกับท้องถิ่นของตนเองได้ (มาตรา 278 วรรคหนึ่งและวรรคสอง) ลดจำนวนประชาชนที่จะเข้าชื่อถอดถอนนักการเมืองท้องถิ่นและการเสนอร่างข้อบัญญัติท้องถิ่น (มาตรา 276 และ มาตรา 277) รวมทั้งการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องรายงานการดำเนินงานต่อประชาชน ในเรื่องการจัดทำงบประมาณ การใช้จ่าย และผลการดำเนินงานในรอบปี เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบกำกับการบริหารจัดการ (มาตรา 278 วรรคสาม)

3.4) ปรับปรุงระบบการกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้มีประสิทธิภาพ โดยให้มีมาตรฐานกลางในการดำเนินงาน เพื่อให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นปฏิบัติได้เองโดยคำนึงถึงความเหมาะสมและความแตกต่างของการพัฒนาและการบริหารงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการจัดให้มีกลไกการตรวจสอบการดำเนินงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยประชาชน (มาตรา273 วรรคสอง)

นอกจากนี้แล้ว ในข้อกฎหมายเป็นต้นว่า ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 26...การโอนคดีในกรณีพิเศษ...ตามความรู้สึกของประชาชนส่วนมากแห่งท้องถิ่นนั้น อันแสดงถึงความมุ่งมั่นอำนวยความยุติธรรมและช่วยเหลือประชาชนอย่างเสมอภาค ซึ่งในส่วนของสตรีปรากฏความชัดเจนในมาตรา 4 เช่นเดียวกันว่า ...หญิงมีสามี หญิงนั้นมีสิทธิฟ้องคดีได้โดยมิต้องได้รับอนุญาตของสามีก่อน..

ทั้งนี้ กรมสอบสวนคดีพิเศษได้ดำเนินการพัฒนาระบบราชการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ.2549 โดยมีการประยุกต์ในระดับสากล โดยหลัก 5 ประการ ดังนี้ คือ

1) เป็นส่วนราชการที่เปิดเผยข้อมูลและโปร่งใสในภารกิจที่หน่วยงานดำเนินการ โดยมีช่องทางในการให้ข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนทั้งกลุ่มเป้าหมายเฉพาะและประชาชนโดยรวม

2) มีการรับฟังความคิดเห็นจากผู้รับบริการแก่ประชาชนเกี่ยวกับภารกิจของส่วนราชการ โดยมีแผนการดำเนินงานและการจัดสรรทรัพยากรที่เหมาะสม

3) เป็นหน่วยงานที่มีระบบการจัดการข้อมูลที่ได้รับจากประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อนำข้อมูลต่างๆไปประกอบการปรับปรุงระบบการให้บริการประชาชน การปรับปรุงระบบการบริหารงานและการตัดสินใจเกี่ยวกับนโยบายสาธารณะ

4) เป็นหน่วยงานที่เปิดโอกาสให้ภาคประชาสังคม ได้แก่ภาคเอกชน ภาคประชาชนและเครือข่ายต่างๆ ได้มีโอกาสเข้าร่วมในกระบวนงานของภาคราชการ โดยเฉพาะเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษา ร่วมกำหนดทิศทางนโยบายของส่วนราชการ การตัดสินใจที่มีผลต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนหรือตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายต่างๆ

5) เป็นส่วนราชการที่ภาคประชาชนมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของ โดยได้มีการจัดกระบวนการหรือกลไกที่เป็นรูปธรรมให้ภาคประชาชนได้เข้าร่วมในการติดตาม ตรวจสอบความก้าวหน้าของการดำเนินงานและผลสำเร็จในการทำงานของส่วนราชการ

ซึ่งได้กำหนดให้เป็นตัวชี้วัดที่ 24 ระดับความสำเร็จในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบราชการ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการบริหารและการดำเนินกิจการของรัฐทั้งทางตรงและทางอ้อม รวมทั้งการให้ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อต่างๆ โดยกำหนดชั้นของความสำเร็จเป็นเกณฑ์การให้คะแนน พิจารณาจากความก้าวหน้าของขั้นตอนการดำเนินงานตามเป้าหมาย คือ

ขั้นตอนที่ 1 ส่วนราชการมีการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารแก่ประชาชนอย่างโปร่งใสโดยมีช่องทางต่างๆ อย่างน้อย 5 ช่องทาง ได้แก่ เอกสารสิ่งพิมพ์ แผ่นพับ จดหมายข่าว แผนผัง ขั้นตอนการปฏิบัติงานติดประกาศต่างๆ เว็บไซด์ การจัดทำสปอร์ตโฆษณา การจัดทำโส้โก้ การจัดนิทรรศการ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านสิ่งตีพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านสื่อวิทยุ การจัดงานแถลงข่าว และการจัดทำสื่อเผยแพร่

ขั้นตอนที่ 2 ส่วนราชการมีระบบการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างน้อย ช่องทาง ได้แก่ การจัดให้มีตู้รับข้อคิดเห็น การจัดให้มีสายด่วน การจัดให้มีตู้ไปรษณีย์รับเรื่องจากประชาชน การสัมภาษณ์ความคิดเห็นของประชาชน การจัดสัมมนาวิชาการต่างๆ การจัดเวทีรับฟังความคิดเห็นของประชาชน การจัดให้มีศูนย์ข้อมูล/ห้องสมุด และการจัดทำเว็บไซด์ซึ่งมีช่องทางสื่อสารกับประชาชน

ขั้นตอนที่3 ส่วนราชการมีการนำความคิดเห็นของประชาชนไปประกอบการบริหารงาน โดยมีระบบการนำความคิดเห็นของประชาชนไปประกอบการบริหารงาน มีเจ้าหน้าที่รับผิดชอบและมีการดำเนินการเป็นรูปธรรม

ขั้นตอนที่ 4 ส่วนราชการมีที่ปรึกษาที่มาจากภาคประชาชน เป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่องและชัดเจน เช่นมีการประชุมร่วมกันอย่างน้อยปีละ2 ครั้งเป็นต้น

ขั้นตอนที่ 5 มีกระบวนการ/กลไกการติดตาม ตรวจสอบโดยภาคประชาชน

กรมสอบสวนคดีพิเศษ ได้ดำเนินผ่านตัวชี้วัดที่ 24 ดังกล่าวใน 5 ขั้นตอนข้างต้น ระดับความสำเร็จในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบราชการเป็นความสำเร็จในระยะแรก และจะต้องดำเนินการวัดระดับความสำเร็จในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบราชการในปีต่อๆ ไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในปี 2551 นี้ กรมสอบสวนคดีพิเศษได้รับงบสนับสนุนจากกระทรวงยุติธรรมในการดำเนินการวิจัยการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ

ดังนั้นคณะผู้วิจัย ในการอำนวยความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในสังคม เพื่อสร้างความเป็นธรรมและก่อให้เกิดความสงบสุขขึ้นในสังคมนั้น เป็นสิ่งที่มีความสำคัญที่จะต้องดำเนินการให้เกิดขึ้นกับประชาชนในทุกระดับของสังคม ซึ่งภาวะกิจดังกล่าวหากรัฐจะเป็นผู้ที่รับผิดชอบดำเนินการแต่เพียงฝ่ายเดียว ก็คงจะไม่สามารถกระทำได้บรรลุผลสำเร็จอย่างยั่งยืนได้ ดังนั้นการดำเนินภารกิจดังกล่าวจึงอยู่ที่คนภายในชุมชน ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดและมีส่วนได้เสียกับความยุติธรรมและความสงบสุขในชุมชนนั้น ๆ จะได้มีโอกาสและช่องทางที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมกับกระบวนการยุติธรรมภาครัฐ เพื่อแก้ไขปัญหาของชุมชนนั้นด้วยตนเอง โดยให้มีโอกาสในการดำเนินการกับกระบวนการยุติธรรมภาครัฐ

อย่างไรก็ตามกระบวนการยุติธรรมไทยนั้น มีข้อจำกัดในด้านของการเปิดรับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนทำให้การดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรมถูกผูกขาดโดยองค์การของรัฐในกระบวนการยุติธรรม ที่มีหลักการในการดำเนินงานที่ยึดถือความเป็นทางการตามตัวบทกฎหมายและระเบียบข้อบังคับของแต่ละหน่วยงานของตนเอง เป็นแนวทางปฏิบัติงานโดยที่ไม่ได้นำเอาจุดเด่นทางของสังคมไทย ที่เป็นสังคมที่มีวัฒนธรรมประเพณีที่ดีงามที่ชุมชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันอาชญากรรม จึงเห็นสมควรทำการวิจัย การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ลักษณะการมีส่วนร่วม ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน และศึกษาแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการดำเนินงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

1.3 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.3.1 เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการดำเนินคดีพิเศษ ได้แก่ การร่วมแจ้งเบาะแส ร่วมให้ข้อมูลความเป็นจริง ร่วมกล่าวโทษ ร้องทุกข์ ร่วมเป็นพยาน ร่วมติดตามผลการดำเนินคดีพิเศษ ร่วมรับประโยชน์ในชื่อเสียงการดำเนินคดีพิเศษ

1.3.2 เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการดำเนินคดีพิเศษ

1.3.3 เพื่อศึกษาแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการดำเนินคดีพิเศษ สนองตอบรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ.2550 ยุทธศาสตร์ของแผนแม่บทวิจัยกฎหมายและระบบงานในกระบวนการยุติธรรม พ.ศ.2550-2552 และนโยบายการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบราชการ กรมสอบสวนคดีพิเศษ

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ ศึกษาขอบเขตพื้นที่ทั่วประเทศไทย โดยการศึกษา ดังนี้

14.1 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้บริหารในกระทรวงยุติธรรมทุกกรมฯ และผู้บริหารกรมสอบสวนคดีพิเศษ รวม 12 ราย และ ผู้แทนองค์ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พื้นที่ภาคเหนือ ภาคกลาง (กรุงเทพและปริมณฑล) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้จำนวน 4 แห่งๆละ 20ราย รวม 80 ราย

14.2 การวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ใช้วิธีการรวบรวมจากแบบสอบถามอย่างมีโครงสร้างประชากรครอบคลุมในพื้นที่ภาคเหนือ ภาคกลาง (กรุงเทพและปริมณฑล) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคใต้ จำนวนรวม 12 จังหวัดๆละ 80 ราย รวม 960 ราย โดยมีสัดส่วนเป็นหญิงและชายจำนวนเท่ากันใช้พื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นพื้นที่ทดสอบเครื่องมือจัดเก็บข้อมูล

ทำการบูรณาการข้อมูลเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ร้อยเรียงตามวัตถุประสงค์และขยายความข้อมูลเชิงปริมาณโดยการประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสถิติโดยใช้คอมพิวเตอร์ โปรแกรม SPSS / W (Statistical Packages for Social Sciences for Windows) ใช้สถิติพรรณา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ค่าร้อยละ (Percentage) ค่ามัชฌิมเลขคณิต (Mean) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าต่ำสุด (Minimum) และค่าสูงสุด (Maximum)

ทดสอบข้อสมมุติฐานการวิจัย เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ กรณีเป็นตัวแปรอิสระ 1 ตัว กับตัวแปรตาม 1 ตัว คณะผู้วิจัยใช้เทคนิควิธีการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว (One - Way Analysis of Variance) เทคนิควิธีของ Scheffe และการทดสอบค่าที (t - test) และวิเคราะห์แบบจำลองปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษของประชาชน คณะผู้วิจัยใช้เทคนิควิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ซึ่งเป็นเทคนิควิธีการวิเคราะห์ตัวแปรอิสระหลายตัวกับตัวแปรตาม 1 ตัว โดยตัวแปรตาม คือ ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษของประชาชน (Scored of Desired to Participate with DSI)

1.5 ประโยชน์ของการศึกษา

1.5.1 กรมสอบสวนคดีพิเศษนำผลการวิจัยการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษมาปรับใช้ในการปฏิบัติงาน ส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ที่มีต่อการดำเนินคดีพิเศษ และเป็นการพัฒนากระบวนการยุติธรรม

1.5.2 ข้อค้นพบจากการศึกษานำมาประกอบการตัดสินใจทางการบริหารและการดำเนินคดีพิเศษ ทั้งทางตรงและทางอ้อมในกิจกรรมต่างๆ และเงื่อนไขตามกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ

1.5.3 เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกภาคส่วนในการสืบสวน สอบสวน ป้องกัน ปราบปรามและควบคุมอาชญากรรมคดีพิเศษในระยะสั้นและระยะยาว นำไปสู่การจัดทำยุทธศาสตร์ กรมสอบสวนคดีพิเศษต่อไป

1.6 ข้อจำกัดในการวิจัย

ข้อจำกัดภายในระยะเวลา ธันวาคม 2550 – กันยายน 2551 เป็นเงื่อนไขในการดำเนินการวิจัยที่จะต้องแล้วเสร็จ ซึ่งผู้วิจัยได้บริหารจัดการรวบรวมข้อมูลโดยคำนึงถึงความเชื่อถือได้ในประชากรที่เกี่ยวข้องมีส่วนได้ส่วนเสียอย่างแท้จริง

1.7 นิยามศัพท์

1.7.1 การมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการบริหารและการดำเนินคดีพิเศษ ทั้งทางตรงและทางอ้อมในกิจกรรมต่างๆ และเงื่อนไขตามกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ ได้แก่

(1) การร่วมแจ้งเบาะแสการกระทำความผิด
(2) ร่วมให้ข้อมูลความเป็นจริงในกรณีการกระทำความผิด
(3) ร่วมกล่าวโทษ ร้องทุกข์ให้ดำเนินคดีพิเศษ
(4) ร่วมเป็นพยานในดำเนินคดีพิเศษ
(5) ร่วมติดตามผลการดำเนินคดีพิเศษ

(6) ร่วมรับประโยชน์ในชื่อเสียงการดำเนินคดีพิเศษ
(7) ร่วมเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาของกรมสอบสวนคดีพิเศษ
(8) ร่วมกำหนดทิศทางนโยบายของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

1.7.2 คดีพิเศษ หมายถึง คดีตามมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547

1.7.3 การร่วมแจ้งเบาะแสการกระทำความผิด หมายถึง การกระทำการทางตรงหรือทางอ้อมในประการใดๆเพื่อแจ้งการกระทำความผิดต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ

1.7.4 ร่วมให้ข้อมูลความเป็นจริงในกรณีการกระทำความผิด หมายถึง การกระทำการทางตรงหรือทางอ้อมในประการใดๆเพื่อให้ข้อมูลความเป็นจริงในรู้หรือเห็นการกระทำความผิดต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ

1.7.5 ร่วมกล่าวโทษ ร้องทุกข์ให้ดำเนินคดีพิเศษ หมายถึง ผู้เสียหายหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้แสดงตนตามสิทธิแห่งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550

ทั้งนี้ผู้มีส่วนร่วมกล่าวโทษ หมายถึง การที่บุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ว่ามีบุคคลรู้ตัวหรือไม่ก็ดีได้กระทำความผิดอย่างหนึ่งอย่างใด

ผู้มีส่วนร่วมร้องทุกข์ หมายถึง การที่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ร้องเรียนบอกความทุกข์เพื่อขอให้ช่วยเหลือว่ามีผู้กระทำความผิดเกิดขึ้น จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม ซึ่งกระทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหาย และการกล่าวหาดังกล่าวนี้มีเจตนาจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ

1.7.6 ร่วมเป็นพยานในดำเนินคดีพิเศษ หมายถึง การมีส่วนร่วมโดยแสดงตนและให้ข้อมูลอันเป็นความจริงต่อพนักงานสอบสวนคดีพิเศษเพื่อเป็นหลักฐานในการดำเนินคดีพิเศษ

1.7.7 ร่วมติดตามผลการดำเนินคดีพิเศษ หมายถึง การมีส่วนร่วมติดตามการดำเนินคดีพิเศษตามสิทธิของประชาชนทั่วไป และหรือตามสิทธิของผู้เสียหายหรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสียได้ในคดีพิเศษ

1.7.8 ร่วมรับประโยชน์ในชื่อเสียงการดำเนินคดีพิเศษ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการรับรู้ ชื่นชมในชื่อเสียงการดำเนินคดีพิเศษ และหรือเป็นส่วนหนึ่งที่ได้รับการตอบแทนค่าตอบแทนจากการดำเนินคดีพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษ

1.7.9 ร่วมเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาของกรมสอบสวนคดีพิเศษ หมายถึง การมีส่วนร่วมเป็นคณะทำงานและหรือกรรมการที่ปรึกษาดำเนินคดีพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษ

1.7.10 ร่วมกำหนดทิศทางนโยบายของกรมสอบสวนคดีพิเศษ หมายถึง การมีส่วนร่วมในการเสนอแนะนำ เสนอข้อมูล เพื่อประกอบการตัดสินในการวางนโยบายของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

1.7.11 ระดับการมีส่วนร่วม หมายถึง การเข้าร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ 5 ระดับ ได้แก่น้อยที่สุด น้อย ปานกลาง มาก และมากที่สุด

1.7.12 พื้นที่เป้าหมายจัดเก็บข้อมูลรายภาค หมายถึง พื้นที่ภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัด เชียงราย เชียงใหม่และพิษณุโลก พื้นที่ภาคกลาง ได้แก่ จังหวัดราชบุรี ปทุมธานีและสุพรรณบุรีพื้นที่ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ได้แก่ จังหวัดอุบลราชธานี ศรีสะเกษและสุรินทร์ และพื้นที่ภาคใต้ ได้แก่จังหวัดสงขลา นครศรีธรรมราชและพังงา

1.7.13 ภาพลักษณ์ (Image) หมายถึง ภาพที่เกิดขึ้นในจิตใจประชาชนที่มีต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ

1.7.14 ผู้เสียหาย หมายถึง บุคคลผู้ได้รับความเสียหาย เนื่องจากการกระทำผิดฐานในฐานหนึ่ง รวมทั้งบุคคลอื่นที่มีอำนาจจัดการแทนได้ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามาตรา 4,5 และ 6

1.7.15 คำร้องทุกข์ หมายความถึง การที่ผู้เสียหายได้กล่าวหาต่อเจ้าหน้าที่ตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ว่ามีผู้กระทำความผิดขึ้น จะรู้ตัวผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ตาม ซึ่งกระทำให้เกิดความเสียหายแก่ผู้เสียหายและการกล่าวหาเช่นนั้นได้กล่าวโดยมีเจตนาจะให้ผู้กระทำความผิดได้รับโทษ

1.7.16 คำกล่าวโทษ หมายความถึง การที่บุคคลอื่นซึ่งไม่ใช่ผู้เสียหายได้กล่าวต่อเจ้าหน้าที่ ว่ามีบุคคลรู้ตัวหรือไม่ก็ดีได้กระทำความผิดอย่างหนึ่งขึ้น

1.7.17 การสืบสวน หมายความถึง การแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน ของพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนและเพื่อที่จะทราบรายละเอียดแห่งความผิด

1.7.18 การสอบสวน หมายความถึง การรวบรวมพยานหลักฐานและการดำเนินการทั้งหลายอื่นตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ซึ่งพนักงานสอบสวนได้ทำไปเกี่ยวกับความผิดที่กล่าวหา เพื่อที่จะทราบข้อเท็จจริงหรือพิสูจน์ความผิดและเพื่อจะเอาตัวผู้กระทำผิดมาฟ้องลงโทษ

1.7.19 อำนาจการสืบสวนทางอาญา กรมสอบสวนคดีพิเศษ หมายความถึง ในกรณีที่อธิบดีเห็นสมควรเสนอให้คณะกรรมการคดีพิเศษ (กคพ.) มีมติให้คดีความผิดทางอาญาใด เป็นคดีพิเศษตามมาตรา21(2) ไม่ว่าจะโดยมีผู้ร้องของตามประกาศ กคพ.ว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการในการร้องขอและเสนอให้ กคพ. มีมติให้คดีความผิดทางอาญาใดเป็นคดีพิเศษหรือเห็นเองหรือพนักงานสอบสวนคดีพิเศษมีคำขอ อธิบดีจะสั่งให้พนักงานสอบสวนคดีพิเศษแสวงหาพยานหลักฐานเบื้องต้นเพื่อนำเสนอ กคพ. ก็ได้

อธิบดีอาจสั่งพนักงานสอบสวนคดีพิเศษคนเดียว หรือ หลายคนก็ได้และจะสั่งโดยมีเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ ข้าราชการหรือลูกจ้าง กรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นผู้ช่วยเหลือ พนักงานสอบสวนคดีพิเศษ โดยให้ถือปฏิบัติตามข้อบังคับ กคพ.ว่าด้วยการมอบหมายให้เจ้าหน้าที่คดีพิเศษปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับคดีพิเศษและการสั่งการให้ข้าราชการหรือลูกจ้างกรมสอบสวนคดีพิเศษปฏิบัติงานเกี่ยวกับการสืบสวนด้วยก็ได้ (ราชกิจจานุเบกษา 9 ตุลาคม 2551หน้า 1-2 หมวด 1 การสืบสวน ข้อ 5)

1.8 กรอบแนวคิดในการวิจัย

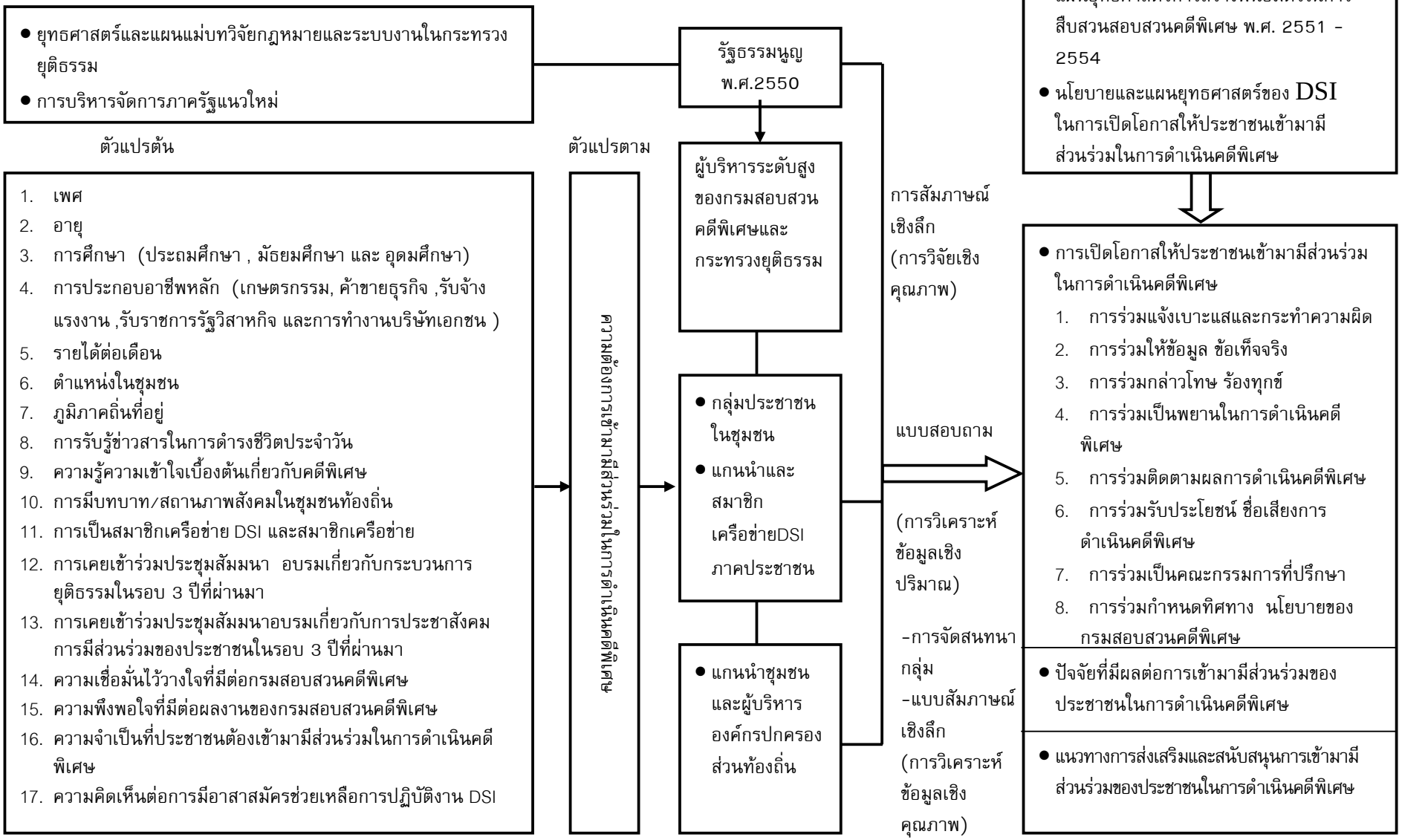

แผนภาพ 1.1 กรอบแนวคิดในการวิจัย เรื่อง “การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ”

บทที่ 2
ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 ความนำ

การวิจัยเรื่องการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ คณะผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรม และผลงานวิจัยที่ที่เกี่ยวข้องในแนวความคิด และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกระบวนการยุติธรรม ระบบและกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย และระบบและกระบวนการยุติธรรมในต่างประเทศ

2.2 ทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน

2.2.1 ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชน

Reeder (1963:39) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึงการร่วมกันในการปะทะสังสรรค์ทางสังคม ซึ่งรวมทั้งการมีส่วนร่วมของปัจเจกบุคคลและการมีส่วนร่วมเป็นกลุ่ม

WHO/UNICEF (1978:48) ให้ความหมายว่า การมีส่วนร่วมคือการที่กลุ่มของประชาชนก่อให้เกิดการรวมตัวที่สามารถจะกระทำการตัดสินใจใช้ทรัพยากร และมีความรับผิดชอบในกิจกรรมที่กระทำในกลุ่ม

F.V.S.Goodman (อ้างใน พงษ์ธร ธัญญสิริ, 2543:37) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง

1) กระบวนการซึ่งมวลชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในขั้นตอนต่าง ๆ ของกิจกรรมของส่วนรวม

2) มวลชนที่เข้าร่วมได้ใช้ความพยายามส่วนตัว เช่น ความคิด ความรู้ ความสามารถ แรงงาน ตลอดจนทรัพยากรของตนต่อกิจกรรมนั้นๆ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าการเกี่ยวข้องของกิจกรรม ต่าง ๆ ของมวลชนในกิจกรรมต่างๆ จะมี 2 ด้าน ได้แก่

2.1) ด้านความคิดหรือกำหนดนโยบาย ซึ่งแบ่งได้อีก 3 ระดับ คือ

2.1.1) มวลชนเป็นเพียงผู้ให้ข้อมูลข่าวสารและข้อคิดเห็น (Information Input)

2.1.2) มวลชนมีส่วนแบ่งในอำนาจตัดสินใจ (Share Decision Making)

2.1.3) มวลชนเป็นผู้กำหนดนโยบาย (Policy Formulation)

2.2) ด้านดำเนินการตามนโยบาย ซึ่งแบ่งได้อีก 3 ระดับ คือ

2.2.1) ร่วมกำหนดเป้าหมายแผนงาน (Participation on Formulating Objective and Plan)

2.2.2) ร่วมดำเนินการในกระบวนการจัดการ (Participating on Management Resources)

2.2.3) ร่วมหนุนช่วยทรัพยากรการบริหาร (Supporting on Management Resources)

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี (2526:20) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม การพิจารณาตัดสินใจ การร่วมปฏิบัติและร่วมรับผิดชอบในเรื่องต่าง ๆ อันมีผลกระทบถึงตัวประชาชน

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ (2527:183) กล่าวว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจและอารมณ์ (mental and emotional involvement) ของบุคคลหนึ่งในสถานการณ์กลุ่ม (group situation) ซึ่งผลของการเกี่ยวข้องดังกล่าวเป็นเหตุเร้าใจให้กระทำการให้ (contribution) บรรลุจุดมุ่งหมายของกลุ่มนั้น กับทั้งทำให้เกิดความรู้สึกร่วมรับผิดชอบกับกลุ่มดังกล่าวด้วย

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527:2) ให้คำจำกัดความของ การมีส่วนร่วมของประชาชนว่าหมายถึง การที่ประชาชนหรือชุมชนพัฒนาขีดความสามารถของตนเองในการจัดการและควบคุมการใช้และกระจายทรัพยากร และปัจจัยการผลิตที่มีอยู่ในสังคม เพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีพทางเศรษฐกิจและสังคม ตามความจำเป็นอย่างสมศักดิ์ศรีในฐานะสมาชิกสังคม

ปรัชญา เวสารัชช์ (2558:5) ให้ความหมายของ การมีส่วนร่วมของประชาชนว่าหมายถึง การที่ประชาชนเข้ามาเกี่ยวข้อง โดยการใช้ความพยายามหรือใช้ทรัพยากรบางอย่างส่วนตนในกิจกรรมซึ่งมุ่งสู่การพัฒนาของชุมชนและการมีส่วนร่วม (2546) เป็นการให้ความสำคัญกับการมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่นในการจัดการศึกษา โดยบุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์กรต่างๆ จะได้รับการส่งเสริมให้เข้าร่วมเสนอแนะ กำกับติดตาม และสนับสนุนการจัดการศึกษาเพื่อประโยชน์ของสังคมโดยรวม

สัญญา สัญญาวิวัฒน์ (2528:288) ให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่าหมายถึง พฤติกรรมอันกอปรด้วยการร่วมและสมยอมตามพฤติกรรมที่คาดหวังของกลุ่มทางการและไม่ใช่ทางการ หรือในความหมายก็คือ การที่ประชาชนก่อให้เกิดสิ่งต่างๆ ร่วมกันนั่นเอง

การมีส่วนร่วมของประชาชน (ศูนย์บริการประชาชน สำนักนายกรัฐมนตรี, www : publicconsultation.opm.go.th) หมายถึง การเปลี่ยนแปลงไปตามบริบททางสังคมและการเมือง ในอดีตการมีส่วนร่วมของประชาชนมักหมายถึงกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในทางการเมือง โดยให้ความสำคัญกับการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ซึ่งเป็นไปตามหลักการของประชาธิปไตยแบบเป็นตัวแทน ที่ประชาชนเลือกผู้แทนหรือตัวผู้แทนเป็นผู้ตัดสินใจและแก้ปัญหาของตน หากแต่ด้วยลักษณะของสังคมสมัยใหม่ที่สลับซับซ้อน ความคิดและความต้องการของประชาชนมีความหลากหลาย ทำให้การมีส่วนร่วมโดยผ่านตัวแทนมีข้อจำกัดและไม่มีหลักประกันว่าการตัดสินใจของตัวแทนจะตอบสนองต่อปัญหาและความต้องการของประชาชน

ปัจจุบันสังคมหันมาให้ความสำคัญกับระบบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ซึ่งเป็นระบบที่นอกจากประชาชนเลือกผู้แทนเข้าไปปกครองและบริหารราชการแผ่นดินแล้ว ยังมีส่วนร่วมโดยตรงในกระบวนการตัดสินใจของรัฐบาลที่จะมีผลกระทบต่อชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนอีกด้วย การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เริ่มปรากฏในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. ๒๕๔๐ ซึ่งส่งผลให้ความหมายของการมีส่วนร่วมของประชาชนกว้างขวางขึ้น การมีส่วนร่วมของประชาชนไม่ได้มีความหมายเฉพาะการไปใช้สิทธิเลือกตั้ง หรือ ร่วมรับประโยชน์เท่านั้น แต่ยังครอบคลุมถึงการร่วมรับรู้ ร่วมให้ความคิดเห็นในกระบวนการตัดสินใจของหน่วยงานรัฐ และร่วมสนับสนุนติดตามการทำงานของภาครัฐ เพื่อทำให้เกิดการตัดสินใจที่ดีและได้รับการสนับสนุนจากประชาชน

ในความหมายของหลักการมีส่วนร่วม (Participation) หมายความว่า กระบวนการบริหารการปกครองประเทศนั้นจะต้องมุ่งเน้นการลดบทบาทของรัฐลง โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนและภาคธุรกิจเอกชนเข้ามามีส่วนร่วม

หรือในความหมายของการมีส่วนร่วม (Participation) หมายถึง การมีส่วนร่วมของภาคส่วนต่างๆ ที่มิใช่เพียงภาคประชาชน แต่ยังหมายถึงการมีส่วนร่วมของกลุ่มที่ได้รับผลกระทบจากการดำเนินโครงการหรือนโยบายสาธารณะบางประเภทของรัฐ การกระจายอำนาจและการมอบอำนาจให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและการประสานงานพัฒนาร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชนต่างๆ

พรชัย รัศมีแพทย์ (2540:225-226) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนมีความหมายเป็น 2 นัย ด้วยกัน ได้แก่

1) การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายของประเทศ และการบริหารประเทศ โดยผ่านกระบวนการทางการเมือง เช่น การเป็นผู้บริหารพรรคการเมือง การเป็นสมาชิกพรรคการเมือง การเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร การเป็นรัฐมนตรี การเป็นคณะรัฐมนตรี เป็นต้น รวมถึงการเข้าไปมีส่วนร่วมในการบริหารท้องถิ่นและการเป็นสมาชิกสภาท้องถิ่นด้วย

2) การมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การที่ประชาชนเข้าไปช่วยทำหน้าที่ซึ่งเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยกระทำการภายในกรอบของกฎหมายหรือนโยบายของรัฐ

หน้าที่ของรัฐซึ่งมีมากมายหลายประการนั้น ย่อมประกอบด้วยกิจกรรมหรือการกระทำต่างๆ เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของรัฐ คือ การจัดบริการสาธารณะให้มีประสิทธิภาพ กล่าวคือ มีความทั่วถึงและตรงกับความต้องการของประชาชน กิจกรรมบางเรื่องรัฐต้องดำเนินการเอง โดยประชาชนไม่อาจมีส่วนร่วมได้โดยตรง แต่อาจมีส่วนร่วมโดยทางอ้อมเพื่อให้รัฐสามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ส่วนบางเรื่องบางลักษณะก็อาจให้ประชาชนมีส่วนร่วมได้โดยตรงทั้งหมดหรือบางส่วน เพราะลำพังรัฐฝ่ายเดียวไม่อาจดำเนินการให้สำเร็จลุล่วงไปได้เลย หรือแม้จะทำได้สำเร็จก็อาจต้องใช้เวลาหรือค่าใช้จ่ายสูงเกินกว่าจะหามาใช้ได้ หรือไม่ทันสถานการณ์ หรืออาจมีความผิดพลาดเกิดขึ้นได้

ดังนั้น การมีส่วนร่วมของประชาชนจึงต้องเกิดจากความสำนึกในความรับผิดชอบต่อส่วนรวม สิ่งตอบแทนใดมาเป็นสิ่งจูงใจได้ทุกกรณี จึงอาจแบ่งการมีส่วนร่วมของประชาชนได้ 2 ลักษณะ คือ

2.1) การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตรง คือ การที่ประชาชนเข้าไปช่วยกระทำการในส่วนที่เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐ โดยมีขอบเขตของการกระทำ ได้แก่

2.1.1) การกระทำที่เป็นหน้าที่ของประชาชนในการมีส่วนร่วม ซึ่งโดยทั่วไปเป็นการกระทำตามหน้าที่ซึ่งมีกฎหมายบัญญัติไว้ การกระทำตามหน้าที่จึงต้องอยู่ในกรอบและเงื่อนไขที่กฎหมายบัญญัติไว้ หากผู้ใดไม่กระทำตามหน้าที่ก็จะต้องรับโทษตามกฎหมายนั้น

2.1.2) การกระทำที่เป็นสิทธิของประชาชนในการมีส่วนร่วม สิทธิเช่นว่านี้อาจเกิดจากกฎหมายที่บัญญัติขึ้นหรืออาจเกิดจากนโยบายของรัฐบาลหรือการริเริ่มของประชาชนเอง โดยประชาชนจะใช้สิทธินี้หรือไม่ก็ได้ เป็นดุลยพินิจหรือความสมัครใจของประชาชนเอง

2.1.3) การกระทำในฐานะเป็นเจ้าหน้าที่ชั่วคราวของรัฐ เจ้าหน้าที่ชั่วคราวมาจากประชาชนที่มีคุณสมบัติเหมาะสมกับตำแหน่งหน้าที่ และมีวาระการดำรงตำแหน่ง มีอำนาจหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดไว้ให้ทำหน้าที่ร่วมกับเจ้าหน้าที่ประจำ เพื่อให้งานในหน้าที่ของรัฐมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.1.4) การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยทางอ้อม คือ การที่ประชาชนไม่ได้เข้าช่วยกระทำการในส่วนที่เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ของรัฐโดยตรง แต่มีส่วนสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานของรัฐมีประสิทธิภาพ เช่น การให้ความร่วมมือโดยการเสียภาษีอากร ย่อมทำให้รัฐมีรายได้สำหรับดำเนินกิจกรรมในอำนาจหน้าที่ได้ เป็นต้น

2.2.2 ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชน

Cohen and Uphoff (1990) กล่าวถึง ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชน มี 5 ขั้นตอน ได้แก่

1) การมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ปัญหา (Analysis)
2) การมีส่วนร่วมในการเลือกวิธีการแก้ไขปัญหา (Decision Making)
3) การมีส่วนร่วมในการดำเนินการแก้ไขปัญหา (Implementation)
4) การมีส่วนร่วมรับผลประโยชน์จากโครงการ (Benefits)
5) การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (Evaluation)

ศรีปริญญา ธูปกระจ่าง (2529) ระบุ ขั้นตอนการมีส่วนร่วมของประชาชน มี 5 ขั้นตอน ได้แก่

1) การร่วมสำรวจข้อมูล
2) การร่วมวางแผนงาน
3) การร่วมดำเนินการตามแผนงาน
4) การร่วมติดตามผลงาน
5) การร่วมรับผลประโยชน์

ทัศนีย์ ไทยาภิรมย์ (2526) ได้แบ่ง ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชน มี 4 ขั้นตอน ได้แก่

1) ร่วมคิด : สภาพปัญหาที่มีอยู่ และสาเหตุปัญหา
2) ร่วมวางแผน : วิเคราะห์สาเหตุ จัดลำดับความสำคัญของปัญหาพิจารณา ทางเลือก
3) ร่วมดำเนินการ : ดำเนินงานตามโครงการและแผนกำหนดโครงการและแผนงาน
4) ร่วมติดตามประเมินผล : ประเมินผลความสำเร็จหรือล้มเหลวเป็นระยะๆ และแก้ไข

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง (2527) กล่าวถึง ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของประชาชน มี 4 ขั้นตอน ได้แก่

1) การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
2) การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
3) การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
4) การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

อคิน ระพีพัฒน์ (2527:320) ได้แบ่ง ขั้นตอนของการมีส่วนร่วมของชุมชน มี 4 ขั้นตอน ได้แก่

1) การค้นหาปัญหา สาเหตุของปัญหา ตลอดจนแนวทางแก้ไข
2) การตัดสินใจเลือกแนวทางและวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา
3) การปฏิบัติงานในกิจกรรมการพัฒนา
4) การประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

2.2.3 รูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน

องค์การสหประชาชาติ (United Nations,1981) ได้สรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน จำนวน 3 รูปแบบได้แก่

1) การมีส่วนร่วมแบบเป็นไปเอง ซึ่งเป็นไปโดยการอาสาสมัครหรือการรวมตัวกันขึ้นเอง เพื่อแก้ปัญหาของตนเอง โดยเน้นการกระทำที่มิได้รับการช่วยเหลือจากภายนอกซึ่งมีรูปแบบที่เป็นเป้าหมาย

2) การมีส่วนร่วมแบบชักนำ ซึ่งเป็นการเข้าร่วมโดยต้องการความเห็นชอบหรือสนับสนุนโดยรัฐบาล ซึ่งเป็นรูปแบบโดยทั่วไปของประเทศที่กำลังพัฒนา

3) การมีส่วนร่วมแบบบังคับ ซึ่งเป็นผู้มีส่วนร่วมภายใต้การดำเนินนโยบายของรัฐบาลภายใต้การจัดการโดยเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือโดยการบังคับโดยตรง รูปแบบนี้เป็นรูปแบบที่ผู้กระทำได้รับผลทันที

Macda (1982 อ้างในอำภรณ์ ช่างเกวียน, 2542:27) ได้สรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน จำนวน 3 รูปแบบได้แก่

1) การมีส่วนร่วมแบบแข่งขัน หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยการริเริ่มและติดตามในกระบวนการกำหนดความต้องการและเข้าร่วมกิจกรรมดำเนินงาน สนใจในผลของการพัฒนา

2) การมีส่วนร่วมแบบไม่แข่งขัน หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนา โดยไม่คำนึงถึงความสำคัญของการกำหนดแผนและนโยบาย ไม่สนใจผลของการกระทำในกิจกรรมด้วย

3) การมีส่วนร่วมแบบเฉื่อยชา หมายถึง การที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมโดยการจำยอม หรือถูกบังคับโดยสภาพแวดล้อม บุคคล หรือธรรมชาติ ซึ่งการมีส่วนร่วมลักษณะนี้จะเปลี่ยนแปลงตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป

กรรณิกา ชมดี (2524:13) ได้สรุปรูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชน จำนวน 10 รูปแบบได้แก่

1) การมีส่วนร่วมในการประชุม
2) การมีส่วนร่วมออกเงิน
3) การมีส่วนร่วมเป็นกรรมการ
4) การมีส่วนร่วมเป็นผู้นำ
5) การมีส่วนร่วมสัมภาษณ์
6) การมีส่วนร่วมเป็นผู้ชักชวน
7) การมีส่วนร่วมเป็นผู้บริโภค
8) การมีส่วนร่วมเป็นผู้ริเริ่ม หรือผู้เริ่ม
9) การมีส่วนร่วมเป็นผู้ใช้แรงงาน หรือเป็นลูกจ้าง
10) การมีส่วนร่วมออกวัสดุอุปกรณ์

2.2.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน

World Health Organization (อ้างใน สุชาติ อรุณวุฒิวงศ์, 2541: 22-23) เสนอว่าปัจจัยพื้นฐานในการระดมการมีส่วนร่วมของประชาชน มี 2 ปัจจัย ได้แก่

1) ปัจจัยของสิ่งจูงใจจากสภาพความเป็นจริงของชาวบ้านที่จะเข้าร่วมกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่ง ทั้งในแง่การร่วมแรง ร่วมทรัพยากร หรืออื่น ๆ นั้น มีเหตุผลอยู่ 2 ประการ คือ

1.1) การมองเห็นว่าตนจะได้รับประโยชน์ตอบแทนในสิ่งที่ตนทำไปซึ่งถือเป็นเรื่องกระตุ้นให้เกิดมีสิ่งจูงใจ

1.2) การได้รับคำบอกกล่าวหรือชักชวนจากเพื่อนบ้านให้เข้าร่วมโดยมีสิ่งจูงใจเป็นตัวนำ ซึ่งถือเป็นเรื่องของการก่อให้เกิดมีสิ่งจูงใจ

2) ปัจจัยโครงสร้างของช่องทางในการเข้ามีส่วนร่วม แม้ว่าชนบทเป็นจำนวนมากจะเห็นประโยชน์ของการเข้ามีส่วนร่วมในกิจกรรมการพัฒนา แต่ก็ไม่อาจเข้าร่วมกิจกรรมได้ เนื่องจากไม่เห็นช่องทางของการมีส่วนร่วม หรือเข้าร่วมแล้วก็ไม่ได้รับผลดังที่คาดคิดไว้ เนื่องจากการเข้ามีส่วนร่วมนั้นมิได้จัดรูปแบบความสัมพันธ์ที่เหมาะสม เช่น ภาวะผู้นำ ลักษณะการทำงาน กฎระเบียบแบบแผน เป็นต้น ดังนั้น ปัจจัยพื้นฐานทางด้านโครงสร้างของช่องทางในการเข้ามีส่วนร่วมจึงควรมีลักษณะ

2.1) เปิดโอกาสให้ทุกคนและทุกกลุ่มในชุมชนมีโอกาสเข้าร่วมในการพัฒนารูปแบบใดรูปแบบหนึ่ง โดยการเข้าร่วมอาจอยู่ในรูปแบบของการมีส่วนร่วมโดยตรงหรือโดยมีตัวแทนก็ได้

2.2) กำหนดเวลาที่แน่ชัด เพื่อให้ผู้ร่วมสามารถกำหนดเงื่อนไขได้

2.3) ปัจจัยอำนาจในการส่งเสริมกิจกรรมของการมีส่วนร่วมโดยปกติที่ผ่านมาในกิจกรรมหนึ่ง ๆ แม้ว่าประชาชนจะเห็นด้วยและมีโอกาสเข้าร่วม แต่ไม่อาจกำหนดเป้าหมาย วิธีการหรือผลประโยชน์ของกิจกรรม เพราะสิ่งเหล่านี้เจ้าหน้าที่ของรัฐเป็นผู้กระทำ

สากล สถิตวิทยานนท์ (2532:166-167) ให้ความเห็นว่า การมีส่วนร่วมเกิดจากปัจจัยมี 3 ปัจจัย ได้แก่

1) ความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน ซึ่งเกิดจากความสนใจและความกังวลส่วนบุคคล ซึ่งบังเอิญพ้องต้องกัน กลายเป็นความสนใจและกลายเป็นความห่วงกังวลร่วมกันของส่วนรวม

2) ความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกันที่มีต่อสถานการณ์ที่เป็นอยู่นั้นผลักดันให้พุ่งไปสู่การรวมกลุ่ม วางแผน และลงมือกระทำร่วมกัน

3) การตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่พึงปรารถนา การตัดสินใจร่วมกันนี้จะต้องรุนแรงและมากพอที่จะทำให้เกิดความคิดริเริ่มกระทำการที่สนองตอบความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น

2.2.5 เงื่อนไขของการมีส่วนร่วมของประชาชน

อนุภาพ ถิรลาภ (2528:21-22) กล่าวถึง เงื่อนไขพื้นฐานของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาว่าเกิดจากพื้นฐานของประชาชน มี 4 เงื่อนไข ได้แก่

1) ประชาชนจะต้องมีความพร้อมที่จะมีส่วนร่วม กล่าวคือ ประชาชนจะต้องมีศักยภาพที่จะเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เช่น ประชาชนจะต้องมีความสามารถในการค้นหาความต้องการวางแผน จัดการ บริหารองค์กร และการใช้ทรัพยากรในที่สุด

2) ประชาชนจะต้องมีความพร้อมที่จะมีส่วนร่วม กล่าวคือ ประชาชนต้องมีสภาพทางเศรษฐกิจ วัฒนธรรม และกายภาพที่เปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วม

3) ประชาชนจะต้องมีความเต็มใจ เห็นประโยชน์ในการเข้าร่วม จะต้องมิใช่เป็นการบังคับ หรือผลักดันให้เข้าร่วม โดยที่ประชาชนมิได้ประสงค์จะเข้าร่วมในนัยหนึ่งนัยใด

4) ประชาชนจะต้องมีความเป็นไปได้ที่จะเข้าร่วม กล่าวคือ ประชาชนจะต้องมีโอกาสที่จะเข้าร่วม ซึ่งเป็นการกระจายอำนาจให้แก่ประชาชนในการตัดสินใจ และกำหนดกิจกรรมที่ตนต้องการในระดับที่เหมาะสม ประชาชนจะต้องมีโอกาสและมีความเป็นไปได้ที่จะจัดการด้วยตนเอง

2.2.6 การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรม

ในสังคมประชาธิปไตยการมีส่วนร่วมถือเป็นหลักการสำคัญอย่างหนึ่ง โดยหมายถึงการที่ประชาชนมีส่วนในการกำหนดนโยบาย การตัดสินใจในกิจการต่าง ๆ ของรัฐบาลตามวิถีทางประชาธิปไตย เช่น การเข้าเป็นรัฐบาล การแสดงความคิดเห็นทางการเมือง เป็นต้น

สำหรับกิจกรรมของกระบวนการยุติธรรมซึ่งอาจแบ่งได้เป็น 4 ประการ คือ จับ สอบสวน ตัดสิน และลงโทษนั้น ประชาชนต่างเข้าไปมีส่วนร่วมทั้งเป็นทางการตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายและทั้งที่ไม่เป็นทางการ ซึ่งเกิดจากการสร้างแบบแผนด้านบริหารของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมนั้น ๆ ที่มุ่งหมายให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลต่อการบริหารในกิจกรรมของตน

โดยเหตุที่อาชญากรรมเป็นภัยต่อสังคมส่วนรวม และเป็นปรากฏการณ์ของสังคม แม้ว่าภาระในการให้ความคุ้มครองปกป้องประชาชนจากภัยอาชญากรรมจะเป็นภาระของรัฐที่จะต้องกระทำ แต่หากคำนึงถึงสังคมโดยส่วนรวมแล้วจะเห็นว่า อาชญากรรมเป็นสิ่งที่มีผลกระทบต่อสังคมโดยส่วนรวม จึงเป็นภาระหน้าที่ของประชาชนในสังคมที่ควรจะช่วยกันป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมด้วย

การมีส่วนร่วมถือเป็นหลักการสากลที่อารยประเทศให้ความสำคัญและเป็นประเด็นหลักที่สังคมไทยให้ความสนใจเพื่อพัฒนาการเมืองเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ตามหลักการธรรมาภิบาลที่ภาครัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนในสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ เพื่อสร้างความโปร่งใสและเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจของภาครัฐให้ดีขึ้นและเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุกๆ ฝ่าย

ในการบริหารราชการเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2549 มาตรา3 พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่5) พ.ศ.2545 และพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 ให้ความสำคัญต่อการบริหารราชการอย่างโปร่งใส สุจริต เปิดเผยข้อมูล และการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายสาธารณะ

การตัดสินใจทางการเมือง รวมถึง การตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐในทุกระดับแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ.2546-2550 (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ, 2550) กำหนดเป้าประสงค์หลักที่จะบรรลุภายใน 5 ปี รวม 4 ประการ ได้แก่

1) การพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนที่ดีขึ้น

2) การปรับบทบาทภารกิจและขนาดให้มีความเหมาะสม

3) การยกระดับขีดความสามารถและมาตรฐานการทำงานให้อยู่ในระดับสูงเทียบเท่าเกณฑ์สากล

4) การตอบสนองต่อการบริหารปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยมียุทธศาสตร์รองรับ 7 ยุทธศาสตร์ ประกอบด้วย

4.1) การปรับเปลี่ยนกระบวนการและวิธีการทำงาน

4.2) การปรับปรุงโครงสร้างการบริหารราชการแผ่นดิน

4.3) การปรับรื้อระบบการเงินและการงบประมาณ

4.4) การทบทวนระบบบุคคลและค่าตอบแทนใหม่

4.5) การปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์ วัฒนธรรม และค่านิยมของระบบราชการ

4.6) การเสริมสร้างความทันสมัย (ราชการอิเล็กทรอนิกส์)

4.7) การเปิดระบบราชการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

การประเมินผลในภาพรวม พบว่า ผลจากการพัฒนาระบบราชการได้ส่งผลกระทบต่อสมรรถนะของประเทศโดยรวมในแนวบวก โดยอันดับประเทศไทย จากการจัดลำดับประเทศทั่วโลกขององค์กรอิสระ ทั้งกรณี ประเทศที่มีบรรยากาศน่าลงทุนทำธุรกิจก็ดี ประเทศที่มีธรรมาภิบาลดี และประเทศที่มีขีดความสามารถการแข่งขันในนานาชาติก็ดี

อันดับขีดความสามารถของประเทศไทย เมื่อเปรียบเทียบกับปีก่อน ๆ และนานาประเทศ สูงขึ้นกว่าเดิมในทุกกรณี และการประเมินภายในประเทศก็พบว่าประชาชนผู้รับบริการมีความพึงพอใจในระบบราชการมากขึ้นเป็นลำดับ

สถาบันนานาชาติเพื่อการจัดการ (Institute for Management Development : IMD) ได้จัดอันดับขีดความสามารถในการแข่งของประเทศและกลุ่มประเทศ ประเทศไทยจัดอยู่ในอันดับ 31 30 29 27(32) ในปี 2545 – 2548(2549) ตามลำดับ โดยในปี 2548 มีอันดับสูงกว่ามาเลเซีย (ซึ่งมีอันดับสูงกว่าประเทศไทยมาโดยตลอด) มาเลเซียมีอันดับ 24 21 16 28 (23) ในปี 2545-2548 (2549) ตามลำดับและอันดับประเทศไทยอยู่สูงกว่าประเทศเพื่อบ้านที่มีศักยภาพใกล้เคียงกัน ได้แก่ ฟิลิปปินส์ มีอันดับ 40 49 52 49 (49) ในปี 2545 -2548 (2549) ตามลำดับและอินโดนีเซีย มีอันดับ 47 57 58 59 (60) ตามลำดับ

แต่อย่างไรก็ดีในปี 2549 อันดับของประเทศไทยได้ลดต่ำลงเนื่องจากมีปัญหาภายในหลายด้านทั้งเศรษฐกิจ สังคมและการเมือง ส่งผลทำให้อันดับขีดความสามารถในการแข่งของประเทศในเวทีโลกของไทยลดต่ำลง ส่วนความเป็นประเทศที่มีบรรยากาศเอื้อต่อการลงทุนประกอบธุรกิจของโลก Word Bank และ International Finance Corporation : IFC ก็ได้จัดอันดับประเทศไทยอยู่ในลำดับที่ 18 จาก 175 ประเทศที่มีบรรยากาศเอื้อต่อการลงทุนประกอบธุรกิจมากที่สุดในโลกสำหรับปี 2550 จากองค์ประกอบที่ใช้ในการประเมิน 10 ปัจจัย โดยลำดับประเทศไทยขยับสูงขึ้นจากจากอันดับที่ 20 ของประเทศที่มีบรรยากาศเอื้อต่อการลงทุนทำธุรกิจมากที่สุดในโลก ในปี พ.ศ.2549 เป็นอันดับที่ 18 ดังกล่าว

นอกจากนี้ดัชนีชี้สภาวะธรรมาภิบาลของประเทศไทยตามเกณฑ์ธนาคารโลก สำนักงานธรรมาภิบาลโลกก็ได้จัดสภาวะธรรมาภิบาลของประเทศไทยอยู่ในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกและแสดงผลดำเนินการในช่วงปี 2548 ทั้ง 6 ด้าน ได้แก่ ดัชนีการมีสิทธิมีเสียงและความโปร่งใส ดัชนีชี้สภาวะเสถียรภาพทางการเมือง ดัชนีชี้สภาวะประสิทธิภาพของรัฐ ดัชนีชี้คุณภาพของกฎระเบียบต่างๆดัชนีชี้สภาวะการบังคับใช้กฎหมายและดัชนีชี้สภาวะการควบคุมปราบปรามคอร์รัปชั่น แม้ดัชนีบางตัวจะลดต่ำลงเล็กน้อย แต่มีดัชนีบางตัวถูกจัดในอันดับที่เพิ่มสูงขึ้น

เมื่อพิจารณาโดยรวมก็ถือว่าอยู่ในระดับที่น่าพอใจ ส่วนผลการสำรวจความพึงพอใจของประชาชนใน 3 ประเด็นหลัก ได้แก่ความพึงพอใจด้านเจ้าหน้าที่ผู้ให้บริการ ความพึงพอใจด้านกระบวนการ/ขั้นตอนการให้บริการ และความพึงพอใจด้านสิ่งอำนวยความสะดวก ผลที่ได้ปรากฏว่าประชาชนมีความพึงพอใจเพิ่มขึ้นในทุกด้าน

รัฐบาลได้ให้ความสำคัญในการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน โดยได้แถลงเป็นนโยบายของรัฐบาลและยังกำหนดไว้เป็นประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 7 ของแผนบริหารราชการแผ่นดิน (พ.ศ. 2548 -2551) การส่งเสริมประชาธิปไตยและกระบวนการประชาสังคม ซึ่งสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 7 ของแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ.2546 - 2550) ซึ่งเน้นการเปิดระบบราชการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

2.2.7 หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนกับภาคราชการ

การเปิดระบบราชการสู่กระบวนการประชาธิปไตย สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2550) กล่าวถึง ความเจริญก้าวหน้าด้านเทคโนโลยีข้อมูลข่าวสาร การพัฒนาทางการศึกษา การก้าวเข้าสู่สังคมแห่ง ความรู้ และการพัฒนาทางการเมือง โดยเฉพาะการเมืองภาคประชาชน ล้วนเป็นตัวแปรสำคัญที่ขับเคลื่อนสังคมไทยสู่สังคมประชาธิปไตยยุคใหม่ ที่ประชาชนตื่นตัวในเรื่องสิทธิมนุษยชน และเรียกร้องความเป็นธรรมในสังคม ให้ความสนใจเกี่ยวกับการตัดสินใจและการกำหนดนโยบายสาธารณะที่มีผลกระทบโดยตรงและโดยอ้อมของภาครัฐมากขึ้น และต้องการให้ภาครัฐมีการบริหารจัดการที่โปร่งใส เป็นธรรม และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

การบริหารปกครองของภาครัฐภายใต้ระบอบประชาธิปไตยจำเป็นต้องปรับกฎเกณฑ์กติกา พัฒนาระบบการบริหารราชการ และปรับระบบการปฏิสัมพันธ์ของภาครัฐกับภาคประชาสังคมเสียใหม่ การพัฒนาระบบราชการให้ก้าวเข้าสู่การบริหารจัดการภายใต้ระบอบประชาธิปไตยจึงเป็นนโยบายที่สำคัญอีกด้าน

นอกเหนือจากการพัฒนาคุณภาพบริการสาธารณะและการยกระดับขีดความสามารถการขับเคลื่อนระบบราชการสู่การบริหารราชการในระบบที่เปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมต้องดำเนินการทั้งในส่วนการปรับระบบและกระบวนการขั้นตอนการบริหารการสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชนในการกำหนดนโยบายการตัดสินใจและการปฏิบัติราชการ รวมถึงการพัฒนาความรู้ทักษะของข้าราชการในระดับต่างๆให้เข้าใจและมีทักษะความรู้ที่จะสามารถบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมได้อย่างถูกต้องและมีประสิทธิภาพประสิทธิผล

แม้ว่าหลักการบริหารปกครองในสากลและกฎหมายจะได้กำหนดไว้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับการเปิดระบบราชการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการแผ่นดิน แต่หน่วยงานภาครัฐอีกมากที่ยังไม่ได้ดำเนินการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง

หลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาคราชการนั้น International Association for Public Participation ได้แบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 5 ระดับ ดังนี้

1) การให้ข้อมูลข่าวสาร ถือเป็นการมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด แต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาคราชการจะเปิดโอกาสให้ประชาชน เข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่างๆ เช่น เอกสารสิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่างๆ การจัดนิทรรศการ จดหมายข่าว การจัดงานแถลงข่าว การติดประกาศ และการให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

2) การรับฟังความคิดเห็น เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธีต่างๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

3) การเกี่ยวข้อง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือร่วมเสนอแนะแนวทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย เป็นต้น

4) ความร่วมมือ เป็นการให้กลุ่มประชาชน ผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วม โดยเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ เป็นต้น

5) การเสริมอำนาจแก่ประชาชน เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงที่สุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่างๆ โครงการกองทุนหมู่บ้านที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด เป็นต้น

การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน อาจทำได้หลายระดับและหลายวิธี ซึ่งบางวิธีสามารถทำได้อย่างง่ายๆ แต่บางวิธีก็ต้องใช้เวลา ขึ้นอยู่กับความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ค่าใช้จ่าย และความจำเป็นในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นเรื่องละเอียดอ่อน จึงต้องมีการพัฒนาความรู้ ความเข้าใจในการให้ข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้องแก่ประชาชน การรับฟังความคิดเห็น การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม รวมทั้งพัฒนาทักษะ และศักยภาพของข้าราชการทุกระดับควบคู่กันไปด้วย

จากหลักการและความจำเป็นดังกล่าวทำให้การพัฒนาระบบราชการที่ผ่านมาได้มีการพัฒนากระบวนการบริหารราชการที่สนับสนุนการปรับกระบวนการทำงานของส่วนราชการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้นหรือที่เรียกว่า “การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม”

2.2.8 การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม

การส่งเสริมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ถือได้ว่าเป็นเงื่อนไขและเป็นกุญแจดอกสำคัญของความสำเร็จของการพัฒนาระบบราชการให้สามารถตอบสนองความต้องการของประชาชนและเอื้อต่อประโยชน์สุขของประชาชน เพราะกระบวนการมีส่วนร่วมเป็นปัจจัยสำคัญที่สนับสนุน และส่งเสริมให้ระบบราชการมีพลังในการพัฒนาประเทศอย่างสร้างสรรค์ อันเป็นเป้าหมายหลักของการพัฒนาระบบราชการยุคใหม่ที่เป็นราชการระบบเปิด

การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของภาคราชการที่มาจากทุกภาคส่วนของสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประชาชนผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และชุมชนท้องถิ่น จะช่วยทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความใกล้ชิดกับประชาชนได้รับทราบความต้องการและปัญหาที่แท้จริง ลดความขัดแย้งและต่อต้าน ทั้งยังเป็นการสร้างความรู้สึกเป็นเจ้าของ การทำงานร่วมกัน หันหน้ามาปรึกษาหารือกัน และร่วมกันแก้ไขปัญหาที่ยุ่งยากร่วมกัน อีกทั้งยังเป็นการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่เสริมสร้างให้ประชาชน ร่วมคิดร่วมตัดสินใจในประเด็นสาธารณะ ซึ่งเป็นบทบาทที่หน่วยงานภาคราชการจะต้องดำเนินการให้เกิดขึ้น

สำนักงาน ก.พ.ร. ได้ดำเนินการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนและทุก ภาคส่วนของสังคมมาโดยตลอด โดยสร้างศักยภาพของข้าราชการและเปิดโอกาสให้ภาคประชาชน และภาคีที่เกี่ยวข้องได้เข้ามามีส่วนร่วมให้ข้อเสนอแนะ ร่วมตัดสินใจเกี่ยวกับแนวทางการบริหารราชการของภาครัฐ โดยมีการดำเนินกิจกรรมต่างๆ เช่น จัดทำหลักสูตรเพื่อพัฒนาข้าราชการ การเสนอแนะนโยบายและปรับแนวทางการบริหารราชการให้เป็นระบบเปิดการดำเนินการสร้างเครือข่ายติดตามศึกษาการพัฒนาราชการเพื่อสร้างกลไก ติดตามศึกษาการพัฒนาระบบราชการและการสร้างการมีส่วนร่วมจากภาคส่วนต่างๆ เป็นต้น

ทั้งนี้ การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนและเครือข่ายภาคประชาสังคมทุกภาคส่วนเข้ามาเป็นหุ้นส่วน จะประสบความสำเร็จหรือไม่นั้น ขึ้นอยู่กับหน่วยงานราชการต่างๆ จะสนับสนุนให้เกิดการมีส่วนร่วมของประชาชนมากน้อยเพียงใด รวมทั้งต้องอาศัยกระบวนการความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายในสังคมที่เป็นพันธมิตรของภาคราชการ ซึ่งถึงเวลาแล้วที่ภาคราชการจะต้องร่วมมือกันเปิดระบบราชการให้ประชาชนมีส่วนร่วม เพื่อทำให้เกิดการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี เกิดการแบ่งสรรทรัพยากรอย่างยุติธรรม และลดความขัดแย้งในสังคม และที่สำคัญที่สุด คือ การสร้างกลไกของการพัฒนาระบบราชการที่ยั่งยืนเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนนั่นเอง

2.2.9 การเปิดโอกาสและส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนและสังคมมีส่วนร่วมในการดำเนินการของภาครัฐ

ปัญหาด้านเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันมีความซับซ้อน และการพัฒนาอย่างยั่งยืนต้องอาศัยกระบวนการความร่วมมือและการมีส่วนร่วมของหลายฝ่ายในสังคม ในขณะที่การพัฒนาในระยะเวลาที่ผ่านมาได้ทำให้ภาคประชาชนเติบโตและมีศักยภาพและมีความต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย แผนงาน โครงการของรัฐและบริหารจัดการ ชุมชน อีกทั้งภาครัฐมีขีดความสามารถจำกัด จำเป็นต้องเปิดโอกาสและส่งเสริมสนับสนุนให้ชุมชนและสังคมได้มีส่วนเข้ามาแก้ไขปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีแนวทางสำคัญ ดังนี้

1) จัดกระบวนการหรือกลไกการบริหารจัดการของรัฐที่เปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์สาเหตุของปัญหา การจัดทำแผน และดำเนินการแก้ไขปัญหาของชุมชน

2) สนับสนุนให้มีคณะกรรมการของประชาชนในชุมชนและท้องถิ่นให้ร่วมคิด ร่วมทำงาน และเรียนรู้ประสบการณ์ความรู้ความสามารถซึ่งกันและกัน

3) ส่งเสริมให้มีเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชนหรือท้องถิ่นในการแลกเปลี่ยนความรู้ ความเข้าใจในการพัฒนาด้านต่างๆ และผลกระทบจากการพัฒนา

4) จัดให้มีกระบวนการและช่องทางของการมีส่วนร่วม ในกิจกรรมทางการพัฒนาเป็น 2 ระบบควบคู่กันไป คือ ระบบการมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการพัฒนาร่วมกับภาครัฐซึ่งเป็นระบบที่มีการปฏิบัติอยู่ในปัจจุบันและระบบการจัดการกิจกรรมการพัฒนาใหม่ โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมอย่างสมบูรณ์ ซึ่งภาครัฐเป็นฝ่ายสนับสนุนในด้านนโยบาย มาตรการ และงบประมาณสนับสนุน

5) เสริมสร้างวิสัยทัศน์และสร้างขีดความสามารถในการจัดการหรือการมีส่วนร่วมให้แก่องค์กรประชาชน องค์กรพัฒนาเอกชน ภาคเอกชน สาธารณชน ภาคธุรกิจเอกชน เพื่อให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินแผนงานโครงการของรัฐหรือของชุมชน เช่น การใช้มาตรการจูงใจทางภาษี การสนับสนุนการฝึกอบรมด้านการจัดการ และการส่งเสริมความร่วมมือกับฝ่ายอื่นๆ ในสังคม

6) พัฒนาศักยภาพการดำเนินงานประชาสัมพันธ์ของรัฐและความร่วมมือระหว่างหน่วยงานประชาสัมพันธ์ ภาครัฐและภาคเอกชนในการให้บริการข่าวสารและข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการพัฒนาประเทศแก่ข้าราชการในกระทรวง ทบวง กรม และประชาชนอย่างเพียงพอให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ ทัศนคติ และการมีส่วนร่วมในการพัฒนาประเทศ

2.2.10 การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมกับการพัฒนาระบบราชการ

แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ. 2546-2550) ได้กำหนดเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 7 การเปิดระบบราชการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม โดยการยอมรับและให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนะความคิดเห็นร่วมปฏิบัติงานและการตรวจสอบผลการดำเนินงาน โดยมีมาตรการเปิดระบบราชการในแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการ ดังนี้

1) กำหนดเงื่อนไขและแนวทางเพื่อส่งเสริมให้หน่วยงานราชการได้ตระหนักถึงภาระหน้าที่ในการปฏิบัติราชการตามเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญและหลักนิติธรรม โดยเฉพาะการให้ข้อมูลความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติราชการ แนวทางการดำเนินงาน และการรายงานผลการปฏิบัติงานแก่ผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงและประชาชนทั่วไป

2) วางหลักเกณฑ์ให้แต่ละส่วนราชการจัดให้มีระบบปรึกษาหารือกับประชาชน การสำรวจความต้องการของประชาชน และ/หรือการจัดประชุมเพื่อรับฟังความคิดเห็นของประชาชนอย่างสม่ำเสมอเป็นระยะๆ โดยเฉพาะในโครงการหรือการปฏิบัติราชการที่อาจมีผลกระทบโดยตรงต่อประชาชน และควรมีการสรุปรายงานผลการดำเนินงานดังกล่าวเพื่อเผยแพร่และเป็นหลักฐานต่อไป

3) ให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาภาคประชาชน (Citizen Advisory Board) โดยเฉพาะในระดับปฏิบัติการ (กรม/จังหวัด/อำเภอ) เพื่อให้ข้อคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนา

นโยบายของรัฐและระบบการบริหารงานการให้บริการการวางแผนงาน/โครงการและการกำหนดตัวชี้วัดตลอดจนการวางระบบการให้ข้อมูลป้อนกลับ เกี่ยวกับผลการดำเนินงานและความพึงพอใจของประชาชนต่อการดำเนินงานของหน่วยงานราชการให้แต่ละส่วนราชการจัดให้มีอาสาสมัครภาคประชาชนเข้ามาร่วมทำงานกับข้าราชการโดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับโครงการพัฒนางานให้บริการสาธารณะบางประเภทหรืองานอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมเป็นต้น

4) ให้ทุกส่วนราชการนำเสนอข้อมูลสารสนเทศที่มีความจำเป็นต่อการแสดงภาระรับผิดชอบความโปร่งใสและเปิดเผยเกี่ยวกับการปฏิบัติงานลงในเว็บไซต์เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลสารสนเทศดังกล่าวได้โดยง่าย

5) กำหนดให้ความสำเร็จในการดำเนินกิจกรรมในการเปิดโอกาสให้ประชาชน มีส่วนร่วมในระบบราชการเป็นตัวชี้วัดหนึ่งในการบริหารที่ดีของส่วนราชการ

สำนักงาน กพร. (2549) กล่าวถึง การสนับสนุนการมีส่วนร่วมของภาคีทุกภาคส่วนและประชาชนในการบริหารงานภาครัฐเป็นรูปแบบการบริหารราชการแนวใหม่สำหรับสังคมไทยแต่เป็นเรื่องสำคัญที่ได้กำหนดไว้ทั้งในรัฐธรรมนูญ และในกฎหมายเพื่อการพัฒนาระบบราชการดังนั้น เพื่อให้เกิดการพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมที่บรรลุเป้าหมายอย่างเป็นรูปธรรมจำเป็นที่ต้องดำเนินการทั้ง 2 ส่วน คือส่วนที่หนึ่งการพัฒนาจากภายนอกภาคราชการ (Outside-in approach) คือ การสร้างศักยภาพและโอกาส (Empowerment and enabling) ให้ภาคประชาสังคมให้เข้ามามีส่วนร่วมและส่วนที่สองการพัฒนาจากภายในภาคราชการ (Inside-out approach) โดยต้องดำเนินการพัฒนาทักษะและความรู้ความเข้าใจกับทุกองคาพยพทั้งในส่วนกลางและระดับจังหวัดโดยจะต้องมีการกำหนดทั้งนโยบายและแนวทางการทำงานประสานเชื่อมโยงให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน

ประการสำคัญในระดับประเทศหรือส่วนกลางต้องมีนโยบายที่ชัดเจนที่กำหนดให้ส่วนราชการทุกกระทรวงทบวงกรมมีนโยบายการบริหารงานที่เป็นระบบเปิดโดยมีการกำหนดมาตรการแนวทางการดำเนินงานและกลไกตลอดจนการปรับกระบวนทัศน์ของข้าราชการและเจ้าหน้าที่ของรัฐให้เข้าใจและสามารถปฏิบัติราชการในระบบเปิดได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อเป็นการกำหนดบรรทัดฐานการทำงานที่เน้นให้เกิดการมีส่วนร่วมได้อย่างแท้จริง

สำหรับในระดับจังหวัดเป็นระดับที่ใกล้ชิดกับประชาชนจำเป็นต้องมีการดำเนินการเชิงปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรมต่อเนื่อง เพื่อให้การพัฒนาและการให้บริการสาธารณะของภาคราชการตอบสนองความต้องการและอำนวยประโยชน์สุขต่อประชาชน ในขณะเดียวกันก็เตรียมความพร้อมและความเข้มแข็งให้กับภาคีทุกภาคส่วนและประชาชนนอกภาคราชการให้มีความพร้อมและความเข้าใจเพื่อที่จะเกิดการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพสร้างสรรค์และสันติ ซึ่งสามารถแบ่งยุทธศาสตร์การดำเนินงานออกเป็น 2 ระดับ ดังนี้

1) การพัฒนาการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมเพื่อสร้างระบบราชการให้เป็นระบบเปิด

การพัฒนาระบบราชการไทยให้มีการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมซึ่งเป็นราชการระบบเปิดตามครรลองของการบริหารตามระบอบประชาธิปไตย (Democratic governance) จะสัมฤทธิ์ผลได้อย่างเป็นรูปธรรมต้องกำหนดรูปแบบและกระบวนการบริหารของส่วนราชการตลอดจนต้องสร้างค่านิยมและวัฒนธรรมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม (Engaged Governance Culture) ของข้าราชการ

แนวทางการดำเนินงานส่วนนี้จำเป็นต้องเริ่มจากการปรับกลไกและกติกาการบริหารราชการให้เป็นระบบเปิดควบคู่ไปกับการพัฒนาข้าราชการให้มีทักษะและมีความพร้อมเพื่อรองรับการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนโดยมีรายละเอียดกระบวนการสร้างศักยภาพการมีส่วนร่วมของส่วนราชการออกไปสู่ประชาชนดังนี้

2) กำหนดเป็นนโยบายสำคัญให้ทุกหน่วยงานในภาคราชการจัดทำนโยบายและแนวทางเพื่อการบริหารราชการแผ่นดินที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนให้ชัดเจนโดยอิงกรอบกฎหมายทั้งรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยและมาตรา 3/1 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 5) พ.ศ. 2545 และให้มีการจัดทำกรอบแนวทางการทำงานที่เน้นการมีส่วนร่วมในระดับหน่วยราชการมีส่วนร่วมภายในและระหว่างหน่วยงานเพื่อวางรากฐานการทำงานแบบมีส่วนร่วม

3) ส่งเสริมให้ส่วนราชการปรับปรุงระบบบริหารงานที่เอื้อต่อการสร้างการมีส่วนร่วมโดยจำเป็นต้องกำหนดมิติการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นส่วนหนึ่งในการทำสัญญาข้อตกลงการทำงานและเป็นตัวชี้วัดหนึ่งในการวัดผลการปฏิบัติงานตามวิธีการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ พร้อมกับสนับสนุนกระบวนการตรวจสอบและกระบวนการวัดผลการปฏิบัติงานดังกล่าวให้เป็นกระบวนการที่เปิดเผยโปร่งใสรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและให้สาธารณชนเข้ามามีส่วนร่วมในการประเมินผลงานอีกทางหนึ่งด้วย และกำหนดรางวัลและแรงจูงใจสำหรับการทำงานอย่างมีส่วนร่วมให้ชัดเจน

4) พัฒนาและสร้างความรู้ ความเข้าใจตลอดจนทักษะในการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมให้กับข้าราชการระดับต่างๆ โดยเฉพาะสำหรับผู้บริหารของส่วนราชการ โดยพัฒนาหลักสูตรการฝึกอบรมสำหรับข้าราชการระดับต่างๆ ให้มีทั้งมิติการมีส่วนร่วมของประชาชนควบคู่ไปกับหลักสูตรการบริหารความเสี่ยง การหาข้อยุติและการเจรจาในเชิงสันติ เทคนิคการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและกระตุ้นให้ส่วนราชการพัฒนาทักษะเหล่านี้ให้แก่ข้าราชการทุกระดับ ในขณะเดียวกันต้องปรับกระบวนทัศน์และทัศนคติของข้าราชการให้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นของการมีส่วนร่วมของประชาชน

5) พัฒนานวัตกรรมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โดยให้สำนักงาน ก.พ.ร. เป็นองค์กรนำในการส่งเสริมสนับสนุนส่วนราชการให้พัฒนานวัตกรรมการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม ให้คำปรึกษาส่วนราชการ รวมทั้งสรรหาส่วนราชการที่มีวิธีการบริหารราชการแบบมีส่วนร่วมที่โดดเด่นเพื่อเป็นหน่วยงานตัวอย่างในเรื่องนี้ และเผยแพร่แนวปฏิบัติที่ดีแก่ส่วนราชการอื่นๆ

6) พัฒนาและเพิ่มขีดความสามารถของส่วนราชการเพื่อรองรับการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน เช่น การทบทวนรูปแบบและแนวทางในการเปิดเผยข้อมูลการสื่อสารกับประชาชนหรือผู้รับบริการ การนำเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้ในการสื่อสารสองทางและเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างมีคุณภาพ

7) กระบวนการสร้างศักยภาพการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเข้าสู่ระบบราชการ พัฒนาความรู้ความเข้าใจ ขีดความสามารถ และเพิ่มโอกาสของภาคประชาสังคมและชุมชนในการเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารราชการ โดยเฉพาะการพัฒนาบริการสาธารณะ การติดตามตรวจสอบ และการมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ โดยส่งเสริมการสร้างกระบวนการเรียนรู้และการได้รับข้อมูลข่าวสารของประชาชนเพื่อการเข้ามามีส่วนร่วม จัดทำหลักสูตรเพื่อพัฒนาผู้นำการสร้างเวทีการมีส่วนร่วมในการบริหารในระดับต่างๆ จัดทำ คู่มือการบริหารราชการที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนเผยแพร่ให้ส่วนราชการและประชาชนได้รับทราบในวงกว้าง พัฒนากระบวนการเรียนรู้การบริหารราชการแบบมีส่วนร่วม โดยจะดำเนินการโครงการนำร่องทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค พร้อมกับพัฒนาโครงการเวทีประชาชนเพื่อพัฒนาระบบราชการไทย

กระบวนการสร้างศักยภาพการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนเข้าสู่ระบบราชการ ได้แก่

1) สร้างกลไกเครือข่ายภาคประชาสังคมในระดับจังหวัดเพื่อผลักดันการพัฒนาระบบราชการสู่การบริหารงานในระบบ

2) ส่งเสริมการจัดเวทีประชุมเครือข่ายเพื่อสร้างความเข้าใจและประสานงานระหว่างกลไกในระดับภูมิภาค เพื่อให้ข้อเสนอแนะและรับฟังความคิดเห็นในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์และเป้าหมายการพัฒนาในระดับจังหวัดหรือระดับอนุภูมิภาคกลุ่มจังหวัดกระตุ้นให้การดำเนินการมาจากการริเริ่มของเครือข่ายภาคประชาสังคมร่วมกับหน่วยงานราชการในแต่ละพื้นที่

3) ส่งเสริมและประสานงานกับกลไกเครือข่ายอย่างต่อเนื่องเป็นระบบเพื่อกระตุ้นให้เกิดการพัฒนาเครือข่ายระดับจังหวัด

4) พัฒนาผู้นำการเปลี่ยนแปลงให้เป็นวิทยากรเครือข่ายภาคประชาสังคมเพื่อเป็นแกนนำในการสร้างเวทีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทำงานร่วมกันระหว่างภาคราชการและภาคประชาสังคม

5) ส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการรวมตัวเป็นกลุ่มหรือคณะกรรมการที่ปรึกษาระดับจังหวัด (Citizen Advisory Board) เพื่อติดตามศึกษาและให้ความร่วมมือด้านการพัฒนาตามข้อตกลงการพัฒนา (Development agenda) ของแต่ละจังหวัดและการให้บริการสาธารณะระดับจังหวัดอย่างบูรณาการ

จากทฤษฎี ความหมายและแนวคิดข้างต้น คณะผู้วิจัย จึงสรุปในการวิจัยครั้งนี้ว่า

การมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการบริหารและการดำเนินคดีพิเศษ ทั้งทางตรงและทางอ้อมในกิจกรรมต่างๆ และเงื่อนไขตามกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ ได้แก่

(1) การร่วมแจ้งเบาะแสการกระทำความผิด

(2) ร่วมให้ข้อมูลความเป็นจริงในกรณีการกระทำความผิด

(3) ร่วมกล่าวโทษ ร้องทุกข์ให้ดำเนินคดีพิเศษ

(4) ร่วมเป็นพยานในดำเนินคดีพิเศษ

(5) ร่วมติดตามผลการดำเนินคดีพิเศษ

(6) ร่วมรับประโยชน์ในชื่อเสียงการดำเนินคดีพิเศษ

(7) ร่วมเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

(8) ร่วมกำหนดทิศทางนโยบายของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกระบวนการยุติธรรม

ประธาน วัฒนวาณิชย์ (150-154) ได้กล่าวถึงทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกระบวนการยุติธรรม ดังนี้

2.3.1 ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม (The Crime Control Model)

2.3.1.1 ความหมายการควบคุมอาชญากรรม

ทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรม เป็นทฤษฎีที่มุ่งการควบคุมอาชญากรรมเป็นสำคัญ มุ่งถึงการควบคุม ระงับ และปราบปรามอาชญากรรมเป็นใหญ่ ถือว่าหน้าที่อันสำคัญที่สุดของกระบวนการยุติธรรมทางอาญาคือ การควบคุมและการปราบปรามอาชญากรรม

การที่จะรักษาไว้ให้ได้ซึ่งความสงบสุขของสังคมต้องมีการควบคุมอาชญากรรมอย่างแน่นหนา คดีอาญาทั้งหลายทั้งปวงที่เข้ามาสู่ระบบงานยุติธรรมทางอาญาตามทฤษฎีนี้จะต้องดำเนินไปตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่กำหนดไว้อย่างสม่ำเสมอ ไม่หยุดชะงัก โดยมีกระบวนการกลั่นกรองในแต่ละขั้นตอน และขั้นตอนต่าง ๆ จะดำเนินไปอย่างต่อเนื่องและเป็นการปฏิบัติงานประจำ ซึ่งจะเริ่มตั้งแต่การสืบสวนก่อนทำการจับกุม การจับกุม การสอบสวนภายหลังการจับกุม การเตรียมคดีเพื่อฟ้องยังศาล การพิจารณาคดีและการพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิด และการปลดปล่อยจำเลย

2.3.1.2 ขั้นตอนการควบคุมอาชญากรรม

การดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ดังกล่าวนี้ ในกระบวนการยุติธรรมจึงต้องมีความรวดเร็ว ซึ่งหมายถึงโอกาสที่ผู้กระทำความผิดจะหลุดพ้นจากการถูกศาลพิพากษาลงโทษได้น้อยที่สุด ทฤษฎีนี้ถือว่าวิธีการดำเนินการตามขั้นตอนต่าง ๆ ที่มีประสิทธิภาพมากที่สุด ได้แก่ การวินิจฉัยคดีให้เสร็จไปตั้งแต่ขั้นตอนต้น ๆ ของกระบวนการยุติธรรม อันได้แก่ ตำรวจและอัยการ อันจะทำให้ผู้ต้องสงสัยหรือผู้บริสุทธิ์ได้รับการปลดปล่อยโดยเร็ว และในขณะเดียวกันก็จะทำให้การดำเนินคดีกับผู้ต้องหามีพยานหลักฐานแน่นหนาหรือผู้ต้องหารับสารภาพ

2.3.2 ทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม (The Due Process Model)

2.3.2.1 ความหมายของกระบวนการนิติธรรม

ทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม เป็นทฤษฎีที่ยึดกฎหมายเป็นสำคัญ และเรียกว่ารูปแบบที่ยึดถือการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน โดยทฤษฎีนี้จะมุ่งคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพส่วนบุคคลเป็นสำคัญ ถือหลักว่าบุคคลจะผิดได้จะต้องผ่านการตัดสินของศาลการดำเนินคดีจะต้องกระทำลงไปโดยมิให้ผิดพลาดได้ จะต้องไม่อคติ และ ไม่ใช้อำนาจในทางที่ผิด ผู้บริสุทธิ์จะต้องได้รับการป้องกัน ผู้ผิดก็ต้องได้รับการลงโทษ

2.3.2.2 รูปแบบกระบวนการนิติธรรม

รูปแบบกระบวนการนิติธรรม ยึดกฎหมายเป็นสำคัญ คือ จะถือว่าใครทำผิดหรือไม่นั้น จะต้องดำเนินไปตามวิธีที่ทำให้เชื่อว่าความเป็นธรรมได้เกิดขึ้นแล้ว ผู้ที่ถูกสงสัยว่ากระทำผิดจึงยังคงเป็นผู้บริสุทธิ์อยู่จนกว่าจะได้พิสูจน์ในวาระสุดท้าย ว่ากระทำผิดจริง ดังนั้นการดำเนินคดีอาญาจึงต้องมีความเป็นธรรมเป็นไปตามขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมโดยจะมีอุปสรรคขัดขวางมิให้ผู้ต้องหาถูกส่งผ่านไปตามขั้นตอนต่าง ๆ ในกระบวนการยุติธรรมอย่างสะดวกไม่ได้ ทฤษฎีนี้ไม่เห็นด้วยกับการแสวงหาข้อเท็จจริงอย่างไม่เป็นทางการของทฤษฎีการควบคุมอาชญากรรมในชั้นตำรวจและอัยการ แต่เห็นว่าจะต้องจัดให้มีการพิจารณาคดีหรือไต่สวนข้อกล่าวหาของผู้ต้องหาอย่างเป็นทางการและเปิดเผยในศาลสถิตยุติธรรม

ทฤษฎีนี้ถือว่าบุคคลจะไม่ถูกกล่าวหาว่าประกอบอาชญากรรมเพียงเพราะมีพยานหลักฐานว่าได้กระทำเท่านั้น แต่จะมีความผิดก็ต่อเมื่อผู้มีอำนาจตามกฎหมายพิจารณาพิพากษา ชี้ขาดแล้วว่ามีความผิด นอกจากนี้ผู้มีอำนาจพิจารณาพิพากษาจะต้องปฏิบัติตามตัวบทกฎหมายต่าง ๆ ที่ให้ความคุ้มครองสิทธิบุคคลอย่างถี่ถ้วนแล้ว และทฤษฎีนี้ยังยอมรับว่า มีแต่องค์คณะผู้พิพากษาที่เป็นกลางและไม่ลำเอียงเท่านั้นที่เชื่อถือได้

ความแตกต่างในเป้าหมายหลักของ ทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกระบวนการยุติธรรมและทฤษฎีกระบวนการนิติธรรม สองทฤษฎีนี้จะไม่ปรากฏชัดเจนเพราะต่างมุ่งรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของสังคมเป็นส่วนรวมก็ตาม หากแต่วิถีทางที่จะนำไปสู่เป้าหมายหลักนั้นแตกต่างกันอย่างแน่นอน วิถีทางหนึ่งเป็นวิถีทางที่เน้นประสิทธิภาพแต่อีกวิถีทางหนึ่งเน้นที่คุณภาพ

คำว่าประสิทธิภาพตามนัยแห่งกระบวนการยุติธรรมนั้นมิได้หมายความถึงปริมาณแต่เพียงอย่างเดียว หากแต่ความหมายของประสิทธิภาพดังกล่าว คือ การประสบผลสำเร็จโดยการลงแรงและทุนน้อยที่สุด มิใช่พิจารณาว่าผลสำเร็จที่มีปริมาณมากกว่าเป็นเครื่องชี้ประสิทธิภาพ ส่วนการเน้นที่คุณภาพนั้นเป็นกระบวนการที่ละเอียดอ่อน ซับซ้อน สามารถแก้ไขจุดบกพร่องและมีมาตรฐานเป็นเช่นเดียวกันในทุกกรณี

ตัวอย่างของความแตกต่างระหว่างความผิดของทฤษฎีกระบวนการนิติธรรมและการควบคุมอาชญากรรม จึงอยู่ที่วิธีปฏิบัติ (Procedures) ในทางทฤษฎีความคิดทางด้านการควบคุมอาชญากรรมอาจเป็นผลทำให้สังคมยอมรับการปฏิบัติไม่ชอบด้วยกฎหมายของเจ้าหน้าที่บางประการ เช่น การจับกุมโดยมิชอบค้นโดยมิชอบ การสอบสวนโดยใช้กำลังบังคับขู่เข็ญและล่อลวงหรือวิธีอื่นใด

ส่วนกระบวนการนิติธรรม เน้นทางด้านวิธีการแสวงหาข้อเท็จจริงที่เชื่อถือได้ ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหน้าที่โดยมิชอบหรือละเมิดกฎหมาย ศาลจะให้ดุลยพินิจให้ปล่อยตัวจำเลยหรือให้พิจารณาคดีใหม่ได้

2.4 ระบบของกระบวนการยุติธรรม

จิตติ ติงศภัทิย์ (2529 อ้างใน จตุพร บานชื่น, 2532 : 37-41) ได้แบ่งระบบของกระบวนการยุติธรรมที่ใช้ปฏิบัติกันอยู่ในปัจจุบันของกลุ่มที่ใช้กฎหมายในระบบลายลักษณ์อักษร (Civil Law) เป็น 2 ระบบใหญ่ ๆ ได้แก่

2.4.1 ระบบกล่าวหาหรือต่อสู้ (Accusatorial System หรือ Adversary System)

ระบบกล่าวหาหรือต่อสู้ เป็นรูปแบบในการดำเนินการของกระบวนการยุติธรรมในลักษณะของการพิสูจน์หาข้อเท็จจริงตามคำกล่าวหาของผู้ที่เสียหายซึ่งอาจเป็นรัฐหรือเอกชนก็แล้วแต่ อันเนื่องมาจากความเชื่อต่อ ๆ กันมาว่า สิ่งศักดิ์สิทธิ์จะให้ความคุ้มครองแก่ผู้บริสุทธิ์

ดังนั้น ถ้ามีการกล่าวหาก็ต้องทำการพิสูจน์ว่าผิดตามที่ถูกกล่าวหาหรือไม่ และการพิสูจน์มักจะใช้สิ่งที่จะทำให้เกิดความเจ็บปวดทรมานกับผู้ถูกกล่าวหา เช่น การใช้ไฟใช้น้ำมาเป็นเครื่องพิสูจน์ หรือการพิสูจน์ความบริสุทธิ์ด้วยวิธีการต่อสู้ด้วยอาวุธระหว่างผู้ถูกกล่าวหาและผู้กล่าวหาต่อหน้ากรรมการผู้ตัดสิน ต่อมาวิธีการต่างๆ มาแสดงอ้างอิงในศาล เพื่อสนับสนุนข้อเสนอและข้อโต้แย้งของตน ฝ่ายใดมีพยานที่ศาลพิจารณาแล้วน่าเชื่อถือว่าก็จะเป็นฝ่ายชนะคดี

แนวทางในการพิจารณาคดีระบบกล่าวหานั้นจะต้องมีผู้เสียหายหรือโจทก์นำคดีมาฟ้องร้องกล่าวหาผู้กระทำผิดหรือจำเลยต่อศาล โดยคู่กรณีจะต้องนำประจักษ์พยานหลักฐานมาสืบแสดงต่อศาลเพื่อประกอบการพิพากษาของศาลในฐานะที่ศาลเป็นตุลาการชี้ขาด (Empires) ที่จักต้องวางตัวเป็นกลางในการพิพากษาคดีด้วยความบริสุทธิ์เที่ยงธรรม

จิตติ ติงศภัทิย์ (2549) กล่าวถึง หลักการของกระบวนการยุติธรรมในระบบกล่าวหาว่า ในระบบกล่าวหาหรือต่อสู้นั้น จะถือว่าคู่ความเป็นคู่ต่อสู้ที่อยู่ในฐานะเท่าเทียมกัน มีทนายความดำเนินการเสนอข้ออ้างเท็จจริง ซักถามพยานหลักฐาน ศาลเป็นคนกลางรักษาความเป็นธรรมในการต่อสู้คดีของลูกความและชี้ขาดข้อพิพาทในที่สุด ทนายความและผู้พิพากษามีความสำคัญ เป็นหลักในการให้ความเป็นธรรมแก่บุคคลในบ้านเมือง แม้ข้อพิพาทระหว่างเอกชนกับรัฐก็เป็นอำนาจของศาลยุติธรรมที่จะพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาด

ในระบบกล่าวหานั้นจะต้องมีการแบ่งออกเป็น 2 ฝ่าย คือ ฝ่ายกล่าวหาหรือที่เรียกว่าฝ่ายโจทก์ และฝ่ายผู้ถูกกล่าวหาหรือฝ่ายจำเลย และมีกรรมการตัดสินคือผู้พิพากษาหรือศาลทั้งสองฝ่ายจะต้องนำเอาข้อกล่าวหาหรือข้ออ้างและข้อโต้แย้งของตนมาแสดงต่อศาลพร้อมพยานหลักฐานอ้างอิงต่าง ๆ ซึ่งอาจเป็นพยานบุคคล พยานวัตถุตลอดจนข้อเท็จจริงต่างๆ เพื่อแสดงให้เห็นถึงความน่าเชื่อถือต่อคำกล่าวอ้างของฝ่ายตน และวิธีการปฏิบัติต่างๆ จะมีกฎหมายกำหนดเป็นกติกาไว้อย่างชัดเจนทุกขั้นตอนเพื่อทำให้เกิดความยุติธรรมตามกฎหมายอย่างแท้จริง

ในระบบกล่าวหานี้ถือว่าจำเลยเป็นประธานในคดี หากเกิดความสงสัยในพยานหลักฐานที่จะพิสูจน์ความผิดของจำเลยให้ผลประโยชน์แห่งความสงสัยให้แก่จำเลย ถ้าจำเลยนิ่งเฉยถือว่าจำเลยปฏิเสธไม่ยอมรับคำกล่าวหา ผู้ใดอ้างว่าจำเลยกระทำความผิดต้องพิสูจน์พยานหลักฐานให้ปราศจากความสงสัย

2.4.2 ระบบไต่สวน (Inquisitorial System)

ระบบไต่สวน จะมีระบบการดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม เป็นแบบที่ใช้วิธีพิจารณาระบบไต่สวน (Inquisitorial System) เช่น ประเทศฝรั่งเศส เยอรมัน ส่วนในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณี (Common Law) จะใช้ระบบกล่าวหาหรือต่อสู้ (Accusatorial System หรือ Adversary System) ในการวิธีดำเนินงานของกระบวนการยุติธรรม เช่น ในประเทศอังกฤษ สหรัฐอเมริกา และกลุ่มประเทศที่ใช้ภาษาอังกฤษ เป็นต้น

การดำเนินงานของกระบวนการพิจารณาคดีในระบบไต่สวนนี้ส่วนมากจะใช้ถือปฏิบัติกันอยู่ในกลุ่มประเทศที่ใช้ระบบกฎหมายแบบลายลักษณ์อักษร Civil Law System หรือ Codified Law System

ตัวบทกฎหมายที่บันทึกไว้จะเป็นส่วนสำคัญมากในการพิจารณาความผิดของจำเลย เพราะกฎหมายที่เขียนไว้อย่างชัดเจน จะเป็นแนวทางให้ศาลตัดสินได้โดยสะดวกและถูกต้อง ด้วยเหตุนี้การค้นหาข้อเท็จจริงให้ได้มากที่สุดจึงเป็นสิ่งจำเป็น เพื่อจะได้นำเอาความจริงที่เกิดขึ้นมาปรับเข้ากับตัวบทกฎหมายเพื่อนำไปสู่การพิจารณาพิพากษาลงโทษผู้กระทำผิดต่อไป ในการพิจารณาคดีไม่จำเป็นต้องมีผู้ใดมา กล่าวหาผู้หนึ่งผู้ใดต่อศาล จะเป็นลักษณะของการปฏิบัติการเพื่อแสวงหาข้อเท็จจริงของคดีที่เกิดขึ้นโดยเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมเอง ไม่ว่าจะมีผู้ใดมาฟ้องร้องหรือไม่ก็ตาม

ระบบไต่สวนหรือสอบสวนนี้ วิวัฒนาการมาจากวิธีการชำระความของบรรดาพระนักบวชของศาสนาคริสต์ โดยเฉพาะพระนักบวชนิกายโรมันคาทอลิกในทวีปยุโรป ประมุขของศาสนาคริสต์มีจำนวนมากและสามารถออกกฎหมายต่าง ๆ มาบังคับใช้กับคริสต์ศาสนิกชนได้ แม้แต่กษัตริย์ยังต้องอยู่ภายใต้กฎหมายของศาสนาด้วย

ดังนั้น พระนักบวชในศาสนาคริสต์จึงมีอำนาจมากไปด้วยและสามารถทำการสืบสวนหรือไต่สวนค้นหาผู้กระทำผิดได้ จึงทำให้วิธีการนี้แพร่หลายอยู่ในทวีปยุโรปจนถึงสมัยปัจจุบัน

การพิสูจน์ความผิดหรือแสดงความบริสุทธิ์โดยวิธีนี้มักไม่มีหลักเกณฑ์เคร่งครัดเหมือนระบบกล่าวหา จุดประสงค์ที่แท้จริงก็เพื่อที่จะได้ทราบถึงข้อเท็จจริงมากกว่า โดยมีแนวความคิดขั้นพื้นฐานว่าการที่จะแสวงหาข้อเท็จจริงควรที่จะได้จากการให้ปากคำของผู้ต้องสงสัยเอง วิธีพิจารณาตามระบบนี้จะไม่มีโจทก์และจำเลย มีแต่ผู้ไต่สวน (ซึ่งเป็นทั้งโจทก์และผู้ตัดสิน) และผู้ถูกไต่สวน ผู้ไต่สวน จะซักถามพยานหลักฐานเองเป็นหลัก ผู้ถูกไต่สวนได้แต่แถลงให้ผู้ไต่สวนทราบถึงข้อที่ตนประสงค์จะให้ทราบเท่านั้น ไม่มีโอกาสแก้ข้อหาหรือต่อสู้คดีได้อย่างระบบกล่าวหา

นอกจากนี้ยังมีการใช้วิธีการไต่สวนหรือสอบสวนด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น ในสมัยโบราณมักจะใช้วิธีการไต่สวนเพื่อให้ได้คำสารภาพหรือข้อเท็จจริงด้วยการใช้กำลังบังคับหรือการทรมานให้เกิดความเจ็บปวดจนทนไม่ได้ก็ต้องยอมรับว่าผิดจริง ซึ่งวิธีการต่างๆ เหล่านั้นก็ต้องเลิกราไปในที่สุด เนื่องจากความไม่เหมาะสมและไม่สามารถทำให้เกิดความยุติธรรมได้อย่างแท้จริง

ปัจจุบันวิธีการไต่สวนจะอยู่ในลักษณะของการใช้กลวิธีในการซักถามเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงและพิสูจน์ความบริสุทธิ์หรือความผิดของผู้ต้องสงสัย จะเห็นได้ว่าในลักษณะวิธีการไต่สวนนี้ผู้ต้องสงสัยจะต้องรับภาระในการแก้ข้อสงสัยด้วยตนเอง สิ่งที่ตนเองกล่าวออกไปจะนำไปใช้ประกอบการพิจารณาพิพากษาคดี ซึ่งส่วนมากการไต่สวนขั้นต้นมักจะกระทำโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจ ส่วนเมื่อคดีเข้าสู่การพิจารณาของศาลโดยผ่านพนักงานอัยการซึ่งจะยื่นสำนวนการไต่สวนเบื้องต้นให้แก่ศาล

ศาลในระบบไต่สวนจะมีลักษณะของการเป็นผู้เฝ้าดูให้เกิดความยุติธรรม หรือเป็นกรรมการเท่านั้น แต่ศาลหรือผู้พิพากษาในระบบนี้ยังเป็นผู้รับผิดชอบในการแสวงหาพยานหลักฐานและข้อเท็จจริงในคดีมากกว่าที่จะปล่อยให้เป็นหน้าที่ของอัยการ หรือทนายจำเลย ศาลจะเป็นผู้มีบทบาทที่สำคัญในอันที่จะร่วมมือกับเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมส่วนอื่นๆ เพื่อค้นหาข้อเท็จจริงให้ได้มากที่สุด เพื่อนำไปสู่การสรุปผลคดีและพิจารณาพิพากษาลงโทษหรือปล่อยตัวผู้ต้องสงสัยต่อไป

จิตติ ติงศภัทิย์ (2529) ได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับลักษณะการพิจารณาของระบบสอบสวนหรือไต่สวนว่า คือการที่คู่ความเสนอข้ออ้างที่เป็นมูลแห่งสิทธิของตน แต่ศาลเป็นผู้ซักถามพยานหลักฐาน ทนายความได้แต่แถลงให้ศาลทราบข้อที่ตนประสงค์จะให้ปรากฏแก่ศาล คำตัดสินของศาลต้องอาศัยตัวบทกฎหมายลายลักษณ์อักษรเป็นสำคัญ แม้จะไม่เสมอไปเพราะบางทีก็ต้องใช้จารีตประเพณีหรืออาศัยหลักทั่วไปของกฎหมายที่ไม่เป็นลายลักษณ์อักษร

2.5 กระบวนการยุติธรรมของไทย

2.5.1กระบวนการยุติธรรมของไทยสมัยโบราณ

กระบวนการยุติธรรมของไทยได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงหลายรูปแบบ แต่เดิมในสมัยโบราณครั้งสุโขทัยจนถึงยุคกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้น ประเทศไทยจะใช้กระบวนการในการพิจารณาคดีตามระบบกล่าวหา คือ มีผู้มาร้องทุกข์กล่าวโทษต่อเจ้าหน้าที่ของบ้านเมืองให้ช่วยชำระสะสางคดีความให้แก่ตน ต่อมาก็ได้ใช้วิธีพิจารณาสอบสวนไต่สวนที่เรียกว่า “จารีตนครบาล” มาใช้ในการซักถามจำเลยในคดีอาญา

คดีอาญาร้ายแรงหรืออุกฉกรรจ์ในสมัยนี้ปรากฏว่าผู้ต้องสงสัยปฏิเสธไม่ยอมรับผิดและเจ้าหน้าที่พิจารณาแล้วพบว่า มีการส่อพิรุธน่าสงสัยก็จะสามารถนำเอาระบบจารีตนครบาลมาใช้ในการซักถามไต่สวนได้

จารีตนครบาลก็คือวิธีการทรมานร่างกาย ผู้ต้องสงสัยให้พูดความจริงออกมานั่นเอง ซึ่งก็จะกระทำโดยการเอาตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยจองจำ ใส่ในขื่อคามัดมือมัดเท้า แล้วก็ใช้วิธีการทรมานด้วยการโบยตีเฆี่ยนด้วยหวายหรือลวดหนังประกอบการซักถามสลับกันไป มีการเอาไม้บีบขมับบีบนิ้วหรือการใช้วิธีการอื่นๆ ในการพิจารณาคดี เช่น การตบปากคู่ความ จำขื่อผู้ขัดหมาย มัดแช่น้ำ มัดตากแดด ซึ่งทั้งหมดนี้จะเป็นการพิจารณาที่อาศัยอำนาจตามกฎหมายเก่าของไทย เช่น กฎหมายลักษณะโจรและกฎหมายลักษณะตุลาการ เป็นต้น

ฉะนั้น ตามตัวบทกฎหมายจึงไม่ร้ายแรงเท่าใดนัก แต่ในทางปฏิบัติผู้พิพากษาตระลาการกลายเป็นโจทก์เสียเอง และชำระเอาความแก่จำเลยตามที่ เจ้าบ้านผ่านเมืองจะบงการ

ส่วนกระบวนการในการพิจารณาพิพากษาอรรถคดีนั้นแต่เดิมก็มีความยุ่งยากและซับซ้อนพอสมควร เมื่อต้องการฟ้องคดีก็ต้องไปที่กรมรับฟ้อง จากนั้นก็จะจดคำฟ้องส่งไปยังกรมลูกขุนเพื่อตรวจคำฟ้องให้ถูกต้องตามกฎหมายแล้วจึงจะแจกจ่ายไปยังศาลต่าง ๆ ที่มีอำนาจพิจารณาคดีนั้น ๆ

ศาลในเวลานั้นก็มีอยู่มากมายหลายหน่วยงาน เช่น ศาลนครบาล ศาลมหาดไทย ศาลกรมท่า ศาลกลาโหม ศาลแพ่งกลาง ศาลแพ่งเกษม ต่อจากนั้นก็จะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาล โดยจะมีขุนศาลตระลาการทำหน้าที่ไต่สวนทวนพยานเพื่อให้ได้ข้อเท็จจริง ซึ่งรวมทั้งการใช้วิธีพิจารณาแบบจารีตนครบาลด้วย จากนั้นก็จะทำเป็นรายงานหรือ “กระทงแถลง” ให้กับกรมลูกขุน กรมลูกขุนก็จะเป็นผู้ชี้ขาดว่ามีความผิดถูกเป็นประการใดออกมาในคำรายงานที่เรียกว่า “ใบสัตย์” และส่งต่อไปยัง ผู้ปรับวางบทเพื่อกำหนดโทษตามกฎหมายต่อไป ซึ่งกฎหมายที่ใช้อยู่ก็คือกฎหมายตราสามดวงนั่นเอง

2.5.2 กระบวนการยุติธรรมของไทยรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว

ระบบของกระบวนการยุติธรรมของไทยดังกล่าวได้มีการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้สอดคล้องกับสภาวการณ์ของโลกและสภาพทางเศรษฐกิจสังคมการเมือง ซึ่งในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงเห็นถึงความไม่เหมาะสมหลาย ๆ ประการของระบบงานยุติธรรมของไทยในเวลานั้น

นอกจากนี้ยังมีเรื่องเกี่ยวกับสิทธิสภาพนอกอาณาเขตของบรรดาชาวต่างชาติ และคนในบังคับของต่างชาติซึ่งได้ทำสนธิสัญญาเอาเปรียบกับประเทศไทยไว้หลายประการ รวมทั้งเกี่ยวกับเรื่องการไม่ยอมให้ศาลไทยเป็นผู้ดำเนินการพิจารณาคดีความเมื่อคนต่างชาติหรือคนในบังคับของต่างชาติมีคดีกับชาวไทยกลับให้ไปขึ้นสถานกงสุลของประเทศนั้น ๆ แทน นับว่าเป็นการละเมิดอำนาจอธิปไตยของศาลไทยเป็นอย่างมาก

ด้วยเหตุนี้จึงเป็นอีกสาเหตุหนึ่งที่ทำให้ประเทศไทยต้องปรับปรุงกระบวนการยุติธรรมเสียใหม่ ให้ทันสมัยและเป็นระบบที่สากลเพื่อให้ได้ความยอมรับจากบรรดาประเทศต่างๆ ในโลกมากขึ้น

พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดให้จัดตั้งกระทรวงยุติธรรมขึ้นในวันที่ 25 มีนาคม พ.ศ. 2434 (ร.ศ.110) เพื่อให้เป็นหน่วยงานหลักที่รวบรวมบรรดาศาลทั้งหลายที่อยู่กระจัดกระจายตามหน่วยงานต่าง ๆ ให้มาอยู่ใต้สังกัดเดียวกัน เพื่อที่จะดำเนินการพิพากษาพิจารณาคดีให้เป็นไปโดยสะดวกรวดเร็วและเหมาะสมยิ่งขึ้น จึงเป็นเหตุทำให้กระบวนการยุติธรรมของไทย เริ่มเปลี่ยนแปลงไปสู่ความเป็นระบบระเบียบมากขึ้นกว่าแต่ก่อน

บรรดางานด้านศาลต่าง ๆ ที่เคยอยู่กระจัดกระจายเป็นกรมต่างๆก็นำมารวมอยู่ในอำนาจของผู้พิพากษาเช่นการรับฟ้อง การพิจารณาคดีและการตัดสินความผิด ซึ่งทำให้ลดความสับสนก้าวก่ายและปัญหาในการดำเนินคดีลงไปได้มาก

ระบบกระบวนการยุติธรรมของไทยต่อมาได้ยึดถือเอาระบบกล่าวหาตามแบบอย่างประเทศอังกฤษซึ่งมีระบบกฎหมายแบบจารีตประเพณี (Common Law System) ดังกล่าวมาแล้ว ซึ่งก็นับว่าเป็นทางเลือกที่เหมาะสมสำหรับประเทศไทยเป็นอย่างมาก เนื่องจากคนไทยเคยชินกับระบบกล่าวหามาตั้งแต่สมัยโบราณแล้ว ส่วนในเรื่องของการพิจารณาคดีของศาลนั้นประเทศไทยแบ่งศาลออกเป็น 2 ระบบ คือ

1) ศาลที่มีอำนาจพิจารณาความอาญาและศาลที่มีอำนาจพิจารณาความแพ่ง โดยมีหลักในการดำเนินงานของกระบวนการพิจารณาพิพากษาความผิดต่าง ๆ อยู่ในแนวที่จะเชื่อหรือสันนิษฐานเอาไว้ก่อนว่าทุก ๆ คนย่อมเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะได้มีการพิสูจน์อย่างแน่ชัดว่าได้กระทำผิดจริง จึงจะสรุปว่าเป็นผู้กระทำความผิดและต้องได้รับโทษตามกฎหมาย ซึ่งในการพิสูจน์ข้อเท็จจริงจะกระทำกันในศาลและเป็นหน้าที่รับผิดชอบของผู้กล่าวหาที่พึงจะต้องกระทำเอง โดยจะต้องพยายามค้นหาประจักษ์พยานหลักฐานข้อเท็จจริงต่าง ๆ มาอ้างต่อศาลเพื่อเป็นการพิสูจน์คำกล่าวหาของตน และศาลก็รับฟังแต่เพียงสิ่งที่อ้างที่ขอต่อศาลเท่านั้น ในการพิจารณาจะไม่พิจารณาเรื่องนอกเหนือไปจากสำนวนที่พิจารณาอยู่ และถ้าเกิดมีข้อสงสัยเกี่ยวกับพยานหลักฐานอ้างอิงต่าง ๆ ก็จะยกประโยชน์ให้แก่จำเลย

2) ศาลจะเป็นผู้คอยฟังหรือเป็นเพียงกรรมการผู้ตัดสิน จะไม่เป็นผู้ซักถามพยานของฝ่ายใด การซักถามจะเป็นหน้าที่ของพนักงานอัยการหรือทนายความของโจทก์และจำเลยเอง โดยจะมีวิธีการถามพยานด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การซักถาม การถามค้าน การถามติง และการถามนำ เป็นต้น มีการอ้างพยานหลักฐานประกอบข้อกล่าวหา ซึ่งอาจเป็นพยานบุคคล พยานเอกสาร และพยานวัตถุ มีการสืบพยานโดยการออกหมายเรียกโดยศาล การเดินเผชิญหรือการไปสืบที่ที่อยู่อาศัยของพยานโจทก์และจำเลย การส่งประเด็นไปสืบ ลักษณะในการพิจารณาพิพากษาคดีความต่าง ๆ เหล่านี้ มีหลักอยู่ว่าจะต้องกระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าโจทก์ จำเลย และประชาชนทั่วไปก็มีโอกาสเข้าไปนั่งฟังการพิจารณาคดีได้ ยกเว้นในการพิจารณาคดีบางประเภทที่กฎหมายให้เป็นการพิจารณาลับ

2.5.3 ระบบของกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยในปัจจุบัน

ระบบของกระบวนการยุติธรรมของประเทศไทยในปัจจุบัน โดยเฉพาะในส่วนของกระบวนการยุติธรรมทางอาญา ซึ่งเป็นเรื่องที่จะเน้นกล่าวถึงมากที่สุดในที่นี้นั้น จะประกอบไปด้วยขั้นตอนวิธีการปฏิบัติดำเนินงานหลายขั้นตอนและยังต้องมีส่วนเกี่ยวพันกับเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมหลาย ๆ ฝ่าย นับตั้งแต่ตำรวจ ทนายความ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ ซึ่งจะเป็นผู้ร่วมกันปฏิบัติงานของกระบวนการยุติธรรมให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีตามความต้องการของสังคม (จตุพร บานชื่น, 2532 : 41-44)

วิธีดำเนินงานกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย เมื่อมีการกระทำผิดทางอาญาเกิดขึ้น ซึ่งอาจเป็นการก่ออาชญากรรมซึ่งพบเห็นโดยเจ้าหน้าที่ตำรวจเองหรือจากการที่ประชาชนมาแจ้งความร้องทุกข์ขอให้ตำรวจจัดการหรือเมื่อมีคำร้องทุกข์หรือมีคำกล่าวโทษโดยผู้เสียหายหรือผู้อื่นก็ดี เป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ตำรวจจะต้องดำเนินการตามกฎหมายทันที กล่าวคือ จะต้องมีการรับแจ้งความ มีการจับกุมคุมขัง การค้น การยึด การชันสูตรพลิกศพ การสืบสวนสอบสวน เพื่อเป็นการระงับหรือปราบปรามการประกอบอาชญากรรม และเพื่อเป็นการแสวงหาข้อเท็จจริง ตลอดจนหลักฐานในการกระทำผิด เพื่อเก็บรวบรวมรายละเอียดต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดเอาไว้สำหรับการพิสูจน์ความผิดของผู้ถูกกล่าวหา จะมีการปฏิบัติเกี่ยวกับการปล่อยตัวชั่วคราว การให้ประกันตัวผู้ต้องหา

ต่อจากนั้นตำรวจซึ่งโดยทั่วไปจะทำหน้าที่เป็นพนักงานสอบสวนด้วยจะทำการรวบรวมรายละเอียดต่างๆ ที่ได้มาจากการสอบสวนนั้น หากเป็นเหตุการณ์ควรเชื่อได้ว่า ผู้ต้องหาได้กระทำความผิดจริงก็จะมีคำสั่งฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล และให้ตำรวจนำตัวมาดำเนินการต่อไป หรือพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่มีเหตุอันควรเชื่อว่าได้กระทำผิดจริง จะออกคำสั่ง ไม่ฟ้องหรืออาจให้คำวินิจฉัยว่า ควรปล่อยผู้ต้องหา ปล่อยชั่วคราวหรือให้มีการควบคุมตัวเอาไว้ ถ้ามีคำสั่งให้ฟ้อง อัยการก็จะดำเนินการเตรียมคดีเพื่อฟ้องผู้ต้องหาต่อศาล และอัยการก็จะเป็น ผู้ดำเนินคดีต่อไปในศาลในฐานะที่เป็นทนายแผ่นดิน

เมื่อคดีมาถึงศาลซึ่งอาจได้มา 2 ทาง คือ โดยอัยการเป็นผู้ฟ้องและคำฟ้องที่มาจากผู้เสียหายโดยตรง ซึ่งในกรณีนี้ศาลจะต้องมีการไต่สวนมูลฟ้องก่อนที่จะทำการประทับรับฟ้อง จากนั้นศาลก็จะเป็นผู้ดำเนินการพิจารณาสืบพยาน จากนั้นโจทก์และจำเลยโดยเปิดเผย ซึ่งขั้นตอนในการพิจารณาคดีของศาลก็จะทำไปจนกว่าจะหมดสิ้นการสืบพยาน และเมื่อมีการแถลงปิดสำนวนของแต่ละฝ่ายแล้วศาลจะนัดฟังคำพิพากษาตัดสินชี้ขาดด้วย

ถ้าคำพิพากษาตัดสิน ระบุว่า จำเลยได้กระทำผิดจริง และต้องถูกลงโทษตามกฎหมายก็จะมีหน่วยงานอีกหน่วยงานหนึ่งคือราชทัณฑ์มารับไปดำเนินการลงโทษตามคำสั่งของศาล หรือตัดสินว่าไม่ผิดตามฟ้องหรือยกฟ้องจำเลยก็จะเป็นอิสระ แต่ก็ยังมีการยื่นอุทธรณ์และฎีกาคำตัดสินของศาลชั้นต้นหรือศาลอุทธรณ์ได้อีก ถ้าไม่มีกฎหมายการอุทธรณ์หรือฎีกาเอาไว้ ถ้าภายหลังการตัดสินออกมาเป็นเช่นไร คดีนั้นก็จะเป็นอันสิ้นสุดลงและหมดภาระหน้าที่ของศาลไป

2.5.4 กฎหมายและกระบวนการยุติธรรมไทยในทศวรรษหน้า

จากการสัมมนาเรื่องทิศทางกระบวนการยุติธรรมไทยในทศวรรษหน้า ศิริ บุญภินันท์ (2541) กล่าวถึงระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมไทยในทศวรรษหน้าเป็นระบบกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมว่าต้องจัดสรรประโยชน์อย่างเป็นธรรมระหว่างกลุ่มต่างๆ ในสังคม ต้องหลากหลายสามารถนำวัฒนธรรมชุมชนมาจัดการแก้ไขปัญหาหรือข้อพิพาทได้โดยไม่พึ่งกระบวนการยุติธรรมเน้นการบริหารประชาชน เน้นการป้องกันมากกว่าการปราบปราม และการแก้ไขปัญหาอาชญากรรม เน้นการเยียวยา แก้ไขฟื้นฟู มากกว่าการลงทัณฑ์ ควรมีหลักเกณฑ์แนวทาง รวมทั้งเหตุผลในการใช้ดุลพินิจของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม และควรเปลี่ยนทัศนคติในการทำงานไปเน้นที่ความยุติธรรม ความถูกต้อง เป็นธรรม สันติธรรม และมนุษยธรรมมากกว่ากฎหมาย

2.6 ยุทธศาสตร์การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย

กิตติพงษ์ กิติยารักษ์ (2544) ได้เสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย

2.6.1 ปฏิรูประบบการบริหารงานยุติธรรมให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1) จัดให้มีคณะกรรมการนโยบายแห่งชาติ ทำหน้าที่ในการจัดทำแผนนโยบายแห่งชาติ เพื่อใช้เป็นแผนในการทำงานและการปฏิบัติการของหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเพื่อความเป็นเอกภาพและไปในทิศทางที่ส่งเสริมกัน

นอกจากนี้ ยังทำหน้าที่ในการพิจารณาทั้งด้านแผนบุคลากรและงบประมาณ และติดตามประเมินผลสำเร็จของการดำเนินการให้เป็นไปตามแผนดังกล่าว

2) จัดโครงสร้างกระทรวงยุติธรรมใหม่ให้เป็นศูนย์กลางการบริหารงานยุติธรรม

โดยมีองค์กรที่เกี่ยวข้องเข้ามาอยู่ในสังกัด เช่น สำนักงานอัยการสูงสุด กรมสอบสวนคดีพิเศษ กรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ สำนักงานช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนากฎหมายและกระบวนการยุติธรรมเป็นต้น โดยมีความมุ่งหมายที่จะให้กระทรวงยุติธรรมทำหน้าที่ประสานนโยบายและประสานงานให้แต่ละองค์กร ซึ่งเป็นองค์ประกอบของกระบวนการยุติธรรมให้มีระบบเชื่อมโยงและร่วมมือกันทำงานอย่างจริงจัง

3) จัดให้มีระบบข้อมูลของกระบวนการยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาระบบการเก็บข้อมูลของทุกงานในกระบวนการยุติธรรมและเชื่อมโยงระบบข้อมูลเข้าเป็นระบบเดียวกันมิใช่แยกดำเนินการเพื่อประโยชน์ในการวางนโยบายยุติธรรมระดับชาติและในปฏิบัติงานของหน่วยงานต่างๆ

4) ปรับปรุงโครงสร้างระบบของหน่วยงานย่อย เพื่อให้มีระบบการทำงานที่มีประสิทธิภาพ มีความโปร่งใส สามารถตรวจสอบได้ มีการกระจายอำนาจ และเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น

5) จัดสรรงบประมาณอย่างเพียงพอให้กับงานด้านยุติธรรม นอกจากนี้ยังต้องปรับปรุงระบบการใช้งบประมาณให้เกิดประโยชน์สูงสุด ลดการซ้ำซ้อนลง

2.6.2 ปฏิรูปการดำเนินคดีให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

1) ส่งเสริมให้มีมาตรการในการลดปริมาณคดีที่จะเข้าสู่ระบบงานยุติธรรม โดยมีมาตรการต่างๆ ดังนี้

(1) ลดการนำเอามาตรการทางอาญามาใช้ในเรื่องที่ไม่จำเป็น

(2) ส่งเสริมการใช้มาตรการป้องกันอาชญากรรมอย่างจริงจัง

(3) ส่งเสริมมาตรการที่เป็นทางเลือกในการยุติข้อขัดแย้งนอกกระบวนการยุติธรรมปกติ

2) ส่งเสริมมาตรการกลั่นกรอง หรือเบี่ยงเบนคดี ก่อนเข้าสู่ระบบศาลมาใช้

มากขึ้น อาทิ การใช้ดุลพินิจสั่งไม่ฟ้องคดีบางประเภทของอัยการโดยมีเงื่อนไขให้ผู้กระทำผิดต้องดำเนินการบางอย่างเช่นทำกิจกรรมที่เป็นประโยชน์แก่สาธารณะเข้ารับการฝึกอบรมหรือการบำบัดรักษา ชดใช้ค่าเสียหายให้แก่ผู้เสียหาย มารายงานตัวต่อพนักงานคุมประพฤติ เป็นต้นเพื่อให้ศาลไม่ต้องแบกรับภาระเกินสมควรในคดีเล็กๆ น้อยๆ โดยเฉพาะคดีที่เกิดจากการกระทำผิดโดยพลั้งพลาดหรือโดยประมาท ศาลจะได้อุทิศเวลาให้แก่การพิจารณาคดีที่สำคัญๆ

3) ปรับปรุงให้การสอบสวนคดีอาญาที่มีหน่วยงานที่มีความเป็นกลางอิสระ ตลอดจนมีความเชี่ยวชาญพิเศษในเรื่องนั้นๆเข้าไปช่วยดูแล เช่น การจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษขึ้นในกระทรวงยุติธรรม เพื่อช่วยเสริมการสอบสวนของตำรวจในคดีที่ยุ่งยากซับซ้อนหรือการเพิ่มบทบาทของอัยการให้การร่วมสอบสวนคดีกับพนักงานสอบสวนในคดีที่ยุ่งยากซับซ้อน หรือการเพิ่มบทบาทของอัยการให้การร่วมสอบสวนคดีกับพนักงานสอบสวนในคดีที่ยุ่งยากซับซ้อนหรือคดีที่มีการร้องขอความเป็นธรรมเป็นต้น

4) พัฒนางานด้านนิติวิทยาศาสตร์ให้มีประสิทธิภาพมีความเป็นอิสระและเป็นกลาง ส่งเสริมความเข้มแข็งของศาลชั้นต้นและจำกัดคดีที่จะขึ้นสู่การพิจารณาของศาลสูงให้เหลือเท่าที่จำเป็นโดยพัฒนาให้ศาลชั้นต้นประกอบด้วยผู้พิพากษาซึ่งมีความรู้และประสบการณ์เป็นที่ยอมรับของสาธารณชน ให้มีการพิจารณาครบองค์คณะ ให้ผู้พิพากษามีส่วนร่วมมากขึ้นในการค้นหาความจริง ให้มีระบบการสืบพยานและบันทึกคำพยานที่มีประสิทธิภาพ ทั้งหมดนี้มีส่วนช่วยลดความจำเป็นในการอุทธรณ์คดีขึ้นสู่ศาลสูง ทำให้ศาลสูงมีเวลาพิจารณาคดีด้วยความถี่ถ้วนรอบคอบมากขึ้น และยังเร่งรัดการดำเนินคดีให้รวดเร็วยิ่งขึ้น

5) จัดระบบการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายในคดีอาญาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้น โดยรัฐต้องจัดสรรงบประมาณให้แก่สภาทนายความอย่างพอเพียงที่จะดำเนินการให้ความช่วยเหลือทางด้านกฎหมายแก่ประชาชน รวมทั้งต้องดำเนินการจัดตั้งสำนักงานช่วยเหลือทางด้านกฎหมายแก่ประชาชน รวมทั้งต้องดำเนินการจัดตั้งสำนักงานช่วยเหลือทางด้านกฎหมายแก่ประชาชนรวมทั้งต้องดำเนินการจัดตั้งสำนักงานช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายในกระทรวงยุติธรรม ทำหน้าที่ส่งเสริมระบบการให้ความช่วยเหลือจากสภาทนายความและที่อื่นๆให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น รวมทั้งพัฒนางานช่วยเหลือประชาชนทางกฎหมายในด้านอื่นๆ

เช่น การให้ความรู้แก่ประชาชนเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม การไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาท การให้ค่าทดแทนความเสียหายสำหรับผู้เสียหายในคดีอาญาและผู้บริสุทธิ์ที่ได้รับผลร้ายจากกระบวนการยุติธรรมที่ผิดพลาด และการให้ความสงเคราะห์กับบุคคลและครอบครัวที่ต้องเข้ามาเกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ตลอดจนการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์ที่ประชาชนตามกฎหมาย เป็นต้น

6) จัดให้มีระบบการขอให้ความร่วมมือระหว่างประเทศในทางอาญา Mutual Legal Assistance การแลกเปลี่ยนนักโทษ โดยกำหนดให้มีองค์กรกลาง ในการประสานงานไม่ผ่านพิธีทางการทูต ที่มีขั้นตอนมาก ทำให้ล่าช้า และไม่ทันต่อเหตุการณ์

2.6.3 ปฏิรูประบบการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดให้มีความหลากหลายมีประสิทธิภาพในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดได้มากขึ้น

1) พัฒนามาตรการในการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดที่เหมาะสมมาใช้แทนโทษจำคุก โดยเฉพาะในกรณีผู้กระทำผิดโดยประมาทหรือพลั้งพลาดผู้กระทำผิดที่เป็นเด็กและเยาวชน หรือผู้เสพยาเสพติด เน้นมาตรการที่ไม่ใช้เรือนจำหรือสถานควบคุมให้มากขึ้นเช่น การใช้โทษปรับหรือริบทรัพย์ที่เหมาะสมกับลักษณะประเภทความผิด การใช้มาตรการคุมประพฤติทั้งในชั้นก่อนพิจารณาคดีและในระหว่างการรอลงอาญา การควบคุมสถานที่อยู่อาศัยของผู้กระทำผิด เป็นต้น

2) พัฒนาระบบการกำหนดโทษให้สามารถกำหนดโทษที่เหมาะสมกับผู้กระทำผิดเน้นการนำภูมิหลังของผู้กระทำผิดมาใช้ประกอบการพิจารณาพิพากษาคดีมากขึ้น ทั้งนี้เพื่อแยกผู้กระทำผิดความผิดเป็นนิสัย ออกจากผู้กระทำผิดโดยพลั้งพลาด ซึ่งจะทำให้กำหนดโทษได้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

3) ลดปริมาณผู้ถูกควบคุมในเรือนจำที่ไม่สมควรถูกควบคุมให้ลดน้อยลงมากที่สุดโดยมีกลุ่มเป้าหมาย 3 กลุ่มคือ

(1) ผู้ถูกกล่าวหาที่ศาลยังไม่พิพากษาถึงที่สุดว่าเป็นผู้กระทำความผิด แต่ถูกควบคุมอยู่ระหว่างการสอบสวนหรือการพิจารณาคดี ซึ่งกฎหมายให้สันนิษฐานว่าเป็นผู้บริสุทธิ์ จึงไม่ควรปฏิบัติต่อเขาเหมือนนักโทษเด็ดขาด

(2) กลุ่มผู้ยาเสพติด ซึ่งควรได้รับการบำบัดรักษามากกว่าไว้ในเรือนจำ

(3) ผู้ต้องโทษระยะสั้นไม่เกิน 2 ปี มักเป็นผู้กระทำความผิดโดยประมาทหรือพลั้งพลาด ซึ่งน่าจะมีวิธีปฏิบัติที่ดีกว่านี้

4) ปรับปรุงการลดโทษของราชทัณฑ์โดยนำข้อมูลส่วนบุคคลของนักโทษมาพิจารณาให้มากขึ้น เพื่อแยกนักโทษที่เป็นผู้กระทำความผิดโดยพลั้งพลาดออกจากผู้ที่กระทำความผิดโดยพลั้งพลาดออกจากผู้ที่กระทำผิดเป็นนิสัย ซึ่งจะทำให้ระบบการลดโทษของราชทัณฑ์มีประสิทธิภาพมากขึ้น ไม่ใช่ดูแต่เฉพาะพฤติกรรมที่ปรากฏในขณะที่ถูกควบคุมตัวเท่านั้น

5) ส่งเสริมมาตรการในการช่วยผู้ต้องโทษให้กลับเข้าสู่สังคมให้มากขึ้น ซึ่งถือเป็นเครื่องวัดความสำเร็จของกระบวนการยุติธรรมที่สำคัญที่สุด

6) พัฒนาระบบรองรับมาตรการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดโดยไม่ใช้สถานควบคุม เช่น การจัดตั้งกรมบำบัดฟื้นฟูขึ้นในกระทรวงยุติธรรม ซึ่งปรับขยายงานจากกรมคุมประพฤติเดิมให้ครอบคลุมงานด้านการบำบัดฟื้นฟูทั้งหมด เน้นการทำงานร่วมกับชุมชนและเครือข่ายองค์กรเอกชนต่างๆ เป็นต้น

2.6.4 ปฏิรูประบบการตรวจสอบและคุ้มครองสิทธิ

1) จัดระบบให้หน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมตรวจสอบถ่วงดุลการทำงาน ซึ่งกันและกัน ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 เช่นการให้ศาลเป็นผู้อนุมัติการออกหมายจับ หมายค้น การให้ศาลนั่งพิจารณาครบองค์คณะ และการเพิ่มบทบาทของทนายความให้เข้าร่วมระหว่างการสอบสวนผู้ต้องหา เป็นต้น

นอกจากนี้ยังคงกำหนดให้อัยการมีบทบาทมากขึ้นในการตรวจสอบการทำงานของตำรวจและศาลใช้กระบวนการไต่สวนมูลฟ้องในการตรวจสอบคำฟ้องของอัยการให้มากขึ้น

2) สร้างระบบความรับผิดชอบที่เหมาะสม เช่น รัฐธรรมนูญได้กำหนดให้โครงสร้างของคณะกรรมการตุลาการ มีผู้แทนจากวุฒิสภาเข้าร่วม การให้อำนาจวุฒิสภาในการถอดถอนผู้พิพากษาหรืออัยการได้

3) สร้างความโปร่งใสในกระบวนการทำงาน อาจทำได้ด้วยมาตรการ ดังนี้

(1) กำหนดมาตรฐานการปฏิบัติต่อผู้เสียหาย พยาน และผู้ถูกกล่าวหาให้ชัดเจนสำหรับให้บุคลากรทุกขั้นตอนของกระบวนการยุติธรรมถือปฏิบัติโดยเคร่งครัด เพื่อมิให้สิทธิและเสรีภาพของบุคคลดังกล่าวถูกกระทบเกินสมควร โดยต้องเปิดเผยมาตรฐานเหล่านี้ต่อสาธารณชน

(2) กำหนดมาตรฐานการใช้ดุลพินิจในการใช้อำนาจหน้าที่ต่างๆให้เกิดความชัดเจน และเปิดเผยต่อสาธารณชน

(3) เปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ในส่วนที่ไม่กระทบต่อการดำเนินคดีให้ผู้มีส่วนได้ส่วนเสียรับทราบมากที่สุด

(4) ปรับปรุงกฎหมายให้กำหนดระยะเวลาที่ชัดเจนแน่นอน สำหรับขั้นตอนต่างๆในกระบวนการยุติธรรม

2.6.5 พัฒนากลไกตรวจสอบตามรัฐธรรมนูญ

พัฒนากลไกตรวจสอบตามรัฐธรรมนูญให้มีบทบาทและศักยภาพในการตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมโดยเฉพาะองค์กรอิสระต่างๆเช่นคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามการทุจริตแห่งชาติ (ป.ป.ช.) ผู้ตรวจการแผ่นดินรัฐสภา วุฒิสภา คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ เป็นต้น ซึ่งต้องมีบทบาทเพิ่มขึ้นในการตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมและเชื่อมโยงนำผลการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ไปสู่การดำเนินการอย่างเด็ดขาดโดยกระบวนการยุติธรรมด้วย

1) ส่งเสริมให้สื่อมวลชนและประชาชนมีบทบาทในการตรวจสอบกระบวนการยุติธรรมมากขึ้น โดยอาจกำหนดมาตรการต่างๆดังนี้

(1) สิทธิของสื่อมวลชนและประชาชนในการรับทราบข้อมูลตามพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของทางราชการ

(2) เปิดช่องทางให้ประชาชนมีสิทธิร้องเรียนปัญหาข้อทุกข์ร้อนได้สะดวกมากขึ้นอาทิ ตามหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมทุกหน่วย รวมถึงองค์กรอื่นๆตามรัฐธรรมนูญหรือการเปิดตู้ ปณ. รับคำร้องเรียนของประชาชน

(3) ส่งเสริมศักยภาพของสื่อมวลชนในการทำรายงานข่าวแบบเจาะลึกถึงพฤติกรรมที่ไม่ถูกต้องในกระบวนการยุติธรรม

(4) ปรับปรุงหลักเกณฑ์ของกฎหมายว่าด้วยการละเมิดอำนาจศาลให้จำกัดเฉพาะการพิจารณาคดีในศาล

2.6.6 จัดให้มีระบบการคุ้มครองพยานที่เหมาะสม โดยเฉพาะในคดีที่เกี่ยวข้องกับผู้มีอิทธิพลหรือองค์กรอาชญากรรม

1) ปฏิรูปทัศนคติ จิตสำนึกและเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรม

(1) ปฏิรูปการศึกษานิติศาสตร์ เนื่องจากการศึกษานิติศาสตร์ที่เป็นอยู่มุ่งสอนให้นักศึกษามีความรู้เฉพาะตัวบทกฎหมาย แต่ไม่เน้นการเชื่อมโยงกฎหมายกับปัญหาสังคมในความเป็นจริง ทำให้สามารถนำเอากฎหมายมาใช้เป็นเครื่องมือในการพัฒนาสังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้เกิดปัญหากับบุคลากรที่อยู่ในกระบวนการยุติธรรม

(2) ปรับปรุงมาตรฐานการคัดเลือกบุคคลให้ดำรงตำแหน่งในกระบวนการยุติธรรมในทางที่ส่งเสริมความสำนึกในคุณค่าของตำแหน่งที่จะต้องรับผิดชอบต่อสังคม

(3) จัดให้มีการฝึกอบรมร่วมกันระหว่างบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมทุกหน่วยงานในเชิงจิตวิทยาเพื่อให้มีการหล่อหลอมทัศนคติและในเชิงพัฒนาศักยภาพในการปฏิบัติหน้าที่ร่วมกันในกระบวนการยุติธรรม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจเป้าหมายร่วมกันในการอำนวยความยุติธรรม ไม่มองเป้าหมายขององค์กรตนเองเป็นหลักและช่วยสร้างเครือข่ายในการทำงานอีกด้วย

นอกจากนี้ควรมีหลักสูตรในการเสริมสร้างศักยภาพของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมให้เข้าถึงมาตรการใหม่ๆ ในการจัดการกับปัญหาอาชญากรรมในยุคโลกาภิวัตน์เพื่อเพิ่มพูนประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่

2.6.7 ส่งเสริมให้มีการพัฒนาบุคลากรในสาขาที่มีความจำเป็น

ส่งเสริมให้มีการพัฒนาบุคลากรในสาขาที่มีความจำเป็น นอกเหนือจากด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม เพื่อปฏิบัติหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรมให้เพียงพอ เช่น ด้านนิติวิทยาศาสตร์ ด้านการตรวจสอบบัญชี ด้านจิตวิทยาและด้านสังคมสงเคราะห์เป็นต้น

2.6.8 ปรับปรุงเงินเดือน ค่าตอบแทน

ปรับปรุงเงินเดือน ค่าตอบแทนและสวัสดิการของบุคลากรในกระบวนการยุติธรรมโดยคำนึงถึงความเหมาะสมให้สามารถดำรงตนในสังคมได้อย่างเพียงพอโดยเฉพาะในส่วนของพนักงานสอบสวนคดีพิเศษที่มีความรับผิดชอบและดุลยพินิจในการให้คุณให้โทษสูงสมควรแบ่งแยกบัญชีเงินเดือนของผู้ปฏิบัติงานด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ออกจากข้าราชการด้านอื่น

2.6.9 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของชุมชนและประชาสังคมในกระบวนการยุติธรรม

(1) เปิดระบบยุติธรรมให้ชุมชนและประชาสังคมมีส่วนร่วมมากขึ้นในทุกขั้นตอน

(2) ส่งเสริมให้เกิดการรวมตัวกันของชุมชนและประชาสังคมมีส่วนร่วมมากขึ้นทุกขั้นตอน

(3) ส่งเสริมให้ประชาชนได้มีโอกาสรับรู้ข้อมูลข่าวสารตามสิทธิที่มีอยู่

(4) ให้ความคุ้มครองอำนวยความสะดวกและค่าตอบแทนที่เหมาะสมรวมทั้งต้องยกย่องให้เกียรติพยาน และผู้ที่มีส่วนเข้ามาเกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม

(5) รณรงค์ให้ประชาชนรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมาย และตระหนักถึงความสำคัญของกระบวนการยุติธรรมในฐานะเป็นกลไกหลักในการผดุงไว้ซึ่งหลักนิติธรรมอย่างจริงจัง

2.6.10พัฒนามาตรการทางกฎหมายและเสริมสร้างความรู้เพื่อพัฒนากระบวนการยุติธรรม

1) จัดให้มีมาตรการทางกฎหมายที่ทันสมัยเพื่อใช้ในการป้องกันปราบปรามการกระทำผิดในลักษณะใหม่ๆ หรือความผิดที่ซับซ้อน เช่น อาชญากรรมคอมพิวเตอร์ อาชญากรรมเศรษฐกิจและองค์กรอาชญากรรม เป็นต้น รวมทั้งกำหนดให้มีมาตรการทางกฎหมายที่สามารถนำเอาผู้บงการอยู่เบื้องหลังมาลงโทษได้อย่างมีประสิทธิภาพ เช่น มาตรการสมคบ กฎหมายเกี่ยวกับการริบทรัพย์หรือผลกำไรจากอาชญากรรมและกฎหมายเกี่ยวกับการดักฟังโทรศัพท์รวมถึงกฎหมายคุ้มครองพยาน เป็นต้น

นอกจากนี้ ยังต้องพัฒนาเทคนิคในการสืบสวนให้ทันสมัยอยู่ตลอดเวลา

2) ปรับปรุงกฎหมายให้เป็นเครื่องมือในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและผลประโยชน์อันชอบของประชาชน

3) ส่งเสริมให้มีการศึกษาและการวิจัยเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมและการบริหารงานยุติธรรมให้มากขึ้น

4) จัดตั้งสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนากฎหมายและกระบวนการยุติธรรมที่เป็นหน่วยงานกลาง มีความเป็นอิสระและเชื่อถือได้และมีงบประมาณของตนที่เพียงพอ

2.7 ระบบและกระบวนการยุติธรรมของต่างประเทศ

2.7.1 ระบบและกระบวนการยุติธรรมของประเทศญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นเป็นประเทศที่ได้รับอิทธิพลจากระบบศักดินา อันก่อให้เกิดระบบควบคุมชุมชนจากเบื้องบน มีการตอบแทนซึ่งกันและกันระหว่างนายและบ่าว อันมีผลทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมน้อย แต่ก็ไม่สร้างปัญหาอะไรมากนัก เพราะพื้นฐานของสังคมเช่นนี้ก่อให้เกิดความสามัคคี ทำอะไรก็ทำตามกันต่อๆ มา ทั้งนี้ เพราะมีประโยชน์เกื้อกูลซึ่งกันและกัน

การให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการควบคุมอาชญากรรมของญี่ปุ่นจึงจำเป็นต้องพิจารณาปัจจัยสองประการ คือ

1) ประเพณีการพึ่งพากัน สังคมญี่ปุ่นยึดถือประเพณีการพึ่งพากัน ปกครองกันเอง สร้างกฎเกณฑ์เอง ผู้นำมีบทบาทในการสร้างความสามัคคี และตัดสินปัญหาความขัดแย้งในชุมชน

2) การลอกเลียนแบบตะวันตก ตั้งแต่สมัยเมจิเป็นต้นมา ญี่ปุ่นเริ่มลอกเลียนแบบตะวันตกมากขึ้น องค์กรอาสาสมัครแรกที่ตั้งขึ้นเพื่อการนี้ก็คือ สมาคมพวกที่ช่วยเหลือพวกที่พ้นโทษ ซึ่งตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1880 และต่อ ๆ มาก็มีสถาบันต่าง ๆ เกิดขึ้นในญี่ปุ่น อันมีลักษณะเข้าไปมีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาอาชญากรรมมากขึ้น

ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง ประเทศญี่ปุ่นได้พัฒนากิจการด้านตำรวจและการป้องกันอาชญากรรมจนมีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยการให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจการของตำรวจอย่างเต็มที่ทั้งในด้านป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม โครงการความร่วมมือระหว่างประชาชนกับตำรวจมีมากขึ้นโดยลำดับและก่อให้เกิดผลดีต่อการควบคุมอาชญากรรมในญี่ปุ่นอย่างกว้างขวางและประสบความสำเร็จอย่างมาก ประชาชนในญี่ปุ่นมีส่วนช่วยในด้านการป้องกันอาชญากรรมและรักษาความปลอดภัยของชุมชนเป็นอย่างมาก งานเกือบทั้งหมดเป็นงานอาสาสมัครที่ปราศจากค่าจ้างแต่อย่างใด

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมมีสองรูปแบบ คือ รูปแบบแรกเป็นอาสาสมัครอย่างเป็นทางการมีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมาย ปฏิบัติหน้าที่เสมือนเป็นเจ้าหน้าที่ของรัฐ ส่วนอีกรูปแบบหนึ่งไม่ได้เป็นอาสาสมัครแต่เข้ามาช่วยงานสังคมเป็นครั้งคราว การดำเนินกิจกรรมของประชาชนทั้งสองรูปแบบ มีทั้งเกิดจากการริเริ่มของประชาชนเองและเกิดจากคำแนะนำของรัฐบาล

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและควบคุมอาชญากรรมในประเทศญี่ปุ่นภายหลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา ได้แก่

1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานด้านตำรวจ เมื่อสังคมยิ่งเจริญก้าวหน้าและทันสมัยขึ้นความร่วมมือของประชาชนอันพึงมีต่อตำรวจจะค่อย ๆ ลดลงไป ซึ่งจะเป็นได้ชัดเจนในเมืองใหญ่ เพราะสังคมในเมืองใหญ่พฤติกรรมการอยู่อาศัยของประชาชนมีลักษณะต่างคนต่างอยู่ และยังเป็นสังคมที่มีความคล่องตัวสูง

การมีส่วนร่วมของชาวญี่ปุ่นในงานด้านตำรวจ ตั้งแต่สงครามโลกครั้งที่ 2 มีการปรับปรุงกิจการตำรวจในประเทศญี่ปุ่นทำให้ชาวญี่ปุ่นมีความใกล้ชิดกับตำรวจมากขึ้นกว่าแต่ก่อน ดังจะเห็นได้จากคดีที่มีความยุ่งยากนั้นตำรวจสามารถจับคนร้ายได้เพราะความร่วมมืออย่างใกล้ชิดของประชาชนและสื่อมวลชน การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานด้านตำรวจ โดยประชาชนจัดตั้งองค์การขึ้นดำเนินการเองในรูปขององค์การต่าง ๆ เช่น

1) สมาคมป้องกันอาชญากรรม เป็นสมาคมที่มีเครือข่ายดำเนินงานทั่วประเทศตั้งแต่ระดับเมืองถึงระดับหมู่บ้าน สมาชิกของสมาคมก็คือประชาชนธรรมดานั่นเอง สมาชิกมีหน้าที่ร่วมกิจกรรมของตำรวจด้วยการปฏิบัติงาน การให้กำลังใจ และการให้ความร่วมมือ เช่น การรายงานเหตุการณ์อาชญากรรมไปยังตำรวจ เป็นต้น สมาคมป้องกันอาชญากรรมดำเนินงานในรูปแบบต่าง ๆ

2) สหภาพผู้ประกอบอาชีพเพื่อการป้องกันอาชญากรรม มีสมาชิกเป็นผู้ประกอบธุรกิจแขนงต่าง ๆ เช่น ผู้บริหารโรงแรม นายธนาคาร ธุรกิจด้านการพักผ่อนหย่อนใจ จะเห็นได้ว่าผู้ประกอบการเหล่านี้จำเป็นต้องมีความใกล้ชิดกับกิจกรรมป้องกันอาชญากรรม เพราะอาชญากรรมที่เกิดขึ้นมีผลกระทบต่อการดำเนินธุรกิจ

3) คณะกรรมการติดต่อระหว่างโรงเรียนกับตำรวจ ตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ป้องกันมิให้เยาวชนกระทำความผิด ด้วยการให้คำแนะนำที่เหมาะสมแก่เยาวชนและให้ความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับตำรวจ คณะกรรมการติดต่อระหว่างโรงเรียนกับตำรวจ ตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์ป้องกันลูกจ้างที่เป็นเยาวชนมิให้กระทำความผิด โดยแต่ละโรงงานจะกำหนดตัวบุคคลสำหรับทำหน้าที่ติดต่ออย่างใกล้กับตำรวจ และให้คำแนะนำที่เหมาะสมแก่ลูกจ้างดังกล่าว

4) ผู้ให้ความร่วมมือด้านคำปรึกษาแนะนำแก่เยาวชน เป็นประชาชนอาสาสมัครให้คำปรึกษาแนะนำแก่เยาวชนที่แสดงพฤติกรรมเบี่ยงเบน หรือมีแนวโน้มไปในทางจะเป็นสมาคมเพื่อความปลอดภัยด้านจราจรเป็นองค์การอาสาสมัครป้องกันอุบัติเหตุที่เกิดจากการจราจร มีการดำเนิน ผู้ขับขี่ เจ้าของรถ ผู้บริหารธุรกิจขนส่ง และประชาชนอาสาสมัคร สมาชิกมีหน้าที่รณรงค์ด้านความปลอดภัยจราจรโดยให้ความรู้ด้านความปลอดภัยจราจรฟื้นฟูความรู้ให้กับผู้ขับขี่และอื่นๆ

นอกจากนี้ยังมีกลุ่มอาสาสมัครอื่น ๆ ที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการป้องกันอุบัติเหตุจากการจราจร เช่น กลุ่มคนงานอาสาสมัครเพื่อความปลอดภัยด้านจราจร มีประชาชนในท้องถิ่นเป็นสมาชิกทำหน้าที่ควบคุมการจราจรตามถนนสายสำคัญ ๆ เพื่อป้องกันอุบัติเหตุที่จะเกิดกับเด็กนักเรียนในระหว่างเดินทางระหว่างหมู่บ้านกับโรงเรียน อาสาสมัครกลุ่มนี้ปฏิบัติงานโดยไม่รับค่าจ้าง และกลุ่มผู้ติดตามความปลอดภัยด้านจราจรทำหน้าที่ตามที่ตำรวจมอบหมาย ได้แก่ เสนอความเห็นเกี่ยวกับการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ที่จะช่วยให้การจราจรดำเนินไปด้วยความปลอดภัยและรายงานอุบัติเหตุจากการจราจรให้ตำรวจทราบ กลุ่มนี้มีสมาชิกประกอบด้วยผู้ขับขี่ ผู้บริหารกิจการขนส่ง และประชาชนทั่วไปในท้องถิ่น

ตำรวจเป็นฝ่ายจัดตั้งกลุ่มประชาชนขึ้นในชุมชน มีวัตถุประสงค์เพื่อป้องกันอาชญากรรม และชักนำให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในการรณรงค์ตามที่ตำรวจกำหนดเช่นการป้องกันการฉายภาพยนตร์ การขายหนังสือสิ่งพิมพ์ ของมีคมและเครื่องมือเครื่องใช้ที่เป็นอันตรายต่อเยาวชนเป็นต้น

ในการช่วยตำรวจจับกุมผู้กระทำความผิดและการให้ความร่วมมือกับตำรวจช่วยชีวิตผู้อื่นทางการตำรวจของประเทศญี่ปุ่นให้ความสนใจการมีส่วนร่วมของประชาชนในลักษณะนี้มาก โดยมีการชดใช้ความเสียหายที่ได้รับจากการเข้าช่วยเหลือหรือให้ความร่วมมือกับตำรวจด้วย

ทั้งนี้การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทางศาล มีรูปแบบต่าง ๆ เช่น

1) รูปแบบคณะบุคคล

คณะบุคคล ซึ่งเลือกจากผู้มีสิทธิเลือกตั้งผู้แทนราษฎรมีหน้าที่พิจารณาความเหมาะสมของคำวินิจฉัยของพนักงานอัยการก่อนที่พนักงานอัยการจะฟ้องคดี ข้อเสนอแนะของบุคคลคณะนี้อาจมีผลให้การสอบสวนใหม่ ระบบการฟ้องคดีในลักษณะนี้ เป็นการดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการพิจารณาชั้นต้นของการฟ้องคดี

2) รูปแบบเป็นพยาน

การไปเป็นพยานในชั้นสอบสวนและฟ้องคดีอาญา การสอบสวนและการฟ้องคดีอาญาจำเป็นต้องได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดีจากพยาน แต่ก็มีพยานที่กลัวผู้ต้องหาหรือจำเลยตามมาล้างแค้น ประเทศญี่ปุ่นจึงได้ปรับปรุงประมวลกฎหมายอาญาและประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เพื่อป้องกันไม่ให้พยานถูกกดดันจากความรู้สึกดังกล่าว โดยมีบทบัญญัติลงโทษผู้ที่ข่มขู่พยานและกีดกันไม่ให้ประกันตัว นอกจากนี้ยังกำหนดให้มีการชดใช้ความเสียหายให้แก่พยานที่ได้รับความเสียหายจากการไปเป็นพยานด้วย

3) รูปแบบการเป็นที่ปรึกษาคดี

การเป็นที่ปรึกษาคดีโดยการอนุญาตของศาล ได้แก่ ประชาชนธรรมดาที่ไม่มีคุณสมบัติเป็นทนายความเข้าทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาคดีอาญาในศาล โดยจำเลยมีสิทธิเลือกบุคคลดังกล่าวคนหนึ่งหรือหลายคน แล้วขออนุญาตต่อศาลให้บุคคลดังกล่าวเป็นที่ปรึกษาคดี

4) รูปแบบการเข้าเป็นคณะกรรมการประนอม

การเข้าเป็นคณะกรรมการประนอมข้อพิพาท คณะกรรมการประกอบด้วย ผู้พิพากษา 1 คน และบุคคลธรรมดา 2 คน ทำหน้าที่อนุญาโตตุลาการ โดยเลือกจากบุคคลที่อยู่ในวงการเดียวกัน

5) รูปแบบการเข้าเป็นที่ปรึกษาในการพิจารณาคดีในศาลครอบครัว

ในการพิจารณาคดีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ทางครอบครัวซึ่งต้องขึ้นศาลครอบครัวนั้น ประชาชนธรรมดาเข้าไปมีส่วนร่วมในการพิจารณาได้ในฐานะที่ปรึกษา

6) รูปแบบการเข้าทำหน้าที่เสมือนอัยการ

การฟ้องคดีอาญาในประเทศญี่ปุ่นเป็นอำนาจของอัยการ แต่ในกรณีมีการร้องทุกข์กล่าวหาว่ามีการใช้อำนาจหน้าที่ในทางที่ผิด ผู้ร้องทุกข์ซึ่งไม่พอใจที่อัยการไม่ฟ้องคดีของตน มีสิทธินำคดีสู่ศาลได้โดยตรง ในกรณีนี้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาสิทธินำคดีสู่ศาลได้โดยตรง ในกรณีนี้ศาลมีอำนาจพิจารณาคดีจะตั้งทนายความให้ทำหน้าที่เข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการทางศาลในกรณีพิเศษนอกเหนือจากการเป็นหนึ่งในกระบวนการยุติธรรม

7) รูปแบบอาสาสมัครให้คำปรึกษาแนะนำเยาวชนที่กระทำความผิด

สถานอาสาสมัครที่ช่วยการดำเนินงานของศาลครอบครัว โดยผู้บริหารทำหน้าที่เฝ้าสังเกตพฤติกรรมของเยาวชนผู้กระทำความผิดตามระยะเวลาที่ศาลกำหนดให้พักอยู่ในสถานที่นั้น ให้คำปรึกษาแนะนำแก่เยาวชนดังกล่าว และเสนอรายงานความก้าวหน้าไปยังศาลครอบครัวก่อนที่จะตัดสินคดี

ส่วนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอบรมเยาวชนและสวัสดิการสังคม เป็นการช่วยป้องกันทั้งทางตรงและทางอ้อมมิให้เยาวชนกระทำความผิด มีรูปแบบการดำเนินงานต่าง ๆ เช่น

1) รูปแบบสมาคมครูและผู้ปกครอง

ตั้งขึ้นตามคำแนะนำของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการ มีอยู่ตามโรงเรียนต่างๆ ตั้งแต่ระดับอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษาถึงเตรียมอุดมศึกษา มีวัตถุประสงค์สนับสนุนให้นักเรียนมีสุขภาพและได้รับการอบรมที่ดี ด้วยการจัดสภาพแวดล้อมของโรงเรียนเผยแพร่อุดมการณ์เกี่ยวกับการศึกษาด้านครอบครัว กำจัดสิ่งตีพิมพ์และภาพยนตร์ที่มีผลเสียต่อนักเรียน การจัดความปลอดภัยด้านจราจรแก่นักเรียนและสถานรับดูแลเด็กซึ่งให้บริการแก่บิดามารดาที่ต้องไปทำงานไม่มีเวลาดูแลบุตรด้วยตนเอง

2) รูปแบบอาสาสมัครเพื่อสวัสดิภาพเด็ก

อาสาสมัครเพื่อสวัสดิภาพเด็ก มีหน้าที่ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมายว่าด้วยสวัสดิภาพเด็กในประเทศญี่ปุ่นมีอาสาสมัครลักษณะนี้ตั้งแต่ระดับหมู่บ้านถึงระดับเมืองใหญ่ๆ มีเอกชนเป็นผู้บริหารงาน ซึ่งมีส่วนช่วยป้องกันมิให้เด็กกระทำผิดตั้งแต่แรก ด้วยการให้คำปรึกษาแนะนำในการแก้ปัญหาครอบครัว โดยทำหน้าที่เสมือนเป็นผู้ช่วยของพนักงานของสำนักงานประชาสงเคราะห์

3) รูปแบบอาสาสมัครให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้ติดยาเสพติด

อาสาสมัครให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้ติดยาเสพติด ปฏิบัติหน้าที่ด้านสวัสดิการและอบรมผู้ติดยาเสพติด การให้คำปรึกษาแนะนำแก่ผู้ติดยาเสพติดเป็นการดำเนินงานภายใต้กฎหมายควบคุมยาเสพติด ซึ่งกฎหมายให้ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจแต่งตั้งอาสาสมัครดังกล่าว แต่ที่ปรึกษาเหล่านั้นไม่มีข้อผูกพันใด ๆ ที่จะต้องรายงานเรื่องราวเกี่ยวกับผู้ติดยาเสพติดต่อหน่วยงานที่มีอำนาจบังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายนั้น

อนึ่งการมีส่วนร่วมในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด นับเป็นอีกบทบาทหนึ่งที่ประชาชนในญี่ปุ่นเข้ามามีส่วนร่วม โดยมีตัวอย่างของรูปแบบและวิธีการต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่อยู่ในเรือนจำและสถานแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด มีรูปแบบและวิธีดำเนินงาน ได้แก่

(1) อาสาสมัครเยี่ยมเยือนผู้กระทำความผิด เป็นอาสาสมัครจัดตั้งซึ่งประกอบด้วยผู้ที่อยู่ในชุมชนทั้งหญิงชายที่สนใจทำหน้าที่ไปเยี่ยมเยือนนักโทษในเรือนจำ และผู้ที่อยู่ตามโรงเรียนแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เพื่อให้คำแนะนำเกี่ยวกับการประกอบอาชีพหลังพ้นโทษหรือออกจากโรงเรียนนั้นแล้ว ให้คำแนะนำปัญหาด้านกฎหมาย ปัญหาความสัมพันธ์กับครอบครัว รวมทั้งคำแนะนำเกี่ยวกับงานอดิเรก และกิจกรรมเพื่อการพักผ่อนหย่อนใจอื่น ๆ ด้วย

(2) อาสาสมัครที่เป็นนักบวช เป็นอาสาสมัครจัดตั้งอีกรูปแบบหนึ่ง ส่วนใหญ่เป็นพระในพระพุทธศาสนา รองลงไปได้แก่ คริสต์ ชินโต และอื่น ๆ ตามลำดับ ทำหน้าที่เยี่ยมเยียนนักโทษในเรือนจำและผู้กระทำความผิดที่อยู่ในโรงเรียนแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด เพื่อให้คำแนะนำในลักษณะเดียวกับอาสาสมัครเยี่ยมเยือนผู้กระทำความผิด รวมถึงการให้คำแนะนำเกี่ยวกับศาสนาด้วย

(3) นักเรียนและชาวบ้านอาสาสมัคร เป็นอาสาสมัครจัดตั้งที่ทำหน้าที่เข้าไปมีส่วนร่วมในการสร้างกิจกรรมใหม่ๆหรือเล่นกีฬาร่วมกับผู้กระทำผิดที่อยู่ตามโรงเรียนแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด

(4) การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยการรับผู้กระทำความผิดออกไปทำงานร่วมกันนอกเรือนจำ เป็นอาสาสมัครในรูปของผู้ประกอบการภาคเอกชนที่มีส่วนร่วมโดยสนับสนุนการใช้แรงงานนักโทษให้เป็นประโยชน์ด้านอุตสาหกรรมในรูปแบบต่าง ๆ เช่น มีบริษัทอุตสาหกรรมต่อเรือรับนักโทษไปทำงานโดยให้อยู่ร่วมกับลูกจ้างธรรมดา ซึ่งปรากฏว่าลูกจ้างเหล่านั้นก็มีไมตรีจิตอันดีต่อนักโทษที่มาร่วมงาน เป็นต้น

การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานด้านคุมประพฤติ การใช้อาสาสมัครซึ่งเป็นคนในชุมชนเป็นพื้นฐานสำคัญประการหนึ่งของการป้องกันและและควบคุมอาชญากรรม ในส่วนของงานด้านคุมประพฤตินั้น ลักษณะเฉพาะของงานมีขอบข่ายที่อาสาสมัครดังกล่าวสามารถทำงานร่วมกับเจ้าหน้าที่คุมประพฤติของรัฐได้เป็นอย่างดีไม่ว่าจะทำงานตามลำพังหรือทำงานเป็นกลุ่ม สำหรับประเทศญี่ปุ่นอาสาสมัครทั้ง 2 ลักษณะนี้ เป็นอาสาสมัครจัดตั้ง มีรูปแบบและวิธีการดำเนินงาน ได้แก่

1) พนักงานอาสาสมัครคุมประพฤติ เป็นอาสาสมัครที่ปฏิบัติหน้าที่ภายใต้บังคับกฎหมายว่าด้วยพนักงานอาสาสมัครคุมประพฤติ มีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้รับผิดชอบในการกำหนดอำนาจหน้าที่พนักงานเหล่านี้เลือกมาจากบุคคลที่คนทั่วไปในชุมชนให้ความเคารพนับถือ เป็นผู้มีความตั้งใจจริงและสนใจทำงานด้านนี้ สามารถอุทิศเวลาให้กับงานที่ได้รับมอบหมายได้ มีสุขภาพดีและมีฐานะทางการเงินมั่นคง พนักงานอาสาสมัครคุมประพฤติ มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละ 2 ปี แต่อาจได้รับแต่งตั้งอีกได้

2) องค์การช่วยอบรมผู้กระทำความผิด เป็นองค์การคุมประพฤติสำหรับผู้กระทำผิดที่ได้รับการปล่อยตัวแล้ว ตั้งขึ้นโดยได้รับอนุญาตจากรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมตามกฎหมายว่าด้วยการดูแลผู้กระทำความผิดหลังปล่อยตัว องค์การดังกล่าวบางแห่งก็ดำเนินงานตามลำพังในการประสานงานการพัฒนากิจกรรมการอบรม แต่ส่วนใหญ่มีสถานอบรม ผู้ถูกคุมความประพฤติและได้รับมอบหมายจากสำนักงานกำกับดูแลการคุมประพฤติให้ดำเนินการอบรม เพราะรัฐบาลขาดแคลนสถานที่ ในขณะที่มีผู้กระทำความผิดจำนวนมากต้องการคำแนะนำสำหรับการกลับสู่การดำรงชีวิตตามปกติ

สถานอบรมในลักษณะนี้มีมานานกว่า 100 ปี มีลักษณะเป็นสถานอบรมที่เชื่อมโยงระหว่างเรือนจำและสถานพินิจกับสถานที่ซึ่งผู้กระทำความผิดจะไปใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับคนธรรมดาทั่วไปในสังคม และการดำเนินงานเป็นเรื่องของประชาชนอาสาสมัครตลอดมา โดยรัฐบาลไม่ได้ดำเนินการมาก่อนเลย

3) สมาคมพี่ชายหญิง เป็นอาสาสมัครจัดตั้งมีหน้าที่ช่วยดำเนินกิจกรรมป้องกันอาชญากรรมและช่วยคุมความประพฤติผู้กระทำความผิด โดยดำเนินงานในชุมชน สมาชิกของสมาคม ประกอบด้วยนักศึกษาและคนงานวัยหนุ่มสาวอายุระหว่าง 20-30 ปี สถานภาพต่างกับพนักงานคุมประพฤติเพราะเป็นกลุ่มอาสาสมัครอย่างแท้จริง กล่าวคือ มีความเป็นอิสระจากระเบียบข้อบังคับที่ออกตามกฎหมาย และเป็นอิสระจากข้อผูกพันอื่น ๆ

การดำเนินงานใช้วิธีผูกมิตรกับผู้กระทำความผิดหรือผู้มีพฤติการณ์จะเป็นผู้กระทำความผิด เพื่อช่วยให้เขาแก้ไขความประพฤติด้วยตัวของเขาเอง จัดการรณรงค์ให้ความรู้แก่ชุมชนในการป้องกันอาชญากรรม และช่วยกันปรับปรุงแก้ไขตนเอง สมาคมเหล่านี้ปฏิบัติงานในลักษณะสนับสนุนงานของพนักงานอาสาสมัครคุมประพฤติ โดยดำเนินการต่อเยาวชนที่ถูกคุมความประพฤติที่ศาลครอบครัว ตำรวจ หรือโรงเรียนต่าง ๆ มอบหมาย

4) สมาคมสตรีเพื่อช่วยอบรมผู้กระทำความผิด มีสมาชิกประกอบด้วยแม่บ้านตามภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศญี่ปุ่น ดำเนินงานโดยมีพนักงานอาสาสมัครคุมประพฤติที่เป็นหญิงเป็นหลักของสมาคม มีวัตถุประสงค์ช่วยอบรมบ่มนิสัยอาชญากรและผู้กระทำความผิดโดยใช้คุณลักษณะของความเป็นแม่เป็นหลัก ดำเนินการในรูปกิจกรรมต่าง ๆ เช่น การรณรงค์ให้การศึกษาเกี่ยวกับการป้องกันอาชญากรรม และการอบรมผู้กระทำความผิด เป็นต้น

5) ความร่วมมือของนายจ้าง ได้แก่ นายจ้างผู้สนใจในการอบรมเยาวชนผู้กระทำความผิด นายจ้างเหล่านี้มีความตั้งใจจะจ้างผู้กระทำความผิดซึ่งเป็นผู้ถูกคุมความประพฤติไว้ทำงานต่อไป

6) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดที่อยู่ระหว่างการพักการลงโทษ เป็นความร่วมมือของนายจ้างผู้สนใจในการอบรมเยาวชน ผู้กระทำความผิดและมีความตั้งใจจะจ้างไว้ทำงานต่อไป

ประเทศญี่ปุ่นเป็นตัวอย่างที่ดีในการนำเอาประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อปัญหาอาชญากรรม และประสบความสำเร็จมากพอสมควร แต่การที่ญี่ปุ่นประสบความสำเร็จได้ดังกล่าวนี้ อาจเป็นเพราะญี่ปุ่นมีสถาบันครอบครัวที่เป็นปึกแผ่น ความสามัคคีที่แน่นหนาอันเนื่องมาจากลัทธิชาตินิยม และตลอดจนความรู้สึกของคนญี่ปุ่นที่มีทัศนคติในหน้าที่ของตนว่าต้องการจะสร้างคุณประโยชน์ให้แก่สังคมโดยส่วนรวม เพื่อแสดงถึงความรักในประเทศชาติและรักในชาวญี่ปุ่นด้วยกัน

แนวทางของประเทศญี่ปุ่นในการนำเอาประชาชนเข้ามาช่วยเหลือด้านการควบคุมอาชญากรรมนั้น อาจเป็นตัวอย่างที่ดีของการแก้ไขปัญหาอาชญากรรม แนวทางต่างๆ ที่ใช้จำเป็นต้องให้เหมาะสมกับประเพณี ความรู้สึกนึกคิดของประชาชนในแต่ละภูมิภาค ตลอดจนพื้นฐานของสังคมด้วย เพราะแม้ว่าอาชญากรรมจะเป็นปรากฏการณ์ของสังคม แต่การแก้ไขปัญหาอาชญากรรมจำเป็นต้องมีความแตกต่างกันไปตามสังคมแต่ละสังคม เพราะพื้นฐานและโครงสร้างของสังคมแต่ละสังคมมีความแตกต่างกัน

2.7.2 ระบบและกระบวนการยุติธรรมของประเทศสหรัฐอเมริกา

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้รับเอกราชจากอังกฤษเป็นต้นมา ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในทางการเมืองตามปรัชญาทางการเมืองของสหรัฐอเมริกา รวมทั้งการมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านสาธารณประโยชน์อื่น ๆ ก็เพิ่มมากขึ้นด้วย

การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมอย่างเป็นทางการนั้น เป็นเพราะหน่วยงานต่าง ๆ ที่รับผิดชอบงานด้านการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมต่างตระหนักดีว่างานเหล่านี้จะประสบความสำเร็จไม่ได้ หากปราศจากการมีส่วนร่วมของประชาชน เพราะอาชญากรรมเป็นเรื่องของสังคม ลำพังหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมสามารถจะควบคุมอาชญากรรมได้หากปราศจากความช่วยเหลือประชาชน

บทบาทของประชาชนในการควบคุมอาชญากรรมจึงจำเป็นต้องได้รับการพัฒนาเพื่อผลในด้านการลดอาชญากรรมลง ฉะนั้น ประชาชนจึงควรได้รับการถ่ายทอดความรู้ในเรื่องการป้องกันอาชญากรรมและการให้ความร่วมมือในการควบคุมอาชญากรรมด้วย โดยประการแรก ประชาชนจะต้องได้รับการอบรมการป้องกันตัวเองจากอาชญากรรม โดยจะต้องอบรมทุกระดับตั้งแต่โรงเรียนชั้นอนุบาลจนกระทั่งถึงมหาวิทยาลัย รวมทั้งองค์กรของรัฐและเอกชนอื่น ๆ และประการที่สอง เจ้าหน้าที่ตำรวจจำเป็นจะต้องร่วมมือกับบริษัทห้างร้าน ธุรกิจเอกชน เพื่อวางมาตรการป้องกันอาชญากรรมทางการค้า เช่น การลักทรัพย์เป็นต้น โครงการเหล่านี้ต้องทำควบคู่กันไปจึงจะได้ผล เพราะเท่ากับเป็นการดึงมวลชนเข้ามามีบทบาทในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรม

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นตัวอย่างที่ดีของการดึงมวลชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมในสังคม อันที่จริงประชาชนของสหรัฐอเมริกาใฝ่หาหรือแสวงหาโอกาสของการมีส่วนร่วมในสังคมมานานแล้ว เรียกได้ว่าเป็นจุดเริ่มของการประกาศอิสรภาพจากอังกฤษก็ว่าได้ ดังนั้น การชักนำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในงานของกระบวนการยุติธรรมจึงเป็นสิ่งที่ได้รับความสนใจจากตัวองค์การในกระบวนการยุติธรรมเองและจากประชาชนด้วย

สหรัฐอเมริกาเป็นประเทศอุตสาหกรรมที่มีความเจริญทางวัตถุมาก สังคมมีความซับซ้อน และโดยที่ปัญหาอาชญากรรมมักก่อตัวขึ้นในชุมชนที่เจริญแล้ว สหรัฐอเมริกาจึงประสบปัญหาด้านอาชญากรรมก่อนและมากกว่าประเทศอื่น ๆ ที่กำลังพัฒนา การคิดค้นหาวิธีการที่จะแก้ไขปัญหาอาชญากรรมจึงเริ่มขึ้นในสหรัฐอเมริกามานานแล้ว สถาบันต่าง ๆ ในด้านอาชญากรรมหรือในด้านสาธารณประโยชน์จึงมีเป็นจำนวนมากในสหรัฐอเมริกาซึ่งที่เป็นของเอกชนก็มาก รวมทั้งประชาชนของสหรัฐอเมริกาได้แสดงให้เป็นโดยตลอดมาว่าหน้าที่อันสำคัญของประชาชนก็คือ การมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์และแก้ปัญหาของประเทศทั้งโดยทางตรงและทางอ้อม

หลักการดังกล่าวเป็นที่ยอมรับทั้งในระดับผู้ปกครองและผู้อยู่ใต้ปกครอง การพัฒนาแนวความคิดเพื่อนำมาในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรมจึงไม่ใช่สิ่งที่มีปัญหายุ่งยากเท่าใดนัก ซึ่งตรงข้ามกับประเทศที่พื้นฐานทางสังคม การเมือง และเศรษฐกิจแตกต่างกันที่จุดเริ่มของการสร้างสรรค์และเปลี่ยนแปลงจะอยู่ที่ผู้ปกครอง

ในสภาพสังคมลักษณะนี้จะก่อให้เกิดอุปสรรคมากในการพัฒนาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขปัญหาอาชญากรรม เพราะประชาชนจะมีสำนึกในเรื่องนี้ว่าเป็นเรื่องของรัฐที่จะต้องกระทำ และเรียกร้องให้กระทำมากขึ้น ๆ โดยไม่มีที่สิ้นสุด แต่ไม่ค่อยได้รับการขอร้องหรือกระตุ้นจากรัฐให้รับผิดชอบต่อปัญหาสังคมร่วมกัน ด้วยเหตุผลดังกล่าวการนำเอามวลชนมาช่วยในด้านกระบวนการยุติธรรม จึงเป็นสิ่งที่ต้องพิจารณาโดยรอบคอบและและต้องคำนึงถึงสภาพของสังคมด้วย ซึ่งแบ่งลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชนอเมริกันหลังสงครามโลก ครั้งที่สองตามลักษณะงานเป็น 3 ลักษณะด้วยกัน คือ

1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานด้านตำรวจ ถึงแม้การป้องกันและควบคุมอาชญากรรมจะต้องมีหน้าที่โดยตรงของตำรวจ แต่ประชาชนก็จำเป็นต้องมีส่วนร่วมเพื่อให้งานในหน้าที่นั้นดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ แต่ทั้งนี้ก็ต้องมีการกระจายอำนาจตำรวจด้วย มิฉะนั้นประชาชนในท้องถิ่น ก็จะเข้าไปมีส่วนร่วมได้ไม่เต็มที่ การกระจายอำนาจตำรวจของประเทศสหรัฐอเมริกาเกิดขึ้นเพราะต้องการให้ตำรวจทำงานอย่างมีประสิทธิภาพตามแนวคิดเช่นว่านั้น ด้วยเหตุนี้ประชาชนในสหรัฐอเมริกาจึงมีส่วนร่วมในงานด้านตำรวจในหลายโครงการด้วยกัน เช่น

(1) โครงการเส้นทางปลอดภัยสู่โรงเรียน เป็นโครงการความร่วมมือระหว่างตำรวจกับวิศวกรด้านจราจรในท้องถิ่น ในการจัดสิ่งประดิษฐ์แสดงวิธีการสำหรับความปลอดภัยในการจราจรเพื่อให้เด็กชั้นประถมได้เรียนรู้ เช่น สัญญาณไฟจราจร ป้ายหยุดรถ ทางม้าลายตามจุดต่าง ๆ ในพื้นที่ของโรงเรียน เป็นต้น

(2) โครงการตรวจที่อยู่อาศัยในวันหยุดเป็นโครงการตรวจที่พักอาศัยในระหว่างที่ผู้พักอาศัยไม่อยู่ เช่น อาจไปพักผ่อนในวันหยุดงาน หรือกรณีที่ร้องขอมา เป็นต้น

(3) โครงการตรวจความปลอดภัยที่อยู่อาศัยเป็นโครงการตรวจความปลอดภัยให้แก่ ผู้อยู่อาศัย ให้คำแนะนำเพื่อปรับปรุงวิธีการรักษาความปลอดภัยที่อยู่อาศัย และไม่ให้ล่อแหลมต่ออาชญากร เป็นการดำเนินงานตามที่เจ้าของที่อยู่อาศัยร้องขอ หรือนัดหมาย

(4) โครงการตรวจความปลอดภัยให้ผู้ทำธุรกิจ เป็นโครงการให้คำแนะนำวิธีปรับปรุงมาตรการรักษาความปลอดภัย ชี้จุดที่ไม่ปลอดภัยเพื่อแก้ไข แจกสิ่งพิมพ์เกี่ยวกับการรักษาความปลอดภัยและการป้องกันอาชญากรรม

(5) โครงการระบบตรวจเตือนภัย เป็นโครงการตรวจและวางรูปแบบรายละเอียดระบบตรวจเตือนภัยให้กับผู้ประกอบธุรกิจในชุมชน การใช้อุปกรณ์เตือนภัย การป้องกันการฉ้อโกง การตรวจสอบเครดิตการ์ดที่ถูกขโมยไป เป็นต้น

(6) โครงการปฏิบัติการพิสูจน์ทราบของหาย เป็นโครงการป้องกันพวกย่องเบาและพวกลักขโมยโดยช่วยเจ้าของบ้านทำบัญชีแสดงรายการของมีค่าทำหมายเลขลำดับและวิธีอื่นๆ ที่ช่วยพิสูจน์ทราบได้ว่าสิ่งของชิ้นใดเป็นของตน

(7) โครงการเพื่อนบ้านเฝ้าระวังภัย โครงการนี้มีแนวคิดที่ว่าเจ้าของบ้านเป็นผู้ได้รับความเดือดร้อนจากอาชญากรจึงควรมีหน้าที่ช่วยป้องกัน ส่วนรูปแบบการดำเนินงาน คือ การระดมเจ้าหน้าที่ของบ้านที่อยู่อาศัยตามพื้นที่ต่างๆ ของเมือง แล้วจัดเป็นกลุ่ม ๆ ช่วยกันเฝ้าระวังภัยให้กันและกัน

(8) โครงการกองกำลังผู้ช่วยตำรวจ เป็นโครงการจัดตั้งกองกำลังช่วยตำรวจของเมืองนิวยอร์ก มีลักษณะเป็นพลเรือน ปฏิบัติงานโดยไม่มีเงินเดือนและไม่พกอาวุธปืน มีภารกิจเบื้องต้นคือ ช่วยทางการตำรวจในกรณีฉุกเฉิน แต่ในทางปฏิบัติจริงเวลาส่วนใหญ่ใช้ในการป้องกันอาชญากรรม และมีบทบาทสำคัญในการเป็นหูเป็นตาให้ตำรวจ โดยที่กองกำลังมี 2 ส่วน คือ ส่วนปฏิบัติงานฉุกเฉิน และส่วนปฏิบัติงานสายตรวจ ผู้ปฏิบัติหน้าที่ในกรณีฉุกเฉินจะได้รับการฝึกให้ใช้เครื่องมือธรรมดาและเครื่องมือพิเศษ การพยาบาลเบื้องต้นและวิธีการกู้ภัย

ส่วนผู้ปฏิบัติงานสายตรวจซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับการคัดเลือกมาจากประชาชนที่อยู่ละแวกเดียวกัน การปฏิบัติงานจัดเป็นชุดตรวจ มีวิทยุมือถือเป็นอุปกรณ์ส่งข่าวสารและประสานงาน โดยปฏิบัติงานอยู่ตามจุดที่ได้รับมอบหมาย เช่น ที่จอดรถประจำทาง อู่ต่อเรือ สนามกีฬา ย่านการค้า อาสาสมัครเหล่านี้อาจถูกเรียกมาช่วยตำรวจในการควบคุมฝูงชนในเหตุการณ์ปกติ เช่น การเลือกตั้ง การเดินสวนสนาม เป็นต้น และในเหตุการณ์ฉุกเฉิน เช่น มีเด็กพลัดหลง ไฟฟ้าดับ อากาศแปรปรวน เป็นต้น นอกจากนั้นก็มีกิจกรรมร่วมกับตำรวจในการรณรงค์เพื่อความปลอดภัยเด็ก กิจกรรมสายตรวจวิทยุพลเรือน และกิจกรรมระบบเพื่อคู่หู (buddy system)

การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการทางศาล มี 2 รูปแบบ คือ การเป็นพยานในศาล และการเป็นคณะลูกขุน

1) รูปแบบการเป็นพยานในศาล การเป็นพยานในศาล คือ การไปปรากฏตัวต่อหน้าศาลเพื่อให้ถ้อยคำตามที่รู้เห็นมา

2) รูปแบบการเป็นคณะลูกขุน ในสหรัฐอเมริกามีคณะลูกขุน 2 ประเภท คือ คณะลูกขุนพิจารณาข้อหา (grand jury) ซึ่งมีหน้าที่พิจารณาข้อหาก่อนสืบพยาน และคณะลูกขุนพิจารณาตัดสินข้อเท็จจริง (trial jury) ซึ่งมีหน้าที่ฟังพยาน และตัดสินข้อเท็จจริงของคดีว่าจำเลยกระทำเช่นนั้นจริงหรือไม่ การจัดสินข้อเท็จจริงใดลูกขุนต้องเห็นพ้องกันทุกคน

การมีส่วนร่วมของประชาชนด้านสวัสดิการสังคม เป็นการช่วยป้องกันทั้งทางตรงและทางอ้อม เพื่อให้เยาวชนได้รับความปลอดภัยและไม่ให้กระทำความผิด มีรูปแบบและวิธีการต่างๆ เช่น

1) สมาคมครูและผู้ปกครองมลรัฐยูท่าห์ สมาคมนี้ดำเนินการ 2 กิจกรรมด้วยกัน คือ ผู้ปกครองเด็กช่วยเฝ้าระวัง โดยจัดเป็นสายตรวจตามถนนสายต่าง ๆ ในช่วงเวลาที่เด็กเดินทางระหว่างบ้านกับโรงเรียน และจัดบ้านพักสำหรับหลบภัยและช่วยเหลือเด็ก โดยมีแผ่นป้ายติดไว้ที่หน้าต่างให้เด็กรู้ว่าเป็นบ้านที่เด็กสามารถเข้าไปหลบภัยและขอความช่วยเหลือได้

กิจกรรมส่วนนี้ได้รับการสนับสนุนจากสมาคมสตรีมลรัฐยูท่าห์ นอกจากนั้นหน่วยงานปกครองท้องถิ่นและหน่วยงานอื่น ๆ ที่มีหน้าที่บังคับการให้เป็นไปตามกฎหมายยังได้สนับสนุนให้สมาคม ทั้งสองประชุมกัน เพื่อกำหนดนโยบายและแนะนำผู้ปกครองให้เข้าใจมาตรการและการปฏิบัติที่เหมาะสมในการป้องกันภัยที่จะเกิดกับเด็ก

2) สมาคมสตรีมลรัฐยูท่าห์ ดำเนินการโดยตั้งคณะกรรมการขึ้นรับผิดชอบในด้านการพัฒนาประสานงาน และส่งเสริมสวัสดิภาพเด็ก มีอาสาสมัครดำเนินการโดยการจัดชุดอุปกรณ์ช่วยเหลือเด็ก อุปกรณ์แต่ละชุดประกอบด้วยคำแนะนำให้รู้ว่าเด็กเป็นใคร มาตรการระวังภัย วิธีการช่วยเด็กพลัดหลง และคู่มือจำแนกผู้น่าสงสัยและรถยนต์ ซึ่งเป็นข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อตำรวจในการเข้าถึงจุดที่เด็กพลัดหลงได้รวดเร็ว

3) สภาการโฆษณา ดำเนินการรณรงค์โดยใช้สื่อวิทยุ โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วารสารโฆษณา แผ่นป้ายโฆษณา พร้อมคำแนะนำวิธีการที่ภาคธุรกิจ เพื่อนบ้าน องค์การต่างๆ และอื่นๆ จะเข้ามาช่วยป้องกันอาชญากรรม

ทั้งนี้ โดยไม่คิดค่าใช้จ่าย สัญลักษณ์ของการรณรงค์ใช้รูปสุนัขสำหรับล่าสัตว์ชื่อแมคกรัฟ (Mc Gruff) มีการแจกเสื้อเชิ้ตมีรูปแมคกรัฟ ตุ๊กตาแมคกรัฟสำหรับเด็กและใส่ชุดแมคกรัฟเพื่อเตือนบุคคลที่อยู่ในงานต่าง ๆ มีการแจกของที่ระลึกซึ่งทำอย่างสวยงามแก่ผู้ใหญ่เพื่อเตือนให้ช่วยกันป้องกันอาชญากรรม นอกจากนั้นก็มีการแจกหนังสือเล่มเล็ก และแผ่นพับวิธีหลีกเลี่ยงการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรม เป็นต้น

การมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศสหรัฐอเมริกาในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิด ทั้งนี้ เพื่อแก้ไขความประพฤติ หรือการทำให้ผู้กระทำความผิดปรับตัวให้เหมาะสมกับการใช้ชีวิตอยู่ในสังคมได้เช่นคนทั่วไปโดยไม่กระทำผิดกฎหมายอีก

การดำเนินการการมีส่วนร่วมของประชาชนในประเทศสหรัฐอเมริกา ได้แก่

1) การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดในเรือนจำนั้น มีการเปิดโอกาสให้นักโทษศึกษาหาความรู้ตามหลักสูตรต่าง ๆ ได้ จึงมีเรือนจำในบางรัฐจัดนักศึกษาอาสาสมัครไปช่วยทบทวนวิชาต่าง ๆเพื่อให้นักโทษเหล่านั้นสามารถติดตามวิชาที่ศึกษาได้

2) การมีส่วนร่วมของประชาชนในงานคุมประพฤติ ผู้พิพากษาไคท์ ลีนฮูทส์ (Keith Leenhouts) แห่งมลรัฐมิชิแกน เป็นผู้ริเริ่มดำเนินการโครงการอาสาสมัคร คุมประพฤติเมื่อ พ.ศ.2502 โดยใช้อาสาสมัคร 1 คนต่อผู้ถูกคุมความประพฤติ 1 คน ให้คบกันเป็นเพื่อนตามแนวคิดของจอห์นออกัสตัส (John Augustus)

ผู้ริเริ่มงานคุมประพฤติ โครงการนี้ใช้วิธีการให้อาสาสมัครคุมประพฤติปฏิบัติงานภายใต้การกำกับดูแลของพนักงานคุมประพฤติซึ่งเป็นวิธีที่ใช้กันกว้างขวางที่สุด เนื่องจากพนักงานคุมประพฤติมีงานมาก ไม่สามารถดำเนินการคุมความประพฤติเป็นรายบุคคลได้ แต่อาสาสมัครช่วยดำเนินการได้ด้วยการทำตัวเป็นเพื่อนกับผู้กระทำความผิด ให้คำแนะนำและค้นหาความต้องการของผู้กระทำความผิดเพื่อหาทางช่วยเหลือ

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำความผิดที่อยู่ระหว่างพักการลงโทษ มีตัวอย่างในมลรัฐอิลลินอยส์ มลรัฐนี้มีโครงการทนายความอาสาสมัครช่วยเหลือผู้กระทำความผิดที่อยู่ระหว่างพักการลงโทษ โดยอาสาสมัครจะใช้เวลาอยู่กับผู้กระทำความผิดอย่างน้อยเดือนละ 6 ชั่วโมง แนวคิดของโครงการนี้ก็คือการใช้ภูมิธรรมของทนายความช่วยให้ผู้ถูกพักการลงโทษเปลี่ยนทัศนคติต่าง ๆ ที่มีต่อสังคม โครงการนี้ได้รับการสนับสนุนจากเนติบัณฑิตยสภาอเมริกัน

2.8 ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (2550) ได้กำหนดแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ.2546-พ.ศ.2550) ให้มีเป้าประสงค์หลักที่ 4 ไว้ว่า การพัฒนาระบบราชการไทยจะต้องตอบสนองต่อการบริหารปกครองในระบอบประชาธิปไตย โดยได้กำหนดพันธกิจในการส่งเสริมและเสนอแนะมาตรการที่จำเป็นเพื่อการปรับเปลี่ยนแนวทางการบริหารราชการและการปรับกระบวนทัศน์ ทัศนคติของเจ้าหน้าที่ของรัฐให้ยอมรับและเข้าใจระบบบริหารราชการในระบบเปิดมากขึ้น เพื่อที่การบริหารราชการและการให้บริการสาธารณะจะนำไปสู่การบริหารราชการที่เอื้อประโยชน์สุขของประชาชนตอบสนองความต้องการของประชาชน และมีความโปร่งใส โดยกำหนดเป้าหมายไว้ว่า

ในปีพ.ศ.2550 ส่วนราชการไม่น้อยกว่าร้อยละ 80 ได้วางมาตรการหรือดำเนินกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ปัญหาข้อพิพาทร้องเรียนและข้อขัดแย้งระหว่างฝ่ายปกครองและประชาชนเพิ่มขึ้นไม่เกินร้อยละ 20 ต่อปี และสร้างความเชื่อมั่นศรัทธาของประชาชนร้อยละ 80 ให้เชื่อมั่นในความโปร่งใสของระบบราชการ นับตั้งแต่การเร่งพัฒนาระบบราชการมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 พบว่าเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงของส่วนราชการโดยเฉพาะในประเด็นที่เกี่ยวกับความพยายามที่จะปรับเข้าสู่การบริหารราชการในระบอบประชาธิปไตย

รายงานผลการประเมินความสำเร็จของยุทธศาสตร์ที่ 7 ประจำปี 2548 KPI ลำดับที่ 19 คือ ระดับความสำเร็จของการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอยู่ในระดับมาก KPI ลำดับที่ 20 คือ ระดับความสำเร็จในการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณะอยู่ในระดับมากที่สุด และ KPI ลำดับที่ 21 คือ ร้อยละของปัญหาขัดแย้งหรือกรณีพิพาทร้องเรียนระหว่างส่วนราชการและประชาชน ปรากฏว่ามีจำนวนลดลงหรือไม่มีปัญหาความขัดแย้งในระดับมากที่สุด

จากผลการสำรวจประจำปีพ.ศ.2548 ดังกล่าวพบว่าเป้าหมายของยุทธศาสตร์ที่ 7 มีแนวโน้มที่จะบรรลุเป้าหมายได้ในระดับที่น่าพึงพอใจ ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปว่าในภาพรวมของยุทธศาสตร์การเปิดระบบราชการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเริ่มมีมากขึ้น

ส่วนราชการมีกระบวนการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนมีการเปิดช่องทางอื่นๆ เพื่อให้ประชาชนได้แสดงความคิดเห็น เช่น มีการจัดทำ ตู้ไปรษณีย์ สายด่วน การตั้งกล่องรับความคิดเห็น การสำรวจความพึงพอใจของผู้รับบริการ การจัดเวทีประชาพิจารณ์เกี่ยวกับประเด็นนโยบายหรือการกำหนดกฎหมายสำคัญๆ

ในบางส่วนราชการได้มีการริเริ่มจัดตั้งกรรมการที่มีผู้แทนจากภาคประชาชน หรือในระดับจังหวัด ผู้ว่าราชการจังหวัดในหลายจังหวัดได้นำหลักการนี้ไปประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการ และได้ผลการพัฒนาเป็นที่น่าพึงพอใจ

ผลการประเมินในปี พ.ศ.2548 พบความก้าวหน้าในการสร้างความชัดเจนโปร่งใสและการเปิดเผยข้อมูลของส่วนราชการ ซึ่งเป็นแนวปฏิบัติพื้นฐานที่สำคัญในระดับแรกที่ต้องดำเนินไปควบคู่กับการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน (ตามมาตรการที่ระบุอยู่ในมาตรา 3/1 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ.2545)

หน่วยงานภาครัฐได้ดำเนินการเพื่อเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารต่อสาธารณะมากขึ้น โดยเพิ่มช่องทางต่างๆ โดยเฉพาะได้มีการเผยแพร่ข้อมูลต่างๆ ผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ที่สำคัญยังได้ริเริ่มใช้ระบบอินเตอร์เน็ตในการรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนและพัฒนาระบบการให้บริการสาธารณะผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์ ซึ่งนำไปสู่การปรับระบบการให้บริการที่โปร่งใสมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ผลจากการพัฒนาความรู้ความเข้าใจของข้าราชการและส่วนราชการในประเด็นและประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารราชการแผ่นดิน และการกำหนดตัวชี้วัดหลายๆ ตัว ที่เริ่มวัดมาตั้งแต่ปี พ.ศ.2547 เช่น การวัดระดับความสำเร็จในการปรับระบบราชการที่เปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น การวัดความพึงพอใจของประชาชนผู้รับบริการ การวัดแนวทางการสร้างความสุจริตโปร่งใสและการวัดความสำเร็จในการพัฒนาระบบสารสนเทศ (IT) ของหน่วยงานภาครัฐ

การปรับระบบราชการให้มีการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับหลักการประชาธิปไตยนั้นเป็นภารกิจที่ต้องใช้เวลา ที่จะสร้างความรู้ความเข้าใจ ทั้งข้าราชการและประชาชน การวัดผลสำเร็จของยุทธศาสตร์ในรอบ 4 ปี ที่ผ่านมานี้ยังขาดการวัดผลอย่างเป็นระบบ

2.8.1 การพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชน

การดำเนินการเพื่อบรรลุเป้าหมายการพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชนดังกล่าวได้ใช้มาตรการตามยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย พ.ศ.2546 – พ.ศ.2550 ดังนี้

1) มาตรการตามยุทธศาสตร์การปรับเปลี่ยนกระบวนการและวิธีการทำงานปรับปรุงขั้นตอนและแนวทางการให้บริการประชาชน โดยให้แต่ละส่วนราชการเสนอแผนในการปรับปรุงแก้ไขกฎหมาย และระเบียบปฏิบัติของทางราชการที่ล้าสมัย ไม่มีความจำเป็น หรืออาจเป็นอุปสรรคต่อการให้บริการประชาชน โดยเฉพาะการมอบอำนาจ การอนุมัติ อนุญาตและการสั่งการต่างๆ ให้เสร็จสิ้น ณ จุดให้บริการเดียวกัน

2) มาตรการตามยุทธศาสตร์การเสริมสร้างระบบราชการให้ทันสมัย

2.1) สนับสนุนและส่งเสริมให้ส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจจัดช่องทางให้ประชาชนขอใช้บริการ รับบริการและดำเนินการธุรกรรมทางอิเล็กทรอนิกส์ โดยผ่านระบบอินเตอร์เน็ตหรือศูนย์บริการทางโทรศัพท์ ได้อย่างกว้างขวางภายใต้การวางมาตรฐานด้านฮาร์ดแวร์ ซอฟต์แวร์และรูปแบบการให้บริการที่กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารประสานกำหนด

2.2) ส่งเสริมและกำหนดมาตรฐานการให้บริการของรัฐในระดับสำนักงานที่มีประสิทธิภาพถูกต้องและรวดเร็ว ในรูปแบบของศูนย์บริการอิเล็กทรอนิกส์แบบครบวงจรที่มีการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างหน่วยงานภาครัฐเช่นเดียวกับการให้บริการรัฐบาลอิเล็กทรอนิกส์ทางอินเตอร์เน็ต

มาตรการเพื่อบรรลุเป้าหมายตามพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยหลักเกณฑ์และวิธีการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดี พ.ศ.2546 บัญญัติให้ส่วนราชการต้องถือปฏิบัติดังนี้

2.2.1) การรับฟังความคิดเห็นและความพึงพอใจของสังคมโดยรวม และประชาชนผู้รับบริการเพื่อปรับปรุงวิธีการปฏิบัติการให้เหมาะสม (มาตรา7(4))

2.2.2) ให้มาตรการกระจายอำนาจการตัดสินใจเกี่ยวกับการสั่ง การอนุญาต การอนุมัติ การปฏิบัติราชการเพื่อให้เกิดความรวดเร็วและลดขั้นตอนการปฏิบัติราชการ (มาตรา 27)

2.2.3) ในการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการบริการประชาชน หรือส่วนราชการด้วยกัน ให้ส่วนราชการแต่ละแห่งจัดทำแผนภูมิขั้นตอนและระยะเวลาการดำเนินการและปิดประกาศให้ประชาชนทราบ (มาตรา 29)

2.2.4) เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนให้ส่วนราชการร่วมกันจัดตั้งศูนย์บริการร่วมกระทรวง ศูนย์บริการร่วมจังหวัด ศูนย์บริการร่วมอำเภอ ให้ประชาชนสามารถติดต่อในเรื่องต่างๆ ได้ในที่เดียวกัน (มาตรา 30-32)

2.2.5) ให้ส่วนราชการทบทวนเพื่อดำเนินการยกเลิก ปรับปรุง กฎหมาย กฎระเบียบ ทั้งนี้โดยคำนึงถึงความสะดวก รวดเร็ว และลดภาระของประชาชนเป็นสำคัญ (มาตรา 35-36)

2.2.6) ในการบริการประชาชนหรือติดต่อระหว่างส่วนราชการด้วยกัน ให้ส่วนราชการกำหนดระยะเวลาแล้วเสร็จของงานและประกาศให้ประชาชนทราบเป็นการทั่วไป พร้อมกับจัดให้มีระบบเครือข่ายสารสนเทศ เพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนที่จะเข้าถึงข้อมูลข่าวสารได้ง่าย (มาตรา 37)

2.8.2 ผลการพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชน

รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการการประเมินผลการพัฒนาระบบราชการในภาพรวมและจัดทำรายงานของก.พ.ร. ประจำปี พ.ศ.2548 โดยมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช ปี 2549 ศึกษาผลการพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชน ดังนี้

1) ความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการของหน่วยงานราชการประชาชนมีความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการของหน่วยงานของรัฐ จากการสำรวจในปี พ.ศ. 2548 พบว่าค่าเฉลี่ยเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 76.58 ในปี พ.ศ. 2547 เป็นร้อยละ 76.64 ซึ่งก็ใกล้เคียงกับเป้าหมายที่กำหนดไว้ และคาดว่าในปี พ.ศ. 2550 จะสามารถยกระดับความพึงพอใจของประชาชน ไม่ต่ำกว่าร้อยละ 80 ตามเป้าหมายที่กำหนดได้

2) การลดขั้นตอนและระยะเวลาการปฏิบัติราชการจากการผลักดันให้ส่วนราชการต่างๆ พิจารณาลดขั้นตอนและระยะเวลาการปฏิบัติราชการอย่างต่อเนื่องมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2546 พบว่าส่วนราชการสามารถลดระยะเวลาการปฏิบัติราชการลงได้อย่างต่อเนื่อง โดยเฉลี่ยร้อยละ 60.09 ซึ่งสูงกว่าเป้าหมายที่กำหนดให้ลดระยะเวลาการปฏิบัติราชการลงได้มากกว่าร้อยละ 50

บทที่ 3
วิธีดำเนินการวิจัย

ในการดำเนินการวิจัยเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ของการวิจัยและเป็นไปตามกรอบแนวคิด คณะผู้วิจัยได้กำหนดวิธีดำเนินการวิจัย โดยออกแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) การวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัย ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) และการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการประชุมเชิงปฏิบัติการเสนอผลและสรุปจัดทำรายงานฉบับสมบูรณ์ เป็นเทคนิควิธีในการดำเนินการ มีขั้นตอนในการดำเนินการวิจัย โดยนำเสนอไว้ในบทนี้ ดังนี้

(1) ประชากรเป้าหมาย และกลุ่มตัวอย่าง

(2) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

(3) การพัฒนาคุณภาพของเครื่องมือวิจัย

(4) การติดต่อประสานงานและการเก็บรวบรวมข้อมูล

(5) การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

3.1 ประชากรเป้าหมายและกลุ่มตัวอย่าง

3.1.1 ประชากรเป้าหมาย

ประชากรเป้าหมายในวิจัยครั้งนี้ แบ่งกล่าวได้ 3 กลุ่ม ได้แก่

(1) กลุ่มประชาชนในชุมชนที่อยู่ในภูมิภาคต่างๆของประเทศ ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้

(2) กลุ่มผู้นำชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชนในชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ ผู้นำองค์กรประชาชนและผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่น

(3) กลุ่มผู้บริหารของกระทรวงยุติธรรมและกรมสอบสวนคดีพิเศษ

3.1.2 กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชน

เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ ครอบคลุมภูมิภาคต่างๆของประเทศ 4 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ ผู้วิจัยจึงใช้เทคนิควิธีการสุ่มตัวอย่างแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stages Sampling) ได้แก่

ขั้นตอนที่ 1 การสุ่มตัวอย่างจังหวัดจากแต่ละภูมิภาค โดยใช้เทคนิควิธีการ Simple Random Samplings ให้ได้ภาคละ 3 จังหวัด ดังนั้น 4 ภูมิภาครวม 12 จังหวัด

ขั้นตอนที่ 2 เป็นการสุ่มตัวอย่างอำเภอ จังหวัดละ 1 อำเภอ รวม 12 อำเภอตัวอย่าง

ขั้นตอนที่ 3 เป็นการสุ่มตัวอย่างตำบล คณะผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจงโดยได้กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกชุมชนว่า ต้องเป็นชุมชนที่เข้มแข็งและหรือเป็นชุมชนที่มีอาสาสมัครเครือข่าย DSI ภาคประชาชนหรืออาสาสมัครเครือข่ายยุติธรรมชุมชนของกระทรวงยุติธรรมทำงานอยู่ในชุมชนนั้นๆด้วย กลุ่มตัวอย่างประชาชนในแต่ละชุมชน กำหนดเก็บชุมชนละ 80 ราย โดยเป็นชายและหญิงในสัดส่วนที่เท่ากัน

จากการคำนวณ กลุ่มตัวอย่างประชาชนใน 12 จังหวัดจาก 4 ภูมิภาค จำนวนรวมทั้งสิ้นจะได้ 960 ราย (ตาราง 3-1)

ตาราง 3-1 แผนการสุ่มตัวอย่างกลุ่มตัวอย่างประชาชนใน 4 ภูมิภาค เพื่อดำเนินการวิจัยโดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire)

ภูมิภาค	จังหวัด	อำเภอ	ตำบล	จำนวน (ราย)
1.ภาคเหนือ	1.เชียงใหม่	ดอยสะเก็ด	สันปูเลย	80
	2.เชียงราย	เวียงป่าเป้า	แม่เจดีย์	80
	3.พิษณุโลก	วังทอง	พันชาลี	80
2.ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ	4.อุบลราชธานี	น้ำยืน	สีวิเชียร	80
	5.ศรีสะเกษ	ตองปิด	น้ำเกลี้ยง	80
	6.สุรินทร์	ปราสาท	โคกยาง	80
3. ภาคกลาง	7.ราชบุรี	โพธาราม	ท่าชุมพล	80
	8.สุพรรณบุรี	บางปลาม้า	จระเข้ใหญ่	80
	9.ปทุมธานี	เมืองปทุม	บางขะแยง	80
4. ภาคใต้	10.นครศรีธรรมราช	ปากพนัง	บางศาลา	80
	11.พังงา	เกาะยาว	เกาะยาวใหญ่	80
	12.สงขลา	หาดใหญ่	ท่าข้าม	80
รวม 4 ภูมิภาค	**12 จังหวัด**	**12 อำเภอ**	**12 ตำบล**	**960 ราย**

3.1.3 กลุ่มตัวอย่างผู้นำชุมชน

ผู้นำชุมชนในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำองค์กรต่างๆ เช่น ผู้นำสตรี สภาชุมชน ผู้นำด้านเกษตร กรณีเป็นชุมชนในเขต อบต. ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คือ นายกองค์การบริหารส่วนตำบล/รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบล/ปลัด องค์การปริหารส่วนตำบล รวมถึงสมาชิกสภา อบต. ส่วนกรณีเป็นเทศบาล ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่นนายกเทศมนตรี/รองนายก และ ปลัดเทศบาล

ในการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ใน 4 ภูมิภาค จะคัดเลือกจังหวัดขึ้นศึกษาภูมิภาคละ 1 จังหวัด และในแต่ละจังหวัดจะดำเนินในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชน 15 ราย ดังนั้น 4 จังหวัด จะได้กลุ่มตัวอย่างผู้นำชุมชนเพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึกรวม 60 ราย

นอกจากนี้ ในแต่ละชุมชนที่ดำเนินการสัมภาษณ์ลึก เพื่อให้ได้ข้อมูลสมบูรณ์ครบถ้วน จากหลากหลายแนวคิดมากยิ่งขึ้น คณะผู้วิจัยได้จัดให้มีการสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) ควบคู่ไปด้วย ผู้ที่ร่วมสนทนากลุ่มมีประมาณ 7-9 ราย ได้แก่ ผู้นำชุมชน กรรมการหมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล ผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน ประธานกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน คณะครูและอาจารย์ ฯลฯ

การจัดสนทนากลุ่ม คณะผู้วิจัยดำเนินการภูมิภาคละ 1 แห่ง โดยคัดเลือกจังหวัดที่มีการดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยในขณะเดียวกัน ดังนั้น ใน 4 ภูมิภาคได้จัดสนทนากลุ่ม 4 กลุ่ม รวม 36 ราย

3.1.4 กลุ่มตัวอย่างผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงยุติธรรมและกรมสอบสวนคดีพิเศษ

ในการศึกษาครั้งนี้ กลุ่มตัวอย่าง ผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงยุติธรรม ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม รองปลัดกระทรวงยุติธรรม อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ อธิบดีกรมคุมประพฤติ อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ อธิบดีกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน อธิบดีกรมราชทัณฑ์ ผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม ผู้อำนวยการสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดและเลขาธิการคณะกรรมการปราบปรามการทุจริตภาครัฐ

3.2 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณ และข้อมูลเชิงคุณภาพในการวิจัยครั้งนี้ มีดังนี้

3.2.1 แบบสอบถามประชาชนในชุมชน

แบบสอบถามกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่ศึกษา ดังกล่าวออกได้เป็น 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐานของผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นคำถามเกี่ยวกับข้อมูลของบุคคลผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ ผู้ตอบแบบสอบถามเป็นหัวหน้าครัวเรือนหรือคู่สมรส หรือสมาชิกในครัวเรือน อายุ เพศ ระดับการศึกษาสูงสุด การประกอบอาชีพหลัก ระดับรายได้ ภูมิลำเนา การเป็นสมาชิกเครือข่าย DSI ภาคประชาชน หรือเป็นสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชน การมีบทบาท/สถานภาพในสังคม การเคยเข้ารับการอบรมเข้าร่วมประชุมสัมมนา เวทีประชาคมเกี่ยวกับกระทรวงการยุติธรรม การมีส่วนร่วมของประชาชน ฯลฯ

ส่วนที่ 2 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเป็นคำถามเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการดำรงชีวิตประจำวัน จากแหล่งข่าวต่างๆ และความบ่อยครั้งเพียงใด แหล่งข่าวสารหรือช่องรับข่าวสาร ได้แก่ หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุชุมชน จดหมายข่าว เอกสารสื่อสิ่งพิมพ์ การพบปะสนทนากับเพื่อนบ้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐ (สื่อบุคคล) การเข้าร่วมประชุมสัมมนา อบรม การสื่อสารข้อมูล โดยใช้โทรศัพท์ และคอมพิวเตอร์ ฯลฯ

ส่วนที่ 3 ความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีพิเศษและการรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับการดำเนินคดีพิเศษและกรมสอบสวนคดีพิเศษ แบบสอบถามในส่วนนี้ ประกอบด้วยข้อความเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นคดีพิเศษ สอบถามเพื่อวัดระดับความรู้ ความเข้าใจเบื้องต้น ของผู้ตอบแบบสอบถามว่ามีความรู้ความเข้าใจในเรื่องคดีพิเศษหรือไม่ ลักษณะของข้อคำถาม เป็นคำตอบแบบมีคำตอบ 3 ตัวเลือก กรณีตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิดหรือไม่ตอบตอบไม่แน่ใจให้ 0 คะแนน และมีคำถามเกี่ยวกับภาพลักษณ์ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ความเชื่อถือไว้วางใจ และความพึงพอใจที่มีต่อผลการดำเนินงาน ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ นอกจากนี้ ยังถามถึงความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการจัดให้มีอาสาสมัครเครือข่าย DSI ภาคประชาชน เพื่อช่วยหรือการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ และความต้องการสมัครเป็นสมาชิกครือข่าย DSI ภาคประชาชน

ส่วนที่ 4 การมีส่วนร่วมและความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการดำเนินคดีพิเศษ คดีพิเศษในการศึกษาครั้งนี้ หมายถึงคดีตามมาตรา 21 แห่งพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ. 2547 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินคดีพิเศษ หมายถึง การมีส่วนร่วมของประชาชน ในการตัดสินใจทางการบริหารและการดำเนินคดีพิเศษทั้งทางตรงและทางอ้อม ในกิจกรรมต่างๆและเงื่อนไขตามกฎหมายตามระเบียบปฏิบัติ ได้แก่

1) การร่วมแจ้งเบาะแสการกระทำความผิด
2) ร่วมให้ข้อมูลความเป็นจริงในกรณีการกระทำความผิด
3) ร่วมกล่าวโทษ ร้องทุกข์ให้ดำเนินคดีพิเศษ
4) ร่วมเป็นพยานในการดำเนินคดีพิเศษ
5) ร่วมติดตามผลการดำเนินคดีพิเศษ
6) ร่วมรับประโยชน์ชื่อเสียงการดำเนินคดีพิเศษ
7) ร่วมเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาของกรมสอบสวนคดีพิเศษ
8) ร่วมกำหนดทิศทางนโยบายของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

แบบสอบถามส่วนนี้ ได้ขอให้ผู้ตอบ แจ้งความประสงค์ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ โดยระบุระดับความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมมาก ปานกลาง น้อย หรือไม่ต้องการ

นอกจากนี้ ให้ผู้ตอบแบบสอบถามระบุช่องทางรับข้อมูลข่าวสาร ช่องทางติดต่อประสานงาน แจ้งเบาะแส ปรึกษาหารือ หรือต้องการรับส่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินคดีพิเศษ ช่องทางการสื่อสารใดที่ผู้ตอบแบบสอบถามคิดว่า เหมาะสม สะดวกและปลอดภัย

ส่วนที่ 5 ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชน เป็นการให้ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมเพื่ออธิบายการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชนว่า มีปัจจัยอะไรบ้าง เข้ามาเกี่ยวข้อง และเรียงลำดับปัจจัยที่มีความสำคัญ

3.2.2 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (**Indepth Interview**)

ในการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก ดังนี้

1) ผู้นำชุมชนในชุมชนที่ศึกษา

2) ผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงยุติธรรมและกรมสอบสวนคดีพิเศษ การสัมภาษณ์เชิงลึกเป็นการสัมภาษณ์ที่ต้องการรวบรวมข้อมูลละเอียดลึกซึ้ง เกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่งโดยมีแนวคำตอบอย่างกว้างๆในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ มุ่งสัมภาษณ์ถึงความเป็นไปได้ของการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ปัจจัยที่มีผลต่อการเข้ามามีส่วนร่วมของประเทศในการดำเนินคดีพิเศษและแนวทางส่งเสริมและสนับสนุนการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินคดีพิเศษอย่างเป็นรูปธรรม

คณะผู้วิจัยมีความเห็นว่า กลุ่มผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจะสะท้อนข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ในขณะที่กลุ่มผู้บริหารของกระทรวงยุติธรรมและกรมสอบสวนพิเศษ จะเสนอแนวนโยบาย วิสัยทัศน์ แนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนประชาชนในชุมชนให้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ

3.2.3 แบบจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

แบบจัดสนทนากลุ่ม เป็นแบบฟอร์มบันทึกการดำเนินการจัดสนทนากลุ่ม วัน เวลาที่จัด สถานที่ บริบทด้านเศรษฐกิจสังคมวัฒนธรรมของชุมชนที่ศึกษา บันทึกสาระสำคัญและข้อสังเกตที่ได้จากการจัดสนทนา ประเด็นสำคัญที่กำหนดไว้สนทนา ประกอบด้วย

1) หลักการและเหตุผล และความเป็นไปได้ในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ เป็นผู้ร่วมแจ้งเบาะแสคดีพิเศษ ร่วมให้ข้อมูลข้อความจริง ร่วมกล่าวโทษร้องทุกข์ ร่วมเป็นพยานบุคคลในชั้นศาล ร่วมติดตามผลการดำเนินคดีพิเศษ และร่วมรับประโยชน์ด้านชื่อเสียงจากการเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการ

2) แนวทางส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัญหาอุปสรรค ข้อจำกัด ข้อเสนอแนะหรือการแก้ปัญหา ฯลฯ ข้อมูลที่ได้จากการบันทึกการจัดสนทนา คณะผู้วิจัยนำมาวิเคราะห์ สังเคราะห์ และนำเสนอเป็นผลการศึกษาเชิงคุณภาพ

3.3 การทดสอบและพัฒนาเครื่องมือวิจัย

ในการทดสอบและพัฒนาคุณภาพเครื่องมือวิจัย มีการดำเนินการ ดังนี้

3.3.1 การศึกษาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity)

คณะผู้วิจัย ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษาทางวิชาการในด้านการศึกษาวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชน ได้ร่วมกันตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาในแบบสอบถามฉบับร่าง ความครอบคลุมของเนื้อหา สาระสำคัญของการวิจัย ภาษาที่ใช้และการสื่อความหมายที่ต้องการ ลำดับก่อนหลังของข้อคำถาม วัตถุประสงค์ของแต่ละคำถาม ฯลฯ โดยมีการประชุมเพื่อจัดทำเครื่องมือการวิจัย ประกอบด้วยแบบสอบถาม (Questionnaire) แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) และแบบจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) จากนั้นนำไปทดลองใช้และนำมาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ชัดเจนก่อนนำจัดเก็บรวบรวมข้อมูลจริง

3.3.2 การศึกษาความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability)

คณะผู้วิจัยได้นำเครื่องมือการวิจัยที่สร้างขึ้น ไปทดลองใช้ในชุมชนที่คัดเลือกขึ้นในพื้นที่ตำบลคลองเปรง อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทราซึ่งเป็นชุมชนเข้มแข็งและมีสมาชิกเครือข่าย DSI ภาคประชาชนและสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชน ปฏิบัติงานอยู่ในชุมชน คณะผู้วิจัยทดลองเก็บแบบสอบถามจากประชาชนในชุมชน จำนวน 30 ราย (หญิง 15 ราย ชาย 15ราย) และนำแบบสอบถามมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีการทางสถิติ และปรับปรุงอีกครั้ง

ในขณะเดียวกันก็ได้ ทดลองใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชน จำนวน 9 ราย และทดลองจัดสนทนากลุ่ม 1กลุ่ม จำนวนผู้ร่วมสนทนา 9 คน สำหรับแบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารระดับสูงกระทรวงยุติธรรม ได้ทดลองสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงจากส่วนกลางในพื้นที่กรุงเทพมหานคร

จากการวิเคราะห์ค่าความเชื่อมั่น (Reliability) ของแบบสอบถามที่ทดลองใช้ในส่วนของการวัดความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีพิเศษได้ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น (α-Coefficient) เท่ากับ 0.723 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์เหมาะสมที่จะนำแบบสอบถามนี้ไปใช้ หลังจากการทดสอบภาคสนามแล้ว คณะผู้วิจัยได้ทำการปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามอีกครั้ง และร่วมกันกำหนดแนวทางปฏิบัติการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจริง

3.4 การติดต่อประสานงาน และการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม

3.4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถาม (Questionnaire)

ในการเตรียมการเก็บรวบรวมข้อมูลของภาคสนามกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนโดยใช้แบบสอบถาม คณะผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงานกับผู้อำนวยการสำนักงานยุติธรรมจังหวัดซึ่งเป็นหน่วยงานของกระทรวงยุติธรรมระดับจังหวัด เพื่อแจ้งความประสงค์ขอความร่วมมือในการวิจัย และขอความอนุเคราะห์อำนวยความสะดวก ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นพื้นที่เป้าหมาย พร้อมทั้งเก็บรวบรวมข้อมูลบริบทชุมชนด้านเศรษฐกิจ สังคม ข้อมูลปัญหาของชุมชน สถิติคดีอาชญากรรมและคดีพิเศษที่เกิดขึ้นในพื้นที่ และผลการดำเนินงานด้านเครือข่ายยุติธรรมชุมชนของกระทรวงยุติธรรมในแต่ละจังหวัด

คณะผู้วิจัย ได้รับความร่วมมือเป็นอย่างดี จากหน่วยงานของกระทรวงยุติธรรม ทุกจังหวัดที่เป็นพื้นที่เป้าหมาย ทำให้การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม เป็นไปตามเป้าหมายและดำเนินการได้แล้วเสร็จ

นอกจากนี้ ในทุกพื้นที่ชุมชนเป้าหมาย คณะผู้วิจัยได้ติดต่อประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัด สำนักงานตำรวจภูธรจังหวัด สำนักงานจังหวัด เพื่อขอความร่วมมือคัดเลือกชุมชนมาศึกษา และเตรียมความพร้อมของชุมชน ในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

ขั้นตอนในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชน ที่เป็นพื้นที่เป้าหมาย คณะผู้วิจัย ได้แจ้งความประสงค์และปรึกษากับผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นก่อน และชี้แจงวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยต่อกลุ่มตัวอย่างประชาชน พร้อมทั้งขอความร่วมมือให้ตอบแบบสอบถามตามความเป็นจริงและตอบข้อคิดเห็นให้สมบูรณ์ครบถ้วนทุกข้อ

จากการสอบถามก่อนการให้ตอบแบบสอบถามว่า กลุ่มตัวอย่างที่มาเป็นผู้ที่รู้จักหรือเคยได้ยินข่าวเกี่ยวกับคดีพิเศษและกรมสอบสวนคดีพิเศษมาด้วยแล้ว และเพื่อความถูกต้องและชัดเจนในการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยแบบสอบถาม คณะผู้วิจัยได้ให้ทีมงานวิจัยและบุคคลากรของหน่วยงานยุติธรรมจังหวัดนั้นๆ แนะนำการตอบแบบสอบถามโดยการอ่านและทำความเข้าใจ ข้อคำถามเป็นภาษาถิ่น (อู้กำเมือง,เว้าอีสาน,แลงใต้) ในแต่ละภูมิภาค พร้อมทั้งได้จัดสถานที่ให้กลุ่มตัวอย่างประชาชน ที่ตอบแบบสอบถาม ได้นั่งกันเป็นกลุ่มเล็กๆ ประมาณ 8-10 คน โดยมี ทีมงานวิจัยได้อำนวยความสะดวก และแนะนำการกรอกข้อความในแบบสอบถามทุกกลุ่มย่อย

เมื่อเก็บรวบรวมข้อมูลแบบสอบถามแล้วเสร็จ คณะผู้วิจัย ได้เรียนชี้แจงเพิ่มเติมถึงจุดประสงค์ของโครงการวิจัย บทบาทหน้าที่ ภารกิจของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ความสำคัญของการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสอบสวนคดีพิเศษ พร้อมทั้งตอบคำถามประเด็นต่างๆ จากการสังเกตภาคสนาม พบว่า ในทุกพื้นที่ชุมชนให้ความสนใจซักถาม และแสดงความเห็นชอบต่อการดำเนินการของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

ในช่วงสุดท้ายของ การดำเนินการ คณะผู้วิจัยได้มอบของที่ระลึกเป็นกระเป๋า ถุงผ้าใบเล็กๆ มีหมายเลขโทรศัพท์ของกรมสอบสวนคดีพิเศษเป็น Silk Screen ติดอยู่ เพื่อเป็นการขอบคุณในความร่วมมือที่ได้รับจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มาตอบแบบสอบถาม

คณะผู้วิจัย ได้ทำการบรรณาธิกรณ์แบบสอบถาม โดยตัดแบบสอบถามที่มีการตอบคำถามที่ไม่สมบูรณ์ครบถ้วน นำเอาแบบสอบถามที่สมบูรณ์ครบถ้วนเท่านั้นไปดำเนินการประมวลข้อมูล หรือเข้าสู่กระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล มีการประชุมทีมงานวิจัยเพื่อสรุปผลการดำเนินการและปัญหาอุปสรรค ในการเก็บรวบรวมแบบสอบถามในแต่ละวันทำงาน และทบทวนแผนการทำงานในวันต่อไป จนกว่าภารกิจจะแล้วเสร็จตามเป้าหมาย ผลการเก็บรวบรวมแบบสอบถามปรากฏดังตาราง 3-2 ได้แบบสอบถามรวมจำนวนทั้งสิ้น 972 ฉบับ กระจายไปทั้ง 4 ภูมิภาคของประเทศ

ตาราง 3.2 ผลการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม กลุ่มตัวอย่างประชาชนใน 4 ภูมิภาค โดยใช้แบบสอบถาม (Questionnaire)

ภูมิภาค	จังหวัด	จำนวน	ร้อยละ
1. ภาคเหนือ		**260**	**26.7**
	1.เชียงใหม่	75	
	2. เชียงราย	107	
	3.พิษณุโลก	78	
2. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ		**228**	**23.5**
	4. อุบลราชธานี	72	
	5.ศีรสะเกษ	73	
	6.สุรินทร์	83	
3. ภาคกลาง		**229**	**23.6**
	7. ราชบุรี	82	
	8. สุพรรณบุรี	73	
	9. ปทุมธานี	74	
4. ภาคใต้		**255**	**26.2**
	10. นครศรีธรรมราช	91	
	11. พังงา	87	
	12. สงขลา	77	
รวม		**972**	**100.0**

3.4.2 การเก็บรวบรวมจากแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) และแบบการจัดสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ตามแผนการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนาม กำหนดที่จะเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึก และการจัดสนทนากลุ่ม ภูมิภาคละ 1 จังหวัดๆละ 1ชุมชน รวม 4 ชุมชน ในแต่ละชุมชนจะสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชน 15 ราย และจัดสนทนากลุ่มเล็ก 1 กลุ่ม (9 ราย)

สำหรับขั้นตอนการดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก คณะผู้วิจัยกำหนดแนวทางดำเนินการกว้างๆ เพื่อทีมงานจะได้ปฏิบัติการได้มาตรฐานเดียวกัน ดังนี้

1) ทบทวนทำความเข้าใจ วัตถุประสงค์ของการวิจัย กรอบแนวคิดในการวิจัย และประเด็นคำถามของการสัมภาษณ์เชิงลึกให้ชัดเจนในแต่ละข้อ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย มุ่งที่จะศึกษาการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามาในการดำเนินคดีพิเศษ ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน และศึกษาแนวทางการส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินคดีพิเศษ

คำถามหลัก (Main Questions) เป็นการถามตามประเด็นที่กำหนดไว้ในวัตถุประสงค์ คำถามซักไซ้ไล่เรียง (Probe Questions) เป็นคำถามเพื่อให้ผู้ตอบระบุถึงความรู้สึกเกี่ยวประเด็นนั้นๆ ขยายความมีนัยสำคัญของสิ่งที่ได้พูดไว้แล้ว

2) ติดต่อประสานงาน ขอความร่วมมือ การเข้าสู่สถานที่นัดหมาย และแนะนำตนเองกับผู้ให้สัมภาษณ์

3) การชี้แจงจุดมุ่งหมาย วัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยนี้ ต้องแจ้งให้ผู้ให้สัมภาษณ์ได้รับทราบ พร้อมทั้งดำเนินการสัมภาษณ์ ประมาณเวลาที่ใช้ แล้วจึงเริ่มสัมภาษณ์

4) เริ่มต้นด้วยการตั้งคำถามแรกอย่างชัดเจน และเปิดโอกาสให้ผู้ตอบ ได้ตอบอย่างเต็มที่ คณะผู้วิจัยจับประเด็นคำตอบแล้วซักถามเจาะลึก เพื่อให้ได้รายละเอียดมากที่สุด (พร้อมกับบันทึกการให้สัมภาษณ์ด้วยเทปและ Noteย่อ) คำถาม - คำตอบ ควรอยู่ในกรอบแนวคิดของการวิจัย ไม่ออกนอกกรอบ ยกเว้นว่า เห็นว่าเป็นประโยชน์

5) เมื่อคณะผู้วิจัย ซักถามคำถามที่กำหนดให้จนครบถ้วน ก่อนปิดการสัมภาษณ์ และเปิดโอกาสให้ผู้ตอบ แสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผยเป็นอิสระในประเด็นที่ศึกษา

6) เมื่อสิ้นสุดการสัมภาษณ์ เป็นขั้นตอนของการสร้างบรรยากาศความเป็นมิตรโดยกล่าวคำขอบคุณกล่าวถึงความประทับใจที่ได้รับ และเสียสละเวลาให้สัมภาษณ์

7) คณะผู้วิจัยได้บันทึกช่วยจำโดยย่อ และจดบันทึกเพิ่มเติมรายละเอียดในแต่ละวันทันที เพื่อความสมบูรณ์ครบถ้วนในรายงานผลงานการสัมภาษณ์เชิงลึก

สำหรับขั้นตอนการจัดสนทนากลุ่ม ได้กำหนดแนวทางปฏิบัติการในแต่ละชุมชน เพื่อความเป็นมาตรฐานเดียวกัน ดังนี้

1) กำหนดการเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มว่าต้องเป็นผู้นำชุมชน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ผู้นำองค์กรชุมชนด้านต่างๆ ขนาดของกลุ่มที่เหมาะสม โดยทั่วไปประมาณ 8-12 คนเป็นขนาดของกลุ่มที่เหมาะสม จะสนทนากลุ่มเล็ก ๆ กันและเมื่อคัดเลือกและนัดหมายผู้ที่เข้าร่วมสนทนากลุ่มได้แล้วให้ดำเนินการในขั้นตอนที่ 2

2) เมื่อได้บุคคลที่เข้าร่วมแล้ว คณะผู้วิจัย (ผู้ดำเนินการสนทนา ผู้จดบันทึก นักวิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย) จะเป็นผู้พาเข้าร่วมสนทนาพร้อมกัน ณ สถานที่ที่จัดให้มีการสนทนากลุ่มนั่งเป็นรูปตัวยูหรือวงกลม และให้ผู้เข้าร่วมสนทนากรอกแบบฟอร์มข้อมูลส่วนตัว

3) ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม แนะนำคณะผู้วิจัยอีกครั้ง และบอกจุดมุ่งหมายในสนทนา พร้อมทั้งสร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง ขอความยินยอมจากผู้ร่วมสนทนา โดยขอบันทึกเสียงการสนทนา (โดยชี้แจงให้ทราบจุดมุ่งหมายในการบันทึกเสียง และการจดบันทึก) และเปิดโอกาสให้ซักถามคณะผู้วิจัยก่อน เพื่อสร้างความไว้วางใจ

4) เริ่มการสนทนาโดยยึดแนวทางการสนทนาที่กำหนดไว้เป็นหลัก ตามความเหมาะสม สามารถยืดหยุ่นได้แล้วแต่สถานการณ์กลุ่มจะพาไป อย่างไรก็ตาม ขอให้อยู่ในกรอบของเนื้อหา และครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการสนทนา ประมาณเวลาที่จะใช้ในแต่ละประเด็นเพื่อไม่ให้เสียเวลามากไปกับบางหัวข้อเมื่อแน่ใจว่า จัดสนทนาได้เนื้อหาสาระครบถ้วนตามที่ต้องการ ตามแนวทางสนทนาที่กำหนดแล้ว จบการสนทนาด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้เข้าร่วมสนทนาซักถามข้อข้องใจ เพื่อเป็นการตอบข้อสงสัยในเรื่องที่สนทนามาทั้งหมด

5) แจกของที่ระลึก เพื่อเป็นการแสดงความขอบคุณต่อผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่มคณะผู้วิจัยได้ดำเนินการสัมภาษณ์เชิงลึก และจัดสนทนากลุ่มได้ตามเป้าหมายที่วางแผนไว้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงยุติธรรมและกรมสอบสวนคดีพิเศษ

คณะผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกสัมภาษณ์ผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงยุติธรรม กรมต่าง ๆ รวมทั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดในการดำเนินงานได้ปฏิบัติการตามขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกดังกล่าวแล้วในหัวข้อ 3.4.2

ผลการดำเนินงาน คณะผู้วิจัยสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงยุติธรรม โดยได้รับความอนุเคราะห์เป็นอย่างดี เป็นไปตามเป้าหมายของการรวบรวมข้อมูลเพื่อดำเนินการวิจัย **ภาคผนวก** แสดงรายชื่อผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงยุติธรรมที่กรุณาให้สัมภาษณ์เชิงลึกในโครงการวิจัยเรื่อง "การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ"

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูลและสถิติที่ใช้ในการวิจัย

คณะผู้วิจัย ได้นำข้อมูลแบบสอบถามที่ได้จากการเก็บรวบรวมจากกลุ่มตัวอย่างประชาชนมาบรรณาธิกรณ์ ตรวจความสมบูรณ์ครบถ้วน และความถูกต้องของการตอบแบบสอบถาม ปรากฏว่าได้แบบสอบถามจำนวน 972 ฉบับ จากนั้นนำไปประมวลผลและวิเคราะห์ข้อมูลตามวิธีการทางสถิติโดยใช้คอมพิวเตอร์ โปรแกรม SPSS / W (Statistical Packages for Social Sciences for Windows)

3.5.1 การอธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่าง คณะผู้วิจัยใช้สถิติพรรณา (Descriptive Statistics) ได้แก่ ร้อยละ (Percent) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าต่ำสุด (Minimum) ค่าสูงสุด (Maximum) เป็นสถิติพื้นฐานในการอธิบายลักษณะของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา การรับข้อมูลข่าวสารในการดำรงชีวิตประจำวัน การมีส่วนร่วมและความต้องการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการดำเนินคดีพิเศษ

3.5.2 การทดสอบข้อสมมติฐานการวิจัย เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ กรณีเป็นตัวแปรอิสระ 1 ตัว กับตัวแปรตาม 1 ตัว คณะผู้วิจัยใช้เทคนิควิธีการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว (One - Way Analysis of Variance) เทคนิควิธีของ Scheffe และการทดสอบค่าที (t - test)

ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย

1) ภูมิภาคถิ่นที่อยู่
2) อายุ
3) การศึกษา
4) การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร
5) ความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีพิเศษ
6) ความเชื่อมั่นไว้วางใจที่มีต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ
7) ความพึงพอใจที่มีต่อผลงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ
8) การเป็นสมาชิกเครือข่าย
9) ระดับรายได้ต่อเดือน

10) การมีบทบาทและสถานภาพในชุมชนท้องถิ่น

11) การเคยเข้าร่วมประชุมสัมมนาอบรม เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา

12) การเคยเข้าร่วมประชุมสัมมนาอบรมเกี่ยวกับการประชาสังคม การมีส่วนร่วมของประชาชนในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา

13) ความคิดเห็นที่มีต่อการให้มีอาสาสมัครช่วยเหลือการปฏิบัติงานของ DSI

ตัวแปรตาม คือ ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษของประชาชน (Scored of Desired to Participate with DSI)

3.5.3 การวิเคราะห์แบบจำลองปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษของประชาชน คณะผู้วิจัยใช้เทคนิควิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ซึ่งเป็นเทคนิควิธีการวิเคราะห์ตัวแปรอิสระหลายตัวกับตัวแปรตาม 1 ตัว

ตัวแปรอิสระ ประกอบด้วย

1) เพศ (Gender of the Respondents)

2) อายุ (Age of the Respondents)

ระดับการศึกษาสูงสุด (Eucation Attainment)

3) ประถมศึกษา (PEDU)

4) มัธยมศึกษา (SEDU)

5) อุดมศึกษา (TEDU)

การประกอบอาชีพหลัก (Principal Occupation)

6) การประกอบอาชีพหลักเกษตรกรรม ทำนา ไร่ สวน ประมง (AOCCU)

7) ค้าขายธุรกิจ (COCCU)

8) รับจ้างแรงงาน (LOCCU)

9) รับราชการ รัฐวิสาหกิจ (GOCCU)

10) บริษัทเอกชน (POCCU)

11) รายได้ต่อเดือน (Income per Month)

12) ความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีพิเศษ (Knowledge Regarding Special Case Preceedings)

13) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการดำรงชีวิตประจำวัน (Information perception in daily-life activities)

14) การมีบทบาท / สถานภาพสังคมในชุมชนท้องถิ่น (Roles and social status in local communities)

15) การเคยเข้าร่วมประชุมสัมมนาอบรมเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา (Ever trained or involve seminars or meeting regarding justic)

16) ความเชื่อมั่นไว้วางใจที่มีต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ (Trusted in Department of Special Investigations)

17) ความพึงพอใจที่มีต่อผลงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ (Satisfaction with DSI's performance)

18) ความจำเป็นที่ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ

19) ความคิดเห็นต่อการมีอาสาสมัครช่วยเหลือการปฏิบัติงาน DSI

ตัวแปรตาม คือ คะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ (Scored of Desired to Participate with DSI)

การวิเคราะห์ข้อมูลตามกรอบแนวคิดการวิจัย (แผนภาพที่ 1.1) ได้นำเสนอไว้ในรายงานฉบับนี้ในหน้า 13

บทที่ 4
ผลการศึกษา

สาระสำคัญในบทที่ 4 นี้ เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล เชิงปริมาณจากกลุ่มประชาชนในพื้นที่เป้าหมาย ได้แก่ ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่ศึกษา การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การมีส่วนร่วมและความต้องการมีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินคดีพิเศษ ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม การศึกษาวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ โดยเทคนิควิธีการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว (One-way Analysis of Variance) และการทดสอบค่าที (t-test) การศึกษาวิเคราะห์แบบจำลองความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ โดยใช้เทคนิควิธีการวิเคราะห์พหุแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) สาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

4.1 ลักษณะของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชน

ตาราง 4-1 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่ศึกษา จำแนกตามลักษณะที่ศึกษา กลุ่มตัวอย่างประชาชน มีเพศชาย (ร้อยละ 53.0) มากกว่าเพศหญิง (ร้อยละ 47.0) เล็กน้อยเป็นหัวหน้าครัวเรือน ภรรยาหัวหน้าครัวเรือน และสมาชิกในครัวเรือน อายุเฉลี่ย 44.7 ปีโดยกลุ่มอายุ 40-49 ปี มีมากที่สุดร้อยละ 34.9 รองลงมาร้อยละ 24.8 และร้อยละ 24.4 เป็นกลุ่มอายุ 30-39 ปี และ 50-59 ปี ตามลำดับ กลุ่มตัวอย่างที่มีอายุ ต่ำกว่า 30 ปี มีร้อยละ 7.4 ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่มีอายุมากกว่า 60 ปีขึ้นไปมีร้อยละ 8.5 กลุ่มตัวอย่างผู้ตอบแบบสอบถามทั้งหมดเป็นผู้ที่บรรลุนิติภาวะแล้ว

ด้านการศึกษา กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 38.3 จบการศึกษาระดับประถมศึกษาและต่ำกว่า (บางรายอ่านและตอบแบบสอบถามได้ค่อนข้างช้า ทีมวิจัยก็จะเข้าไปอำนวยความสะดวกช่วยเหลือแนะนำการตอบแบบสอบถาม) ผู้ที่จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษามีร้อยละ 25.0 ส่วนที่เหลือรวมแล้วร้อยละ 31.5 มีการศึกษาอยู่ในระดับอุดมศึกษา (ตาราง 4-1)

การประกอบอาชีพหลัก กลุ่มตัวอย่างประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ทำนา ทำไร่ ทำสวน) ร้อยละ 48.6 หากนับรวมกับอาชีพประมง (ร้อยละ 1.2) ก็จะมีเพิ่มมากขึ้นเป็นร้อยละ 49.5 รองลงมาร้อยละ 20.3 เป็นกลุ่มตัวอย่าง ที่รับราชการ รัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 9.9 ประกอบอาชีพค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว ร้อยละ 8.0 รับจ้างแรงงาน ส่วนทำงานบริษัทเอกชนมีร้อยละ 2.9 นอกนั้นประกอบอาชีพอื่นๆ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 70.0 ไม่มีอาชีพรอง มีเพียงร้อยละ 30.0 เท่านั้นที่มีอาชีพรอง (ตาราง 4-1)

ระดับรายได้ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 59.7 มีรายได้ต่อเดือน (รายได้ยังไม่หักรายจ่าย) ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือน และร้อยละ 40.3 ที่มีระดับรายได้สูงกว่า 10,000 บาทต่อเดือน ทั้งนี้กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับรายได้สูงนี้ มีจำนวนและการกระจายในทุกกลุ่มรายได้ถึงสูงกว่า 70,000 บาทต่อเดือน กล่าวอีกนัยหนึ่ง กลุ่มตัวอย่างประชาชนที่ศึกษามีทั้งผู้ที่มีระดับรายได้ค่อนข้างต่ำ ปานกลาง และผู้มีรายได้สูงรวมอยู่ด้วย (ตาราง 4-1)

กลุ่มตัวอย่างประชาชนที่ศึกษา จำนวน 972 คน เป็นประชากรในภาคเหนือ (ร้อยละ 26.7) และ ภาคใต้ (ร้อยละ 26.2) จำนวนใกล้เคียงกัน ส่วนประชากรในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และภาคกลางมีร้อยละ 24.8 และร้อยละ 22.2 ตามลำดับ จากผลการวิเคราะห์ข้อมูล การเป็นสมาชิกเครือข่าย DSI ภาคประชาชน และสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชนพบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 90.0 ไม่ได้เป็น มีเพียงร้อยละ 10.0 เท่านั้นที่เป็นสมาชิกเครือข่าย DSI ภาคประชาชน และสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชนด้วย (ตาราง 4-1)

ตาราง 4-1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่ศึกษา จำแนกตามลักษณะที่ศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

ลักษณะที่ศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
1) เพศ		
ชาย	515	53.0
หญิง	457	47.0
2) อายุ		
29 ปี และต่ำกว่า	72	7.4
30 – 39 ปี	241	24.8
40 – 49 ปี	339	34.9
50 – 59 ปี	237	24.4
60 ปีขึ้นไป	83	8.5
Mean = 44. 7706 Std. Deviation = 10.89212		
3) ผู้ตอบแบบสอบถามเป็น		
- หัวหน้าครัวเรือน	491	50.5
- ภรรยาหัวหน้าครัวเรือน	210	21.6
- สมาชิกในครัวเรือน	256	26.4
- อื่น ๆ (ผู้อาศัย / ญาติ)	15	1.5
4) ระดับการศึกษา		
ต่ำกว่าระดับประถมศึกษา	64	6.6
จบระดับประถมศึกษา	308	31.7
จบระดับมัธยมศึกษา	243	25.0
จบระดับอาชีวศึกษา หรืออนุปริญญา	79	8.1
จบระดับปริญญาตรี	189	19.4
จบสูงกว่าปริญญาตรี	39	4.0
อื่น ๆ (การศึกษานอกโรงเรียน , นักธรรมตรี เอก โท ฯลฯ)	50	5.1

ตาราง 4-1 (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

ลักษณะที่ศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
5) อาชีพหลัก		
เกษตรกรรม (ทำนา ทำไร่ ทำสวน)	472	48.6
ค้าขาย ธุรกิจส่วนตัว	96	9.9
รับราชการ รัฐวิสาหกิจ	197	20.3
ทำงานบริษัทเอกชน	28	2.9
รับจ้างแรงงาน	78	8.0
ประมง	12	1.2
อื่น ๆ (ลูกจ้างรายวัน, ทำงานโรงงาน, สื่อมวลชน ฯลฯ)	89	9.2
อาชีพรอง		
ไม่มีอาชีพรอง	680	70.0
อาชีพรอง	292	30.0
6) ระดับรายได้ของท่านต่อเดือน (รายได้ยังไม่หักรายจ่าย)		
ต่ำกว่า 10, 000 บาท / เดือน	580	59.7
อยู่ระหว่าง 10,000 - 20,000 บาท / เดือน	216	22.2
อยู่ระหว่าง 20,000 - 30,000 บาท / เดือน	100	10.3
อยู่ระหว่าง 30,000 - 40,000 บาท / เดือน	37	3.8
อยู่ระหว่าง 40,000 - 50,000 บาท / เดือน	19	2.0
อยู่ระหว่าง 50,000 - 60,000 บาท / เดือน	10	1.0
อยู่ระหว่าง 60,000 - 70,000 บาท / เดือน	3	0.3
สูงกว่า 70, 000 บาท / เดือน	7	0.7

ตาราง 4-1 (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

ลักษณะที่ศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
7) ภูมิภาคที่ศึกษา		
ภาคเหนือ (จังหวัดเชียงใหม่, เชียงราย, พิษณุโลก)	260	26.7
ภาคกลาง (จังหวัดราชบุรี, สุพรรณบุรี, ปทุมธานี)	216	22.2
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (จังหวัดอุบลราชธานี, ศรีสะเกษ,สุรินทร์)	241	24.8
ภาคใต้ (จังหวัดนครศรีธรรมราช, พังงา, สงขลา)	255	26.2
8) การเป็นสมาชิกเครือข่าย DSI ภาคประชาชน และ/หรือ เป็นยุติธรรมชุมชน		
- ไม่ได้เป็น	871	89.6
- เป็นสมาชิกเครือข่าย DSI และ / หรือ เป็นยุติธรรมชุมชน	101	10.4

4.2 การมีบทบาท/สถานภาพและการมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม

ในเรื่องการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ด้านการมีบทบาท/ สถานภาพสังคมในชุมชนท้องถิ่น ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 72.0 ของกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่เป็นผู้ตอบแบบสอบถาม เป็นผู้มีบทบาทหรือสถานภาพทางสังคม ส่วนที่เหลือร้อยละ 28.0 ไม่มีบทบาท ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้การมีบทบาท / สถานภาพทางสังคมในชุมชนท้องถิ่น หมายความรวมถึง การเป็นผู้นำชุมชน เป็นผู้ใหญ่บ้าน เป็นกำนัน เป็นกรรมการหมู่บ้าน เป็นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น นายก / รองนายก อบต. ปลัดอบต. สมาชิก อบต. เป็นประธาน / รองประธานกลุ่มองค์กรต่างๆ ในชุมชน (ตาราง 4-2)

จากการสอบถามว่า ในรอบ 3 ปี ที่ผ่านมา เคยได้รับการอบรม ประชุมสัมมนา เข้าร่วมเวทีประชาคม ในเรื่องเกี่ยวกับกระบวนยุติธรรมหรือไม่ ส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 70.0 ตอบว่าไม่เคย มีเพียงร้อยละ 30.0 (โดยประมาณ) เท่านั้น ที่ตอบว่าเคยเข้าร่วม อย่างไรก็ตาม พบว่ามากกว่าร้อยละ 50.0 ของกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่ศึกษาตอบว่า เคยเข้าร่วมเวทีประชาคมในเรื่องเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน (ตาราง 4-2)

ตาราง 4-2 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่ศึกษา จำแนกตามการมีบทบาท / สถานภาพทางสังคมและการมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

ลักษณะที่ศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
การมีบทบาทและสถานภาพทางสังคม		
คนชุมชนท้องถิ่นนี้		
ไม่มีบทบาท / สถานภาพ	272	28.0
มีบทบาท / สถานภาพ	700	72.0
ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา ท่านเคยได้รับการอบรม ประชุม หรือสัมมนา เวทีเสวนา เวทีประชาคม ในเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม ของกระทรวงยุติธรรมหรือไม่		
ไม่เคย	663	68.0
เคย	309	31.8
ในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา ท่านเคยได้รับการอบรม ประชุม หรือสัมมนา เวทีเสวนา เวทีประชาคม ในเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการมีส่วนร่วม หรือไม่		
ไม่เคย	422	43.4
เคย	550	56.6

4.3 การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

ตาราง 4-3 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่ศึกษา จำแนกตามแหล่งข่าวสารและความถี่ของการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในชีวิตประจำวัน จากตารางพบว่าแหล่งข่าวสารหรือช่องรับข้อมูลข่าวสารในการดำรงชีวิตประจำวันของกลุ่มตัวอย่างประชาชนมาจากหลายแหล่ง ประกอบด้วย โทรทัศน์ วิทยุ หอกระจายข่าว หนังสือพิมพ์ จดหมายข่าว เอกสารสิ่งพิมพ์ สื่อบุคคลที่เป็นเพื่อนบ้าน คนในชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ มาพบปะพูดคุย บอกกล่าวข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ตามความสนใจ การใช้โทรศัพท์มือถือพูดคุยกับบุคคลต่าง ๆ ก็ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ด้วย

นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษายังใช้คอมพิวเตอร์ในการสืบค้นข้อมูลทาง Internet รับ-ส่งข้อมูลข่าวสารทาง E-mail (ไปรษณีย์อิเล็คทรอนิกส์) อีกด้วย โดยมีความถี่หรือความบ่อยครั้งในการรับข้อมูลข่าวสารแตกต่างกันไป จากสื่อประเภทโทรทัศน์ได้รับข้อมูลข่าวสารเป็นประจำมากที่สุดประมาณร้อยละ 80 รองลงมาเป็นวิทยุ (รวมหอกระจายข่าว) ร้อยละ 37.5 ส่วนหนังสือพิมพ์ร้อยละ 29.0

ตาราง 4-4 เมื่อสอบถามว่า ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับคดีพิเศษจำเป็นที่ประชาชนจะต้องรับทราบหรือไม่ ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ร้อยละ 67.6 ของกลุ่มตัวอย่างตอบว่าจำเป็น ร้อยละ 28.0 ตอบว่าจำเป็นมากมีเพียงร้อยละ 4.4 ตอบว่าไม่จำเป็น

กรณีได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับคดีพิเศษ หรือกรมสอบสวนคดีพิเศษ มีความรู้สึกอย่างไรต่อการดำเนินคดีพิเศษในเรื่องนั้น ประมาณร้อยละ 95.0 ตอบว่าสนใจและสนใจมาก มีเพียงร้อยละ 5.0 เท่านั้นที่ตอบว่าเฉย ๆ ไม่ค่อยสนใจ (ตาราง 4-4)

ตาราง 4-3 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่ศึกษา จำแนกตามการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในชีวิตประจำวัน

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

แหล่งข่าวสาร (ช่องรับข่าวสาร)	การได้รับข้อมูลข่าวสาร			ไม่ได้รับ ไม่เคยรับ
	เป็นประจำทุกวัน	บ่อยครั้ง (4-6 ครั้ง/สัปดาห์)	นาน ๆ ครั้ง (1-3 ครั้ง/สัปดาห์)	
หนังสือพิมพ์	282 (29.0)	252 (25.9)	251 (25.8)	187 (9.3)
โทรทัศน์	776 (79.8)	109 (11.2)	35 (3.6)	52 (5.4)
วิทยุ	364 (37.5)	224 (23.0)	194 (20.0)	190 (19.5)
จดหมายข่าว เอกสารสิ่งพิมพ์ วารสาร หนังสือพิมพ์	90 (9.3)	204 (21.0)	39. 5 (40.6)	283 (29.1)
การพบปะสนทนากับเพื่อนบ้าน เจ้าหน้าที่ของรัฐ บุคคลต่างๆ	268 (7.6)	303 (31.2)	268 (27.6)	133 (13.6)
การเข้าร่วมประชุมในหมู่บ้าน / ชุมชน การเสวนาในหมู่บ้าน / ชุมชน	127 (13.1)	243 (25.0)	274 (28.2)	328 (33.7)
การเข้าร่วมประชุมโดยทั่วไป (นอกหมู่บ้าน / ชุมชน)	62 (6.4)	194 (20.0)	369 (38.0)	347 (35.6)
การใช้โทรศัพท์มือถือพูดคุย รับข้อมูลข่าวสาร แลกเปลี่ยน ความรู้	241 (24.8)	172 (17.7)	214 (22.0)	345 (35.5)
การใช้คอมพิวเตอร์ สืบค้นข้อมูล รับส่งไปรษณีย์อิเล็คทรอนิค (E-Mail)	78 (8.0)	112 (11.5)	162 (16.7)	620 (63.8)

ตาราง 4-4 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่ศึกษา จำแนกตามความคิดเห็นต่อการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับคดีพิเศษ

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

ความคิดเห็นเกี่ยวกับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารคดีพิเศษ	จำนวน	ร้อยละ
ท่านคิดว่า ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับคดีพิเศษจำเป็นที่ประชาชนต้องรับทราบหรือไม่		
ไม่จำเป็น	43	4.4
จำเป็น	657	67.6
จำเป็นมาก	272	28.0
กรณีที่ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับคดีพิเศษ / กรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) ท่านมีความรู้สึกอย่างไรต่อข่าวการดำเนินคดีในเรื่องนั้น		
เฉย ๆ ไม่ค่อยน่าสนใจ	48	4.9
สนใจ	622	64.0
สนใจมาก	302	31.1

จากตาราง 4-5 จะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่ศึกษา ส่วนมากมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับคดีพิเศษในระดับปานกลางถึงค่อนข้างดี กล่าวคือ มีคะแนนเฉลี่ย 7.8 คะแนน จากคะแนนเต็ม 10 คะแนนหรือ 10 ข้อคำถาม (แต่ละข้อคำถามตอบถูกได้ 1 คะแนน ตอบผิด หรือไม่แน่ใจ ไม่ตอบให้ 0 คะแนน) ส่วนใหญ่ร้อยละ 65.5 สามารถตอบคำถามได้ถูกต้อง 8-10 ข้อ มีเพียงร้อยละ 5.0 เท่านั้นที่ตอบได้ถูกต้อง ไม่เกิน 3 ข้อใน 10 ข้อ

เมื่อสอบถามว่า กรมสอบสวนคดีพิเศษ ขึ้นอยู่กับหรือสังกัดหน่วยงานใด ประมาณร้อยละ 90.0 ของกลุ่มตัวอย่าง ตอบได้ถูกต้องว่าขึ้นอยู่กับกระทรวงยุติธรรม มีเพียงร้อยละ 10.0 เท่านั้นที่ตอบผิดว่าขึ้นอยู่กับสำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงอื่น ๆ ส่วนข้อคำถามเกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ และภาระกิจสำคัญของกรมสอบสวนคดีพิเศษ รับผิดชอบดำเนินการเกี่ยวกับคดีอะไรบ้าง กลุ่มตัวอย่างร้อยละ 13.4 ตอบผิด ในขณะที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 86.6 ตอบได้ถูกต้องว่าดำเนินการเกี่ยวกับคดีพิเศษ เช่น การฉ้อโกงประชาชน การทุจริตคอรัปชั่น การค้ามนุษย์ การทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภัยความมั่นคง และผู้มีอิทธิพล ฯลฯ เป็นต้น

สำหรับข้อคำถามเกี่ยวกับลักษณะของคดีพิเศษ มีลักษณะต่อไปนี้ใช่หรือไม่ ประมาณ 3 ใน 4 ของกลุ่มตัวอย่างประชาชน ตอบคำถามได้ถูกต้อง ผู้ที่ตอบผิดมีไม่เกิน 1 ใน 4 ของกลุ่มตัวอย่าง คณะผู้วิจัยได้ตั้งข้อคำถาม เพื่อตรวจสอบความเข้าใจเกี่ยวกับลักษณะคดีพิเศษโดยยกตัวอย่างข่าว ที่ปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์ เช่น ข่าวการจองพระสมเด็จเหนือหัว ข่าวแซร์ลูกโซ่ ข่าวเกี่ยวกับการละเมิดลิขสิทธิ์ เทปผีซีดีเถื่อน ฯลฯ แล้วถามว่า ทำไมเรื่องนี้กรมสอบสวนคดีพิเศษต้องเข้าไปรับผิดชอบดำเนินคดี ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า มากกว่าครึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่าง (หรือร้อยละ 54.9) ตอบคำถามนี้ได้ถูกต้อง ส่วนที่เหลือร้อยละ 45.1 ตอบผิด ประเด็นคำถามและคำตอบในข้อนี้อาจบ่งชี้ให้เห็นว่า ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับลักษณะคดีพิเศษ และบทบาทหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษที่ประชาชนควรรู้ยังไม่กระจ่างชัดเท่าใดนัก

อย่างไรก็ตาม เมื่อสอบถามเกี่ยวกับสิทธิและหน้าที่ของประชาชน ตามระบอบประชาธิปไตยในการมีส่วนร่วมในการบริหารปกครองบ้านเมือง ตามที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญฯ ว่ามีอะไรบ้าง ส่วนใหญ่ประมาณร้อยละ 90.0 ของกลุ่มตัวอย่างฯ ตอบได้ถูกต้องว่า ประชาชนมีสิทธิและหน้าที่ในการมีส่วนร่วม มีสิทธิและหน้าที่ในการรับรู้ข้อมูลข่าสารและมีสิทธิหน้าที่ในการได้ยิน ได้ฟัง ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากภาครัฐ มีประมาณร้อยละ 10.0 เท่านั้นที่ตอบผิด

ตาราง 4-5 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่ศึกษา จำแนกตามข้อคำถามความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับการดำเนินคดีพิเศษ

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

ข้อคำถามเกี่ยวกับคดีพิเศษ / กรมสอบสวนคดีพิเศษ	จำนวน	ร้อยละ
1. กรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) เป็นหน่วยงานที่ขึ้นอยู่กับหรืออยู่ในสังกัดกระทรวงใด		
ตอบผิด	99	10.2
ตอบถูก	873	89.8
2. กรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) มีภาระกิจ และอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับคดีอะไรบ้างต่อไปนี้		
ตอบผิด	130	13.4
ตอบถูก	842	86.6
3. คำว่า “คดีพิเศษ” หมายความถึง คดีที่มีลักษณะต่อไปนี้ใช่หรือไม่		
(ก.) เป็นคดีความผิดทางอาญา ที่มีผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวการ ผู้ใช้หรือผู้สนับสนุน ใช่หรือไม่		
ตอบผิด	240	24.7
ตอบถูก	732	75.3
(ข.) เป็นคดีความผิดทางอาญา ที่มีลักษณะการกระทำความผิดข้ามชาติที่สำคัญ หรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม		
ตอบผิด	261	26.9
ตอบถูก	711	73.1
(ค.) เป็นคดีความผิดทางอาญา ที่มีความซับซ้อน จำเป็นต้องใช้วิธีการสืบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานเป็นพิเศษ		
ตอบผิด	104	10.7
ตอบถูก	868	89.3

ตาราง 4-5 (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

ข้อคำถามเกี่ยวกับคดีพิเศษ / กรมสอบสวนคดีพิเศษ	จำนวน	ร้อยละ
(ง.) เป็นคดีความผิดทางอาญา ที่มีหรืออาจมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความสงบเรียบร้อย และศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือระบบเศรษฐกิจหรือการคลังของประเทศ		
ตอบผิด	162	16.7
ตอบถูก	810	83.3
4. ตามที่ปรากฏเป็นข่าวในหน้าหนังสือพิมพ์ เช่น ข่าวเกี่ยวกับการจองพระสมเด็จเหนือหัว ข่าวเกี่ยวแชร์ลูกโซ่ ข่าวเกี่ยวกับการละเมิดลิขสิทธิ์ทางการค้า เทปผีซีดีเถื่อน ฯลฯ ทำไมคดีความเรื่องนี้ กรมสอบสวนคดีพิเศษต้องเข้าไปเกี่ยวข้องรับผิดชอบ		
ตอบผิด	438	45.1
ตอบถูก	534	54.9
5. ในเรื่องสิทธิและหน้าที่ของประชาชน ตามระบบประชาธิปไตยในการมีส่วนร่วมที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ และพระราชบัญญัติที่เกี่ยวข้อง มีอะไรบ้างต่อไปนี้		
(ก.) ประชาชนมีสิทธิ และหน้าที่ในการรับรู้ข้อมูลข่าวสารใช่หรือไม่ใช่		
ตอบผิด	88	9.1
ตอบถูก	884	90.9

ตาราง 4-5 (ต่อ)

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

ข้อคำถามเกี่ยวกับคดีพิเศษ / กรมสอบสวนคดีพิเศษ	จำนวน	ร้อยละ
(ข.) ประชาชนมีสิทธิ และหน้าที่ในการมีส่วนร่วมใช่หรือไม่ใช่ใช่หรือไม่ใช่		
ตอบผิด	127	13.1
ตอบถูก	845	86.9
(ค.) ประชาชนมีสิทธิ และหน้าที่ในการได้ยิน ได้ฟัง ได้รับรู้ใช่หรือไม่ใช่		
ตอบผิด	85	8.7
ตอบถูก	887	91.3

ตาราง 4-5 จากข้อคำถาม 10 ข้อเกี่ยวกับความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นในการดำเนินคดีพิเศษ ในตาราง 4-5 และตาราง 4-6 นั้นแสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามระดับความรู้และเข้าใจเบื้องต้น (ระดับต่ำ ปานกลาง และสูง)

จากตาราง 4-6 สรุปได้ว่า จากการทดสอบความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคดีพิเศษที่กลุ่มตัวอย่างประชาชนมีอยู่ นับว่าอยู่ในระดับปานกลางร้อยละ 29.5 ถึงระดับสูงร้อยละ 65.5 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มาตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่หรือมากกว่าครึ่งหนึ่งของทั้งหมด เป็นผู้ที่มีบทบาทและสถานภาพทางสังคมในชุมชนท้องถิ่นที่ศึกษา มีความสนใจในเหตุการณ์บ้านเมือง และข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ โดยเฉพาะข้อมูลจากสื่อโทรทัศน์ วิทยุ และหนังสือพิมพ์ ดังนั้น จึงเป็นกลุ่มตัวอย่างฯ ที่มีความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีพิเศษพอสมควรที่ประชาชนควรจะรู้ และเป็นที่สังเกตว่าในเกือบทุกชุมชนที่คณะผู้วิจัยเข้าไปศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลทั้งภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ ได้มีเหตุการณ์คล้าย ๆ กับคดีการเกิดแชร์ลูกโซ่ มีผู้ไม่หวังดีเข้าไปหลอกลวงชาวบ้าน โดยผู้คนที่หลงเชื่อ ตกเป็นเหยื่อ ได้รับความเสียหาย สูญเสียเงินไปหลายราย ดังนั้น เมื่อสอบถามความรู้ความเข้าใจในด้านนี้ ซึ่งมีความเกี่ยวข้องกับวิถีการดำรงชีวิต หรือชีวิตความเป็นอยู่ของผู้สนใจชุมชน จึงเป็นเรื่องที่ตอบได้เข้าใจได้ไม่ยากนัก

ตาราง 4-6 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่ศึกษา จำแนกตามระดับความรู้ ความเข้าใจเบื้องต้น เกี่ยวกับการดำเนินคดีพิเศษ

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

ระดับความรู้ ความเข้าใจเบื้องต้น เกี่ยวกับคดีพิเศษ / กรมสอบสวนคดีพิเศษ	จำนวน	ร้อยละ
ระดับความรู้ความเข้าใจ		
ระดับต่ำ (0-3 คะแนน)	49	5.0
ระดับกลาง (4-7 คะแนน)	287	29.5
ระดับสูง (8-10 คะแนน)	636	65.5
รวม	972	100.0
Mean = 7.8817 Std. Deviation = 2. 22323		

4.4 ภาพลักษณ์องค์กร ความไว้วางใจ และความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงาน

ภาพลักษณ์ขององค์กร ความศรัทธาเชื่อมั่นไว้วางใจ และความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานขององค์กร เป็นปัจจัยสำคัญที่จะมีส่วนสร้างเสริมการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน คณะผู้วิจัยจึงได้ตั้งข้อคำถามขึ้นมา เพื่อตรวจสอบภาพลักษณ์ (Images) ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ที่กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่ศึกษามีต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ หากมีภาพลักษณ์ที่มีความไว้วางใจเป็นอย่างดี ย่อมจะส่งผลดีต่อการดำเนินงานให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนภาระกิจของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ได้ดี

ในแบบสอบถาม คณะผู้วิจัยได้เริ่มต้นสอบถามด้วยคำถามถึงภาพลักษณ์ขององค์กร เมื่อท่านนึกถึงกรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) ท่านนึกถึงอะไรเป็นอันดับแรก (เป็นคำถามเปิดให้ระบุคำตอบ และเหตุผลว่า เพราะเหตุใด) กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประมาณ 3 ใน 4 สามารถระบุคำตอบเป็นวาทะกรรมต่าง ๆ ออกมา ตามความรู้สึกนึกคิดได้หลากหลายเกี่ยวกับภาพพจน์ที่มีต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ ส่วนอีก 1 ใน 4 ของกลุ่มตัวอย่างประชาชน ไม่สามารถตอบคำถามข้อนี้ได้ และไม่มั่นใจคำตอบ เพราะเคยได้ยิน DSI แต่ไม่รู้จัก จึงนึกไม่ออกว่าจะนึกถึงอะไรดี หลายรายยังมีการรับรู้ที่ไม่ถูกต้อง หรือไม่รู้จักหน่วยงาน DSI เช่นตอบว่า

“เคยได้ยินหน่วยงาน DSI แต่นึกไม่ออกว่าทำอะไร”
“ไม่รู้จะนึกถึงอะไร เคยได้ยินชื่อเหมือนกัน”
“นึกถึงคดีค้ายาเสพติด คดียาบ้ารายใหญ่”
“นึกถึงคดีความผิดอาชญากรรมต่าง ๆ ประจำวัน การป้องกันปราบปรามโจรผู้ร้ายไม่ให้ชุกชุม”

ดังกล่าวแล้วข้างต้นว่า กลุ่มตัวอย่างประมาณ 3 ใน 4 ของทั้งหมด สามารถให้คำตอบสะท้อนภาพลักษณ์ขององค์กร DSI ได้ระดับหนึ่ง เป็นภาพลักษณ์ตามกระแสข่าวที่ปรากฏในสื่อมวลชนต่าง ๆ ที่ประชาชนรับรู้ เป็นภาพลักษณ์ที่มีที่ปรากฏในกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีพื้นฐานแตกต่างกัน มีความรู้ความเข้าใจที่ต่างกัน มีการรับรู้ การเรียนรู้ประสบการณ์ที่ต่างกัน แต่พอสรุปได้ว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนส่วนใหญ่ หรือเกือบทั้งหมดมีภาพลักษณ์ของ DSI ในเชิงบวกว่า เป็นองค์กร เป็นหน่วยงานที่มีความสามารถในการสืบสวนสอบสวนปราบปราบจับกุม ผู้กระทำความผิดคดีใหญ่ ๆ ส่งผลกระทบต่อผู้คนในสังคมส่วนรวมจำนวนมาก สามารถเป็นที่พึ่ง เป็นความหวังในกระบวนการยุติธรรมชุมชนได้ นอกจากนั้น กลุ่มตัวอย่างประชาชนในหลายพื้นที่ยังได้ให้คำตอบเกี่ยว กับภาพลักษณ์ของ DSI โดยจินตนาการ หน่วยงาน DSI เทียบเคียงกับตำรวจสากลที่เป็นต้นแบบที่ดีในต่างประเทศอีกด้วย

คำถาม : เมื่อท่านนึกถึง กรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) ท่านจะนึกถึงอะไรเป็นอันดับแรก คำตอบ.เพราะเหตุใด

คณะผู้วิจัยได้ให้บุคลากรในพื้นที่ อ่านข้อคำถามเป็นภาษาถิ่น และอธิบายขยายความเพื่อความชัดเจนในการสื่อสารให้กลุ่มตัวอย่างประชาชนที่ศึกษาได้เข้าใจคำถาม และตอบได้ตรงประเด็น เช่น เมื่อท่านนึกถึงการสร้างเสริมสุขภาพ ท่านอาจนึกถึง สสส. (สำนักงานกองทุนสร้างเสริมสุขภาพ) นึกถึงหน่วยงานป้องกันการทุจริตการเลือกตั้ง ก็จะนึกถึงกกต. (คณะกรรมการเลือกตั้ง) แต่หากท่านนึกถึงกรมสอบสวนคดีพิเศษ ท่านจะนึกถึงอะไรเป็นอันดับแรก มีผู้ตอบคำถามนี้มากมายหลากหลายคำตอบซ้ำ ๆ กันบ้าง แตกต่างกันเล็ก ๆ น้อย ๆ บ้าง คณะผู้วิจัยได้สุ่มตัวอย่างคำตอบ ขอนำเสนอไว้ดังนี้

1) “นึกถึงหน่วยงาน FBI ของอเมริกา DSI เหมือนเป็น FBI ของเมืองไทย”
2) “นึกถึงตำรวจนักสืบสากล ทำงานแบบ FBI”
3) “นึกถึงหนังฮอลลีวู๊ด ตำรวจนอกเครื่องแบบภาพยนตร์ 007 ”
4) “นึกถึงการสืบสวนปราบปรามคดีใหญ่ ๆ ที่มีความยุ่งยาก สลับซับซ้อน”
5) “นึกถึงการจับกุมคดีใหญ่ ๆ ซึ่งเจ้าหน้าที่ระดับพื้นที่ทำไม่ได้”
6) “นึกถึงคดีใหญ่ๆจะต้องมีการจับตายแน่ หรือไม่ก็มีการสอบสวนคดีที่แน่นอนและเด็ดขาด”
7) “นึกถึงคดีสะเทือนขวัญ คดีลับที่สุด ดำเนินการยากที่สุด”
8) “ต้องเป็นคดีดังที่เกี่ยวข้องกับคนจำนวนมาก เป็นคดีที่ผู้คนให้ความสำคัญ”
9) “นึกถึงคดีร้ายแรง คดีที่เป็นที่สนใจของผู้คน”
10) “นึกถึงการมาปราบปรามคดีร้ายแรง”
11) “นึกถึงหน่วยข่าวลับ คดีเกี่ยวกับความปลอดภัยมั่นคงของประเทศ”
12) “เป็นการสอบสวนคดีที่มีปัญหามาก คดีใหญ่มาก ๆ ”
13) “นึกถึงคดีดัง คดีใหญ่ระดับประเทศ”
14) “การสอบสวนคดีดัง คดีแปลก ๆ คดีสำคัญที่เกิดขึ้นระดับชาติ”
15) “นึกถึงหน่วยงานตำรวจที่จะเข้ามาคลี่คลายคดีใหญ่ ๆ เช่น ผู้มีอิทธิพลในท้องถิ่น”
16) “คดีลับที่สุด ดำเนินการยาก เพราะผู้มีอิทธิพล”
17) “คดีใหญ่ ๆ ที่เป็นข่าวในทีวี เช่น ข่าวแชร์ลูกโซ่ ข่าวซีดีเถื่อน”
18) “นึกถึงคดีแชร์ข้าวสาร”
19) “นึกถึงคดีโกงต้มตุ๋นกันเป็นกระบวนการ”
20) “การทำคดีใหญ่ เป็นคดีฟอกเงิน เป็นคดีที่หน่วยงานเกี่ยวข้องทำไม่ได้”
21) “คดีบุกรุกที่ของสาธารณะ ป่าไม้”

22) "คดีการคุ้มครองสิทธิของผู้บริโภค"
23) "นึกถึง คดีดังที่นำไปสู่ความยุติธรรมได้"
24) "นึกถึงการมีความยุติธรรมและเป็นธรรม ผู้คนในประเทศรับได้มีผลได้"
25) "นึกถึงความถูกต้องยุติธรรมของชุมชน"
26) "นึกถึงองค์กรอิสระที่มีความยุติธรรม"
27) "นึกถึงองค์กรที่มีความเป็นเลิศในการสืบสวนคดีพิเศษ"
28) "นึกถึงคดีใหญ่ ๆ ที่กรมตำรวจโอนให้ DSI ทำ"
29) "นึกถึงคดีพิเศษที่นอกเหนือจากการที่กำหนดไว้ในกฎหมายแห่งอาญา"
30) "นึกถึงคดีทางเศรษฐกิจ เทคโนโลยีชั้นสูง (แต่ไม่ใช่คดีฉกชิงวิ่งราว ปล้นรายวัน)"
31) "นึงถึงทนายสมชาย นีละไพจิตร"
32) "นึกถึงคดีนักการเมืองดัง ๆ บุคคลสำคัญที่มีชื่อเสียง"
33) "ข้าพเจ้านึกถึงอธิบดี DSI ที่เป็นข่าวในหนังสือพิมพ์"
34) "นึกถึงคนชุดดำ ๆ 3-4 คน กำลังปฏิบัติการตรวจค้น เก็บเอกสารหลักฐานข้อมูลคดี และผู้บริหารต้องย้ายออกจากที่ทำงาน"

นอกจากคำถามเกี่ยวกับ ภาพลักษณ์องค์กรแล้ว คณะผู้วิจัยได้ศึกษาความเชื่อมั่นไว้วางใจ หรือความศรัทธาที่ประชาชนมีต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษโดยตั้งคำถามว่า เท่าที่ท่านประเมินดู ประชาชนในท้องถิ่นของท่าน มีความเชื่อมั่น มีความเชื่อถือความไว้วางใจต่อหน่วยงาน DSI มากน้อยเพียงใด ถ้าให้คะแนน 0-10 คะแนน ท่านจะให้คะแนนเท่าใด โปรดวงกลมล้อมรอบตัวเลขให้ตรงกับคำตอบของท่าน

ระดับความไว้วางใจที่มีต่อหน่วยงาน DSI

คะแนน	0	1 2 3	4 5 6	7 8 9	10
ความไว้วางใจ		น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตาราง 4-7 จากตารางจะเห็นได้ว่า มีกลุ่มตัวอย่างประชาชนเพียง 9 รายหรือร้อยละ 0.9 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดที่ตอบว่า ไม่ไว้วางใจร้อยละ 6.6 ตอบว่าไว้วางใจในระดับน้อยหรือต่ำ ร้อยละ 35.3 มีความไว้วางใจระดับปานกลาง ส่วนระดับความไว้วางใจมากถึงมากที่สุดรวมกันมีร้อยละ 57.2 มากกว่ากึ่งหนึ่งของกลุ่มตัวอย่างประชากรทั้งหมด หรือคิดเป็นค่าคะแนนเฉลี่ย 6.3 คะแนน (Mean = 6. 3282 Std.Deviation = 2.84627) ซึ่งเป็นความไว้วางใจในระดับปานกลางค่อนไปทางระดับไว้ใจมากนับว่าเป็นผลดีต่อการที่จะสร้างเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในภาระกิจของ DSI

จากการสอบถามเพิ่มเติมในการจัดสนทนากลุ่มและสัมภาษณ์เชิงลึก พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชน ยังมีความวิตกกังวล เกี่ยวกับการแจ้งเบาะแสข้อมูลข่าวสาร และโดยเฉพาะการเป็นพยานบุคคลให้กับหน่วยงาน DSI ยังไม่แน่ใจในความปลอดภัยของชีวิต คุณภาพชีวิตจะเป็นอย่างไรหากเผชิญกับการคุกคามของผู้ไม่ประสงค์ดี มาตรการคุ้มครองพยานบุคคลของ DSI จะเป็นหลักประกันความยุ่งยากต่าง ๆ ที่จะติดตามมาได้หรือไม่

คณะผู้วิจัยยังได้สอบถามถึงประเด็นความพึงพอใจที่มีต่อผลการดำเนินงานของ DSI โดยใช้คำถามว่าเท่าที่ท่านประเมิน ท่านมีความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานของ DSI มากน้อยเพียงใด และให้คะแนน 0-10 คะแนนเช่นเดียวกับเรื่องความไว้วางใจ

ระดับความไว้วางใจต่อผลการดำเนินงานของ DSI

คะแนน	0	1 2 3	4 5 6	7 8 9	10
ความไว้วางใจ		น้อย	ปานกลาง	มาก	มากที่สุด

ตาราง 4-7 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างของประชาชนในชุมชนที่ศึกษา จำแนกตามระดับความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานของ DSI เท่าที่ประชาชนรับรู้ จากตาราง พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนมีเพียงประมาณร้อยละ 5.0 ของทั้งหมดที่มีความพึงพอใจน้อยและไม่พอใจ ร้อยละ 30.8 มีความพึงพอใจระดับปานกลาง ส่วนใหญ่ร้อยละ 64.0 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุด โดยมีคะแนนเฉลี่ย 6.5 (Mean 6.5319 Std.Deviaton 2. 86389)

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวข้างต้น บ่งชี้ให้เห็นถึงคะแนนความนิยมที่มีต่อองค์กรภาพลักษณ์ที่มีต่อองค์กรได้ระดับหนึ่ง ซึ่งยังอยู่ในเกณฑ์ดี จึงคาดว่าน่าจะเป็นปัจจัยที่จะมีส่วนสร้างเสริมความศรัทธา ความไว้วางใจ ในการขับเคลื่อนดำเนินการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นเครือข่าย DSI ภาคประชาชนต่อไป

ตาราง 4 – 7 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่ศึกษา จำแนกตามระดับความเชื่อถือไว้วางใจ และระดับความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

ลักษณะที่ศึกษา	จำนวน	ร้อยละ
เท่าที่ท่านประเมินดู ประชาชนในท้องถิ่นของท่าน มีความเชื่อมั่น ความเชื่อถือ หรือมีความไว้วางใจต่อหน่วยงาน DSI มากน้อยเพียงใด ถ้าให้คะแนนเต็ม = 0-10 ท่านจะให้คะแนนเท่าใด โปรดวงกลมล้อมรอบตัวเลขให้ตรงกับคำตอบของท่าน		
ระดับความไว้วางใจ		
ไม่ไว้วางใจ (0 คะแนน)	9	0.9
น้อย (1 - 3 คะแนน)	64	6.6
ปานกลาง (4 - 6 คะแนน)	343	35.3
มาก (7 - 9 คะแนน)	419	43.1
มากที่สุด (10 คะแนน)	137	14.1
Mean = 6.3282 Std.Deviation = 2.84627		
เท่าที่ท่านประเมินดู ท่านมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) มากน้อยเพียงใด		
ระดับความพึงพอใจ		
ไม่พอใจ (0 คะแนน)	5	0.5
น้อย (1-3 คะแนน)	46	4.7
ปานกลาง (4-6 คะแนน)	299	30.8
มาก (7-9 คะแนน)	464	47.7
มากที่สุด (10 คะแนน)	158	16.3
Mean = 6.5319 Std.Deviation = 2.86389		

4.5 ความคิดเห็นของประชาชนที่มีต่อการเปิดโอกาสให้เข้ามามีส่วนร่วม

เมื่อถามว่า ตามความคิดเห็นของท่าน การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินคดีพิเศษ เรื่องนี้มีความจำเป็นหรือไม่ ส่วนใหญ่ร้อยละ 83.3 ตอบว่ามีความจำเป็นมีเพียงร้อยละ 14.3 และร้อยละ 2.4 เท่านั้นที่ตอบว่า ไม่แน่ใจและไม่มีความจำเป็นตามลำดับ จึงพอสรุปได้ว่า ประชาชนในชุมชนที่ศึกษาทุกภูมิภาค ส่วนใหญ่เห็นถึงความจำเป็นที่ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ เมื่อสอบถามถึงผลดีและผลเสียที่อาจเกิดขึ้นจากการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษเท่าที่ประมวลได้ สุ่มตัวอย่างคำตอบออกมานำเสนอมีดังนี้ (ตาราง4-8)

คำตอบ มีผลดีหรือได้รับประโยชน์ คือ ผู้คนในชุมชน จะได้เรียนรู้ มีประสบการณ์แลกเปลี่ยนเรียนรู้คดีพิเศษ ที่อาจมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตประจำวัน ทำให้ไม่ตกเป็นเหยื่อของผู้ไม่หวังดี เป็นการสร้างภูมิคุ้มกัน ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ป้องกันตนเองได้ ฯลฯ ส่วนผลเสีย เป็นเรื่องของการเสียเวลาทำมาหากิน เสียเงินค่าใช้จ่ายโดยไม่จำเป็น ความเกรงกลัวผู้มีอิทธิพลคดีต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้น ไม่มั่นใจความปลอดภัย เมื่อแจ้งเบาะแสโดยตรงหรือไปเป็นพยานบุคคล ยกเว้นจะเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยภาระหน้าที่รับผิดชอบต้องไปอยู่แล้ว

ในเรื่องอาสาสมัครเครือข่าย DSI ภาคประชาชน คณะผู้วิจัยได้สอบถามด้วยคำถามว่า กรณี DSI จะจัดให้มีอาสาสมัครเครือข่ายภาคประชาชน เพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ ท่านเห็นด้วยหรือไม่ ท่านต้องการสมัครเป็นสมาชิกเครือข่าย DSI ภาคประชาชนหรือไม่ (ตาราง4-9)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ส่วนใหญ่ร้อยละ 86.2 เห็นด้วยกับการจัดให้มีอาสาสมัครเครือข่ายภาคประชาชน เพื่อช่วยเหลืองาน DSI มีเพียงร้อยละ 12.9 ไม่แน่ใจและร้อยละ 0.9 เท่านั้นที่ไม่เห็นด้วย เมื่อสอบถามถึงความต้องการสมัครเป็นอาสาสมัคร DSI พบว่า มีผู้ต้องการสมัครร้อยละ 48.0 ต่ำกว่าผู้ไม่ต้องการสมัคร (ร้อยละ 52.0) เล็กน้อย จำนวนและร้อยละของผู้ที่ต้องการสมัครและไม่ต้องการสมัครจะแตกต่างกันไปแต่ละชุมชน ตามบริบทของชุมชน บางชุมชนมีผู้ต้องการสมัครเป็นเครือข่าย DSI จำนวนมาก ในขณะที่บางชุมชนต้องการสมัครเป็นเครือข่าย DSI จำนวนน้อย

ผู้ที่แสดงความประสงค์ต้องการสมัครเป็นเครือข่ายสมาชิก DSI ภาคประชาชน ได้ระบุชื่อ ที่อยู่ เบอร์โทรศัพท์ ไว้เพื่อการติดต่อกลับ คณะผู้วิจัยได้จัดทำเป็นบัญชีไว้ด้วยแล้ว ทุกชุมชนที่เข้าไปศึกษา

ตาราง 4-8 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่ศึกษา จำแนกตามความคิดเห็นเกี่ยวกับความจำเป็นในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการเนินคดีพิเศษ

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
ตามความคิดเห็นของท่าน การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินคดีพิเศษ เรื่องนี้มีความจำเป็นหรือไม่		
ไม่มีความจำเป็น	23	2.4
มีความจำเป็น	810	83.3
ไม่แน่ใจ	139	14.3
การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่นร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ประชาชนจะมีผลได้ ผลเสียหรือไม่อย่างไร		
มีผลได้ ได้รับผลประโยชน์	822	84.6
มีผลเสีย ได้รับผลประโยชน์	2	0.2
มีทั้งผลได้และผลเสีย	148	15.2

ตาราง 4-9 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่ศึกษา จำแนกตามความคิดเห็นที่มีต่อการมีอาสาสมัครเครือข่าย DSI ภาคประชาชน

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

ความคิดเห็น	จำนวน	ร้อยละ
ความคิดเห็นที่มีต่อการดำเนินคดีพิเศษ "กรณี DSI จัดให้มีอาสาสมัครเครือข่ายภาคประชาชน เพื่อช่วยเหลือการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ" ท่านเห็นด้วยหรือไม่		
ไม่มีความจำเป็น	9	0.9
มีความจำเป็น	838	86.2
ไม่แน่ใจ	125	12.9
ท่านต้องการสมัครเป็น สมาชิกเครือข่าย DSI ภาคประชาชน หรือไม่		
ไม่ต้องการสมัคร	505	52. 0
ต้องการสมัคร	467	48.0

ส่วนสาเหตุหรือแรงจูงใจที่สมัครเป็นอาสาสาสมัครเครือข่าย DSI ภาคประชาชนเป็นเพราะ ส่วนใหญ่ต้องการทำงานเพื่อความยุติธรรมของชุมชน เพื่อประโยชน์สังคมส่วนร่วม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หากเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเรื่องนั้น ๆ หรือญาติพี่น้อง เพื่อนบ้านเดือดร้อน จะได้ช่วยกันแก้ไขปัญหา จะได้มีประสบการณ์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่

จากการสังเกตของคณะผู้วิจัยพบว่า แกนนำสำคัญของเครือข่าย DSI ภาคประชาชนมักจะเป็นผู้ที่มีระดับการศึกษาและมีเศรษฐานะค่อนข้างดี มีจิตสาธารณะ กล้าทำความดีเพื่อสังคมส่วนรวมเป็นสำคัญ ในหมู่บ้านหรือชุมชนหนึ่ง ๆ จะมีบุคคลประเภทนี้อยู่จำนวนหนึ่ง มีทั้งที่แสดงตัวและไม่ได้แสดงตัวอย่างเปิดเผยต่อสาธารณชน

สำหรับกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่ได้สมัครเป็นเครือข่าย DSI ภาคประชาชนอยู่แล้ว คณะผู้วิจัย ได้สอบถามถึงการปฏิบัติงานของอาสาสมัครเครือข่าย DSI ว่าประสบปัญหาอุปสรรคอย่างไรบ้าง และมีข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาอย่างไร จากการศึกษาพบว่าปัญหาอุปสรรคของผู้ปฏิบัติงานอาสาสมัครเครือข่าย DSI ภาคประชาชน และข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหามีดังนี้

1) ความไม่ชัดเจนในบทบาทหน้าที่ของสมาชิกเครือข่าย DSI ที่ต้องปฏิบัติ เมื่อสมัครเป็นสมาชิกแล้ว ยังไม่ได้รับการยืนยันว่า ยังคงสถานภาพเป็นสมาชิกเครือข่าย DSI หรือไม่อย่างไร ควรมีการอบรมเครือข่ายสมาชิกอย่างต่อเนื่อง และกำหนดภาระกิจให้ชัดเจน โดยอาจจัดทำเป็นคู่มือแนะนำ บทบาทหน้าที่และแนวทางปฏิบัติงานสำหรับอาสาสมัคร มีการอบรมเชิงปฏิบัติการที่มีจุดมุ่งหมายให้สามารถทำงานได้อย่างสัมฤทธิ์ผล เช่น การแจ้งเบาะแสที่ถูกต้อง การเก็บพยานหลักฐานและหลักกฎหมายที่ควรจะรู้ เป็นต้น

2) ความต้องการเปิดเผยตัว และไม่ต้องการเปิดเผยตัวในการทำงานเป็นสมาชิกเครือข่าย DSI ภาคประชาชน เพราะมีความวิตกกังวลเกี่ยวกับผู้มีอิทธิพล กลัวโดนสั่งเก็บหรืออาจถูกคุกคามชีวิตและไม่มีความปลอดภัย มีข้อเสนอแนะให้ชุมชนรวมตัวกันเป็นคณะทำงานเป็นเครือข่ายคณะทำงานระดับหมู่บ้าน ตำบล ตัดสินใจร่วมกันในการแจ้งเบาะแสให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง และมีหน่วยงานของ DSI หรือหน่วยงานของกระทรวงยุติธรรมระดับจังหวัดเข้ามาดูแลเป็นที่ปรึกษาการทำงานในระดับชุมชนในพื้นที่ที่เป็นปัญหาด้วย แต่ต้องเป็นการทำงานที่อยู่บนพื้นฐานของการไว้วางใจของชุมชนด้วย

3) ช่องทางการติดต่อ ประสานงานกับหน่วยงาน DSI ได้ชัดเจนว่า ควรจะเป็นช่องทางไหน จึงจะเหมาะสม และสามารถปกปิดเป็นความลับในการให้ข้อมูลข่าวสารได้ ควรมีรหัสสมาชิกในการทำงานประสานงานกัน และคัดกรองทีมงานสมาชิกเครือข่ายที่เชื่อถือได้ เพราะอาจจะไม่ได้ข้อมูลจริง

4) ในกรณีต้องการให้สมาชิกเครือข่ายฯ เข้าไปประชุมอบรม ควรมีค่าใช้จ่ายเดินทางเบี้ยเลี้ยง หรือค่าตอบแทน เท่าที่เห็นว่าเหมาะสมให้แก่อาสาสมัครฯ ด้วย

5) ผู้นำชุมชน แกนนำสำคัญ ๆ ในชุมชน ควรได้รับการอบรมให้มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคดีพิเศษ เป็นวิทยากรเผยแพร่ความรู้ข้อมูลข่าวสารให้แก่ชุมชนได้รับทราบ เพื่อเตือนภัยเป็นภูมิคุ้มกันไม่ให้ประชาชนในหมู่บ้านตกเป็นเหยื่อของผู้ไม่ประสงค์ดี และหน่วยงานระดับจังหวัด และ DSI ของกระทรงยุติธรรม ควรเข้ามาจัดเวทีประชาคมในบางพื้นที่ที่เป็นปัญหาเพื่อรับทราบสถานการณ์

4.6 ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ

คณะผู้วิจัย ได้สอบถามกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่ศึกษาว่า ในช่วงที่ผ่านมาท่านได้ส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษหรือไม่ คดีประเภทใดบ้าง โดยแบ่งลักษณะคดีพิเศษออกเป็น

1) คดีทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2) คดีทุจริตและคอรัปชั่น
3) คดีการฉ้อโกงประชาชน
4) คดีการค้ามนุษย์
5) คดีภัยความมั่นคง
6) คดีผู้มีอิทธิพล

จากการศึกษาภาคสนามพบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนที่ตอบแบบสอบถาม ส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมด ในช่วงที่ผ่านมาไม่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ตามลักษณะคดีพิเศษดังกล่าวข้างต้นแต่อย่างใด แม้ว่าจะได้สมัครเป็นสมาชิกเครือข่าย DSI ภาคประชาชนหรือเป็นสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชนแล้วก็ตาม มีเพียงกลุ่มตัวอย่างประชาชนจากอำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงาบางส่วนเท่านั้นที่ตอบว่า เคยมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ โดยการแจ้งเบาะแส เป็นแหล่งข่าวให้ กรณีผู้มีอิทธิพลบุกรุกที่ดินสาธารณะ ก่อสร้างท่าเรือชายฝั่งทะเล นอกนั้นเป็นการมีส่วนร่วมในคดีอาชญากรรมที่เป็นการฉกชิงวิ่งราว ขโมยทรัพย์สิน ปล้นฆ่ากันตาย ส่วนผู้นำชุมชนที่เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน มีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมโดยเป็นพยานในชั้นศาล ตามภาระกิจหน้าที่รับผิดชอบในฐานะกำนัน ผู้ใหญ่บ้านตามกฎหมาย

คณะผู้วิจัย ได้ขอให้กลุ่มตัวอย่างประชาชน แจ้งความประสงค์หรือแสดงความต้องการเข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนินคดีพิเศษ โดยการทำเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ( ) ที่ตรงกับคำตอบหรือข้อคิดเห็น โดยระบุว่าไม่ต้องการหรือต้องการ ต้องการมีส่วนร่วมมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด ในประเด็นต่อไปนี้

1) ในการแจ้งเบาะแส เป็นแหล่งข่าว
2) ร่วมให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง แสดงความเห็นเกี่ยวกับคดีพิเศษ ที่อาจจะเกิดขึ้นในชุมชน
3) ร่วมร้องทุกข์ กล่าวโทษ ผู้กระทำความผิดคดีพิเศษ
4) ร่วมเป็นพยานบุคคลในชั้นศาล
5) ร่วมคิดตามผลการดำเนินคดีพิเศษ
6) ร่วมรับประโยชน์ในชื่อเสียงจากการดำเนินคดีพิเศษ

7) ร่วมเป็นเครือข่ายอาสาสมัครให้กับ DSI

8) ร่วมกำหนดทิศทางนโยบายของ DSI

9) ร่วมเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาของ DSI

ผลการแสดงความจำนงต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษในประเด็นต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้น ปรากฏดังตาราง 4-10

ความต้องการมีส่วนร่วมทำงานกับเจ้าหน้าที่ DSI ในการดำเนินคดีพิเศษ ในเรื่องการแจ้งเบาะแส เป็นแหล่งข่าวให้มีกลุ่มตัวอย่างประชาชนร้อยละ 33.0 ตอบว่า ต้องการมีส่วนร่วมมาก ร้อยละ 39.3 ต้องการมีส่วนร่วมปานกลาง รวมกันร้อยละ 72.3 ต้องการที่จะช่วยแจ้งเบาะแสหรือเป็นแหล่งข่าวคดีพิเศษ มีเพียงร้อยละ 5.7 ที่ตอบว่าต้องการมีส่วนร่วมน้อย และร้อยละ 22.0 หรือประมาณ 1 ใน 5 ของกลุ่มตัวอย่างตอบว่าไม่ต้องการ

ส่วนความต้องการมีส่วนร่วมในลักษณะการร่วมให้ข้อมูล หรือความจริง แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับคดีพิเศษ กลุ่มตัวอย่างประชาชนมีจำนวนและร้อยละใกล้เคียงกันการร่วมแจ้งเบาะแสเป็นแหล่งข่าว

ส่วนการร่วมกล่าวโทษร้องทุกข์ สัดส่วนของกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่ไม่ต้องการมีส่วนร่วมมีมากขึ้นเป็นประมาณร้อยละ 30.0 ส่วนใหญ่อีกร้อยละ 70.0 ตอบว่าต้องการมีส่วนร่วมโดยเฉพาะอย่างยิ่งกรณีที่มีญาติ พี่น้อง และผู้คนในชุมชนได้รับความเดือดร้อน

สำหรับ การร่วมเป็นพยานบุคคลในชั้นศาล ประมาณร้อยละ 60.0 ตอบว่าต้องการมีส่วนร่วม ในขณะที่ร้อยละ 40.0 ตอบว่า ไม่ต้องการมีส่วนร่วมเหตุผลของการไม่ต้องการมีส่วนร่วม เกรงว่าจะเสียเงิน เสียเวลา และมีเรื่องเดือนร้อนจากผู้มีอิทธิพลมาคุกคาม อย่างไรก็ตาม หากเพื่อนบ้านในชุมชนเข้าร่วมเป็นพยานบุคคลในสิ่งที่ถูกต้องเป็นธรรรม ตนเองก็ยินดีเข้าร่วมด้วย

ส่วนการร่วมติดตามผลการดำเนินคดี ร่วมรับประโยชน์ในชื่อเสียงการดำเนินคดี ร่วมกำหนดนโยบายของ DSI และร่วมเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาของ DSI กลุ่มตัวอย่างประชาชนประมาณร้อยละ 70.0 แสดงความจำนงว่าต้องการเช่นกัน จากการตรวจสอบดูพบว่า ส่วนใหญ่เป็นผู้มีการศึกษา มีเศรษฐานะทางสังคม และมีความรู้ความเข้าใจคดีพิเศษเป็นอย่างดี ต้องการทำประโยชน์ต่อสังคม รักคุณธรรมและมีจิตสาธารณะ

การมีส่วนร่วมในลักษณะร่วมเป็นสมาชิกเครือข่าย หรือเป็นอาสาสมัคร DSI ภาคประชาชน มีผู้แสดงความจำนงถึงประมาณ 3 ใน 4 ของกลุ่มตัวอย่างที่มาตอบแบบสอบถาม แต่มีความต้องการในระดับน้อยปานกลางและมาก ผู้สมัครเป็นสมาชิกเครือข่าย ให้ระบุชื่อที่อยู่ที่ติดต่อได้ และหมายเลขโทรศัพท์

ตาราง 4–10 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่ศึกษา จำแนกตามความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมทำงานกับเจ้าหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมทำงานกับเจ้าหน้าที่ DSI	ไม่ต้องการ	ระดับความต้องการ			* รวมจำนวน (ร้อยละ)
		น้อย	ปานกลาง	มาก	
1. การร่วมแจ้งเบาะแส เป็นแหล่งข่าวหรือเครือข่าย	190 (22.0)	49 (5.7)	340 (39.3)	285 (33.0)	864 (100.0)
2. ร่วมให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง แสดงความคิดเห็น	151 (17.7)	57 (6.7)	356 (41.7)	289 (33.9)	853 (100.0)
3. ร่วมกล่าวโทษ ร้องทุกข์	241 (29.2)	166 (20.1)	279 (33.8)	14 (16.9)	826 (100.0)
4. ร่วมเป็นพยานบุคคลในชั้นศาล	320 (38.9)	204 (24.8)	213 (25.9)	85 (10.3)	822 (100.0)
5. ร่วมติดตามประเมินผลการดำเนินคดีพิเศษ	204 (24.9)	113 (13.8)	288 (35.2)	213 (26.0)	818 (100.0)
6. ร่วมรับประโยชน์ในชื่อเสียงการดำเนินคดีพิเศษ	278 (33.9)	141 (17.2)	250 (30.5)	152 (18.5)	821 (100.0)
7. ร่วมกำหนดทิศทางนโยบายของ DSI	234 (28.6)	140 (17.1)	280 (34.2)	165 (20.1)	819 (100.0)
8. ร่วมเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาของ DSI	262 (32.1)	132 (16.2)	268 (32.8)	155 (19.0)	817 (100.0)
9. ร่วมเป็นเครือข่าย / อาสาสมัครให้กับ DSI	222 (26.9)	83 (10.1)	246 (29.9)	273 (33.1)	824 (100.0)

* หมายเหตุ กลุ่มตัวอย่างในการศึกษาครั้งนี้ = 972 คน มีจำนวนผู้ที่ตอบคำถามแต่ละข้อแตกต่างกัน ตัวอย่างเช่น ข้อ 9 มีผู้ตอบแบบสอบถามข้อนี้ 824 ราย (ร้อยละ 84.8 ของกลุ่มตัวอย่าง) และผู้ที่ไม่ตอบข้อนี้ 148 ราย (ร้อยละ 15.2 ของกลุ่มตัวอย่าง) ในการวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยนำเฉพาะข้อที่มีคำตอบมาวิเคราะห์เท่านั้น

สำหรับช่องทางการสื่อสารที่คิดว่าเหมาะสม ในการวิจัยครั้งนี้ได้สอบถามกลุ่มตัวอย่างประชาชนว่า หากท่านต้องการติดต่อประสานงานแจ้งเบาะแส ปรึกษาหารือ หรือต้องการรับส่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการดำเนินคดีพิเศษ ช่องทางการสื่อสารใดที่ท่านคิดว่า มีความเหมาะสม สะดวกและปลอดภัย สำหรับท่านโปรดกาเครื่องหมาย ✓ ในช่อง ( ) ที่ตรงกับความเห็นของท่าน ตาราง 4-11 แสดงจำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่ศึกษา จำแนกตามความคิดเห็นว่าช่องทางการสื่อสารใด มีความเหมาะสม

จากตารางจะเห็นได้ว่า ช่องทางการสื่อสารที่เป็นทางเลือกมีผู้เห็นว่าเหมาะสมมากสุด ได้แก่ การติดต่อผ่านเครือข่าย DSI ในพื้นที่ ร้อยละ 76.7 รองลงมาร้อยละ 74.9 ติดต่อผ่านเจ้าหน้าที่ยุติธรรมจังหวัดในพื้นที่ อันดับรองลงมาอีกหรืออันดับ 3 ร้อยละ 74.8 เห็นว่า การติดต่อโทรศัพท์หมายเลข DSI โดยตรง เป็นช่องทางที่เหมาะสม สะดวกและปลอดภัย ส่วนอีกช่องทางเลือกหนึ่ง คือ การส่งจดหมายทางไปรษณีย์ ถึงกรมสอบสวนคดีพิเศษ หรือส่งจดหมายตู้ป.ณ. ของกรมสอบสวนคดีพิเศษในร้อยละที่ใกล้เคียงกัน

สำหรับช่องทางอื่น ๆ เช่น การติดต่อผ่านเจ้าหน้าที่ทางราชการในพื้นที่ ประมาณ 2 ใน 3 ของกลุ่มตัวอย่างประชาชน เห็นว่าสะดวกเช่นกัน สำหรับการติดต่อผ่านสื่อมวลชน วิทยุชุมชน เจ้าหน้าที่องค์กร ผู้นำชุมชน ได้รับความนิยมประมาณกึ่งหนึ่งของประชาชนทั้งหมด สำหรับการเดินทางมาติดต่อให้ข้อมูล โดยเดินทางมาที่สำนักงานฯ ของ DSI ที่กรุงเทพฯ (ศูนย์บริหารคดีพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษ) มากกว่าร้อยละ 50.0 ของกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่สอบถาม เห็นว่าไม่เหมาะสม เพราะต้องเสียค่าใช้จ่ายในการเดินทางมากนอกเสียจากมีความจำเป็นจริง ๆ (ตาราง 4-11)

ตาราง 4-11 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่ศึกษา จำแนกตามความคิดเห็นว่า ช่องทางการสื่อสารใดมีความเหมาะสม

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

ช่องทางการสื่อสาร	ไม่เหมาะสม	เหมาะสม
1. การรับ-ส่งจดหมายทางไปรษณีย์ ถึงกรมสอบสวนคดีพิเศษ กระทรวงยุติธรรม โดยตรง	294 (30.2)	678 (69.8)
2. จดหมายถึงตู้ ป.ณ.74 ปณจ.บางซื่อ กทม. 10800	309 (31.8)	663 (68.2)
3. โดยติดต่อทางโทรศัพท์ DSI หมายเลข 02-8319888	245 (25.2)	727 (74.8)
4. โดยไปรษณีย์อิเล็คทรอนิคส์ E-Mail : www.dsi@dsi.go.th	376 (38.7)	596 (61.3)
5. เดินทางมาติดต่อให้ข้อมูลโดยตรงที่สำนักงานฯ DSI ที่กรุงเทพฯ (ศูนย์บริหารคดีพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษ)	507 (52.2)	465 (47.8)
6. ติดต่อผ่านเครือข่ายของ DSI ในพื้นที่	226 (23.3)	746 (76.7)
7. ติดต่อผ่านเจ้าหน้าที่ของทางราชการในพื้นที่	312 (32.1)	660 (67.9)
8. ติดต่อผ่านเจ้าหน้าที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดในพื้นที่	244 (25.1)	728 (74.9)
9. ติดต่อผ่านสื่อมวลชน / หนังสือพิมพ์ / วิทยุชุมชน / สถานีโทรทัศน์	425 (43.7)	547 (56.3)
10. ติดต่อผ่านองค์กรภาคประชาชน / องค์กรพัฒนาเอกชน	457 (47.0)	515 (53.0)

4.7 การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ โดยใช้เทคนิควิธีการวิเคราะห์การผันแปรและการทดสอบ (t-test)

สาระสำคัญของเนื้อหาในหัวข้อนี้ เป็นการนำเสนอผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่ศึกษา (ตัวแปรตาม) กับตัวแปรอิสระต่าง ๆ ที่ศึกษาเป็นการทดสอบความแตกต่างของ ค่าเฉลี่ยคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ เมื่อพิจารณาจากตัวแปรอิสระแต่ละตัวที่ศึกษา กรณี ตัวแปรอิสระแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คณะผู้วิจัยใช้เทคนิคการทดสอบที (t-test) สำหรับตัวแปรอิสระที่แบ่งออกมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป ใช้เทคนิคการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) และใช้การทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe)

4.7.1 การคัดเลือกตัวแปรที่ศึกษา และข้อสมมติฐาน

ในการศึกษาครั้งนี้ ตัวแปรตามที่ศึกษาคือ ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษของประชาชนในชุมชน ส่วนตัวแปรอิสระที่ศึกษาเป็นตัวแปรสำคัญๆ ที่คาดว่าจะมีผลต่อตัวแปรตาม ดังนี้

1) ภูมิภาคถิ่นที่อยู่
2) อายุ
3) การศึกษา
4) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการดำรงชีวิตประจำวัน
5) ความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีพิเศษ
6) ความเชื่อมั่นไว้วางใจที่มีต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ
7) ความพึงพอใจที่มีต่อผลงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ
8) การเป็นสมาชิกเครือข่าย DSI
9) รายได้ต่อเดือน
10) การมีบทบาทและสถานภาพสังคมในชุมชนท้องถิ่น
11) การเคยเข้าร่วมประชุมสัมมนาอบรม เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา
12) การเคยเข้าร่วมประชุมสัมมนาอบรมเกี่ยวกับการประชาสังคม การมีส่วนร่วมของประชาชนในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา
13) ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดให้มีอาสาสมัครช่วยเหลือการปฏิบัติงานของ DSI

ทั้งนี้ในการศึกษาครั้งนี้ มีข้อสมมติฐานดังนี้

1) กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่มีบริบทของชุมชนแตกต่างกันตามภูมิภาคถิ่นที่อยู่ จะมีความแตกต่างกันในความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ

2) กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชน ที่มีอายุแตกต่างกันจะมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษแตกต่างกันด้วย กล่าวคือ กลุ่มที่มีอายุสูงกว่า จะมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนินคดีพิเศษมากกว่ากลุ่มที่มีอายุต่ำกว่า

3) กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชน ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน จะมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนินคดีพิเศษแตกต่างกัน กล่าวคือ กลุ่มที่มีการศึกษาสูงกว่า จะมี ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษมากกว่ากลุ่มที่มีการศึกษาต่ำ

4) กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชน ที่มีระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการดำรงชีวิตประจำวันมากกว่า จะมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษมากกว่ากลุ่มที่มีระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการดำรงชีวิตประจำวันน้อยกว่า

5) กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชน ที่มีระดับความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีพิเศษมากกว่า จะมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ มากกว่ากลุ่มที่มีระดับความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีพิเศษน้อยกว่า

6) กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชน ที่มีระดับความเชื่อมั่นไว้วางใจต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษแตกต่างกัน จะมีความแตกต่างกันในความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ กล่าวคือ กลุ่มผู้ที่มีระดับความเชื่อมั่นไว้วางใจต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษมากกว่า จะมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ มากกว่า กลุ่มผู้ที่มีระดับความเชื่อมั่นไว้วางใจน้อยกว่า

7) กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชน ที่มีระดับความพึงพอใจต่อผลงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษแตกต่างกัน จะมีความแตกต่างกันในความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ กล่าวคือ กลุ่มผู้ที่มีความพึงพอใจต่อผลงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษมากกว่าจะต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ มากกว่า กลุ่มผู้ที่มีความพึงพอใจน้อยกว่า

8) กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่เป็นและไม่ได้เป็นสมาชิกเครือข่าย DSI ภาคประชาชน และ/หรือ สมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชน จะมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมแตกต่างกันผู้ที่เป็นสมาชิกเครือข่าย DSI จะมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ มากกว่า ผู้ที่ไม่ได้เป็นสมาชิกเครือข่าย /และหรือสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชน

9) กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่มีระดับรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน จะมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ แตกต่างกัน กล่าวคือ กลุ่มผู้ที่มีระดับรายได้ต่อเดือนสูงกว่ามีเศรษฐานะดีกว่า จะต้องการเข้ามามีส่วนร่วม มากกว่า กลุ่มผู้ที่มีระดับรายได้ต่ำกว่า

10) กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่มีบทบาทและสถานภาพสังคมในชุมชนท้องถิ่น จะมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษมากกว่ากลุ่มผู้ที่ไม่มีบทบาทและสถานภาพสังคมในชุมชนท้องถิ่น

11) กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่เคยเข้าร่วมประชุมสัมมนาอบรมเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา จะมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษมากกว่า กลุ่มผู้ที่ไม่เคยเข้าร่วมประชุมสัมมนาอบรมเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม

12) กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่เคยเข้าร่วมประชุมสัมมนาอมรบมเกี่ยวกับการประชาสังคมการมีส่วนร่วมของประชาชนในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา จะมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษมากกว่ากลุ่มผู้ไม่เคยเข้าร่วมประชุมสัมมนาอบรมเกี่ยวกับการประชาสังคม การมีส่วนร่วมของประชาชน

13) กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชน ที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันในการมีอาสาสมัครช่วยเหลือการปฏิบัติงานของ DSI จะมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ แตกต่างกันด้วย กล่าวคือ กลุ่มผู้ที่มีความคิดเห็นในเชิงเห็นด้วยฯ จะมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษมากกว่ากลุ่มผู้ที่มีความคิดเห็นไม่เห็นด้วยในการมีอาสาสมัครช่วยเหลือการปฏิบัติงานของ DSI

4.7.2 ผลการวิเคราะห์ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์การผันแปร และการทดสอบที (t-test)

ในการศึกษาครั้งนี้ ตัวแปรตามที่ศึกษาคือ ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ จากกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนจำนวน 972 คน มีคะแนนค่าเฉลี่ย 15.6883 ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน 8.53191 โดยมีค่าต่ำสุด = 0.00 ค่าสูงสุด 27.00 (ตาราง 4-12)

ตาราง 4-12 ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

ตัวแปรที่ศึกษา	จำนวน N	ค่าเฉลี่ย Mean	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน	ค่าต่ำสุด Min	ค่าสูงสุด Max
ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ	972	15.6883	8.53191	0.00	27.00

1) ภูมิภาคถิ่นที่อยู่

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ มีค่าเท่ากับ 15.6883 เมื่อพิจารณาความแตกต่างของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมฯ จำแนกตามภูมิภาค 4 ภูมิภาค (ตาราง 4-13a) พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีคะแนนค่าเฉลี่ยสูงสุด 18.1286 รองลงมาเป็นกลุ่มตัวอย่างประชาชนในภาคเหนือ ซึ่งมีคะแนน 15.9538 ส่วนภาคใต้และภาคกลาง มีคะแนนค่าเฉลี่ยต่ำสุดเท่ากับ 14.4588 และ 14.0972 ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียวของความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ (ตาราง 4-13b)พบว่า โดยภาพรวมของกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา มีความแตกต่างของค่าคะแนนเฉลี่ยระหว่างกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนจาก 4 ภูมิภาค อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Significance Level = 0.000) และ ผลการทดสอบความแตกต่างเป็นรายคู่ของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษจำแนกตามภูมิภาคถิ่นที่อยู่ของกลุ่มตัวอย่างประชาชน โดยใช้วิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe) พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนจากภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มีคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในคดีพิเศษ แตกต่างกับกลุ่มตัวอย่างภูมิภาคอื่น ๆ ทุกภูมิภาคอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ เมื่อพิจารณารายคู่กันแล้ว ไม่ปรากฏความแตกต่างกันของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในคดีพิเศษแต่อย่างใด (ตาราง 4-13c)

ดังนี้ ผลการทดสอบสมมติฐานดังกล่าวข้างต้น เป็นไปตามข้อสมมติฐาน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนจากภูมิภาคต่างกัน จะต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษแตกต่างกัน

2) กลุ่มอายุ

ในการศึกษาครั้งนี้ ต้องการทดสอบข้อสมมติฐานว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่มีกลุ่มอายุแตกต่างกัน จะมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความต้องการในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ แตกต่างกันหรือไม่อย่างไร

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากตาราง 4-14a กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนมีคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมฯ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ15.6883 แต่ละกลุ่มอาจมีค่าเฉลี่ยแตกต่างกันเล็กน้อย โดยกลุ่มอายุ 30-39 ปีและกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป มีคะแนนค่าเฉลี่ยค่อนข้างต่ำกว่า

ตาราง 4 – 13a ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษจำแนกตามภูมิภาคที่ศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

ตัวแปรที่ศึกษา	จำนวน N	ค่าเฉลี่ย Mean	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน Std. Deviation	95% Confidence Interval for Mean	
				Lower Bound	Upper Bound
ภูมิภาค					
ภาคเหนือ	260	15.9538	8.73095	14.8876	17.0201
ภาคกลาง	216	14.0972	8.88557	12.9055	15.2889
ภาตะวันออกเฉียงเหนือ	241	18.1286	7.48582	17.1787	19.0785
ภาคใต้	255	14.4588	8.44839	13.4169	15.5007
รวม	**972**	**15.6883**	**8.53191**	**15.1512**	**16.2253**

ตาราง 4 – 13b ผลการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียวของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ และภูมิภาคถิ่นที่อยู่ของกลุ่มตัวอย่างประชาชน

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

Source of Variation	Sum of Squares	of	Mean Square	F	Signif.
ระหว่างกลุ่ม (Between Groups)	2385.812	3	795.271	11.272	0.000
ภายในกลุ่ม (Within Groups)	68296.735	968	70. 544		
รวม	**70682. 546**	**972**			

ตาราง 4 – 13c การเปรียบเทียบคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ระหว่างภูมิภาคต่างๆ ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างประชาชน โดยเทคนิควิธี Scheffe

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

(I) ภูมิภาค	(I) ภูมิภาค	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Signif.
1 = เหนือ	2 = กลาง	1.8566	0.77331	0.124
	3 = ตะวันออกเฉียงเหนือ	-2.1748*	0.75108	0.039
	4 = ใต้	1.4950	0.74030	0.254
2 = กลาง	1 = เหนือ	-1.8566	0.77331	0.124
	3 = ตะวันออกเฉียงเหนือ	-4.0314*	0.78702	0.000
	4 = ใต้	-0.3616	0.77674	0.975
3 = ตะวันออกเฉียงเหนือ	1 = เหนือ	2.1748*	0.75108	0.039
	2 = กลาง	4.0314*	0.78702	0.000
	4 = ใต้	3.6698*	0.75461	0.000
	3 = ตะวันออกเฉียงเหนือ			
4 = ใต้	1 = เหนือ	-1.4950	0.74030	0.254
	2 = กลาง	0.3616	0.77674	0.975
	3 = ตะวันออกเฉียงเหนือ	-3.6698*	0.75461	0.000

* **The mean difference is significant at the 0.05 level.**

จากการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว ของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ จำแนกตามกลุ่มอายุ (ตาราง 4-14a) พบว่า ไม่ปรากฏความแตกต่างกันของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมฯ ระหว่างกลุ่มอายุทั้ง 5 กลุ่มจำแนกไว้แต่อย่างใด หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มอายุน้อย หรือกลุ่มอายุมากก็ตาม มีความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษไม่แตกต่างกัน ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตาราง 4 -14c ยืนยันข้อสรุปดังกล่าวนี้เช่นกัน

ดังนี้ ผลการทดสอบสมมติฐานดังกล่าวข้างต้น จึงไม่เป็นไปตามข้อสมมติฐาน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชน ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มอายุน้อยหรือกลุ่มอายุมาก ก็มีความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษไม่แตกต่างกัน

ตาราง 4 – 14a ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ จำแนกตามอายุของกลุ่มตัวอย่างประชาชน

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

ตัวแปรที่ศึกษา	จำนวน N	ค่าเฉลี่ย Mean	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน Std. Deviation	95% Confidence Interval for Mean	
				Lower Bound	Upper Bound
กลุ่มอายุ					
ต่ำกว่า 29 ปี	72	15.9167	7.76730	14.0914	17.7419
30 – 39 ปี	241	15.2199	8.35298	14.1600	16.2798
40 – 49 ปี	339	15.8230	8.29225	14.9371	16.7089
50 – 59 ปี	237	15.9241	9.06489	14.7640	17.0841
60 ปีขึ้นไป	83	15.6255	9.20195	13.6172	17.6358
รวม	**972**	**15.6883**	**8.53191**	**15.1512**	**16.2253**

ตาราง 4 – 14b ผลการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียวของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษและอายุของกลุ่มตัวอย่างประชาชน

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

Source of Variation	Sum of Squares	of	Mean Square	F	Signif.
ระหว่างกลุ่ม (Between Groups)	76.267	4	19.067	0.261	0.903
ภายในกลุ่ม (Within Groups)	70606.280	967	73.016		
รวม	**70682.546**	**971**			

ตาราง 4 – 14c การเปรียบเทียบคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ระหว่างกลุ่มอายุต่างๆ ของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชน โดยเทคนิควิธี Scheffe

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

(I) กลุ่มอายุ	(I) ภูมิภาค	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Signif.
1 = ต่ำกว่า 29 ปี	2 = 30 - 39 ปี	0.6967	1.14764	0.985
	3 = 40- 49 ปี	0.0937	1.10883	1.000
	4 = 50 - 59 ปี	-0.0074	1.14987	1.000
	5 = 60 ปีขึ้นไป	0.2902	1.37616	1.000
2 = 30 - 39 ปี	1 = ต่ำกว่า 29 ปี	-0.6967	1.14764	0.985
	3 = 40 - 49 ปี	-0.6031	0.71997	0.951
	4 = 50 - 59 ปี	-0.7041	0.78170	0.937
	5 = 60 ปีขึ้นไป	-0.4066	1.08751	0.998
3 = 40- 49 ปี	1 = ต่ำกว่า 29 ปี	-0.0937	1.10883	1.000
	2 = 30 - 39 ปี	0.6031	0.71997	0.951
	4 = 50 - 59 ปี	-0.1010	0.72351	1.000
	5 = 60 ปีขึ้นไป	-0.1965	1.04647	1.000
4 = 50 - 59 ปี	1 = ต่ำกว่า 29 ปี	0.0074	1.14987	1.000
	2 = 30 - 39 ปี	0.7041	0.78170	0.937
	3 = 40 - 49 ปี	0.1010	0.72351	1.000
	5 = 60 ปีขึ้นไป	0.2975	1.08966	0.999
5 = 60 ปีขึ้นไป	1 = ต่ำกว่า 29 ปี	-0.2902	1.37616	1.000
	2 = 30 - 39 ปี	0.4066	1.08751	0.998
	3 = 40 - 49 ปี	-0.1965	1.04647	1.000
	4 = 50 - 59 ปี	-0.2975	1.08986	0.999

3) ระดับการศึกษา

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล (ตาราง4- 15a) พบว่า ค่าเฉลี่ยของคะแนนมีค่าเท่ากับความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่ศึกษา มีค่าเท่ากับ 15.5694 เมื่อพิจารณาความแตกต่างของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ จำแนกตามระดับการศึกษา โดยแบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ระดับได้แก่ ระดับประถมศึกษา ระดับมัธยมศึกษา และระดับอุดมศึกษา มีแนวโน้มค่าเฉลี่ยของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษต่ำกว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่ำกว่า

จากการวิเคราะห์การผันแปรของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ (ตาราง 4-15b) พบว่า โดยภาพรวมแล้วกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีความแตกต่างกันของค่าเฉลี่ยคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (F = 15.234 Significance Level = 0.000) เป็นไปตามข้อสมมติฐานของการวิจัยว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษแตกต่างกัน ผลการทดสอบโดยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe) (ตาราง4-15c) พบว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชนที่จบการศึกษาระดับอุดมศึกษากับกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Signif = 0.000) และเช่นเดียวกันกับกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่จบการศึกษาระดับอุดมศึกษา กับ กลุ่มตัวอย่างประชาชนที่จบระดับมัธยมศึกษาก็มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติด้วยเช่นกัน (Signif = 0.000)

ดังนี้ ผลการทดสอบสมมติฐานดังกล่าวข้างต้น เป็นไปตามข้อสมมติฐาน กล่าวคือ กลุ่มที่มีการศึกษาสูงกว่าจะมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษมากกว่ากลุ่มที่มีการศึกษาต่ำ

ตาราง 4 – 15a ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษจำแนกตามระดับการศึกษา

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

ตัวแปรที่ศึกษา	จำนวน N	ค่าเฉลี่ย Mean	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน Std. Deviation	95% Confidence Interval for Mean	
				Lower Bound	Upper Bound
ระดับการศึกษา					
ประถมศึกษา	372	16.8387	8.41099	15.9812	17.6962
มัธยมศึกษา	243	16.3374	7.90134	15.3390	17.3359
อุดมศึกษา	307	13.4235	8.79857	12.4353	14.4116
รวม	**922**	**15.5694**	**8.54191**	**15.0173**	**16.1215**

ตาราง 4–15b ผลการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียวของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ และระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่างประชาชน

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

Source of Variation	Sum of Squares	of	Mean Square	F	Signif.
ระหว่างกลุ่ม (Between Groups)	2156.455	2	1078.227	15.234	0.000
ภายในกลุ่ม (Within Groups)	65043.603	919	70.776		
รวม	**67200.057**	**921**			

ตาราง 4-15c การเปรียบเทียบคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ระหว่างระดับการศึกษาต่าง ๆ ของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชน โดยเทคนิควิธี Scheffe

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

(I) ระดับการศึกษา	(I) ภูมิภาค	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Signif.
1 = ประถมศึกษา	2 = มัธยมศึกษา	0.5013	0.69392	0.770
	3 = อุดมศึกษา	3.4153*	0.64869	0.000
2 = มัธยมศึกษา	1 = ประถมศึกษา	-0.5013	0.69392	0.770
	3 = อุดมศึกษา	2.9140*	0.72236	0.000
3 = อุดมศึกษา	1 = ประถมศึกษา	-3.4153*	0.64860	0.000
	2 = มัธยมศึกษา	-2.9140*	0.72236	0.000

* **The mean difference is significant at the 0.05 level.**

4) ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร

ในการศึกษาครั้งนี้ มีข้อสมมติฐานว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีระดับการรับข้อมูลข่าวสารในการดำรงชีวิตประจำวันมากน้อยแตกต่างกัน จะมีความต้องการในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ แตกต่างกันด้วยเช่นกัน โดยกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีระดับการรับข้อมูลข่าวสารในการดำรงชีวิตประจำวันมากกว่า ต้องการเข้ามามีส่วนร่วมฯ มากกว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารน้อยกว่า ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อทดสอบข้อสมมติฐานนี้ ปรากฏดังตาราง 4-16a ตาราง 4-16b และตาราง 4-16c

จากตาราง 4-16a กลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการดำรงชีวิตประจำวันมาก มีคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษเท่ากับ 18.5805 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างฯ ที่มีระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารปานกลาง และน้อย มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าคือเท่ากับ 15.3542 และ 13.4520 ตามลำดับ ผลการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียวของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ของกลุ่มตัวอย่างประชาชนทั้ง กลุ่มพบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Signif. = 0.000) บ่งชี้ให้เห็นว่า ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการดำรงชีวิตประจำวันที่แตกต่างกัน จะมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษแตกต่างกันด้วย (ตาราง 4-16b) และเมื่อเปรียบเทียบคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมฯ ระหว่างระดับการรับข้อมูลข่าวสารมากน้อยเป็นรายคู่ โดยเทคนิควิธีเชฟเฟ่ (Scheffe) พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารต่ำ มีคะแนนเฉลี่ยความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษต่ำกว่า กลุ่มตัวอย่างฯ ที่มีระดับการรรับรู้ข้อมูลข่าวสารในระดับปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ในขณะเดียวกัน กลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารระดับปานกลางมีคะแนนเฉลี่ยความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ต่ำกว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ตาราง 4-16c)

ดังนี้ ผลการทดสอบสมมติฐานดังกล่าวข้างต้น เป็นไปตามข้อสมมติฐาน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมากกว่าต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษมากกว่ากลุ่มผู้รับข้อมูลข่าวสารน้อยกว่า

ตาราง 4-16a ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษจำแนกตามระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการดำรงชีวิตประจำวัน

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

ตัวแปรที่ศึกษา	จำนวน N	ค่าเฉลี่ย Mean	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน Std. Deviation	95% Confidence Interval for Mean	
				Lower Bound	Upper Bound
ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร					
น้อย	177	13.4520	8.48657	12.1931	14.7109
ปานกลาง	590	15.3542	8.21599	14.6899	16.0186
มาก	205	18.5805	8.73968	17.3770	19.7840
รวม	**972**	**15.6883**	**8.53191**	**15.1512**	**16.2253**

ตาราง 4-16b ผลการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียวของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ และระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการดำรงชีวิตประจำวันของกลุ่มตัวอย่างประชาชน

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

Source of Variation	Sum of Squares	of	Mean Square	F	Signif.
ระหว่างกลุ่ม (Between Groups)	665.818	2	1332.909	18.989	0.000
ภายในกลุ่ม (Within Groups)	68016.728	969	70.193		
รวม	**70682.546**	**971**			

ตาราง 4-16c การเปรียบเทียบคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษระหว่างระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการดำรงชีวิตประจำวันของกลุ่มตัวอย่างประชาชน โดยเทคนิควิธี Scheffe

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

(I) ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	(I) ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Signif.
1 = ต่ำ	2 = ปานกลาง	-1.9023*	0.71801	0.030
	3 = สูง	-5.1285*	0.85964	0.000
2 = ปานกลาง	1 = ต่ำ	1.9023*	0.71801	0.030
	3 = สูง	-3.2263*	0.67925	0.000
3 = สูง	1 = ต่ำ	5.1285*	0.85964	0.000
	2 = ปานกลาง	3.2263*	0.67925	0.000

* **The mean difference is significant at the 0.05 level.**

5) ความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีพิเศษ

ความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีพิเศษ เป็นปัจจัยสำคัญปัจจัยหนึ่งที่อาจมีผลต่อความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ การศึกษาในหัวข้อนี้จึงมีข้อสมมุติฐานว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีระดับความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีพิเศษแตกต่างกัน มีผลให้เกิดความแตกต่างกันของค่าเฉลี่ยคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษด้วย ผลการทดสอบข้อสมมติฐานนี้ ปรากฏดังตาราง 4-17a ตาราง 4-17b และ ตาราง 4-17c

จากตารางพบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนฯ ที่มีระดับความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีพิเศษต่ำกว่า มีค่าเฉลี่ยของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมฯ สูงมากสุดเท่ากับ 19.4490 ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างประชาชนฯ ที่มีระดับความรู้ความเข้าใจฯ ปานกลาง และสูง มีค่าเฉลี่ยความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ต่ำกว่าคือ เท่ากับ 15.7840 และ 15.3553 ตามลำดับ (ตาราง 4-17a)

ผลการทดสอบโดยการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว (ตารง 4-17b) พบว่า ระดับความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีพิเศษ มีผลต่อการผันแปรของคะแนนของความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Significance Level = 0.005) และ จากการทดสอบเป็นรายคู่ โดยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe) (ตาราง 4-17c) พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีระดับความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีพิเศษต่ำกว่า จะมีค่าเฉลี่ยความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมฯ แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างประชาชน ที่มีระดับความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีพิเศษปานกลางอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Signif = 0.021) และแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างประชาชน ที่มีระดับความรู้ ความเข้าใจคดีพิเศษสูงกว่าอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Signif = 0.005)

ดังนี้ ผลการทดสอบสมมติฐานดังกล่าวข้างต้น เป็นไปตามข้อสมมติฐาน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชน ที่มีระดับความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีพิเศษมากว่า จะมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษมากกว่า กลุ่มที่มีระดับความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีพิเศษน้อยกว่า

ตาราง 4-17a ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษจำแนกตามระดับความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีพิเศษ

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

ตัวแปรที่ศึกษา	จำนวน N	ค่าเฉลี่ย Mean	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน Std. Deviation	95% Confidence Interval for Mean	
				Lower Bound	Upper Bound
ระดับความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีพิเศษ					
ต่ำ	49	19.4490	10.29575	16.4917	22.4063
ปานกลาง	287	15.7840	8.40883	14.8070	16.7609
มาก	636	15.3553	8.38124	14.7027	16.0080
รวม	**972**	**15.6883**	**8.53191**	**15.1512**	**16.2253**

ตาราง 4-17b ผลการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียวของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ และระดับความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีพิเศษ

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

Source of Variation	Sum of Squares	of	Mean Square	F	Signif.
ระหว่างกลุ่ม (Between Groups)	766.126	2	383.063	5.309	0.005
ภายในกลุ่ม (Within Groups)	69916.421	969	72.153		
รวม	**70682.546**	**972**			

ตาราง 4-17c การเปรียบเทียบคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ระหว่างระดับความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีพิเศษของกลุ่มตัวอย่างประชาชนโดยเทคนิควิธี Scheffe

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

(I) ระดับความรู้ความเข้าใจคดีพิเศษ	(I) ระดับความรู้ความเข้าใจคดีพิเศษ	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Signif.
1 = ต่ำ	2 = ปานกลาง	3.6650*	1.31298	0.021
	3 = สูง	4.0936*	1.25935	0.005
2 = ปานกลาง	1 = ต่ำ	-3.6650*	1.31298	0.021
	3 = สูง	0.4286	0.60403	0.777
3 = สูง	1 = ต่ำ	-4.0936*	1.25935	0.005
	2 = ปานกลาง	0.4286	0.60403	0.777

* **The mean difference is significant at the 0.05 level.**

6) ระดับความเชื่อมั่นไว้วางใจที่มีต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ

ระดับความเชื่อมั่นไว้วางใจที่มีต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นอีกปัจจัยหนึ่ง ที่อาจมีผลต่อการสร้างเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินคดีพิเศษ การศึกษาในหัวข้อนี้มีข้อสมมติฐานว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่มีระดับความเชื่อมั่นไว้วางใจต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษแตกต่างกัน ก็จะต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษแตกต่างกันด้วย กลุ่มผู้ที่ให้ความไว้วางใจสูง ย่อมต้องการเข้ามามีส่วนร่วมฯ ในระดับที่สูงกว่า กลุ่มผู้ที่มีความไว้วางใจระดับต่ำและเช่นเดียวกันในทางตรงกันข้าม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลปรากฏดังตาราง 4-18a ตาราง 4-18b และตาราง 4-18c

จากตาราง 4-18a จะเห็นได้ว่า คะแนนค่าเฉลี่ยความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ เท่ากับ 15.6883 เมื่อพิจารณาจำแนกคะแนนตามระดับความเชื่อมั่นไว้วางใจที่มีต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษออกเป็น 3 ระดับ (โดยใช้ $\bar{X} \pm SD.$) ได้แก่ ระดับต่ำ ระดับปานกลาง และระดับสูง พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความเชื่อมั่นไว้วางใจสูง ก็จะมีคะแนนเฉลี่ยความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินคดีพิเศษสูงไปด้วย (ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 17.1719) กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความเชื่อมั่นไว้วางใจระดับต่ำ มีคะแนนเฉลี่ยความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมฯ เท่ากับ 15.0159 คะแนน ระดับปานกลางมีคะแนนเฉลี่ยกลับต่ำลงเป็น 15.0159 คะแนน (ตาราง 4-18b) พบว่า มีความแตกต่างกันของคะแนนค่าเฉลี่ยระหว่างกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีระดับความไว้วางใจต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ
($F = 5.241$ Signif = 0.005)

ตาราง 4-18c แสดงการเปรียบเทียบคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ กับ 3 ระดับความเชื่อมั่นไว้วางใจของกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ โดยเทคนิควิธีของเชฟเฟ่ (Scheffe) พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่ศึกษาที่มีระดับความเชื่อมั่นไว้วางใจระดับปานกลางและระดับสูง จะมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษแตกต่างกันเป็นรายคู่อย่างมีนัยสำคัญ (ตาราง 4-18c)

ดังนี้ ผลการทดสอบสมมติฐานดังกล่าวข้างต้น เป็นไปตามข้อสมมติฐาน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชน ผู้ที่มีระดับความเชื่อมั่นไว้วางใจต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษมากกว่า จะมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษมากกว่า กลุ่มผู้ที่มีระดับความเชื่อมั่นไว้วางใจน้อยกว่า

ตาราง 4-18a ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ จำแนกตามระดับความเชื่อมั่นไว้วางใจที่มีต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

ตัวแปรที่ศึกษา	จำนวน N	ค่าเฉลี่ย Mean	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน Std. Deviation	95% Confidence Interval for Mean	
				Lower Bound	Upper Bound
ระดับความเชื่อมั่นไว้วางใจที่มีต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ					
ต่ำ (0 - 4 คะแนน)	186	15.9677	9.53792	14.5880	17.3475
ปานกลาง (5 - 8 คะแนน)	565	15.0159	8.37008	14.3243	15.7076
มาก (9 - 10 คะแนน)	221	17.1719	7.85767	16.1302	18.2136
รวม	**972**	**15.6883**	**8.53191**	**15.1512**	**16.2253**

ตาราง 4-18b ผลการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียวของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ และระดับความเชื่อมั่นไว้วางใจที่มีต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

Source of Variation	Sum of Squares	of	Mean Square	F	Signif.
ระหว่างกลุ่ม (Between Groups)	756.417	2	378.209	5.241	0.005
ภายในกลุ่ม (Within Groups)	69926.129	969	72.163		
รวม	**70682.546**	**971**			

ตาราง 4–18c การเปรียบเทียบคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษกับระดับความเชื่อมั่นไว้วางใจของกลุ่มตัวอย่างประชาชน ที่มีต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ โดยเทคนิควิธี Scheffe

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

(I) ระดับความเชื่อมั่นไว้วางใจที่มีต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ	(I) ระดับความเชื่อมั่นไว้วางใจที่มีต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Signif.
1 = ต่ำ	2 = ปานกลาง	0.9518	0.71812	0.416
	3 = สูง	-1.2042	0.84528	0.363
2 = ปานกลาง	1 = ต่ำ	0.9518	0.71812	0.416
	3 = สูง	-2.1560*	0.67398	0.006
3 = สูง	1 = ต่ำ	1.2042	0.84528	0.363
	2 = ปานกลาง	2.1560*	0.67398	0.006

* **The mean difference is significant at the 0.05 level.**

7) ระดับความพึงพอใจที่มีต่อผลงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

ในการศึกษาระดับความพึงพอใจที่มีต่อผลงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษกับความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ มีข้อสมมติฐานลักษณะเช่นเดียวกับระดับความเชื่อมั่นไว้วางใจที่มีต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ กล่าวคือ คณะผู้วิจัยได้ตั้งข้อสมมติฐานการวิจัยว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีระดับความพึงพอใจต่อผลงานของ DSI แตกต่างกัน จะมีความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษแตกต่างกัน ยิ่งประชาชนมีความพึงพอใจต่อผลงานของ DSI มาก ย่อมจะส่งผลดีต่อการสร้างเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ผลการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อพิสูจน์ข้อสมมติฐานนี้ปรากฏดังตาราง 4-19a ตาราง 4-19b และตาราง 4-19c

จากตาราง 4-19a และตาราง 4-19b พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีระดับความ พึงพอใจฯ ระดับต่ำ มีคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษเฉลี่ย 15.7636 ระดับความพึงพอใจปานกลาง มีคะแนนเฉลี่ยลดต่ำลงมาเล็กน้อยเป็น 14.9715 คะแนน ส่วนระดับความพึงพอใจมากมีคะแนนเฉลี่ยสูงมากขึ้นเป็น 17.2724 คะแนน ผลการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียวพบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีระดับความพึงพอใจต่อผลงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ระดับต่ำ ปานกลาง และสูง มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติในความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ

ตาราง 4-19c แสดงการเปรียบเทียบคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษกับระดับความพึงพอใจ 3 ระดับ จำแนกรายคู่ เพื่อเปรียบเทียบกันว่าคู่ใดที่แตกต่างกัน พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีระดับความพึงพอใจ ระดับปานกลางกับระดับสูง มีคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (Signif. = 0.002) โดยกลุ่มตัวอย่างที่มีความพึงพอใจต่อผลงานของกรมสอบสวนคดี-พิเศษมาก ก็จะมีคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษมากกว่าด้วย

ดังนี้ ผลการทดสอบสมมติฐานดังกล่าวข้างต้น เป็นไปตามข้อสมมติฐาน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชน ผู้ที่มีความพึงพอใจต่อผลงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษมากกว่า จะมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษมากกว่า กลุ่มผู้ที่มีความพึงพอใจน้อยกว่า

ตาราง 4-19a ค่าสถิติพื้นฐานของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ จำแนกตามระดับความพึงพอใจที่มีต่อผลของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

ตัวแปรที่ศึกษา	จำนวน N	ค่าเฉลี่ย Mean	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน Std. Deviation	95% Confidence Interval for Mean	
				Lower Bound	Upper Bound
ระดับความพึงพอใจที่มีต่อผลการดำเนินงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ					
ต่ำ (0 - 4 คะแนน)	165	15.7636	9.58014	14.2910	17.2363
ปานกลาง (5 - 8 คะแนน)	561	14.9715	8.42462	14.2728	15.6701
มาก (9 -10 คะแนน)	246	17.2724	7.81906	16.2904	18.2543
รวม	**972**	**15.6883**	**8.53191**	**15.1512**	**16.2253**

ตาราง 4-19b ผลการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียวของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษและระดับความพึงพอใจที่มีต่อผลงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

Source of Variation	Sum of Squares	of	Mean Square	F	Signif.
ระหว่างกลุ่ม (Between Groups)	906.469	2	453.234	6.294	0.002
ภายในกลุ่ม (Within Groups)	69776.078	969	72.008		
รวม	**70682.546**	**971**			

ตาราง 4-19c การเปรียบเทียบคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ กับระดับความพึงพอใจที่มีต่อผลงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ โดยเทคนิควิธี Scheffe

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

(I) ระดับความพึงพอใจที่มีต่อผลงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ	(I) ระดับความพึงพอใจที่มีต่อผลงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ	Mean Difference (I-J)	Std. Error	Signif.
1 = ต่ำ	2 = ปานกลาง	0.7922	0.75151	0.574
	3 = สูง	-1.5087	0.85381	0.210
2 = ปานกลาง	1 = ต่ำ	0.7922	0.75151	0.574
	3 = สูง	-2.3009*	0.64890	0.002
3 = สูง	1 = ต่ำ	1.5087	0.85389	0.210
	2 = ปานกลาง	2.3009*	0.64890	0.002

* **The mean difference is significant at the 0.05 level.**

8) การเป็นสมาชิกเครือข่าย DSI ภาคประชาชน หรือ การเป็นสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชน

การเป็นสมาชิกเครือข่าย DSI ภาคประชาชน หรือการเป็นสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชน การเป็นสมาชิกอยู่แล้วกับการไม่เป็นสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชน ย่อมจะส่งผลต่อความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ เป็นข้อสมมติฐานของการวิจัย เพื่อที่จะพิสูจน์ข้อสมมติฐานนี้ จึงได้ทำการวิเคราะห์โดยการทดสอบค่าที (t-test)

จากตาราง 4-20a ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนที่ไม่ได้เป็นสมาชิกเครือข่ายมีค่าเฉลี่ยของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ เท่ากับ 15.5132 คะแนนซึ่งต่ำกว่า ค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างฯ ที่เป็นสมาชิกเครือข่าย (ค่าเฉลี่ย เท่ากับ 17.1980 คะแนน) จากการทดสอบความแตกต่างกันของค่าเฉลี่ยทั้งสอง พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ดังนี้ จึงเป็นไปตามข้อสมมติฐานของการวิจัย ประชาชนในชุมชนที่เป็นสมาชิกเครือข่าย DSI ภาคประชาชนหรือการเป็นสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชนจะมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษมากกว่า

ดังนี้ ผลการทดสอบสมมติฐานดังกล่าวข้างต้น เป็นไปตามข้อสมมติฐาน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชน ที่เป็นสมาชิกเครือข่าย DSI ภาคประชาชน หรือ การเป็นสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชน จะมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษมากกว่า กลุ่มที่มีไม่ได้เป็นสมาชิกเครือข่าย

ตาราง 4-20a ค่าสถิติพื้นฐานของความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ จำแนกตามการเป็นสมาชิกเครือข่าย DSI และสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชน

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

ตัวแปรอิสระ	จำนวน N	ตัวแปรตาม : ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ	
		ค่าเฉลี่ย Mean	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน Std.Deviation
การเป็นสมาชิกเครือข่าย			
ไม่เป็นสมาชิก	871	15.5132	8.61182
เป็นสมาชิก	101	17.1980	7.17777
รวม	**972**	**15. 6883**	**8.53191**

ตาราง 4-20b การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชน

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

คะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ	การทดสอบความแตกต่างกันของค่าเฉลี่ย t-test for Equality of Means			
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference
Equal variances assumed	-1. 881	970	0.050	-1.6848
Equal variance not assumed	-2.182	136.178	0.031	-1.6848

9) ระดับรายได้ต่อเดือน

ระดับรายได้ของกลุ่มตัวอย่างประชาชน ที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ถือเป็นตัวบ่งชี้คุณลักษณะของประชาชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมได้ กลุ่มตัวอย่างประชาชน ผู้มีระดับรายได้ต่ำ ส่วนหนึ่งจะให้เหตุผลว่า ยังวิตกกังวลกับการต้องใช้เวลาในการทำมาหากินหารายได้ให้เพียงพอ เพื่อใช้จ่ายในการดำรงชีวิตประจำวัน ส่วนผู้มีรายได้สูงกว่าก็เช่นเดียวกัน อาจมีความกังวล อยู่กับการที่ต้องใช้เวลาประกอบธุรกิจ เพิ่มพูนรายได้ให้มากขึ้น คณะผู้วิจัยจึงต้องการอยากทราบว่า จริง ๆ แล้ว ระดับรายได้ต่อเดือนที่แตกต่างกัน จะมีผลทำให้ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร ซึ่งเป็นข้อสมมติฐานของการวิจัย

ตาราง 4-21a ได้แจกแจง ระดับรายได้ต่อเดือนของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่ศึกษา ออกเป็น 8 ระดับ โดยมีรายได้ต่อเดือน (รายได้ยังไม่หักรายจ่าย) ตั้งแต่ต่ำกว่า 10,000 บาท / เดือน จนถึงสูงกว่า 70,000 บาทต่อเดือน เนื่องจากระดับรายได้มีการกระจายมาก เพื่อให้มีกลุ่มตัวอย่างเพียงพอเหมาะสมที่จะศึกษาเปรียบเทียบ จึงได้ยุบรวมกลุ่มระดับรายได้ออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่มีระดับรายได้ต่ำกว่า 10,000 บาท / เดือน และกลุ่มที่มีระดับรายได้สูงกว่า 10,000 บาท / เดือน ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีระดับรายได้ต่ำกว่า และระดับรายได้สูงกว่า ตามลำดับ

ผลการทดสอบข้อสมมติฐานปรากฏดังตาราง 4-21a และ ตาราง 4-21b จากตารางพบว่า คะแนนเฉลี่ยความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษของกลุ่มตัวอย่างประชาชน 972 คน มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.6883 กลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีระดับรายได้ต่อเดือนต่ำกว่า มีคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ เฉลี่ย 14.5201 คะแนน ต่ำกว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีระดับรายได้ต่อเดือนสูงกว่า (ค่าเฉลี่ย 16.58833 คะแนน) จากการทดสอบความแตกต่างกันของคะแนนค่าเฉลี่ย โดยการทดสอบค่าที (t-test) พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ดังนี้ ผลการทดสอบสมมติฐานดังกล่าวข้างต้น เป็นไปตามข้อสมมติฐาน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชน ที่มีระดับรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน ก็จะมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษแตกต่างกันด้วย

ตาราง 4-21a ค่าสถิติพื้นฐานของความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ จำแนกตามระดับรายได้ของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

ตัวแปรอิสระ	จำนวน N	ตัวแปรตาม : ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ	
		ค่าเฉลี่ย Mean	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน Std.Deviation
ระดับรายได้			
ต่ำกว่า 10,000 บาท/เดือน	423	14.5201	8.76139
สูงกว่า 10,000บาท/เดือน	549	16.58833	8.24654
รวม	**972**	**15. 6883**	**8.53191**

ตาราง 4-21b การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ เมื่อพิจารณาจากระดับรายได้ต่อเดือนโดยการทดสอบ t-test

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ	การทดสอบความแตกต่างกันของค่าเฉลี่ย t-test for Equality of Means			
	t	**df**	**Sig. (2-tailed)**	**Mean Difference**
Equal variances assumed	-3.772	970	0.000	-2.0686
Equal variance not assumed	-3.743	879.256	0.000	-2.0682

10) การมีบทบาทและสถานภาพสังคมในชุมชนท้องถิ่น

การที่กลุ่มตัวอย่างประชาชน มีบทบาทและสถานภาพสังคมในชุมชนท้องถิ่น เช่น เป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการชุมชน แกนนำชุมชน เป็นสมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือเป็นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (นายก / รองนายก / ปลัดอบต.) ฯลฯ ย่อมส่งผลต่อ การที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ในการวิจัยครั้งนี้จึงมีข้อสมมติฐานการวิจัยว่า การมีและการไม่มีบทบาทและสถานภาพสังคมในชุมชนท้องถิ่น ก็เป็นอีกตัวแปรหนึ่ง ที่อาจมีผลต่อความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่างประชาชนด้วย ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อพิสูจน์ข้อสมมติฐานนี้ ปรากฏดังตาราง 4-22a และตาราง 4-22b

จากตารางพบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนที่ไม่มีบทบาท และสถานภาพสังคมในชุมชนท้องถิ่น มีคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษมีค่าเฉลี่ย 15.0331 คะแนน ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างผู้ที่มีบทบาทและสถานภาพฯ มีคะแนนเฉลี่ยสูงกว่าเล็กน้อย เท่ากับ 15.9429 คะแนน จากการทดสอบความแตกต่างกันของค่าเฉลี่ย โดยการทดสอบที (t-test) พบว่าไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างประชาชน ผู้ที่มีและผู้ที่ไม่มีบทบาทและสถานภาพทางสังคมแต่อย่างใด

ดังนี้ ผลการทดสอบสมมติฐานดังกล่าวข้างต้น เป็นไปตามข้อสมมติฐาน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่ศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่มีหรือผู้ที่ไม่มีบทบาทสถานภาพทางสังคม ต่างก็มีความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนินคดีพิเศษในระดับที่ไม่แตกต่างกันแต่อย่างใด

ตาราง 4-22a ค่าสถิติพื้นฐานของความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ จำแนกตามการมีบทบาทและสถานภาพสังคมในชุมชนท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่างประชาชน

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

ตัวแปรอิสระ	จำนวน N	ตัวแปรตาม : ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ	
		ค่าเฉลี่ย Mean	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน Std.Deviation
การมีบทบาท / สถานภาพในสังคม			
- ไม่มีบทบาท / สถานภาพในสังคม	272	15.0331	9.14474
- มีบทบาท / สถานภาพในสังคม	700	15.9429	8.27442
รวม	**972**	**15. 6883**	**8.53191**

ตาราง 4-22b การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ เมื่อพิจารณาจากการมีบทบาท / สถานภาพสังคมในชุมชนท้องถิ่นของกลุ่มตัวอย่างประชาชน โดยการทดสอบ t-test

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ	การทดสอบความแตกต่างกันของค่าเฉลี่ย t-test for Equality of Means			
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference
Equal variances assumed	-1.493	970	0.136	-0.9098
Equal variance not assumed	-1.429	453.075	0.154	-0.9098

11) การเคยเข้าร่วมประชุมสัมมนาอบรม เกี่ยวกับ กระบวนการยุติธรรมในรอบ 3 ปี ที่ผ่านมา

ในการศึกษาครั้งนี้ มีข้อสมมติฐานการวิจัยว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชน ผู้ที่เคยเข้าร่วมการประชุมสัมมนา อบรม เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมในรอบ 3 ปี ที่ผ่านมา ย่อมที่จะต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ มากกว่ากลุ่มตัวอย่างประชาชนผู้ที่ไม่เคยเข้าร่วมประชุมสัมมนา อบรมเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมมาก่อน ผลการทดสอบข้อสมมติฐานปรากฏดังตาราง 4-23a และตาราง 4-23b

จากตารางพบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชน ผู้ที่ไม่เคยเข้าร่วมประชุมสัมมนา อบรมเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมในรอบ 3 ปี ที่ผ่านมา มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ด้วยคะแนนเฉลี่ย 15.3605 คะแนน ส่วนผู้ที่เคยเข้าร่วมประชุมสัมมนาอบรมในเรื่องดังกล่าว มีคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ สูงกว่าเล็กน้อย เท่ากับ 16.3916 คะแนน ผลการทดสอบความแตกต่างกันของค่าเฉลี่ยของกลุ่มตัวอย่างประชาชนทั้ง 2 กลุ่มพบว่า ไม่มีความแตกต่างกันของคะแนนค่าเฉลี่ยอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแต่อย่างใด

ดังนี้ ผลการทดสอบสมมติฐานดังกล่าวข้างต้น จึงไม่เป็นไปตามข้อสมมติฐานกล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชน ผู้ที่เคยเข้าร่วมการประชุมสัมมนา อบรม เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมในรอบ 3 ปี ที่ผ่านมา มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ไม่แตกต่างกับกลุ่มผู้ที่ไม่เคยเข้าร่วมการประชุมสัมมนา อบรม แต่อย่างใด

ตาราง 4-23a ค่าสถิติพื้นฐานของความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ จำแนกตามการเคยได้ร่วมประชุมสัมมนา อบรมเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในรอบ 3 ปี ที่ผ่านมา

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

ตัวแปรอิสระ	จำนวน N	ตัวแปรตาม : ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ	
		ค่าเฉลี่ย Mean	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน Std.Deviation
การเคยเข้าร่วมประชุมสัมมนา อบรมเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา			
- ไม่เคย	663	15.3605	8.80340
- เคย	309	16.3916	7.88588
รวม	**972**	**15. 6883**	**8.53191**

ตาราง 4-23b การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ เมื่อพิจารณาจากการเคยเข้าร่วมประชุมสัมมนาอบรมเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม โดยการทดสอบ t-test

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ	การทดสอบความแตกต่างกันของค่าเฉลี่ย t-test for Equality of Means			
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference
Equal variances assumed	-1.756	970	0.079	-1.0311
Equal variance not assumed	-1.828	665.274	0.068	-1.0311

12) การเคยเข้าร่วมประชุมสัมมนาอบรมเกี่ยวกับประชาสังคมการมีส่วนร่วมของประชาชน ในรอบ 3 ปี ที่ผ่านมา

การตั้งข้อสมมติฐานการวิจัยในข้อนี้ มีลักษณะเช่นเดียวกับข้อ 11 กล่าว คือ กลุ่มตัวอย่างประชาชนที่เคยและไม่เคยเข้าร่วมประชุมสัมมนาอบรมเกี่ยวกับประชาสังคมการมีส่วนร่วมของประชาชนจะมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ แตกต่างกัน ผู้ที่มีประสบการณ์เรียนรู้จากการมีส่วนร่วมมาก่อน ย่อมต้องการที่จะมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ เพราะคดีพิเศษหลายๆ เรื่อง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับวิถีการดำรงชีวิตประจำวันของผู้คนในชุมชน

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล (ตาราง 4-24a) พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนผู้ที่ไม่เคยเข้าร่วมประชุมสัมมนาอบรมเกี่ยวกับประชาสังคมการมีส่วนร่วมมาก่อน มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ค่าเฉลี่ย 16.0127 คะแนน สำหรับผู้ที่ไม่เคยมีคะแนนเฉลี่ย 15.2654 คะแนนแตกต่างกันเล็กน้อย อย่างไรก็ตาม เพื่อทำการทดสอบความแตกต่างกันของค่าเฉลี่ย โดยการทดสอบค่าที (t-test) พบว่าไม่มีความแตกต่างกันของค่าเฉลี่ย อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติแต่อย่างใด

ดังนี้ ผลการทดสอบสมมติฐานดังกล่าวข้างต้น ไม่เป็นไปตามข้อสมมติฐาน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างประชาชน ไม่ว่าจะเคยหรือไม่เคยประชุมอบรมเกี่ยวกับประชาสังคมการมีส่วนร่วมมาก่อนในรอบ 3 ปี ที่ผ่านมา ไม่มีผลต่อความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษแต่อย่างใด

ตาราง 4-24a ค่าสถิติพื้นฐานของความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ จำแนกตามการเคยเข้าร่วมประชุมเกี่ยวกับประชาสังคมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในรอบ 3 ปี ที่ผ่านมา

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

ตัวแปรอิสระ	จำนวน N	ตัวแปรตาม : ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ	
		ค่าเฉลี่ย Mean	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน Std.Deviation
การเคยเข้าร่วมประชุมสัมมนา อบรมเกี่ยวกับการประชาสังคม การมีส่วนร่วมของประชาชนในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา			
- ไม่เคย	422	15.2654	9.06669
- เคย	550	16.0127	8.09111
รวม	**972**	**15. 6883**	**8.53191**

ตาราง 4-24b การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ เมื่อพิจารณาจากการเคยเข้าร่วมประชาสังคมเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในรอบ 3 ปี ที่ผ่านมา

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ	การทดสอบความแตกต่างกันของค่าเฉลี่ย t-test for Equality of Means			
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference
Equal variances assumed	-1.354	970	0.176	0.7473
Equal variance not assumed	-1.334	849.466	0.183	0.7473

13) ความคิดเห็นที่มีต่อการมีอาสาสมัครช่วยเหลือการปฏิบัติงานของ DSI

การที่กลุ่มตัวอย่างประชาชน มีความคิดเห็น เห็นด้วย หรือ ไม่เห็นด้วยในการจัดให้มีอาสาสมัคร ช่วยเหลือการปฏิบัติงานของเจ้าพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ เจ้าหน้าที่คดีพิเศษ การเห็นด้วย หรือ การไม่เห็นด้วย ย่อมจะส่งผลต่อความต้องการของตนเองในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ผู้วิจัยจึงได้กำหนดเป็นข้อสมมติฐานการวิจัยใช้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อการพิสูจน์ข้อสมมติฐานนี้

จากตาราง 4-25a พบว่า กลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีความเห็น เห็นด้วยกับการจัดให้มีอาสาสมัครช่วยเหลือการปฏิบัติการของกรมสอบสวนคดีพิเศษ มีคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมฯ ค่าเฉลี่ยเท่ากับ 16.0889 คะแนน ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างฯ ผู้ที่มีความคิดเห็น ไม่เห็นด้วย มีคะแนนค่าเฉลี่ยเท่ากับ 15.6237 ซึ่งต่ำกว่าเล็กน้อย ผลการทดสอบคามแตกต่างกันของค่าเฉลี่ยของทั้ง 2 กลุ่มตัวอย่าง พบว่า ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ตาราง 4-25b)

ดังนี้ ผลการทดสอบสมมติฐานดังกล่าวข้างต้น ไม่เป็นไปตามข้อสมมติฐาน กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างประชาชนที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันในการจัดมีอาสาสมัครเข้ามาช่วยเหลือปฏิบัติงานให้ DSI แตกต่างกัน ไม่ได้ส่งผลให้มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษแตกต่างกัน แต่อย่างใด

ตาราง 4-25a ค่าสถิติพื้นฐานของความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ จำแนกตามความคิดเห็นที่มีต่อการจัดมีอาสาสมัครช่วยเหลือการปฏิบัติงาน DSI

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

ตัวแปรอิสระ	จำนวน N	ตัวแปรตาม : ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ	
		ค่าเฉลี่ย Mean	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน Std.Deviation
ความคิดเห็นที่มีต่อการจัดให้มีอาสาสมัครช่วยเหลือการปฏิบัติงาน DSI			
- ไม่เห็นด้วย	135	15.6237	8.38077
- เห็นด้วย	837	16.0889	9.43910
รวม	**972**	**15. 6883**	**8.53191**

ตาราง 4-25b การทดสอบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ เมื่อพิจารณาจากความคิดเห็นที่มีต่อการมีอาสาสมัครช่วยเหลือการปฏิบัติงาน DSI

กลุ่มตัวอย่าง = 972 ร้อยละ = 100.0

ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ	การทดสอบความแตกต่างกันของค่าเฉลี่ย t-test for Equality of Means			
	t	df	Sig. (2-tailed)	Mean Difference
Equal variances assumed	0.588	970	0.557	0.4652
Equal variance not assumed	0.539	169.803	0.590	0.4652

4.8 การวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชน

4.8.1 วัตถุประสงค์

วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ในการทำการวิจัยครั้งนี้คือ ต้องการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ กล่าวคือ เป็นการทดสอบข้อสมมติฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม 1 ตัวกับตัวแปรอิสระหลาย ๆ ตัว แต่โดยมีการควบคุมตัวแปรอิสระอื่น ๆ ทั้งหมด เพื่อที่จะศึกษาดูว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัว มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามแบบใด หรือทิศทางใด (เชิงบวกหรือเชิงลบ) และตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมากน้อยเพียงใด โดยดูจาก ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเชิงส่วน ซึ่งเป็นตัวเลขที่ไม่คำนึงถึงเครื่องหมาย

วัตถุประสงค์ของการวิเคราะห์ถดถอยพหุอีกประการหนึ่ง คือ ต้องการประมาณค่าตัวแปรตาม ซึ่งผลการวิเคราะห์ครั้งนี้จะได้สมการ สมการนี้จะใช้ได้ดีก็ต่อเมื่อตัวแปรอิสระทุกตัวมีความสัมพันธ์มากกับตัวแปรตาม แต่ตัวแปรอิสระไม่มีความสัมพันธ์กับตัวแปรอิสระด้วยกันเองสูง

4.8.2 ตัวแปรที่ศึกษาและระดับการวัด

ตัวแปรที่ศึกษาในการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอน ประกอบด้วย ตัวแปรตาม 1 ตัว คือ คะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ส่วนตัวแปรอิสระมี 23ตัว ประกอบด้วยตัวแปรอิสระที่เป็นลักษณะพื้นฐานส่วนบุคคล และตัวแปรอิสระต่าง ๆ ตามกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ **ดังตาราง 4-26**

ตาราง 4-26 ระดับการวัดของตัวแปรตาม (Dependent Variables) และตัวแปรอิสระ (Independent Variables) ทั้งหมดที่คัดเลือกเข้ามาศึกษาในแบบจำลองสำหรับการวิเคราะห์โดย Stepwise Multiple Regressgion Analysis

ตัวแปรที่ศึกษา (Variables)	ชื่อตัวแปรที่ศึกษา (Variable Names)	ระดับการวัด (Measurement)
ตัวแปรตาม (Dependent Variable)	**คะแนน**	
PARTN	ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ (Scored of Desired to Participate with DSI)	Interval Scale
ตัวแปรอิสระ (Independent Variables)		
ข้อมูลพื้นฐานส่วนบุคคล		
GEND	เพศ (Gender of the Respondents)	Dummy Variable
AGE	อายุ (Age of the Respondents)	Dummy Variable
EDUC	ระดับการศึกษาสูงสุด (Education Attainment)	Dummy Variable
INCOM	- การศึกษาระดับประถมศึกษา (PEDU)	Dummy Variable
	- การศึกษาระดับมัธยมศึกษา (SEDU)	Dummy Variable
	- การศึกษาระดับอุดมศึกษา (TEDU)	Dummy Variable
	การประกอบอาชีพหลัก (Principal Occupation)	Dummy Variable
	- การประกอบอาชีพหลักเกษตรกรรม (AOCC)	Dummy Variable
	- การประกอบอาชีพหลักค้าขายธุรกิจ (COCC)	Dummy Variable
	- การประกอบอาชีพหลักรับจ้างแรงงาน (LOCC)	Dummy Variable
	- การทำงานรับราชการ รัฐวิสาหกิจ (GOCC)	Dummy Variable
	- การทำงานบริษัทเอกชน (POCC)	Dummy Variable
	ระดับรายได้ต่อเดือน (Income per Month)	Dummy Variable
KNDSI	ความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีพิเศษ Knowledge Regarding Special Case Proceedings	Interval Scale
INFORM	การรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการดำรงชีวิตประจำวัน (Information perception in daily-life activities)	Interval Scale

ตาราง 4-26 (ต่อ)

ตัวแปรที่ศึกษา (Variables)	ชื่อตัวแปรที่ศึกษา (Variable Names)	ระดับการวัด (Measurement)
RSTAT	การมีบทบาท / สถานภาพสังคมในชุมชนท้องถิ่น (Roles and social status in local communities)	Dummy Variable
EVERTR	การเคยเข้าร่วมประชุมสัมมนาอบรมเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม ในรอบ 3 ปี ที่ผ่านมา (Ever trained or involve seminars or meeting regarding justic)	Dummy Variable
TRUST	ความเชื่อมั่นไว้วางใจที่มีต่อกรมสอบสวน-คดีพิเศษ (Trusted in Department of Special Investigations)	Dummy Variable
SATIS	ความพึงพอใจที่มีต่อผลงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ (Satisfaction with DSI's performance)	Dummy Variable
PNEC	ความจำเป็นที่ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการสอบสวนคดีพิเศษ	Dummy Variable
VOLUNT	ความคิดเห็นต่อการมีอาสาสมัครช่วยเหลือการปฏิบัติงาน DSI	Dummy Variable

4.8.3 กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์

แบบจำลองความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ซึ่งสามารถเขียนเป็นสมการ แสดงความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระหลาย ๆ ตัว กับตัวแปรตาม 1 ตัว ดังกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ได้ดังนี้

$$\begin{aligned} PARTN = {} & b_0 + b_1\,KNDSI + b_2\,TRUST + b_3\,SATIS + b_4\,PNEC + \\ & b_5\,VOLUN + b_6\,AGE + b_7\,GEND + b_8\,PEDU + b_9\,SEDU + \\ & b_{10}\,TEDU + b_{11}\,INCM + b_{12}\,EVERTR + b_{13}\,RSTAT + \\ & b_{14}\,AOCC + b_{15}\,COCC + b_{16}\,GOCC + b_{17}\,POCC + \\ & b_{18}\,LOCC + b_{19}\,INFORM \ldots\ldots\ldots\ldots\ldots\ldots(1) \end{aligned}$$

ในที่นี้

ตัวแปรตาม PARTN = ความต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ

ตัวแปรอิสระ 19 ตัว ได้แก่ (1) KNDSI (2) TRUST (3) SATIS (4) PNEC (5) VOLUN (6) AGE (7) GEND (8) PEDU (9) SEDU (10) TEDU (11) INCM (12) EVERTR (13) RSTAT (14) AOCC (15) COCC (16) GOCC (17) POCC (18) LOCC (19) INFORM

b_0 = ค่าคงที่

$b_1\ b_2\ b_3 \ldots\ldots\ldots b_{19}$ = ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยเชิงสัดส่วน

ทั้งนี้แสดงตาม แผนภาพ 4.1 กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษของกลุ่มตัวอย่างประชาชน โดยใช้เทคนิควิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

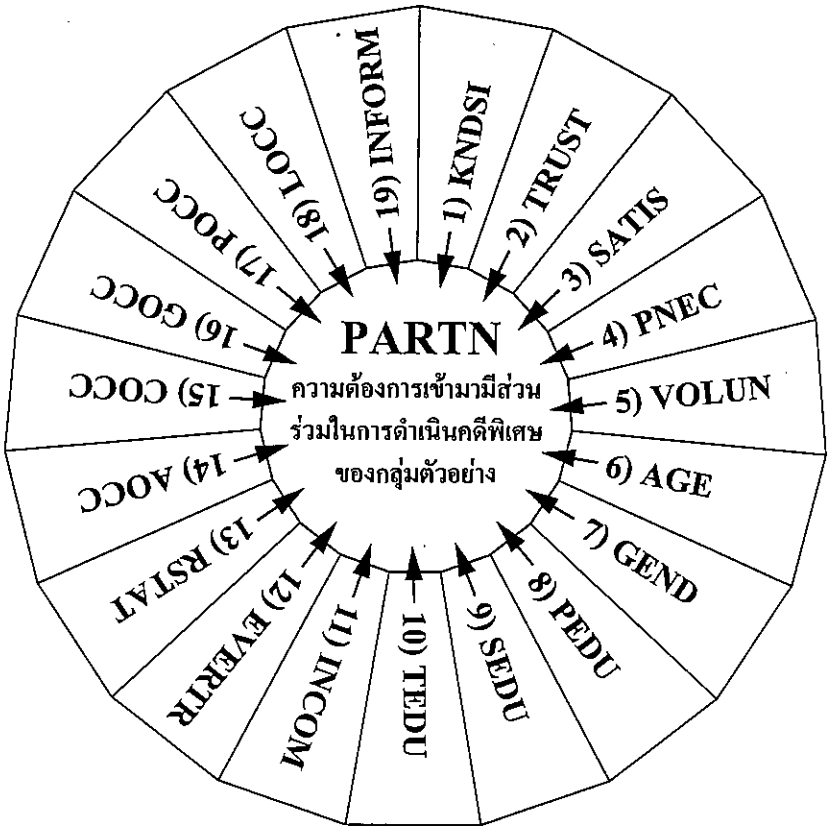

แผนภาพ 4.1 กรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ กลุ่มตัวอย่างประชาชน โดยใช้เทคนิควิธี Stepwise Multiple Regression Analysis

จากแผนภาพ 4.1 เมื่อ

1) ความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีพิเศษ : KNDSI

2) ความเชื่อมั่น / ไว้วางใจที่มีต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ : TRUST

3) ความพึงพอใจที่มีต่อผลงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ : SATIS

4) ความจำเป็นที่ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการสอบสวนคดีพิเศษ : PNEC

5) ความคิดเห็นต่อการมีอาสาสมัครช่วยเหลือการปฏิบัติงาน DSI : VOLUN

6) อายุ : AGE

7) เพศสภาวะ : GEND

8) จบระดับประถมศึกษา : PEDU

9) จบระดับมัธยมศึกษา : SEDU

10) จบระดับอุดมศึกษา : TEDU

11) ระดับรายได้ : INCOM

12) การเคยเข้าร่วมประชุมสัมนาอบรม เกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา : EVERTR

13) การมีบทบาท/สถานภาพทางสังคมในชุมชนท้องถิ่น : RSTAT

14) ประกอบอาชีพหลักด้านเกษตรกรรม (ทำนา ไร่ สวน ประมง) : AOCC

15) ประกอบอาชีพหลักด้านค้าขาย ธุรกิจ : COCC

16) ประกอบอาชีพหลักรับราชการ รัฐวิสาหกิจ : GOCC

17) ประกอบอาชีพหลักบริษัทเอกชน : POCC

18) ประกอบอาชีพหลักรับจ้างแรงงาน : LOCC

19) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการดำรงชีวิตประจำวัน : INFORM

4.8.4 ผลการวิเคราะห์ถดถอยแบบจำลองความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ

(1) ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบน

ตาราง 4-27 แสดงค่าเฉลี่ย(Meau) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std.Deviation) ของตัวแปรตามและตัวแปรอิสระต่าง ๆ ที่ศึกษา ส่วนตาราง 4-28 แสดงเมตริกความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามและตัวแปรอิสระต่าง ๆ ที่ใช้ในการวิเคราะห์ถดถอยพหุคูณแบบขั้นตอนในแบบจำลองความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลตาราง 4-28 พบว่า ตัวแปรอิสระที่ศึกษาในแบบจำลองการวิเคราะห์ความต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ มีอัตราความสัมพันธ์กันในระดับปานกลางถึงต่ำ กล่าวคือ ไม่พบตัวแปรอิสระที่ศึกษาในแบบจำลองการวิเคราะห์นี้ที่มีอัตราความสัมพันธ์กันสูง ดังนั้น ตัวแปรอิสระที่ศึกษา จึงสามารถใช้ในการวิเคราะห์ในแบบจำลองได้โดยไม่เกิด Autocorrelation

ทั้งนี้จากตาราง 4-28 พบว่า ตัวแปรตาม (ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ) มีความสัมพันธ์ในเชิงลบกับตัวแปรอิสระ 5 ตัวได้แก่ ความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีพิเศษ (KNDSI) ความคิดเห็นเกี่ยวกับการมีอาสาสมัครช่วยเหลือการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ DSI (VOLUNT) การศึกษาระดับอุดมศึกษา (TEDU) การทำงานรับราชการรัฐวิสาหกิจ (GOCC) การทำงานบริษัทเอกชน (POCC)

ส่วนตัวแปรอิสระที่เหลืออีก 14 ตัว มีความสัมพันธ์เชิงบวกกับตัวแปรตามได้แก่ การให้ความไว้วางใจต่อ DSI (TRUST) ความพึงพอใจต่อผลงานของ DSI (SATIS) ความจำเป็นที่ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในคดีพิเศษ (PNEC) กลุ่มอายุ (AGE) เพศสภาวะ (GEND) การศึกษาระดับประถมศึกษา (PEDU) การศึกษาระดับมัธยมศึกษา (SEDU) ระดับรายได้ (INCOM) การเคยเข้าร่วมประชุมสัมมนาอบรมเกี่ยวกับการมีกระบวนการยุติธรรม (EVERTR) การมีบทบาทและสถานภาพในสังคมในชุมชนท้องถิ่น (RSTAT) การประกอบอาชีพหลักเกษตรกรรม (AOCC) การประกอบอาชีพหลักค้าขายธุรกิจ (COCC) การประกอบอาชีพหลักรับจ้างแรงงาน (LOCC) และระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการดำรงชีวิตประจำวัน (INFORM)

ตาราง 4-27 ค่าเฉลี่ยและค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานของตัวแปรตามและตัวแปรอิสระต่าง ๆ ที่ศึกษาในแบบจำลองวิเคราะห์ความต้องการมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ

ตัวแปรที่ศึกษา	ค่าเฉลี่ย (Meau)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation)	จำนวน (N)
ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ PARTN	15.6883	8.53191	972
1) ความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีพิเศษ KNDSI	7.8817	2.22323	972
2) ความเชื่อมั่น / ไว้วางใจที่มีต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ TRUST	6.3282	2.84627	972
3) ความพึงพอใจที่มีต่อผลงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ SATIS	6.5319	2.86389	972
4) ความจำเป็นที่ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการสอบสวนคดีพิเศษ PNEC	0.8014	0.39912	972
5) ความคิดเห็นต่อการมีอาสาสมัครช่วยเหลือการปฏิบัติงาน DSI VOLUN	0.8611	0.34601	972

ตาราง 4-27 (ต่อ)

ตัวแปรที่ศึกษา	ค่าเฉลี่ย (Meau)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation)	จำนวน (N)
6)อายุ AGE	44.7706	10.89212	972
7) เพศสภาวะ GEND	0.5298	0.49937	972
8) จบระดับประถมศึกษา PEDU	0.3827	0.48630	972
9) จบระดับมัธยมศึกษา SEDU	0.2500	0.43324	972
10) จบระดับอุดมศึกษา TEDU	0.3158	0.46509	972
11) ระดับรายได้ INCOM	0.5648	0.49604	972
12)การเคยเข้าร่วมประชุมสัมมนาอบรมเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา EVERTR	0.3179	0.46590	972
13) การมีบทบาท / สถานภาพทางสังคมในชุมชนท้องถิ่น RSTAT	0.7191	0.44965	972

ตาราง 4-27 (ต่อ)

ตัวแปรที่ศึกษา	ค่าเฉลี่ย (Meau)	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Std. Deviation)	จำนวน (N)
14) ประกอบอาชีพหลักด้านเกษตรกรรม (ทำนา ไร่ สวน ประมง) AOCC	0. 4979	0.50025	972
15) ประกอบอาชีพหลักด้านค้าขาย ธุรกิจ COCC	0.0988	0.29850	972
16) ประกอบอาชีพหลักรับราชการ รัฐวิสาหกิจ GOCC	0.2027	0.40220	972
17)ประกอบอาชีพหลักบริษัทเอกชน POCC	0.0288	0.16735	972
18) ประกอบอาชีพหลักรับจ้างแรงงาน LOCC	0.0802	0.27181	972
19) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการดำรงชีวิตประจำวัน INFORM	7.6399	5.51825	972

ตาราง 4-28 เมตริกความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระต่างๆที่ศึกษาในแบบจำลองความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ

ตัวแปรที่ศึกษา	PARTN	KNDSI	TRUST	SATIS	PNEC	VOLUN	AGE	GEND	PEDU	SEDU	TEDU	INCOM
PARTN	1.000											
KNDSI	-.102	1.000										
TRUST	.048	.245	1.000									
SATIS	.042	.278	.893	1.000								
PNEC	.058	.260	.181	.214	1.000							
VOLUN	-.019	.299	.173	.169	.315	1.000						
AGE	.020	-.195	-.050	-.086	-.076	-.047	1.000					
GEND	.112	-.010	-.014	-.038	-.045	-.015	.159	1.000				
PEDU	.106	-.179	-.002	.008	.052	-.027	.310	.038	1.000			
SEDU	.044	.087	.066	.091	.037	.053	-.067	.120	-.455	1.000		
TEDU	-.180	.149	-.056	-.076	-.078	-.015	-.261	-.140	-.535	-.392	1.000	
INCOM	.120	-.050	.058	.054	.047	.050	-.043	-.037	.303	.032	-.350	1.000
EVERTR	.056	.024	.082	.111	.113	.012	.116	.050	.108	.065	-.160	.056
RSTAT	.045	.102	.055	.061	.079	.020	.023	.108	.125	.181	-.265	.126
AOCC	.134	-.066	.045	.036	.124	.049	.143	.188	.372	.124	-.495	.314
COCC	.027	.024	.013	.010	.035	.033	.000	-.061	-.097	.056	.057	-.113
GOCC	-.165	.119	-.064	-.053	-.115	-.064	-.161	-.048	-.355	-.208	.599	-.363
POCC	-.065	.040	.013	-.017	.039	.051	-.088	-.035	-.110	-.028	.161	-.109
LOCC	.011	-.054	.002	.005	-.024	-.024	-.064	-.056	.095	.039	-.136	.175
INFORM	.209	-.159	-.075	-.156	-.029	-.057	.158	.108	.034	.058	-.022	-.085

ตาราง 4-28 (ต่อ)

ตัวแปรศึกษา	EVERTR	RSTAT	AOCC	COCC	GOCC	POCC	LOCC	INFORM
PARTN								
KNDSI								
TRUST								
SATIS								
PNEC								
VOLUN								
AGE								
GEND								
PEDU								
SEDU								
TEDU	1.000							
INCOM	.127	1.000						
EVERTR	. 124	. 297	1.000					
RSTAT	. 055	. 076	-.330	1.000				
AOCC	-.152	-.311	-.502	-.167	1.000			
COCC	-.091	-.057	-.172	-.057	-.087	1.000		
GOCC	. 042	-.009	-.294	-.098	-.149	-.051	1.000	
POCC	. 045	.050	-.001	-.055	-.016	-.019	-.078	1.000
LOCC								
INFORM								

ในบรรดาตัวแปรอิสระต่าง ๆ ที่ศึกษาในแบบจำลองนี้ มีตัวแปรอิสระจำนวน 8 ตัว เท่านั้น ที่มีความสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติกับตัวแปรตาม (ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการสอบสวนคดีพิเศษ : PARTN) ดังนี้ (ตาราง 4- 29)

1) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการดำรงชีวิตประจำวัน (INFORM)
2) การศึกษาระดับอุดมศึกษา (TEDU)
3) ระดับรายได้ (INCOM)
4) เพศ (GEND)
5) การประกอบอาชีพหลักรับราชการ (GOCC)
6) ความพึงพอใจที่มีต่อผลงานของ DSI (SATIS)
7) ระดับความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีพิเศษ (KNDSI)
8) อายุ (AGE)

ตัวแปรอิสระทั้ง 8 ตัว มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

ตาราง 4-29 ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยไม่ปรับฐาน (b) และค่าสัมประสิทธิ์ปรับฐาน (B) และค่าสถิติที่ได้จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

แบบจำลองความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ (PARTN) แบบจำลอง	**ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยไม่ปรับฐาน**		**ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยปรับฐาน**		
	B	**Std. Error**	**Beta**	**t**	**Sig.**
1. ค่าคงที่	9.991	.897		11.135	.000
INFORM	.323	.049	.209	6. 653	.000
2.ค่าคงที่	11.117	.905		12.284	.000
INFORM	.317	.048	.205	6.631	.000
TEDU	-3.227	.567	-.176	-5.690	.000
3. ค่าคงที่	9.864	1.018		9.687	.000
INFORM	.330	.048	-.21	6.882	.000
TEDU	-2.661	.604	-.145	-4.403	.000
INCOM	1.507	.568	. 088	2.651	.008

ตาราง 4-29 (ต่อ)

แบบจำลองความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ (PARIN) แบบจำลอง	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยไม่ปรับฐาน		ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยปรับฐาน		
	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
4. ค่าคงที่	9.249	1.048		8.824	.000
INFORM	.318	.048	.206	6.633	.000
TEDU	-2.429	.611	-.132	-3.979	.000
IRCD	1.620	.569	.094	2.847	.005
GEND	1.276	.535	.075	2.383	.017
5. ค่าคงที่	9.444	1.050		8.992	.000
INFORM	.320	.048	.207	6.674	.000
TEDU	-1.602	.723	-.087	-2.215	.027
INCOM	1.375	.580	.080	2.372	.018
GEND	1.305	.534	.076	2.441	.015
GOCC	-1.766	.830	-.083	-2.126	.034
6. ค่าคงที่	7.881	1.292		6.098	.000
INFORM	.335	.048	.217	6.922	.000
TEDU	-1.507	.723	-.082	-2.083	.038
INCO	1.362	.579	.079	2.353	.019
GEND	1.340	.534	.078	2.511	.012
GOCC	-1.767	.829	-.083	-2.131	.033
SATIS	.192	.093	.064	2.068	.039

ตาราง 4-29 (ต่อ)

แบบจำลองความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ (PARIN)แบบจำลอง	ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยไม่ปรับฐาน		ค่าสัมประสิทธิ์ถดถอยปรับฐาน		
	B	Std. Error	Beta	t	Sig.
7.ค่าคงที่	9.661	1.560		6.194	.000
INFORM	.323	.049	. 209	6.631	.000
TEDU	-1.338	.727	-.073	-1.840	.066
INCO	1.380	.578	.079	2.346	.019
GEND	-1.694	.533	.081	2.587	.010
GOCC	.246	.829	-.080	-2.045	.041
SATIS	-.254	.096	.083	-2.553	.011
KNDSI		.125	-.066	-2.032	.042
8. ค่าคงที่	12.376	2.020		6.127	.000
INFORM	.334	.049	.216	6.830	.000
TEDU	-1.656	.741	-.090	-2.235	.026
INCO	1.191	.582	.069	2.046	.041
GEND	1.501	.535	.088	2.804	.005
GOCC	-1.759	.828	-.083	-2.126	.034
SATIS	.237	.096	. 079	2.460	.014
KNDSI	-.289	.126	-.075	-2.292	.022
AGE	-.054	.026	-.069	-2.110	.035

a. Dependent Variable : INFORM

(2) ผลการวิเคราะห์พหุคูณแบบขั้นตอน

ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) แบบจำลองความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ปรากฏผลการวิเคราะห์ดังตาราง 4-30 และ ตาราง 4-31

จากตารางพบว่า ตัวแปรอิสระตัวแรกที่เข้าสู่สมการของแบบจำลอง และมีนัยสำคัญทางสถิติ คือ INFORM (การรับรู้ข้อมูลข่าวสารในชีวิตประจำวัน) ตัวแปรอิสระนี้ สามารถการผันแปรของคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการสอบสวนคดีพิเศษได้ร้อยละ 4.4 (R-Square = 0.44 Multiple Regression = 0.209 t = 6.653 Sig = 0.000)

ในขั้นตอนที่ 2 ตัวแปรอิสระ TEDU (การศึกษาระดับอุดมศึกษาเข้าสู่สมการในอันดับที่ 2 และสามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ = 7.5 (R-Square = 0.075 Multiple Regression = 0.275 t = -5.690 Sig = 0.000)

ตาราง 4-30 ค่า Multiple R และค่า R Square ของแบบจำลองความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษของกลุ่มตัวอย่างประชาชน

Model	R	R Square	Adjusted R Squared	Std. Error of the Estimate
1	.209[a]	.044	.048	8.34798
2	.273[b]	.075	.073	8.21614
3	.285[c]	.081	.078	8.19070
4	.294[d]	.087	.083	8.17097
5	.301[e]	.091	.086	8.15613
6	.308[f]	.095	.089	8.12433
7	.314[g]	.0968	.092	8.12916
8	.321[h]	.103	.095	8.11465

Model	Change Statistics				
	R Square Change	F Change	df1	df2	Sig. F Change
1	.044	44.260	1	970	.000
2	.031	32.379	1	969	.000
3	.007	7.030	1	968	.008
4	.005	5.680	1	967	.017
5	.004	4.522	1	966	.034
6	.004	4.277	1	965	.039
7	.004	4.129	1	964	.042
8	.004	4.451	1	963	.035

a. Perdictors : (Constant), INFORM
b. Perdictors : (Constant), INFORM, TEDU
c. Perdictors : (Constant), INFORM, TEDU, INCOM
d. Perdictors : (Constant), INFORM, TEDU, INCOM, GEND
e. Perdictors : (Constant), INFORM, TEDU, INCOM, GEND, GOCC
f. Perdictors : (Constant), INFORM, TEDU, INCOM, GEND, GOCC, SATIS
g. Perdictors : (Constant), INFORM, TEDU, INCOM, GEND, GOCC, SATIS, KNDSI
h. Perdictors : (Constant), INFORM, TEDU, INCOM, GEND, GOCC, SATIS, KNDSI, AGE

ตาราง 4-31 ค่า F และความมีนัยสำคัญทางสถิติของแบบจำลองที่ 1 -8

Model		Sum of Squares	df	Mean Square	F	Sig.
1	Regression	3084.435	1	3084.435	44.260	.000[a]
	Residual	67598.111	970	69.689		
	Total	70682.546	971			
2	Regression	5270.168	2	2635.084	39.035	.000[b]
	Residual	65412.378	969	67.505		
	Total	70682.546	971			
3	Regression	5741.795	3	1913.932	28.529	.000[c]
	Residual	64940.752	968	67.088		
	Total	70682.546	971			
4	Regression	6121.046	4	1530.262	22.920	.000[d]
	Residual	64561.500	967	66.765		
	Total	70682.546	971			
5	Regression	6421.853	5	1284.371	19.307	.000[e]
	Residual	64260.693	966	66.522		
	Total	70682.546	971			
6	Regression	6705.439	6	1117.573	16.857	.000[f]
	Residual	63977.107	965	66.298		
	Total	70682.546	971			
7	Regression	6978.300	7	996.900	15.086	.000[g]
	Residual	63704.246	964	66.083		
	Total	70682.546	971			
8	Regression	7271.374	8	908.922	13.803	.000[h]
	Residual	63411.172	963	65.848		
	Total	70682.546	971			

a. Perdictors : (Constant), INFORM
b. Perdictors : (Constant), INFORM, TEDU
c. Perdictors : (Constant), INFORM, TEDU, INCOM
d. Perdictors : (Constant), INFORM, TEDU, INCOM, GEND
e. Perdictors : (Constant), INFORM, TEDU, INCOM, GEND, GOCC
f. Perdictors : (Constant), INFORM, TEDU, INCOM, GEND, GOCC, SATIS
g. Perdictors : (Constant), INFORM, TEDU, INCOM, GEND, GOCC, SATIS, KNDSI
h. Perdictors : (Constant), INFORM, TEDU, INCOM, GEND, GOCC, SATIS, KNDSI, AGE
i. Dependent Variable : PARTN

ในขั้นตอนที่ 3 ตัวแปรอิสระ INCOM (ระดับรายได้ต่อเดือน) เมื่อเข้าสู่สมการ หรือแบบจำลอง สามารถอธิบายได้เพิ่มมากขึ้นเป็นร้อยละ 8.1 (R-Square = 0.081) โดยมีอัตราความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตามกับตัวแปรอิสระในสมการ = 0.285 (Multiple R = 0.285) และสมการมีนัยสำคัญทางสถิติ (t = 2.651 Sig. = 0.008)

ในขั้นตอนที่ 4 ตัวแปรอิสระที่สามารถอธิบายตัวแปรตามได้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อเข้าสู่สมการคือ GEND (เพศสภาวะ) โดยมีค่า R-Square = 0.087 Multiple Regression = 0.294 t = 2.383 Sig = 0.017

ในขั้นตอนที่5 ตัวแปรอิสระ GOCC (การประกอบอาชีพหลักด้านการรับราชการและรัฐวิสาหกิจ) เป็นตัวแปรลำดับที่ 5 ที่เข้าสู่สมการหรือแบบจำลอง และสามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 9.1 (R-Square = 0.91 Multiple Regression = 0.301 t = -2.126 Sig = 0.034)

ในขั้นตอนที่ 6 ตัวแปรอิสระ SATIS (ความพึงพอใจต่อผลงานของ DSI) เป็นตัวแปรลำดับที่ 6 ที่เข้าสู่สมการหรือแบบจำลอง และสามารถอธิบายการผันแปรของตัวแปรตามได้อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 9.5 (R-Square = 0.095 Multiple Regression = 0.305 t = 2.068 Sig = 0.039)

ในขั้นตอนที่ 7 ตัวแปรอิสระที่สามารถอธิบายตัวแปรตามได้เพิ่มขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อเข้าสู่สมการคือ KNDSI (ความรู้ ความเข้าใจเบื้องต้นที่มีต่อคดีพิเศษ) โดยมีค่า (R-Square = 0.099 Multiple Regression = 0.314 t = -2.032 Sig = 0.042)

และในขั้นตอนที่ 8 ตัวแปรอิสระ AGE (กลุ่มอายุ) เมื่อเข้าสู่สมการหรือแบบจำลองเป็นตัวสุดท้าย สามารถอธิบายตัวแปรตามได้เพิ่มมากขึ้นเป็นร้อยละ 10.3 (R-Square = 0.103 Multiple Regression = 0.321 t = -2.110 Sig = 0.035)

กล่าวโดยสรุป ผลการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอนของตัวแปรตามความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ กับ ตัวแปรอิสระ 19 ตัว พบว่ามีตัวแปรอิสระที่มีผลอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเพียง 8 ตัวเท่านั้น ที่สามารถอธิบายการเปลี่ยนแปลงของตัวแปรตามได้ถึงร้อยละ = 10.3 และสมการที่ได้จากการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.000

ดังนั้น แบบจำลองความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษของกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่ศึกษา นำเสนอในรูปแบบของสมการที่ใช้ค่าสมประสิทธิ์ปรับฐาน (Unstandardized Coefficients) พร้อมทั้งค่า t และค่าสถิติอื่น ๆ เป็นสมการดังนี้

PARN = 12.376 + 0.334INFORM - 1.6 56 TEDU + 1.191INCOM +1.501GEND
(6.127) (6.830) (-2.235) (2.046) (2.804)
-1.759GOCC + 0.237SATIS - 0.289 KNDSI - 0.054AGE.....(2)
(-2. 126) (2. 46 0) (-2. 292) (-2. 110)

Multiple R = 0.0321

R Square = 0.103 SEE = 8 .1146 5 F = 13. 803

Signif of F = .000

บทที่ 5
ผลการวิจัยเชิงคุณภาพ

5.1 ความนำ

การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เรื่อง "การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ" ใช้เครื่องมือจัดเก็บข้อมูล 2 ประเภทได้แก่

1) แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) จำนวน 2 ชุด คือ

1.1) ชุดที่ 1 คือ กลุ่มผู้บริหารของกระทรวงยุติธรรมและกรมสอบสวนคดีพิเศษ

1.2) ชุดที่ 2 คือ กลุ่มผู้นำชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชนในชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ ผู้นำองค์กรประชาชนและผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่น

ในการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ใน 4 ภูมิภาค จะคัดเลือกจังหวัดขึ้นศึกษาภูมิภาคละ 1 จังหวัด และในแต่ละจังหวัดจะดำเนินในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ลึกผู้นำชุมชน 15 ราย ดังนั้น 4 จังหวัด จะได้กลุ่มตัวอย่างผู้นำชุมชนเพื่อการสัมภาษณ์ลึกรวม 60 ราย

2) แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กลุ่มผู้นำชุมชน ประกอบด้วย ผู้ที่ร่วมสนทนากลุ่มมีประมาณ 7-9 รายได้แก่ ผู้นำชุมชน กรรมการหมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล ผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน ประธานกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน คณะครู อาจารย์ ฯลฯ จำนวน 4 ภาค

5.2 ข้อมูลจาก แบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารระดับสูงกระทรวงยุติธรรม

โครงการวิจัย "การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ" ข้อมูลประชากรกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้จำนวน 12 ราย ประชากรกลุ่มตัวอย่างดังต่อไปนี้

1. ฯพณฯ สมพงษ์	อมรวิวัฒน์	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
2. นางชูจิรา	กองแก้ว	รองปลัดกระทรวงยุติธรรม
3. พ.ต.อ.ทวี	สอดส่อง	อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ (วันศุกร์ ที่ 23 พฤษภาคม 2551)
4. นายกิตติ	ลิ้มชัยกิจ	เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด (วันพุธที่ 11 มิถุนายน 2551)
5. พ.ต.อ. ปสพกรณ์	โพธิสุข	ผู้แทนเลขาธิการคณะกรรมการการฟอกเงิน (วันพฤหัสบดีที่ 5 มิถุนายน 2551)

6. นายวันชัย	รุจนวงศ์	อธิบดีกรมราชทัณฑ์ (วันศุกร์ที่ 6 มิถุนายน 2551)
7. นายสมณ์	พรหมรส	ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและประสานแผน กระบวนการยุติธรรม แทนผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม (วันจันทร์ ที่ 26 พฤษภาคม 2551)
8. นางสุวณา	สุวรรณจูฑะ	อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ (วันพุธที่ 21 พฤษภาคม 2551)
9. คุณหญิงพรทิพย์	โรจนสุนันท์	ผู้อำนวยการสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ (วันพฤหัสบดี ที่ 22 พฤษภาคม 2551)
10. ท่านวัยวุฒิ	หล่อตระกูล	รองอัยการสูงสุด (วันพุธ ที่ 18 มิถุนายน 2551)
11. นายธาริต	เพ็งดิษฐ์	เลขาธิการคณะกรรมการปราบปรามการทุจริตภาครัฐ (วันพุธ ที่ 1ตุลาคม 2551)
12. นายนัทธี	จิตสว่าง	อธิบดีกรมคุมประพฤติ (วันอังคาร ที่ 27 พฤษภาคม 2551)

มีสาระข้อมูลที่สำคัญ ดังต่อไปนี้

1) ข้อมูลพื้นฐานของประชากรกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรกลุ่มตัวอย่างเป็นผู้บริหารระดับสูงในกระทรวงยุติธรรม กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชายร้อยละ 83.3 ส่วนที่เหลือเป็นเพศหญิง ทั้งนี้มีอายุระหว่าง 41 – 50 ปี ร้อยละ 25 อายุระหว่าง 51 – 60 ปี ร้อยละ 75 ระดับการศึกษา ส่วนใหญ่จบปริญญาโทร้อยละ 58.3 รองลงมาจบปริญญาตรี ร้อยละ16.6 เนติบัณฑิตไทยร้อยละ 8.3 และวุฒิบัตรพยาธิวิทยาคณะแพทยศาสตร์ คิดเป็นร้อยละ 8.3

การเป็นกรรมการ/ที่ปรึกษา ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมประชากรผู้บริหารระดับสูงกลุ่มตัวอย่างได้เป็นร้อยละ 58.3 โดยในรอบ 3 ปี ที่ผ่านมาเคยเข้าร่วมการประชุม สัมมนา อบรม เข้าร่วมจัดเวทีสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม คิดเป็นร้อยละ 58.3 เท่ากัน

ผู้บริหารระดับสูงกลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์การเปิดโอกาสให้ประชาชน ร่วมแสดงความคิดเห็นในกระบวนการยุติธรรมร้อยละ 83.3

2) ความคิดเห็นความเป็นไปได้ของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินคดีพิเศษ

ผู้บริหารระดับสูงประชากรกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า สมควรเปิดโอกาสให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษร้อยละ 58.3 เห็นสมควรอย่างยิ่งร้อยละ 25

ผู้บริหารระดับสูงประชากรกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่าหากจะมีการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมคดีพิเศษ การร่วมแจ้งเบาะแส เป็นแหล่งข่าวหรือเครือข่าย ร่วมให้ข้อมูล ให้ข้อเท็จจริง ร่วมกล่าวโทษ ร้องทุกข์ ร่วมเป็นพยานบุคคลในศาล ร่วมติดตามผลการดำเนินคดี ร่วมรับประโยชน์ข้องเกี่ยวการดำเนินคดีพิเศษ ร่วมเป็นคณะกรรมที่ปรึกษาของการสอบสวนคดีพิเศษ ร่วมเป็นสมาชิกเครือข่าย DSI ภาคประชาชน มีความเป็นไปได้ร้อยละ 91.6 และร่วมกำหนดทิศทางนโยบายของการสอบสวนคดีพิเศษ มีความเป็นไปไม่ได้ร้อยละ 66.6 และมีความเป็นไปได้ ร้อยละ 25

3) แนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการดำเนินคดีพิเศษ

ผู้บริหารระดับสูงประชากรกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า การจัดประชุมสัมมนา อบรมให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับคดีพิเศษการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ การจัดเวทีเสวนา ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรม เครือข่ายอาสาสมัคร DSI ภาคประชาชนการจัดช่องทางสื่อสารที่มีประสิทธิภาพการให้ข้อมูลข่าวสารแก่สื่อมวลชน การแถลงข่าว ศูนย์ข้อมูลข่าวสารคดีพิเศษการจัดการความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การถอดบทเรียน และนำสรุปบทเรียนคดีพิเศษ ในรูปแบบและลักษณะการกระทำความผิดต่าง ๆ แนวทางการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญาคดีพิเศษคิดเป็นร้อยละ 75 และการจัดนิทรรศการคิดเป็นร้อยละ 58.3

4) ความคิดเห็นปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการดำเนินคดีพิเศษที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

4.1) กฎหมาย รัฐธรรมนูญ กำหนดสิทธิหน้าที่ของประชาชนในการมีส่วนร่วม

4.2) แผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ. 2550) ได้กำหนดการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 7 การเปิดระบบราชการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม

4.3) แผนยุทธศาสตร์ของ DSI ตัวชี้วัดที่ 24 ของ DSI (พ.ศ. 2549)

4.4) นโยบาย วิสัยทัศน์ แผนงาน/โครงการของ DSI ในการส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน

4.5) งบประมาณสนับสนุน

4.6) การพัฒนาและอบรมบุคลากรของ DSI ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน

4.7) การจัดตั้งเครือข่ายและการบริหารจัดการเครือข่ายอาสาสมัคร DSI ภาคประชาชน

4.8) การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ สร้างภาพลักษณ์ DSI ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมคดีพิเศษ

4.9) การสื่อสารสาธารณะ การรับ-ส่ง ให้บริการข้อมูลข่าวสารแก่กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ และกลุ่มเป้าหมายประชาชนทั่วไป

ซึ่งประชากรกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 83.3 มีความเห็นถึงปัจจัย ว่าปัจจัยที่ 9 ประการมีความสำคัญ

5) ความคิดเห็นอื่น ๆ ซึ่งประชากรผู้บริการระดับสูง กระทรวงยุติธรรม กลุ่มตัวอย่างต่างให้ความคิดเห็นที่สำคัญ ได้แก่

5.1) ฯพณฯ นายสมพงษ์ อมรวิวัฒน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม กล่าวว่า กระทรวงยุติธรรมมีงานยุติธรรมชุมชนให้โอกาสคนในหมู่บ้านซึ่งเป็น Key Person รู้จักกันทั้งนั้น ดูแลกันอยู่แล้ว กรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นกรมใหม่เป็นที่คาดหวังของประชาชน การให้ช่องทางประชาชนแจ้งเบาะแสเป็นเรื่องที่ดีและเป็นประโยชน์ต่องาน การแจ้งข่าวให้ประชาชนรู้ถึงความก้าวหน้าเป็นเรื่องสำคัญ แต่ต้องอยู่ในการพิจารณาถึงชั้นความลับ ในกรณีเป็นความลับต้องเข้มงวดเพื่อไม่ให้เสียรูปคดี ทุกหน่วยงานต้องมีวิธีการคุ้มครองพยาน มีสวัสดิการดูแลพยานมีความสำคัญต่อการดำเนินคดีเป็นอย่างยิ่ง

5.2) นางชูจิรา กองแก้ว รองปลัดกระทรวงยุติธรรม กล่าวว่า สมควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ เป็นอย่างยิ่ง เหตุผลในคดีพิเศษประชาชนเป็นหูเป็นตาให้กับกรมสอบสวนคดีพิเศษ โดยประชาชนแจ้งข่าวในเรื่องกระทบสิทธิตนเอง เช่น การบุกรุกทำลายป่า ไม่มีกระบอกเสียง เจ้าพ่อผู้มีอิทธิพล ประชาชนเป็นหูเป็นตา เป็นเครือข่ายใหญ่ เป็นวงกว้าง แชร์หลายพื้นที่

ในการร่วมให้ข้อมูลให้ข้อเท็จจริง มีความเป็นไปได้ โดยแนวทางดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วม คัดคนที่มีจริยธรรม กลั่นกรอง ว่าไม่ได้เข้ามาเป็นเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน ต้องมีเจ้าหน้าที่กลั่นกรองคิดเห็น และร่วมกำหนดทิศทางนโยบายของกรมสอบสวนคดีพิเศษ มีความเป็นไปได้ โดยแนวทางดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมเป็นไปตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ประชาชนมีส่วนร่วมทั้งนี้ข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ การรักษาเครือข่ายให้ยั่งยืนเป็นสิ่งสำคัญ อาจมีการมอบโล่ ประกาศเกียรติคุณ เสนอรับพระราชทานเครื่องราชฯ ซึ่งต้องทำอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม

5.3) พันตำรวจเอกทวี สอดส่อง อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ ได้กล่าวสัมภาษณ์โดยสรุปไว้ว่า ในคดีพิเศษบางประเภทคดีเป็นคดีที่เกิดผลกระทบต่อประชาชนโดยส่วนรวม บางส่วนอาจจะเกิดผลกระทบในอนาคต ดังนั้นการที่จะให้คดีพิเศษประสบความสำเร็จจะต้องมีภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมตามขั้นตอนต่าง ๆ

ตลอดจนการติดตามผลการดำเนินงานเพื่อผลักดันให้งานคดีพิเศษประสบความสำเร็จและเป็นการแก้ปัญหาที่ระบบราชการไม่ให้ความร่วมมี หรืออาจถูกอิทธิพลเข้าแทรกแซง ความร่วมมือของประชาชนจึงเป็นการแก้ไขปัญหาที่สำคัญ

การร่วมกล่าวโทษ ร้องทุกข์ มีความเป็นไปได้ หากแต่ว่ากระบวนการร้องทุกข์มีขีดจำกัดในคดีบางประเภทที่รัฐเป็นผู้เสียหาย เช่น สิ่งแวดล้อม ศาลไทยยังไม่เปิดโอกาสให้ราษฎรเป็นผู้เสียหายในการฟ้องคดีได้ ส่วนกระบวนการกล่าวโทษ เป็นช่องทางที่เหมาะสม เพราะสามารถกล่าวโทษกับข้าราชการหรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจได้

การร่วมเป็นพยานบุคคลในศาล มีความเป็นไปได้แนวทางดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วม ต้องสร้างองค์ความรู้ กระบวนการในการคุ้มครองพยานกับผู้เกี่ยวข้องให้ดีกว่าในปัจจุบัน เพิ่มประสิทธิภาพ

การร่วมติดตามผลการดำเนินคดีมีความเป็นไปได้แนวทางดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วม ฝ่ายรัฐ มีหน้าที่ชี้แจงให้ประชาชนทราบ (ไม่ใช่การเปิดเผยความลับ)

การร่วมรับประโยชน์ในการดำเนินคดีพิเศษ มีความเป็นไปได้แนวทางดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วม สร้างความเชื่อถือศรัทธา เกิดความภูมิใจที่ได้ร่วมงาน

การร่วมเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาของกรมสอบสวนคดีพิเศษ มีความเป็นไปได้

แนวทางดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วม ประชาชนบางส่วนถือว่าเป็นถือว่าเป็นผู้เชี่ยวชาญที่สามารถให้ข้อเท็จจริงในบางเรื่องได้ร่วมกำหนดทิศทางนโยบายของกรมสอบสวนคดีพิเศษมีความเป็นไปได้

แนวทางดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วม ข้อเสนอแนะของประชาชน เป็นปัญหาและความต้องการที่แท้จริง

ร่วมเป็นสมาชิกเครือข่าย DSI ภาคประชาชน มีความเป็นไปได้ แนวทางดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมโดยหลักการ DSI ต้องสร้างเครือข่ายใหม่มากขึ้น

ในแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินคดีพิเศษ คิดว่าควรมี (1)การปฏิบัติงานและมีผลงานที่สามารถแก้ปัญหาทุกข์ร้อนของประชาชน ประชาสัมพันธ์ผลงาน (2)การให้ความรู้ หรือการสอนให้ประชาชนได้ทราบถึงวิธีการหาหลักฐานและแจ้งหลักฐานให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ การปฏิบัติงานที่ชาวบ้านได้รับความเดือดร้อนใช้การประชาสัมพันธ์ (3)การประชาสัมพันธ์ผลงาน รวมทั้งมาตรการต่างๆที่จะแก้ไขปัญหา (4)การประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่างๆ และ (5)การจัดการความรู้ ถอดบทเรียน

5.4) นายกิตติ ลิ้มชัยกิจ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ได้ให้สัมภาษณ์ว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมต้องไม่เกินขอบเขต และในกรณีที่เข้ามาต้องกำหนดทิศทางให้กับคณะกรรมการที่ปรึกษา มีระเบียบว่าด้วยค่าตอบแทนเงินรางวัล การประกาศเกียรติคุณให้กับประชาชนที่เข้ามาร่วมป้องกันดูแลอาชญากรรม การทำงานภาคประชาชนสวมหมวกหลายใบขึ้นอยู่กับความสมัครใจภาคประชาชนของไทย ต่างกับภาคประชาชนในประเทศที่เจริญแล้ว คนไทยถือว่าธุระไม่ใช่ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมคงต้องอาศัยสัญชาตญาณความปลอดภัย ตราบใดเขาไม่ตระหนักว่าสิ่งนั้นเป็นอันตรายต่อเขา การสร้างความตระหนักเป็นปัจจัยสำคัญ ได้แก่ (1) การสร้างความตระหนักให้เห็นว่าสิ่งนั้นเป็นอันตราย ทำให้เขาอยากมีส่วนร่วม เช่น ชุมชนที่อยู่ใกล้ป่าไม้ (2) ความเชื่อถือและศรัทธาของหน่วยงาน

5.5) พ.ต.อ. ปสพกรณ์ โพธิสุข แทนเลขาธิการคณะกรรมการการฟอกเงิน เทียบเคียงว่าของ ปปง. มีสายลับของ ปปง. ทั่วประเทศ 80,000 คนแล้ว และก็มีระบบร้องเรียนทางอิเล็กทรอนิกส์ ในส่วนของประชาชนก็ควรให้เจ้าหน้าที่คัดกรองข่าวสารเพราะปรากฏว่า การแจ้งเบาะแสที่ผ่านมา แม้กรมสอบสวนคดีพิเศษเอง ก็มีการแจ้งเรื่องเล็กเรื่องน้อย เมื่อเช้าท่านวิทยากรได้กล่าวไว้แล้วว่า ถ้าเป็นเรื่องเล็กเรื่องน้อยแต่ถ้ากระทบต่อภาพรวมของประเทศแล้วก็ควรที่จะหยิบออกมาแล้วทำเป็นคดีพิเศษ

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ประชาชนขาดความรู้และไม่เข้าใจบทกฎหมายของกรมสอบสวนคดีพิเศษ สร้างความเข้าใจกับหน่วยงาน DSI พยายามแนะนำ และส่งต่อไปหาใครดำเนินการในชั้นต้น (เช่นเรื่อง การฉ้อโกงแรงงาน/การฉ้อโกงประชาชน)

5.6) นายวันชัย รุจนวงศ์ อธิบดีกรมราชทัณฑ์ ให้สัมภาษณ์โดยสรุปว่า การดำเนินงานส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจะต้องมีมาตรการและกลไกที่ปลอดภัยมีระบบให้การบริการร่วมติดตามระบบอะไรก็ได้ประชาชนเกิดความสนใจแล้วก็คัดสรรคณะกรรมการที่ปรึกษาคดีพิเศษอาจจะสะท้อนความเป็นตัวแทนของประชาชนได้แล้วก็มีกลุ่มงานที่รับผิดชอบข้อเสนอแนะควรที่มีกลุ่มงานที่รับผิดชอบโดยตรง

5.7) นายสมณ์ พรหมรส ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและประสานแผนกระบวนการยุติธรรม แทนผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม ให้สัมภาษณ์โดยสรุปว่าประชาชนอาจไม่อยากเป็นพยานเพราะต้องปรากฏตัว และคุ้มครองได้ไม่เต็มที่ แนวทางที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ก็สามารถทำได้โดยระบบอิเล็กทรอนิกส์ เปิดเวปไซต์ แล้วทำให้เขาได้มีการโต้ตอบโดยเชิงลับกับโดยมี Password สิ่งพวกนี้เป็นสิ่งสำคัญ การรณรงค์เรื่องภาพลักษณ์การเชื่อถือการไว้วางใจของประชาชนเป็นเรื่องสำคัญของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

ในการมีส่วนร่วมแจ้งเบาะแส เป็นแหล่งข่าวเครือข่ายมีความเป็นไปได้ แนวทางดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วม เปิด Website แหล่งที่จะรับข้อมูลการเปิดโอกาสมีทั้งข้อดี/ข้อเสีย ต้องกรองมากๆ ต้องระวังการกลั่นแกล้ง

ในการมีส่วนร่วมให้ข้อมูลให้ข้อเท็จจริง มีความเป็นไปได้แนวทางดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วม ในต่างประเทศประชาชนมีจิตสาธารณะมาก ควรรณรงค์เรื่องการมีจิตสาธารณะ

ในการมีส่วนร่วมกล่าวโทษ ร้องทุกข์ มีความเป็นไปได้ กรมสอบสวนคดีพิเศษจะเปิดโอกาสได้มากเพียงใด ต้องอำนวยความสะดวก มีความปลอดภัยด้วย

ในการมีส่วนร่วมเป็นพยานบุคคลในศาล มีความเป็นไปได้แนวทางดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วม ประชาชนอาจจะไม่อยากเป็นพยาน เพราะต้องปรากฏตัวและอาจได้รับคุ้มครองได้ไม่เต็มที่

ในการมีส่วนร่วมติดตามผลการดำเนินคดี มีความเป็นไปได้แนวทางดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วม กรมสอบสวนคดีพิเศษสามารถให้ข้อมูลได้แค่ไหน ส่วนใหญ่ประชาชนได้รับทราบจากสื่อ ประชาชนสมัครใจที่จะร่วมติดตามผลหรือไม่ ถ้าสมัครใจกรมสอบสวนคดีพิเศษอาจมีหนังสือแจ้งให้ทราบ

5.8) นางสุวณา สุวรรณจูฑะ อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ สรุปว่า ประชาชนย่อมรับรู้ข้อมูลข่าวสารในพื้นที่ สนับสนุนให้ประชาชนเข้าร่วมในด้านเครือข่ายและก็ควรมีมาตรการที่สำคัญในความปลอดภัยในการที่ประชาชนเข้าแจ้งเบาะแส ประชาชนควรร่วมติดตามประเมินผลของภาครัฐ ซึ่งเป็นไปตามรัฐธรรมนูญไม่จำเป็นต้องมีการมีส่วนร่วมของการดำเนินคดีพิเศษเพียงอย่างเดียว ควรจะมรส่วนร่วมในเรื่องอื่น ๆ ด้วย การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ก็จะทำให้งานของคดีพิเศษ ประสบภารกิจที่มีความสำเร็จและก็ชัดเจน ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม (1) การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในคดีพิเศษ โดยให้กรมสอบสวนคดีพิเศษพิจารณากอปรของภารกิจงานให้ชัดเจนและ(2) หลักเกณฑ์ในการออกบัตรเครือข่าย เพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ

5.9) แพทย์หญิง คุณหญิงพรทิพย์ โรจนสุนันท์ ผู้อำนวยการสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ท่านได้สรุปไว้ว่าต้องดูที่เป็นพยานแล้วมีคุณภาพหรือเปล่า ซึ่งพยานที่ได้อาจจะไม่มีน้ำหนักก็ได้ไม่ควรจะพยานที่อยากเป็นพยาน ควรตรวจข้อมูลด้วยว่ามีความถูกต้องเป็นธรรมหรือไม่ ควรเน้นความเป็นกลางของคณะกรรมการสอบสวนคดีพิเศษ ควรมีการประเมินผลคดีเป็นระยะ ๆ ควรมีเครือข่ายในหลายๆ ระดับทั้งระดับรากหญ้า จะมีความชัดเจนเรื่องการแจ้งเบาะแส ในระดับปฏิบัติก็จะมีในเรื่องของคดีเฉพาะ เป็นเรื่องของชั้นความลับสำหรับผู้อำนวยสำนักนโยบายและประสานแผนกระบวนการยุติธรรม มีข้อเสนอแนะเพิ่มเติม คดีค้ามนุษย์ แรงงานเถื่อน ควรรับทำด้วย ไม่ใช่คอยรับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาต้องปฏิบัติหน้าที่โดยเร็วและต้องประเมินงบประมาณที่ใช้ในแต่ละคดี

5.10) นายวัยวุฒิ หล่อตระกูล รองอัยการสูงสุด กล่าสรุปว่า สมควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ เหตุผลต้องพิสูจน์เป็นเรื่องๆ ไปบางคดีอาจจะยกเว้น เนื่องจากเป็นความลับของทางราชการ เช่นคดีความมั่นคงสำหรับการมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาของกรมสอบสวนคดีพิเศษมีความเป็นไปได้ แนวทาง

ดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วม เป็นประโยชน์กับการดำเนินคดี เพราะได้ผู้ที่มีความรู้เฉพาะด้าน เช่น คดีการเงินการธนาคาร และการปั่นหุ้นหากแต่การมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางนโยบายของกรมสอบสวนคดีพิเศษ เป็นไปไม่ได้เนื่องจากแนวทางดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมควรจะเป็นเฉพาะส่วนราชการ ซึ่งต้องมีข้อจำกัด การดำเนินการควรอยู่บนพื้นฐานของความยุติธรรม อยู่บนความร่วมมือกับอัยการจะได้ประโยชน์มาก DSI ต้องสร้างหน่วยประชาสัมพันธ์มากกว่านี้

5.11) นายธาริต เพ็งดิษฐ์ เลขาธิการคณะกรรมการปราบปรามการทุจริตภาครัฐ กล่าวเน้นว่าจะต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาคประชาชนเป็นส่วนสำคัญต่อการสร้างจิตสำนึก การเฝ้าระวังและการตรวจสอบ

ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินคดีพิเศษ มีปัจจัย กฎหมาย รัฐธรรมนูญ กำหนดสิทธิหน้าที่ของประชาชนในการมีส่วนร่วม มีความสำคัญเป็นอันดับแรก รองลงมาคือแผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ. 2550) ได้กำหนดการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 7 การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม และแผนยุทธศาสตร์ของ DSI ตัวชี้วัดที่ 24 ของ DSI (พ.ศ. 2549)

ทั้งนี้นโยบาย วิสัยทัศน์ แผนงาน/โครงการของ DSI ในการส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนและงบประมาณสนับสนุน ควรสนับสนุนงบประมาณ เข้าใจถึงปัญหาสาธารณะ มีความจำเป็นต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ

5.12) นายนัทธี จิตสว่าง อธิบดีกรมคุมประพฤติ สรุปว่า การรณรงค์เรื่องภาพลักษณ์ ความเชื่อถือ ความไว้วางใจของประชาชนเป็นเรื่องที่สำคัญในการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งนี้การมีส่วนร่วมแจ้งเบาะแส เป็นแหล่งข่าวหรือเครือข่าย มีความเป็นไปได้

แนวทางดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วม เปิด Website เปิดแหล่งรับข้อมูล แต่มีข้อเสีย ถ้าไม่ลงชื่อจะได้ข้อมูลมาก ถ้าลงชื่ออาจจะได้ข้อมูลน้อย

การมีส่วนร่วมให้ข้อมูลให้ข้อเท็จจริง มีความเป็นไปได้ แนวทางดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมเปิด Website เปิดแหล่งรับข้อมูล แต่มีข้อเสีย ถ้าไม่ลงชื่อจะได้ข้อมูลมาก ถ้าลงชื่ออาจจะได้ข้อมูลน้อย ต่างประเทศประชาชนจะมีจิตสาธารณะมาก ควรรณรงค์เรื่องการมีจิตสาธารณะ

การมีส่วนร่วมกล่าวโทษ ร้องทุกข์ มีความเป็นไปได้ แนวทางดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วม กรมจะเปิดโอกาสได้มากเพียงใด ต้องอำนวยความสะดวกมีความปลอดภัยด้วย

การมีส่วนร่วมเป็นพยานบุคคลในศาล มีความเป็นไปได้ แนวทางดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วม ประชาชนอาจจะไม่อยากไปเป็นพยาน เพราะต้องปรากฏตัวและอาจได้รับคุ้มครองได้ไม่เต็มที่ ส่วนการมีส่วนร่วมติดตามผลการดำเนินคดี มีความเป็นไปได้ แนวทางดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการ

ดำเนินคดีพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษให้ข้อมูลได้แค่ไหน ส่วนใหญ่ประชาชนได้รับทางสื่อประชาชนสมัครใจที่จะรวมติดตามผลหรือไม่ ถ้าสมัครใจ กรมอาจมีหนังสือแจ้งให้ทราบ

การมีส่วนร่วมรับประโยชน์ข้องเกี่ยวกับการดำเนินคดีพิเศษ มีความเป็นไปได้ แนวทางดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วม ประชาชนอาจภูมิใจ รางวัลนำจับสำคัญกว่า

5.3 ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้นำชุมชน

ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้นำชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชนในชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ ผู้นำองค์กรประชาชนและผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่น

ในการศึกษาครั้งนี้ คณะผู้วิจัยจะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ใน 4 ภูมิภาค จะคัดเลือกจังหวัดขึ้นมาศึกษาภูมิภาคละ 1 จังหวัด และในแต่ละจังหวัดจะดำเนินในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ลึกผู้นำชุมชน 15 ราย ดังนั้น 4 จังหวัด จะได้กลุ่มตัวอย่างผู้นำชุมชนเพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึกรวม 60 ราย

ผลการรวบรวมข้อมูลภาคสนามสามารถเก็บข้อมูลเชิงลึกได้ดังตาราง 5-1

ตาราง 5.1 จำนวนและร้อยละของกลุ่มตัวอย่างประชากรการสัมภาษณ์เชิงลึก

ภูมิภาค : จังหวัด	รวม		กลุ่มประชากรเป้าหมายของการสัมภาษณ์เชิงลึก	รวม	
	จำนวน	ร้อยละ		จำนวน	ร้อยละ
ภาคเหนือ : เชียงใหม่	21	32.8	ผู้นำชุมชน	16	40.6
ภาคกลาง : ราชบุรี	12	18.8	ผู้นำองค์กรในชุมชน	17	26.6
ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ: อุบลราชธานี	13	20.3	ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	21	32.8
ภาคใต้ : นครศรีธรรมราช	18	28.1			
	64	100.0		64	100.0

กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาผู้นำชุมชน จำนวน 64 ราย จาก 4 ภูมิภาค ได้แก่ ภาคเหนือ 21 ราย ภาคใต้ 18 ราย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 13 ราย และ ภาคกลาง 12ราย มีอายุระหว่าง 24 -75 ปี เป็นเพศชาย 50 คน ร้อยละ78.1 เพศหญิง 14 คน ร้อยละ21.9 จบการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และอุดมศึกษา กลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ประกอบด้วยผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กรชุมชน และผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งประมาณ 4-5 ปี ร้อยละ83.3 เคยเข้าร่วมประชุม สัมมนา อบรม เข้าร่วมเวทีสาธารณะ เวทีประชาคมที่เกี่ยวข้องกับการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการต่างๆของชุมชน และมีประสบการณ์ร่วมแสดงความคิดเห็นในกระบวนการยุติธรรม ส่วนที่เหลือร้อยละ 16.7 ไม่เคยเข้าร่วมประชุมเสวนาดังกล่าว

สำหรับการรับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับกรมสอบสวนคดีพิเศษ (DSI) และการดำเนินคดีพิเศษ เมื่อคณะวิจัยสัมภาษณ์ ว่า เมื่อท่านนึกถึง DSI ท่านจะนึกถึงอะไรเป็นอันดับแรก คำตอบที่ได้กลุ่มผู้นำชุมชนส่วนใหญ่จะนึกถึงคดีใหญ่ที่ซับซ้อน ฉ้อโกง ความยุติธรรม และความสามารถของตำรวจ เนื่องมาจากคดีดังกล่าวเป็นคดีที่มีการฉ้อโกง อยากต่อการสืบสวน ต้องใช้กระบวนการที่ยุ่งยากและซับซ้อนมาก เช่น คดีแชร์ลูกโซ่ คดีฉ้อโกงประชาชน ทุจริตคอรัปชั่น คดีเกี่ยวกับความมั่นคง ที่มีผลกระทบต่อส่วนรวมและความมั่นคงของประเทศ ตลอดถึงความสงบสุขและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน

เมื่อสัมภาษณ์ถึง ความหมายของคดีพิเศษ กลุ่มตัวอย่างผู้นำชุมชนที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความเข้าใจว่า คดีพิเศษหมายถึงคดีสำคัญๆ เช่น คดีคอรัปชั่น คดีแชร์ลูกโซ่ คดีการอุ้มฆ่า คดียาเสพติดรายใหญ่ๆ คดีชุกหุ้น คดีค้ามนุษย์ คดีการบุกรุก หรือ การออกเอกสารสิทธิในที่ดินที่เป็นการกระทำโดยมิชอบ การกระทำที่ฉ้อโกงประชาชน และเมื่อถามซักไซ้ไล่เลียงถึงคดีที่มีลักษณะต่อไปนี้ คือ คดีความผิดทางอาญา ที่มีผู้ทรงอิทธิพลที่สำคัญเป็นตัวการ ผู้ใช้หรือให้การสนับสนุน เป็นคดีประเภทการกระทำผิดข้ามชาติหรือเป็นการกระทำขององค์กรอาชญากรรม ที่มีความซับซ้อนจำเป็นต้องใช้วิธีการสืบสวน และรวบรวมพยานหลักฐานเป็นพิเศษ และเป็นคดีความผิดทางอาญา ที่มีหรืออาจมีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อความสงบเรียบร้อยและศีลธรรมอันดีของประชาชน ความมั่นคงของประเทศ และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ หรือระบบเศรษฐกิจ การคลังของประเทศ ผลการสัมภาษณ์สรุปว่า ผู้นำชุมชนเกือบทั้งหมดตอบว่าใช่ จึงเป็นข้อสรุปได้ว่าผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มีความเข้าใจในคดีพิเศษ

สำหรับความเชื่อมั่น ความไว้วางใจต่อหน่วยงาน DSI ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ พบว่า กลุ่มผู้นำในชุมชนส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่น มีความไว้วางใจและมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของ หน่วยงาน DSI อยู่ในระดับมาก โดยเชื่อมั่นในความสามารถของทีมงานสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษและมีผลงานที่ปรากฏให้สาธารณชนได้เห็น

อย่างไรก็ตาม พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์บางรายไม่แน่ใจในความเชื่อมั่นไว้วางใจต่อหน่วยงาน DSI ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก DSI เป็นหน่วยงานใหม่และมีผลงานที่ประชาชนรับทราบจากสื่อบางส่วนเท่านั้น

กลุ่มตัวอย่างผู้นำชุมชนส่วนใหญ่มีความคิดเห็นตรงกันว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินคดีพิเศษมีความจำเป็น และมีความสำคัญ เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม เป็นการให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องได้รับทราบข้อมูล มีความเข้าใจในการดำเนินงาน ช่วยตรวจสอบถ่วงดุลย์การทำงาน และที่สำคัญที่สุดที่ประชาชนเป็นแหล่งข้อมูลที่ดี ซึ่งข้อมูลต่างๆในชุมชนประชาชนจะรู้ดี เพราะอยู่ใกล้ชิดกับปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นในชุมชน จะให้ข้อเสนอแนะปัญหาในพื้นที่ได้ดีกว่าบุคคลภายนอก อันเป็นการส่งผลให้ DSI ได้รับข้อเท็จจริงที่มีรายละเอียดมากขึ้น จากการให้ข้อมูล การแจ้งเบาะแส ของประชาชน เพื่อให้การสอบสวนประสบผลสำเร็จ ดังนั้น การมีส่วน

ร่วมของประชาชนจะทำให้มีความชัดเจนในเรื่องของปัญหาที่จะทำการสืบสวนสอบสวนคดี หาข้อสรุปได้รวดเร็ว โปร่งใส ชัดเจน และยุติธรรม

โดยที่กลุ่มตัวอย่างผู้นำชุมชนให้ความเห็นว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินคดีพิเศษ ประชาชนจะมีผลได้ ได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าวคือ ประชาชนจะได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้อง ชัดเจน คดีต่างๆจะหาผู้กระทำผิดได้รวดเร็ว เป็นการระงับการกระทำผิด แต่ประชาชนจะได้รับผลกระทบจากการมีส่วนร่วมคือไม่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน จึงทำให้ประชาชนไม่กล้าที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ถึงแม้จะเห็นว่ามีประโยชน์ก็ตาม กลุ่มตัวอย่างผู้นำชุมชนส่วนใหญ่ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ในกรณีผู้มีอิทธิพลหน่วยงาน DSI ต้องให้ความคุ้มครอง สร้างความมั่นใจในความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และบุคคลในครอบครัวจึงจะเป็นแรงจูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง

ปัจจุบันยังไม่มีการการบรรจุไว้ในแผนชุมชน โครงการเพื่อการส่งเสริม สนับสนุนการมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ แต่อย่างไรก็ตามยังมีความเป็นไปได้ในการที่จะบรรจุไว้ในแผนแม่บทชุมชน เช่น โครงการพิราบขาว (เยาวชนแจ้งเบาะแส)

เมื่อพิจารณาศักยภาพ และความพร้อมของประชาชนในชุมชนในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม พบว่า ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประชาชนบางส่วนยังไม่มีศักยภาพและความพร้อม อันเนื่องมาจากความยากจนเป็นอุปสรรคสำคัญในการดำเนินการ สำหรับภาคกลางและภาคเหนือพบว่ามีความพร้อม ในขณะที่ผู้นำชุมชนในภาคใต้มีความเห็นว่ามีศักยภาพและความพร้อมอย่างมาก แต่อย่างไรก็ตามเมื่อวิเคราะห์ในภาพรวมแล้วพบว่า มีความเป็นไปได้ในการมีส่วนร่วม ในประเด็นต่อไปนี้

การมีส่วนร่วมแจ้งเบาะแส เกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชน ทำลายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ (เช่น การบุกรุกป่า) และภัยความมั่นคงโดยการแจ้งเบาะแสกับบุคคลที่ไว้วางใจได้ หรือให้ข่าวทางโทรศัพท์ หนังสือร้องเรียน และทำการสอบสวนคดีพิเศษในเชิงลึก

การมีส่วนร่วมให้ข้อเท็จจริงก็มีความเป็นไปได้ในคดีทุจริต คอรัปชั่นของนักการเมืองและข้าราชการ คดีทำลายสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ แต่ควรดำเนินการทางลับเพราะอาจไม่ปลอดภัยจากกลุ่มอิทธิพล หรืออาจแต่งตั้งอาสาสมัครระดับชุมชนหรือตำบล

การมีส่วนร่วมกล่าวโทษร้องทุกข์ มีความเป็นไปได้ในคดีผู้มีอิทธิพล ฉ้อโกงประชาชน ทำลายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ แต่มีข้อจำกัดเรื่องประชาชนไม่กล้าแสดงตนอย่างเปิดเผย

การมีส่วนร่วมเป็นพยาน การเบิกความในศาล มีความเป็นไปได้ในคดีคอรัปชั่น ฉ้อโกงประชาชน โดนให้ประชาชนร่วมเป็นพยาน รัฐบาลออกค่าใช้จ่ายและดูแลความปลอดภัยให้ซึ่งกลุ่มผู้นำชุมชนพร้อมที่จะให้ข้อมูล อย่างไรก็ตามบางบริบทของพื้นที่อาจมีข้อจำกัดเพราะผู้นำชุมชนในชุมชนจะเป็นเครือญาติกัน และเกรงใจกัน

การร่วมติดตามผลการดำเนินคดีพิเศษมีความเป็นไปได้ในคดี ภัยความมั่นคง คดีทำลายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ฉ้อโกงประชาชน ภัยความมั่นคง ควรดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายและให้ประชาชนมีส่วนร่วมจนเสร็จสิ้นกระบวนการ

การมีส่วนร่วมรับประโยชน์ในชื่อเสียงการดำเนินคดีพิเศษมีความเป็นไปได้ในคดีฉ้อโกง ผู้มีอิทธิพล ทุจริตคอรัปชั่น ควรดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมาย และให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง ท้ายที่สุดผลประโยชน์ที่ได้รับ จะอยู่ที่ประชาชน

การร่วมเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาของกรมสอบสวนคดีพิเศษมีความเป็นไปได้เพราะผู้นำชุมชนจะได้กำหนดแนวทางของตนเองได้ ซึ่งผู้นำชุมชนและประชาชนที่มีความรู้พร้อมที่จะเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ

การร่วมกำหนดทิศทางนโยบายของ DSI มีความเป็นไปได้ในพื้นที่ที่มีความพร้อม กระทำโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่ในบางพื้นที่เป็นไปได้ยากเพราะขีดความสามารถของประชาชนมีขีดจำกัด

การร่วมเป็นสมาชิกอาสาสมัครเครือข่าย DSI ภาคประชาชน เป็นไปได้ทุกคดี และ DSI ควรสร้างเครือข่ายให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยการแต่งตั้งให้ชัดเจน และให้บทบาทหน้าที่

กลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่าควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสาร DSI โดย DSI รับสมัครสมาชิกเพื่อประชาสัมพันธ์ต่อไป

สำหรับปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินคดีพิเศษ พบว่า ความมั่นใจในองค์กร DSI เป็นสิ่งสำคัญ อย่างไรก็ตามก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1) คดีที่เกิดขึ้นในแต่ละพื้นที่ หรือชุมชน การมีอิทธิพลของบุคคลในคดีนั้นๆ ดังนั้นขอให้ DSI สอบสวนในเชิงลึกก่อน
2) ความพร้อมและนโยบายของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่จะสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม
3) ความรู้ความเข้าใจของประชาชนในชุมชนเกี่ยวกับบทบาทของ DSI
4) ประชาชนมีจิตสำนึกสาธารณสร้างสรรค์สังคม และทัศนคติที่ดีต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาให้สังคม ประเทศชาติ
5) การเข้าถึงการแจ้งเบาะแสได้ง่าย สะดวก และไม่เปิดเผยให้ผู้แจ้งเบาะแสขาดความมั่นใจในความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน
6) ความซื่อตรงของเจ้าหน้าที่ของรัฐ และ DSI
7) การสร้างความเชื่อมั่นของ DSI ต่อประชาชนว่าจะสามารถรักษาความลับและตอบสนองได้

แนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินคดีพิเศษ ในสิ่งที่ผู้นำชุมชนได้ดำเนินการไปแล้วในช่วงที่ผ่านมา คือ การประชาสัมพันธ์ในพื้นที่และคาดว่าควรจะดำเนินการต่อไปในประเด็นต่อไปนี้

1) การให้ความรู้ความเข้าใจเบื้องต้น โดยทีมงาน DSI ต้องเข้ามาให้ความรู้เพิ่มเติมเป็นบางครั้ง
2) DSI ควรจัดทำ คู่มือแนะนำ CD บันทึกความรู้ แจกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อการประชาสัมพันธ์ รณรงค์ให้ประชาชนเห็นความสำคัญ และให้มีส่วนร่วมในการดำเนินการคดีพิเศษ

5.4 ข้อมูลแบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) โครงการวิจัย “การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ” จากการทดสอบแบบสนทนากลุ่ม ณ ตำบลสุเหร่าสมอเซ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทรา เมื่อวันที่ 7 มกราคม 2551 โดยการประชุมกลุ่มผู้นำชุมชน ซึ่งได้แก่ ครูใหญ่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน และกลุ่มองค์กรประชาชน ซึ่งได้แก่ ผู้นำกลุ่มอาชีพ และผู้นำกลุ่มสตรี รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นตำบลสุเหร่าสมอเซะ รวมจำนวน 7 รายนั้น คณะผู้วิจัยได้ใช้เวลาประมาณ 3 ชั่วโมง เพื่อให้เวลากลุ่มแสดงความคิดเห็น และนำมาปรับแบบสนทนากลุ่ม จัดทำโครงสร้างคำถาม ดังนั้นในพื้นที่จัดเก็บข้อมูลจริงพื้นที่ 4 ภาคนี้ คณะผู้วิจัยได้พัฒนาจัดเวลาให้เหมาะสมขึ้นโดยใช้เวลาโดยเฉลี่ยประมาณจุดละ 2 ชั่วโมง แต่ทั้งนี้ได้รับความอนุเคราะห์จากผู้ช่วยนักวิจัย ในพื้นที่ที่กรุณาใช้ภาษาพื้นเมืองสื่อในประเด็นคำถามแต่ละข้อ ส่วนการบันทึกนั้นคณะผู้วิจัยสามารถบันทึกได้โดยเข้าใจถึงคำตอบของกลุ่ม พื้นที่ 4 ภาค ที่กำหนดได้แก่

ภาคเหนือ ณ องค์การบริหารส่วนตำบลสันปูเลย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ในวันที่ 23 มกราคม 2551

ภาคกลาง ณ องค์การบริหารส่วนตำบลจระเข้ใหญ่ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ในวันที่ 5 มีนาคม 2551

ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ณ องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำยืน อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี ในวันที่ 5 กุมภาพันธ์ 2551

ภาคใต้ ณ วัดบางศาลา อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2551

บันทึกข้อสังเกต

ในพื้นที่ทั้ง 4 ภาค คณะผู้วิจัยได้ลงปฏิบัติการในพื้นที่ และประสานงานกับผู้วิจัยซึ่งมีทักษะในการจัดเก็บข้อมูลแล้ว ซึ่งจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดนครศรีธรรมราชนั้นผู้ช่วยนักวิจัยดังกล่าวเป็นนักศึกษาระดับปริญญาโท สาขาวิทยาการท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร ซึ่งหัวหน้าโครงการวิจัยเป็นผู้สอบระเบียบวิธีวิจัยในชั้นเรียนมาแล้ว และสำหรับจังหวัดสุพรรณบุรี และจังหวัดอุบลราชธานี ผู้ช่วยนักวิจัยเป็นข้าราชการของกรมพินิจและคุ้มครองเด็กและข้าราชการของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย

ผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มภาคเหนือ กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 2 ราย กลุ่มผู้นำองค์กรประชาชน ได้แก่ ผู้นำกลุ่มอาชีพสตรีทอผ้า ผู้นำกลุ่มอาชีพแกะสลักไม้ ครูผู้ดูแลเด็กเล็ก และกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มภาคกลาง กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มผู้นำองค์กรประชาชน ได้แก่ ผู้นำกลุ่มอาชีพสตรีจักสาน ผู้นำกลุ่มอาชีพตัดเย็บเสื้อผ้า ครูผู้ดูแลเด็กเล็ก และกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มผู้นำองค์กรประชาชน ได้แก่ ผู้นำกลุ่มอาชีพสตรีทอผ้า ครูผู้ดูแลเด็กเล็ก ครูใหญ่ และกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเลขานุการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มภาคใต้ กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน กลุ่มผู้นำองค์กรประชาชน ได้แก่ ผู้นำกลุ่มอาชีพกรีดยาง ผู้นำกลุ่มอนุรักษ์พื้นที่ป่าพรุ ครูในพื้นที่ และกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเลขานุการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ทั้งนี้ในภาพรวม กลุ่มสนทนากลุ่ม รวม 31 คน ส่วนใหญ่ หากแต่บุคคลในกลุ่มเป็นประชาชนที่อยู่ในชุมชนมานานตั้งแต่เกิด ทุกรายมีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี รายได้เฉลี่ย 10,000 บาทต่อเดือน สถานภาพสมรส และทั้งหมดอยู่ในครอบครัวขยายซึ่งมีคนสามช่วงอายุขึ้นไป ได้แก่ ปู่ ย่า ตา ยาย พ่อ - แม่ ลุง - ป้า น้า และอา พี่ - น้อง ลูก และหลาน ถึงเหลน การดำรงชีพจึงเป็นครอบครัวอบอุ่น เป็นที่เคารพและรักใคร่ของบ้านและชุมชน

ผู้จัดสนทนากลุ่ม

หัวหน้าโครงการวิจัย คณะผู้วิจัย คณะที่ปรึกษาและผู้ช่วยนักวิจัยในพื้นที่ กำหนดเกณฑ์ในการคัดเลือกผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม และเมื่อคัดเลือกและนัดหมาย ผู้ที่จะเข้าร่วมสนทนากลุ่มได้แล้วขนาดของกลุ่มที่เหมาะสม จำนวน 7- 9 ราย ซึ่งเป็นขนาดของกลุ่มที่เหมาะสมจะสนทนากลุ่มเล็กๆ กัน เมื่อได้บุคคลที่เข้าร่วมแล้ว คณะผู้วิจัย (ผู้ดำเนินการสนทนา ผู้จดบันทึก นักวิจัย ผู้ช่วยนักวิจัย) จะเป็นผู้พาผู้เข้าร่วมสนทนามาพร้อมกัน ณ สถานที่ที่จัดให้มีการสนทนากลุ่มนั่งเป็นตัวยูหรือวงกลม และให้ผู้เข้าร่วมสนทนาแนะนำข้อมูลส่วนตัว เพื่อทราบข้อมูลเบื้องต้นและสร้างบรรยากาศความไว้วางใจไม่อยู่ในความเคร่งเครียด

ผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม แนะนำคณะผู้วิจัยอีกครั้ง และแจ้งจุดมุ่งหมายในการสนทนา พร้อมทั้งสร้างบรรยากาศความเป็นกันเอง ขอความยินยอมจากผู้ร่วมสนทนา โดยขอบันทึกเสียงการสนทนา และการจดบันทึก เพื่อสร้างความไว้วางใจ

เริ่มการสนทนาโดยยึดแนวทางการสนทนาที่มีอยู่เป็นหลัก ตามความเหมาะสมสามารถยืดหยุ่นได้แล้วแต่สถานการณ์กลุ่มจะพาไป โดยมีผู้ช่วยนักวิจัยหลัก คือ ประชาชนในพื้นที่ช่วยใช้ภาษาพื้นเมืองแต่ละภาคสนทนา ในส่วนการบันทึกคณะผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการ อย่างไรก็ตามคณะผู้วิจัยได้ร่วมสอดแทรกการสนทนาด้วยอย่างต่อเนื่องเพื่อให้กรอบของเนื้อหาและครอบคลุมเนื้อหาที่ต้องการสนทนา ประมาณเวลาที่จะใช้ในแต่ละประเด็น เพื่อไม่ให้เสียเวลามากไปกับบางหัวข้อ

ทั้งนี้เมื่อจบการสนทนาด้วยการเปิดโอกาสให้ผู้เข้ามาร่วมสนทนาซักถามข้อข้องใจ เพื่อเป็นการตอบข้อสงสัยในเรื่องที่สนทนามาทั้งหมด และแจกของที่ระลึก เพื่อเป็นการแสดงความขอบคุณต่อผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

ข้อมูลส่วนตัวของผู้เข้าร่วมสนทนากลุ่ม

ผู้ร่วมสัมมนากลุ่มอายุเฉลี่ย 43 ปี อายุต่ำสุด 23 ปี อายุสูงสุด 72 ปี จำนวน รวม 31 ราย เป็นชาย 17 ราย และเป็นหญิง 14 ราย

ระดับการศึกษาสูงสุดปริญญาโท และอยู่ระหว่างการศึกษาปริญญาโทร้อยละ 50 ในกลุ่มภาคเหนือและกลุ่มภาคใต้ สำหรับกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ 75 จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ส่วนกลุ่มภาคกลางร้อยละ 50 จบปริญญาตรี

การประกอบอาชีพหลัก ในกลุ่มทุกภาคประกอบอาชีพเกษตรกรรมถึงร้อยละ 75 โดยทำสวน ทำไร่และทำนา ส่วนที่เหลือประกอบอาชีพส่วนตัว รับเหมาก่อสร้าง ค้าขายและรับราชการ

ภูมิลำเนา (บ้านเกิด) จังหวัด ทุกกลุ่มส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาเกิดและอยู่ที่นี่ตลอดมาร้อยละ90 ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 10 คือ ย้ายถิ่นมาอยู่อย่างถาวร โดยการสมรสซึ่งทั้งหมดเป็นชาย และย้ายมานานถึง 20 ปีขึ้นไป

การเป็นสมาชิกกลุ่ม / องค์กรในชุมชน เป็นสมาชิก เป็นกรรมการ/ตำแหน่งกลุ่มที่สังกัด นายกองค์การบริหารส่วนตำบล เลขานุการองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำหลักในชุมชน คือ กำนันในตำบล ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่ และผู้ใหญ่บ้านที่มีเขตอยู่ใกล้เคียง และผู้นำกลุ่มอาชีพ

การเป็นกรรมการ/ ที่ปรึกษา ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ร้อยละ 100 ของทุกกลุ่มเป็นกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ได้แก่ การเป็นกรรมการประชาคมในหมู่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน กรรมการในกลุ่มอาชีพต่างๆ

ในระยะ 3 ปี ที่ผ่านมา ท่านได้รับการเข้าฝึกอบรม ประชุมสัมมนา เวทีสาธารณะ ประชุมปฏิบัติการ ที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมของประชาชน ร้อยละ 100.0 ของทุกกลุ่มได้เข้าร่วมเฉลี่ยทุกเดือน อย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง ภาพรวมในแต่ละรายเฉลี่ย ปีละ 20 ครั้ง

ประสบการณ์การร่วมวางแผนการมีส่วนร่วมของประชาชนมีร้อยละ 100.0 เช่นเดียวกัน โดยทุกรายเคยเข้าร่วมวางแผนชุมชนในหมู่บ้าน หรือตำบล ซึ่งโดยปรกติจัดทำปีละ 1 ครั้ง ยกเว้นในกรณีมีแผนเพิ่มเติมหรืองานเฉพาะกิจก็จะมีในแต่ละเรื่องๆไป

ในฐานะที่ท่านเป็นผู้แทนองค์ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น คิดว่าประชาชน ควรจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการบริหารและการดำเนินคดีพิเศษร้อยละ 100.0ของกลุ่มรายภาคเห็นด้วยว่าควรเพราะปรากฏสิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งทุกคนได้อ่านได้เรียนรู้และเข้าใจ

สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการบริหารและการดำเนินคดีพิเศษ ทั้งทางตรงและทางอ้อมในกิจกรรมต่าง ๆ และเงื่อนไขตามกฎหมายระเบียบปฏิบัติ

1) การร่วมแจ้งเบาะแส มีความเป็นไปได้นั้น แต่ละกลุ่มเป้าหมายเกินร้อยละ75 เห็นสมควรว่าได้ ระบุในกิจกรรมการเฝ้าระวังในพื้นที่ ละแวกบ้าน ทุกคนรู้จักกันดี หากมีผู้แปลกหน้าเข้ามา จะรู้ต่อๆ กันอย่างรวดเร็ว เพราะการสื่อสารระหว่างบุคคลมีอยู่ตลอดเวลา บางกลุ่ม เช่น ในภาคใต้ จังหวัดนครศรีธรรมราชนั้น มีประเพณีดื่มน้ำชาช่วงค่ำ สนทนาพบปะกันอย่างไม่เป็นทางการ ส่วนทางภาคกลางมีกิจกรรมใส่บาตรช่วงเช้า ซึ่งประชาชนไปที่วัดทุกเช้าไม่เฉพาะแต่วันพระเท่านั้น ในโอกาสที่ไปวัดช่วงเช้าจะหยุดพูดคุย เล่าเรื่องต่างๆ รวมทั้งหาของฝาก ของรับประทานที่มีมากจากการใส่บาตรแล้ว

วิถีชีวิตเหล่านี้ทำให้ผู้คนใกล้ชิด ร่วมทุกข์ ร่วมสุขกันฉันท์ญาติพี่น้อง สำหรับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ รายกลุ่มให้คำตอบว่าในแต่ละหมู่บ้านมีนามสกุลเพียง 3-4 สกุลเท่านั้น ซึ่งหมายถึงว่า ทุกคนสืบเชื้อสายเป็นพี่น้องกัน ส่วนภาคเหนือจะมีปัญหาอยู่บ้างในบางพื้นที่ที่ระยะทางของแต่ละบ้านห่างไกลกัน ซึ่งเป็นอุปสรรคของผู้คนที่อยู่ไกล แต่สำหรับคนที่มีบ้านใกล้กันนั้นก็ใกล้กันจริงๆ ผู้นำหลายรายต่างบอกว่าที่หมู่บ้านไม่ต้องมีรั้วบ้าน ไม่ต้องมีกำแพง ใช้เพียงไม้เถาเลื้อยงามๆ กั้นระหว่างบ้าน ไม่มีประตูใหญ่ๆ ด้วยพร้อมจะเดินเข้าออกระหว่างบ้าน โดยเฉพาะสตรีแม่บ้านจะนั่งคุยกันในใต้ถุนเรือนสูงของบ้านใดบ้านหนึ่งเป็นประจำช่วงบ่ายๆ ส่วนใหญ่จะคุยกันเรื่องการทำอาหารการกิน แบ่งผัก และพืชผลของในแต่ละครัวเรือนให้แก่กัน

ส่วนที่ยังคิดว่า ไม่อาจแจ้งเบาะแสได้อยู่บ้าง เพราะคิดว่าคดีความเป็นเรื่องใหญ่ ใกล้ตัว เกรงความเดือดร้อน ผู้นำในส่วนภาคตะวันออกเฉียงเหนือรายหนึ่ง ตอบว่า วันๆประชาชนต้องทำมาหากิน ยากจนไม่ประสงค์จะรับรู้คดีความ ผู้นำในส่วนภาคอื่นๆก็มีคำตอบคล้ายๆกันว่าทุกวันทำงานมาก งานประชุมในหมู่บ้านก็มาก งานคดีไม่อยากให้มีเลย

ดังนั้นวิธีการแจ้งเบาะแส เป็นการเล่าต่อปากกัน หากเป็นเรื่องคดีความต่างแสดงความคิดเห็นว่าต้องบอกผู้นำในหมู่บ้านและตำบล ซึ่งส่วนใหญ่ยังคิดถึงกำนันและผู้ใหญ่บ้านของตนเอง แจ้งกันในชุมชนก่อนที่จะคิดถึงเจ้าหน้าที่ ถ้าเป็นหน่วยงานของรัฐ ทุกกลุ่มบอกว่าอยากบอกกับครู บอกกับพัฒนากรที่มาประจำในพื้นที่

2) ร่วมให้ข้อมูลความเป็นจริง มีความเป็นไปได้นั้น ร้อยละ 100.0 ตอบว่าได้ หากมีปัญหาจริงๆ แต่วิธีการต้องเป็นความลับ ต้องคุ้มครองผู้ให้ข่าว

3) ร่วมกล่าวโทษ ร้องทุกข์ มีความเป็นไปได้นั้น ร้อยละ 50.0 ของทุกกลุ่มไม่ประสงค์การกล่าวโทษ เพราะคิดว่าไม่ใช่ผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย การร้องทุกข์นั้นทุกกลุ่มร้อยละ100.0 กล่าวว่าถ้าเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับตนเองต้องร้องแน่นอน โดยวิธีการ คือ การแจ้งความที่โรงพัก

4) ร่วมเป็นพยาน มีความเป็นไปได้นั้น ร้อยละ 100.0 ของทุกกลุ่มไม่ประสงค์การเป็นพยาน หากไม่ใช่เรื่องที่เกี่ยวข้อง

5) ร่วมติดตามผลการดำเนินคดีพิเศษ มีความเป็นไปได้นั้น ร้อยละ 75 ของทุกกลุ่มรายภาค แสดงความสนใจต่อคดีพิเศษทุกคดีว่าเป็นความพิเศษระบุในกิจกรรมดูข่าวโทรทัศน์ อ่านหนังสือพิมพ์ และฟังการพูดคุยเพื่อนบ้าน

6) ร่วมรับประโยชน์ในชื่อเสียงการดำเนินคดีพิเศษ มีความเป็นไปได้หรือนั้น ร้อยละ 100.0 ทุกกลุ่มรายภาคตอบว่าได้แน่นอน ภูมิใจที่เจ้าหน้าที่เก่ง ทำให้เกิดความเชื่อมั่นและไว้วางใจ

7) ร่วมเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาของกรมสอบสวนคดีพิเศษ มีความเป็นไปได้นั้น ร้อยละ 10.0 เท่านั้นตอบว่าได้ ระบุในกิจกรรมไม่แน่ใจนัก หากแต่คงเป็นบุคคลมีศักยภาพความพร้อมกว่าคนทั่วไปและวิธีการคงเป็นการติดต่อที่ไม่ง่ายนักเนื่องจากอยู่เฉพาะในส่วนกลาง

8) ร่วมกำหนดทิศทางนโยบายของกรมสอบสวนคดีพิเศษ มีความเป็นไปได้นั้น ร้อยละ 10.0 ของทุกกลุ่มรายภาค ตอบอย่างไม่มั่นใจว่าได้ ระบุในกิจกรรมที่ต้องมีการสื่อสารทำความเข้าใจกันอย่างดีและวิธีการคือการติดต่อกับกรมฯอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ร้อยละ 75.0 ของทุกกลุ่มรายภาคต่างคิดว่าการมีส่วนร่วมของประชาชานที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การเป็นเครือข่าย พันธมิตร อาสาสมัครจิตอาสา ทั้งนี้ผู้นำชุมชนในพื้นที่ภาคเหนือ ได้กล่าวถึงกระแสพระราชดำรัส ความว่า

> “.....อาสาสมัคร
> จะต้องระลึกอยู่เสมอว่า
> ศรัทธาในการอาสาสมัคร เพื่อช่วยเหลือผู้อื่นนั้น
> เกิดขึ้นด้วยตนเอง
> มีความรู้สึกเห็นชอบในงานอาสาสมัคร
> มีศรัทธาที่จะทำงาน
> มีเวลาที่จะปฏิบัติงาน
> และพร้อมที่จะเป็นอาสาสมัคร.....”

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการดำเนินคดีพิเศษ ภาพรวมทุกภาคตอบว่า

1) ช่องทางการสื่อสารตรงถึงกรมสอบสวนคดีพิเศษที่สะดวกและปลอดภัย

2) งบประมาฯค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานของเครือข่ายในทุกกิจกรรมที่มีส่วนร่วม

3) ความจริงจังของเจ้าหน้าที่ การเชื่อถือให้เกียรติต่อกัน

4) การทำงานอย่างต่อเนื่อง สม่ำเสมอ

แนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการดำเนินคดีพิเศษ ภาพรวมทุกภาคตอบว่า

1) จัดงบประมาณกระจายทั่วประเทศในการประชาสัมพันธ์งานกรมสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งสื่อที่ประชาชนใช้มากที่สุด คือ โทรทัศน์

2) บูรณาการระหว่างหน่วยงานของกระทรวงยุติธรรม ทำงานร่วมกันในข่ายยุติธรรมชุมชน

3) ควรมีศูนย์กลางพื้นที่แต่ละจังหวัดอย่างน้อยจังหวัดละหนึ่งแห่ง

4) กรมสอบสวนคดีพิเศษควรจัดทำสายด่วน ข้อมูลลับ

5) กรมสอบสวนคดีพิเศษควรจัดโครงการ กิจกรรมต้นแบบการเฝ้าระวังคดีตัวอย่างในพื้นที่สร้างเครือข่าย โดยเริ่มค้นหาปัญหา สาเหตุ วางแผน ตัดสินใจดำเนินการ ระดมทรัพยากร กำหนดเป้าหมาย สรุปบทเรียน ติดตามประเมินผล

อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการดำเนินคดีพิเศษที่ต้องการเสนอแนะเพิ่มเติม

1) กรมสอบสวนคดีพิเศษ ควรจัดสวัสดิการแก่อาสาสมัครเครือข่าย เช่น การมอบรางวัล การมอบใบประกาศเกียรติคุณ เงินตอบแทนการทำงาน

2) กรมสอบสวนคดีพิเศษ ควรทำบัตรให้แก่เครือข่าย

3) กรมสอบสวนคดีพิเศษ ควรประชาสัมพันธ์งานให้มากยิ่งขึ้น

4) กรมสอบสวนคดีพิเศษ ควรจัดกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันของหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมและประชาชน นับตั้งแต่การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น การการมีส่วนร่วมวางแผน การการมีส่วนร่วมดำเนินการและการการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา ตลอดจนการการมีส่วนร่วมควบคุม กำกับ ติดตามและประเมินผลงานยุติธรรมชุมชน

บทที่ 6
ผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ

6.1 ความนำ

กรมสอบสวนคดีพิเศษ ดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการสรุปผลรายงานการวิจัย เรื่อง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ วันอังคารที่19 สิงหาคม 2551 ณ โรงแรมมิราเคิลแกรนด์ กรุงเทพฯ เพื่อเป็นการเพิ่มเติมองค์ความรู้และก็เสนอข้อมูลและประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยจะได้นำผลการประชุมครั้งนี้ไปประกอบในรายงานการวิจัยและเปิดโอกาสให้ที่ประชุมได้มีส่วนร่วมในความคิดเห็นเพื่อเป็นการเติมเต็มให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้รับเข้าร่วมประชุมในครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้แทนจากส่วนราชการจากกระทรวงยุติธรรม กระทรวงมหาดไทย สำนักวิจัยในหน่วยงาน สถาบันการศึกษาและประชาชนเครือข่าย ซึ่งมีกิจกรรม 3 ลำดับ ได้แก่ การเปิดประชุมเชิงปฏิบัติการ การดำเนินการอภิปราย และการนำเสนอสรุปผลการวิจัยพร้อมฟังข้อแสนอแนะ ดังต่อไปนี้

6.2 การเปิดประชุมเชิงปฏิบัติการ

อันดับแรก นายชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ รองปลัดกระทรวงยุติธรรม ประธานเปิดการประชุม กล่าวว่า วันนี้ผมรู้สึกยินดี และเป็นเกียรติอย่างยิ่งที่ได้รับมอบหมายจากปลัดกระทรวงยุติธรรม ดร.กิตติพงษ์ กิตติยารักษ์ ให้มาเป็นประธานในพิธีเปิดการประชุมเชิงปฏิบัติการสรุปผลรายงานการวิจัย เรื่อง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดี-พิเศษ รวมทั้งได้บรรยายในหัวข้อ แนวทางส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินคดีพิเศษ

ขอชื่นชมกรมสอบสวนคดีพิเศษ และขอขอบพระคุณคณะนักวิจัย และผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่ให้การสนับสนุนการวิจัยในครั้งนี้ โดยนโยบายของกระทรวงยุติธรรม ได้เน้นแนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมเป็นแนวทางในการปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมเป็นหลัก และได้นำมากำหนดไว้เป็นนโยบายการบริหารราชการแผ่นดินของกระทรวงยุติธรรม

จากประสบการณ์ รวมทั้งการถ่ายทอดนโยบายของท่านปลัดกระทรวงยุติธรรมเกี่ยวกับเรื่องนี้ มี 4 หัวข้อหลักๆ ว่าความสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชนประกอบไปด้วย อันดับแรก ต้องตั้งคำถามก่อนว่าทำไมต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม อันดับที่สอง บทบาทของกระทรวงยุติธรรมในการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นอย่างไร อันดับที่สาม บทบาทและภารกิจของกรมสอบสวนคดีพิเศษกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ภาพของกระทรวงยุติธรรมมองเรื่องนี้อย่างไร และ อันดับสุดท้าย การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจากประสบการณ์

อันดับแรก การทำให้พี่น้องประชาชนเข้าถึงความยุติธรรมได้โดยการมีส่วนร่วมในมุมมองของกระบวนการยุติธรรมนั้นทำหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพให้กับประชาชน รวมทั้งส่งเสริมระบบประชาธิปไตย การที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมมีผล ทำให้ประชาชนเข้าถึงความยุติธรรมอย่างเป็นรูปธรรม

ความหมายของคำว่า ความยุติธรรม ถ้าไปถามชาวบ้านว่าอะไร คือ ความยุติธรรม เป็นความหมายอย่างกว้าง และไม่ติดยึดอยู่กับโครงสร้างของกระบวนการยุติธรรมเชิงอาญาเท่านั้น หรือแม้กระทั่งทางแพ่งก็ตาม เพราะฉะนั้นคงต้องอาศัยนิยามความหมายของพี่น้องประชาชนและความต้องการของประชาชนว่าเข้าใจคำว่าความเป็นธรรม ความยุติธรรมอยู่ตรงไหน

อันดับที่สอง การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมแล้วจะสามารถสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาให้กับประชาชนในกระบวนการยุติธรรม หรือความเป็นธรรมในสังคมได้ ฉะนั้นการทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธานั้น มองลึกๆ และมองเจตนารมณ์นั้นก็คือการมองแบบการส่งเสริม ธรรมาภิบาล เพื่อที่จะทำให้ประชาชนเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม และศรัทธาในกระบวนการยุติธรรม แต่ประชาชนจะเชื่อมั่นก็ต่อเมื่อโปร่งใส เชื่อถือได้ ประเด็นที่สำคัญโดยเฉพาะในปัญหาจังหวัดชายแดนภาคใต้ซึ่งสะท้อนออกมาชัดเจนมากที่สุดว่าประชาชนไม่เชื่อมั่น ไม่ศรัทธากระบวนการยุติธรรม ในสังคมทั่วไปก็ยังมีการตั้งคำถามกับการทำงานของกระบวนการยุติธรรมแทบทุกขั้นตอน เพราะฉะนั้นการที่จะเปิดประตูให้กับประชาชนให้เข้ามามีส่วนร่วม มุมมองนี้จะสามารถสร้างหลักธรรมาภิบาลให้กับสังคมไทยได้

อันดับที่สาม บทบาทของกระทรวงยุติธรรม ในการส่งเสริมและสนับสนุนในการมีส่วนร่วมของประชาชน ตั้งคำถามว่าทำไมต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม วิสัยทัศน์ของกระทรวงยุติธรรมเขียนไว้ชัดเจนว่า กระทรวงยุติธรรมเป็นองค์กรประสานงานและพัฒนาระบบงานยุติธรรม เพื่อให้ประชาชนเชื่อมั่น และเข้าถึงความยุติธรรม วิสัยทัศน์ของกระทรวงยุติธรรมครอบคลุมชัดเจน นั้นหมายความว่า กระทรวงยุติธรรมจะทำงานร่วมกับประชาชนเป็นหลัก

นโยบายของรัฐบาลกำหนดว่า รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติและบังคับใช้กฎหมายอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรมและทั่วถึง คำสั้นๆ ประโยคนี้สะท้อนวิสัยทัศน์ของกระทรวงยุติธรรมชัดเจนว่า จะทำอย่างไร บังคับใช้กฎหมายหรือปฏิบัติตามกฎหมาย โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมแล้วส่งผลสุดท้ายก็คือ บังคับใช้กฎหมายอย่างถูกต้องและรวดเร็ว เป็นธรรมและทั่วถึง มองวิสัยทัศน์และนโยบายของรัฐบาลนี้แล้วนั้นก็คือ หมายความว่าหน่วยงานของจะต้องไม่ทำงานคนเดียว จะต้องทำงานร่วมกับประชาชน จะทำอย่างไรเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายถูกต้อง รวดเร็วเป็นธรรม มีนโยบายของรัฐบาลอีกข้อหนึ่ง คือ ส่งเสริมระบบงานยุติธรรมโดยเน้นการป้องกันอาชญากรรมและการสร้างความเป็นธรรมในสังคม สองคำนี้

ป้องกันอาชญากรรมและสร้างความเป็นธรรมในสังคม การสร้างความเป็นธรรมในสังคมนี้ทำไม่ได้ด้วยการใช้อำนาจตามกฎหมายอย่างเดียว การสร้างความเป็นธรรมในสังคมต้องทำงานร่วมกัน คือ (1) เจ้าหน้าที่ของรัฐใช้อำนาจตามกฎหมาย ควบคู่ไปกับการเสริมศักยภาพของประชาชน และทำงานร่วมกับประชาชน ความเป็นธรรมในสังคมจะเกิดขึ้นได้นั้น รัฐกับราษฎร์ต้องร่วมกันมิฉะนั้นจะสร้างความเป็นธรรมในสังคมมิได้ คราวนี้มาดูรัฐธรรมนูญเขียนไว้ว่าอย่างไร

รัฐธรรมนูญพูดถึงเรื่อง การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และความเสมอภาคกันภายใต้กฎหมาย ทั้งสองคำนี้มีจริงหรือไม่นี่คือภารกิจของกระทรวงยุติธรรม มีอีกคำหนึ่ง คือ ต้องไม่เลือกปฏิบัติ ตั้งคำถามกับตัวเองว่าอะไร คือ ความเสมอกันภายใต้กฎหมายและอะไรคือการไม่ถูกเลือกปฏิบัติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งรอยแยกระหว่างคนในเมืองกับคนในชนบท คนจนกับคนรวย ผู้ชายกับผู้หญิง เด็กและคนพิการ เคยตั้งคำถามไหมว่า คนพิการจะมาใช้บริการกรมสอบสวนคดีพิเศษนอกเหนือจากการที่มีลิฟต์ที่มีเสียงพูดได้ มีอักษรเบล เดินขึ้นตึกไปพบห้องอธิบดี รองอธิบดี พบ ผอ.สำนักได้ อย่างอื่นมีมากกว่านี้ไหม เคยฟังเสียงเขาไหมว่าเขาจะใช้บริการ DSI อย่างไร ต้องฟังเสียงประชาชนว่าประชาชนอยากใช้บริการกรมสอบสวนคดีพิเศษอย่างไร

ต่อมาพูดถึงความเป็นนิติรัฐที่ยึดหลักนิติธรรม นิติรัฐ นิติธรรม คืออะไร นิติรัฐ นิติธรรม หมายถึงการใช้กฎหมายอย่างเดียวหรือไม่ พูดถึงการใช้กฎหมายนั้น พูดถึงเจ้าหน้าที่ของรัฐที่มีอำนาจอย่างเดียวใช่หรือไม่ แล้วประชาชนมีหรือไม่ คำศัพท์ธรรมดาที่เคยได้ยินกันว่าราษฎรเต็มขั้น ใช้กฎหมายอย่างไร ราษฎรเต็มขั้น ใช้กฎหมายแบบถูกบังคับจริงหรือไม่ ตรงนี้แหละคือเหตุผลของการต้องมีงานวิจัยวันนี้

ถ้าผมเป็นพนักงานสอบสวนคดีพิเศษ หรือเจ้าหน้าที่คดีพิเศษ ผมเปิดดู พ.ร.บ. กรมสอบสวนคดีพิเศษ อำนาจในการใช้กฎหมายของผมเต็มไปหมด ผมไปคุยได้ทั่วโลกว่าผมมีกฎหมายอยู่ในมือตั้ง 27 ฉบับ แต่รองปลัดกระทรวงไม่มี นักศึกษาไม่มี จริงหรือเปล่า

ต่อไป เด็กเร่ร่อน ไม่มีอำนาจในการบังคับใช้กฎหมายคดีพิเศษใช่หรือไม่ ให้ตั้งคำถามเชิงนามธรรมและนำไปสู่รูปธรรมให้ได้ว่า ความเป็นนิติรัฐหรือหลักนิติธรรมในการทำงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ถ้าคุณยึดติดแต่คำว่าอำนาจตามกฎหมายนี่ ผมว่าไม่ใช่ เพราะฉะนั้นโจทย์ของท่านวันนี้ก็คือตรงนี้ไหนบอกว่าบ้านเป็นนิติรัฐ แล้วทำไมพออ่านกฎหมายแบบนี้เฉพาะคนที่มีอัตรากำลังแค่ประมาณไม่ถึงพันคน ใช้อำนาจตามกฎหมายของกรมสอบสวนคดีพิเศษ แล้ว 65 ล้านคนที่เหลือทำอย่างไรให้เกิดนิติรัฐ

คราวนี้มาพูดถึงบทบาทและภารกิจของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ภารกิจของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ใช้คำว่า ป้องกัน ปราบปราม ควบคุม 3 คำใหญ่ ๆ ป้องกัน ปราบปราม ควบคุมคดี คดีแบบไหน คดีที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม มั่นคง ปลอดภัย ของใคร ไม่มีเขียนไว้ กฎกระทรวงของกรมสอบสวนคดีพิเศษไม่ได้เขียนไว้ว่าใคร แต่ผมคิดว่าทุกท่านตอบได้ว่าของชาวบ้าน ถ้าอย่างนั้นมีหน้าที่ป้องกัน ปราบปราม ควบคุมคดีที่มีผลกระทบต่อเศรษฐกิจ สังคม

มั่นคง ความปลอดภัยของชาวบ้านแล้วท่านทำงานเป็นแนวดิ่งแนวเดียวใช่หรือเปล่า คนที่เขาได้รับผลกระทบเขาจะพูดอะไรบ้างได้หรือเปล่า เพื่อให้การป้องกัน ปราบปราม ควบคุมคดีของท่านตรงใจอย่างที่เขาต้องการ เพราะเวลาทำงาน บอกว่าทำงานเพื่อประชาชน เพราะฉะนั้นเวลาท่านทำงาน

ท่านต้องฟังประชาชนแบบไหนแล้วท่านจะป้องกัน ปราบปราม ควบคุม ไปถูกใจประชาชนได้อย่างไร ถ้าท่านไม่ฟังอะไรเลย วิธีฟังทำอย่างไร ไม่ใช่วันดีคืนดีจัดชาวบ้าน เกณฑ์มาฟัง วันนี้มีอะไรพูดเอาพูด ต่อมาถึงคำว่าอย่างไรผมไปดูกฎกระทรวงของกรมสอบสวนคดีพิเศษ บอกว่าทำงานแบบให้เฝ้าระวังแล้วก็ทำงานแบบหาข้อเท็จจริง 2 คำนี้น่าสนใจ เฝ้าระวังกับหาข้อเท็จจริงทำอย่างไร สืบสวน สอบสวน ดำเนินคดี อันนี้เป็นเรื่องเฉพาะของผู้ที่มีอำนาจดำเนินคดี ส่วนเฝ้าระวัง กับหาข้อเท็จจริงทำงานอย่างนี้ไม่ต้องมีอำนาจ

ทำอย่างไรเพื่อให้ได้ผลว่าคุณสามารถทำงานในคดีที่มีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของชาวบ้านในแต่ละด้านที่เรียนไว้ คราวนี้มาดูส่วนประชาชนในบทบาทของกรมสอบสวนคดีพิเศษย้อนไปดูตอนต้นที่ผมพูดว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในระบบงานยุติธรรมมีไว้ทำไม

ประเด็นแรก ทำให้เข้าถึงความยุติธรรมทำได้หรือเปล่า นี่คือโจทย์ของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ทำอย่างไรทำให้ชาวบ้านรู้สึกว่าเข้าถึงความยุติธรรมโดยภารกิจของกรมสอบสวนคดีพิเศษ คำว่า เข้าถึง ต้องให้เข้าถึงต่อเมื่อเป็นคดีก่อนหรือเปล่า แล้วคำว่าเฝ้าระวัง ถ้าไปทำงานแบบเฝ้าระวัง เฝ้าระวังอย่างไร ให้ชาวบ้านเขารู้สึกว่าเขาแตะต้องความยุติธรรมได้ ท่านไปตีความให้เป็นรูปธรรม เพราะนั่นคือหน้าที่ของท่าน เขาบอกไว้หมดแล้วในกฎกระทรวงว่าทำงานแบบเฝ้าระวังเพื่อให้ชาวบ้านเข้าถึงความยุติธรรมทำอย่างไร คุ้มครองยามปกติใช่หรือเปล่า ทำอย่างไร หรือว่าต้องรอให้เป็นคดีก่อนกรมนี้ถึงต้องเข้าไปทำงาน ที่บอกว่าต้องให้คณะกรรมการคดีพิเศษโดยมีนายกรัฐมนตรี รับหน้าที่เป็นประธานแล้วค่อยนับหนึ่งใช่หรือเปล่า บอกว่าเปล่าเดียวนี้สืบสวนได้ แล้วเฝ้าระวังกับหาข้อเท็จจริง ทำอย่างไร ให้ความรู้ได้ไหมใช่หรือเปล่า นั้นคำว่าเข้าถึง

ประเด็นที่สอง เชื่อมั่นศรัทธา ทำอย่างไร ควบคุมคดีอย่างไร ป้องกันอย่างไร ทำงานอย่างไรให้เขาเกิดความเชื่อมั่น และศรัทธา ไม่ใช่เฉพาะในตัวกรมสอบสวนคดีพิเศษ ในตัวกระทรวงยุติธรรม และเชื่อมั่นอำนาจรัฐอย่างไร ต่อไปป้องกันและปราบปราม ให้ชาวบ้านเข้ามามีส่วนร่วม ช่วยเป็นพยานหน่อย ช่วยบอกเบาะแสหน่อยอันนี้คุ้นชินมาก แต่มองในมุมอื่นงานปกติกับงานเชิงรุก คำว่าเชิงรุก หมายความว่าอย่างไร เชิงรุกก็คือทำงานโดยประชาชนมีส่วนร่วม คืออย่างหนึ่งของคำว่าทำงานเชิงรุก มาถึงอย่างสุดท้ายว่า แล้วการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในแบบระบบงานยุติธรรมของจะทำอย่างไร ดีกรีการมีส่วนร่วมของประชาชนนั้น เริ่มต้นตั้งแต่ทำหน้าที่เป็น Consultation จนถึง Deception Making หมายความว่า จะให้ประชาชนเข้ามาทำหน้าที่ในการให้คำปรึกษา ให้ความเห็นแล้วก็ Warring หรือดีกรีต่างๆ จนกระทั่งมีอำนาจในการตัดสินใจบางอย่างได้ ขึ้นอยู่กับว่ามีมุมมองอย่างไร บริบทของสังคมเศรษฐกิจ บริบทของภารกิจกรม บริบทของวัตถุประสงค์แต่ละเรื่อง

แต่ละโครงการเป็นอย่างไร ถ้าสมมติว่าทำได้เต็ม 100 ก็ให้ประชาชนเข้ามาในขั้นการตัดสินใจร่วมได้เลยได้หรือเปล่า เช่น จะทำโครงการอะไร ให้เขามีโอกาสเต็ม 100 เลยได้หรือเปล่าที่จะตัดสินใจภายใน Scope

ภารกิจของงานสอบสวนคดีพิเศษ หรือของกระทรวงยุติธรรม เพราะฉะนั้นตรงนี้แนวของกระทรวงยุติธรรมที่ให้ไว้กับท่านในการที่จะช่วยให้ท่านตัดสินใจว่าจะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากน้อยแค่ไหนและอย่างไร โดยอะไรนั้นภายใต้ Concept และนโยบายของกระทรวงในยุทธศาสตร์ยุติธรรมชุมชน คำนี้กว้างไม่ได้มอบหมายเฉพาะกรมคุ้มครองสิทธิ หรือกรมคุมประพฤติ เท่านั้น องค์ความรู้ยุติธรรมชุมชนนั้นมีอยู่ในกระทรวงยุติธรรมเต็มที่ และไม่จำกัดเรื่องของโครงสร้างและวิธีการทำงาน ไม่ได้จำกัดว่าต้องทำอย่างนั้นทำอย่างนี้ และไม่ได้มอบหมาย สองกรมนั้นแล้วจบไม่ ถือเป็นนโยบายให้ทุกกรมได้ใช้องค์ความรู้ใช้ภารกิจ ใช้ประสบการณ์ของตัวเองตีความได้ เพราะฉะนั้นยุติธรรมจึงเป็นกรอบ หรือ Keyword อีกคำหนึ่งที่ท่านปลัดกระทรวงมอบหมายให้พวกแล้วนะถ่ายทอดกลับมา คือคำว่าคุ้มครองประชาชนแล้วคุ้มครองประชาชนแบบไหนมีหลายแบบ

การคุ้มครองผู้ด้อยโอกาสเป็นสิ่งสำคัญ การคุ้มครองผู้ด้อยโอกาสก็ต้องไปหาว่าใครคือผู้ด้อยโอกาสในสังคม และการคุ้มครองผู้ด้อยโอกาสนั้น คือ การรับรอง หรือการ Recognize ท่านอาจไม่เชื่อว่ากระบวนการยุติธรรมกระแสปกติ กระแสหลักนั้นไม่ได้ Recognize หรือรับรองผู้ด้อยโอกาสในสังคมไทยเลย เพราะฉะนั้นในภารกิจของท่านควรจะ Recognize ผู้ด้อยโอกาสอย่างไร ใครคือผู้ด้อยโอกาสในภารกิจของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ท่านทำงานในทุกมิติของประเทศ สังคม ความมั่นคง เศรษฐกิจ ความปลอดภัย กฎหมายของท่าน สามสิบกว่าฉบับ ผมมั่นใจว่าท่านหาผู้ด้อยโอกาสเจอแล้ว Recognize เขา ในกระบวนการการมีส่วนร่วมของประชาชน การ Recognize มีหลายรูปแบบ สมัยผมอยู่กรมคุ้มครองสิทธิ คือ การสร้างองค์กรให้เขารวมตัวกันได้ ยอมรับกระบวนการระงับข้อพิพาทของเขาเองได้ ให้ความรู้เขาที่เขาต้องการได้

นั่นคือตัวอย่างของการ Laccoliths คุ้มครองเขาเมื่อเขาอยากเข้ามาในกระบวนการยุติธรรม ให้ค่าเสียหายเขาเมื่อเขาถูกทำร้าย ท่าน Recognize ผู้ด้อยโอกาสในภารกิจของท่านอย่างไร ผมยินดีและชื่นชมอีกครั้งหนึ่ง ของการสัมมนาเพื่อสรุปผลกาวิจัยในวันนี้ จึงขออนุญาตจุดประกายเพียงแค่นี้เพื่อให้ ท่านทั้งหลายได้แสดงความคิดเห็นทั้งเชิงวิชาการและเชิงประสบการณ์ รวมทั้งรับฟังประสบการณ์และข้อแนะนำจากท่านผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งได้มารายงานในการวิจัยในวันนี้ ทำให้ผมมั่นใจว่าสรุปผลการวิจัยในครั้งนี้จะสามารถเป็นประโยชน์กับหน่วยงานและก็ประเทศชาติต่อไปได้ บัดนี้ได้เวลาอันสมควรแล้ว ผมขอเปิดการประชุมเชิงปฏิบัติการสรุปผลรายงานการวิจัย เรื่องการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ณ บัดนี้

6.3 การดำเนินการอภิปราย

ลำดับที่ 2 การอภิปราย เรื่อง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ได้แก่ ดร. นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ รองปลัดกระทรวงมหาดไทย ท่านวารุณี สุขอารีย์ อัยการศาลสูงประจำจังหวัดสมุทรปราการ พล.ต.ต ปัญญา มาเม่น รองผู้บัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง และ ท่านเมฆินทร์ เมธาวิกูล ผู้ว่าราชการจังหวัดปทุมธานีโดยท่านภิญโญทองชัย รองอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ เป็นผู้ดำเนินรายการ

ท่านภิญโญ ทองชัย กล่าวว่า แต่ละท่านนั้นถือได้ว่ามีบทบาทสำคัญอยู่ในกระบวนการบริหารจัดการ หรือของกระบวนการยุติธรรมของประเทศในขณะนี้ ผมขอแนะนำท่านวิทยากรเพิ่มเติม หลายท่านยังสงสัยว่าแต่ละท่านเป็นมาอย่างไร ผมเรียนรับประกันว่าแต่ละท่านเป็นผู้ทรงคุณวุฒิจริง ๆ

ท่านแรก ถ้าหลายท่านทำงานพัฒนาก็คงคุ้นเคยท่าน เพราะท่านเคยอยู่กรมการพัฒนาชุมชน ท่านเป็นอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน เป็นผู้ว่าราชการจังหวัดหลายจังหวัด ปัจจุบันตำแหน่งของท่านก็คือ รองปลัดกระทรวงมหาดไทย ท่านนิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ ท่านได้ชื่อว่าเป็นผู้ว่านักพัฒนาท่านหนึ่งที่มีผลงานในเชิงพัฒนามากมายตั้งแต่ท่านอยู่จังหวัดมุกดาหารและอีกหลายจังหวัด

ท่านที่สอง ถ้าใครอยู่ทางปทุมธานีถ้าไม่รู้จักท่านก็คิดว่าคงลำบาก ตำแหน่งท่านปัจจุบันท่านเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดปทุม คือ ท่านเมฆินทร์ เมธาวิกุล ประสบการณ์ของท่านที่สำคัญๆ ท่านเคยเป็นนายอำเภอเกาะช้า หัวหน้าสำนักงานจังหวัดยโสธร ผู้อำนวยการกองคลัง รองผู้ว่านครนายก รองผู้ว่าน่าน น่านนั้นถือว่าเป็นดินแดนแห่งการมีส่วนร่วมของภาคประชาชน เรียกว่าเป็นเครือข่ายภาคประชาชนทั้งจังหวัด เรียกว่ากลุ่มฮักเมืองน่าน ใครไปเมืองน่านแล้วไม่รู้จักกลุ่มนี้เรียกว่าเชย

ทางซ้ายมือของผมเป็นทีมจากทางรัฐศาสตร์ ทีมจากฝ่ายปกครอง ส่วนทีมทางขวามือผม เป็นทีมทางสายนิติศาสตร์ ท่านแรกที่ทุกท่านคงสงสัยว่าเป็นผู้หญิงท่านเดียวที่ขึ้นมาบนเวทีตำแหน่งปัจจุบันของท่าน ท่านคืออัยการผู้เชี่ยวชาญสำนักงานคดีศาลสูง ท่านวารุณี สุขอารีย์ ประสบการณ์ของท่านก็ คือ เป็นอัยการจังหวัดแพร่ เป็นอัยการสุโขทัย เป็นอัยการปราจีนบุรี และก็อัยการจังหวัดปทุมธานี ท่านคงไม่สงสัยนะว่าท่านมีบทเรียนหรือประสบการณ์ในเรื่องของภาคประชาชนอย่างไร

สุดท้าย ท่านนี้เรียนเรียกว่าเป็นท่านที่มีประสบการณ์จริงๆ ท่านเรื่องการศึกษาท่านก็จบปริญญาเอกทางด้านนี้ ทางด้านบริหารยุติธรรมมาด้วย ประวัติการทำงานของท่านก็ยังผ่านการทำงานมาหลายรูปแบบ ทั้งเรียกว่าพื้นที่ ก็คือ เป็นผู้บังคับการสถานีตำรวจจังหวัดอุดรธานี ถือว่าเป็นผู้กำกับที่ค่อนข้างจะต้องมีความรู้ความสามารถสูงทีเดียวในยุคนั้น ผู้บังคับการสถานีตำรวจจังหวัดอุดรธานีด้วย และก็ผู้บังคับการตำรวจท่องเที่ยว และก็ตำแหน่งปัจจุบันเป็น

รองผู้บัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง ท่าน พล.ต.ต ปัญญา มาเม่น ได้คุยกับท่านหลายเรื่อง ท่านมีประสบการณ์ที่จะมาเล่าให้ฟังทั้งภายในและต่างประเทศด้วยซ้ำไป เดียวก็คงได้ฟังจากท่าน

ความจริงขออนุญาตกราบเรียนท่านอย่างนี้ว่าจากประสบการณ์ที่ท่านมี ถ้าจะให้ท่านแต่ละท่านพูด ผมเชื่อว่าเป็นชั่วโมงหรือเป็นครึ่งวันท่านก็สามารถที่จะถ่ายทอดบทเรียนได้ทั้งหมดแต่เผอิญมีเวลาค่อนข้างจำกัดเพราะฉะนั้นในเบื้องต้น จะมีเป็นสองรอบ รอบแรกนั้นประมาณ 15-20 นาที ต้องการให้ท่านได้ถ่ายทอดโจทย์กว้าง ๆ ประเด็นที่อยากจะซักถามท่านก็คือ จากประสบการณ์ของท่านที่ท่านทำงานมา ท่านคิดว่าบทบาทของภาคประชาชนต่อกระบวนการยุติธรรมคืออะไร แล้วก็ถ้าต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมอย่างไรบ้าง แล้วมีปัจจัยอะไรที่จะทำให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมแล้วก็ท่านมีข้อเสนอแนะต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษอย่างไร ในฐานะที่ท่านมีบทเรียน ประสบการณ์ แต่ละท่านที่ผ่านบทเรียนมามากมาย และถ้าท่านสามารถเจาะลึกไปถึงคดีพิเศษได้ก็จะช่วยให้นำประโยชน์ หรือประสบการณ์ที่ท่านมีอยู่ไปใช้ประโยชน์ได้อย่างเต็มที่ แต่ในเบื้องต้นผมขออนุญาตกราบเรียนเป็นหลักเพิ่มเติมว่า คำว่าคดีพิเศษ ในความหมายของกรมสอบสวนคดีพิเศษนั้นคืออะไร จริงๆ ความหมายของคดีพิเศษของกรมสอบสวนคดีพิเศษมีคดีอยู่ 2 ประเภท

ประเภทที่หนึ่ง คือ เป็นคดีที่ ตามมาตรา 21 (1) ในก็เป็นคดีที่อยู่ตาม พ.ร.บ. ท้ายประกาศ หรือท้ายกฎกระทรวง ขณะนี้มีอยู่ทั้งหมด 27 ฉบับ และก็กำลังเพิ่มเติมอยู่อีกประมาณ 11 ฉบับรวมแล้วก็ ประมาณ 38 ฉบับ เช่น พระราชบัญญัติว่าด้วยเรื่องของการฉ้อโกงประชาชน พระราชบัญญัติว่าด้วยเรื่องของเศรษฐกิจ ของตลาดหลักทรัพย์เป็นเรื่องที่เกี่ยวพันกับเรื่องเศรษฐกิจ ภาษีอากร ตลาดหลักทรัพย์ กับตามมาตรา 21 (2) คือ คดีอะไรก็ได้ถ้าคณะกรรมการคดีพิเศษ หรือ กคพ. มีมติด้วย 2 ใน 3 รับเป็นคดีพิเศษก็เป็นคดีพิเศษได้ทุกประเภท ถ้ารวมถึงที่สุดแล้วก็เป็นคดีสองส่วน แต่ว่าคดีเหล่านั้นถ้าจะมีมาตรการรับได้ ต้องมีคุณสมบัติของคดีพิเศษก่อน เช่น ต้องเป็นคดีที่มีความยุ่งยาก ซับซ้อน ต้องแสวงหาพยานหลักฐานด้วยวิธีการพิเศษจริง ๆ

ประเภทที่สอง คือ ต้องเป็นคดีที่มีการกระทำที่เป็นองค์กรอาชญากรรม หรืออาชญากรรมข้ามชาติ หรือมีผู้มีอิทธิพล หรือเจ้าหน้าที่รัฐเข้าไปเกี่ยวข้อง มีผลกระทบในเชิงกว้าง หรือในวงกว้างต่อเศรษฐกิจ สังคม ความมั่นคง ของชาติ อันนี้คือเป็นกรองใหญ่ ๆ จริง ๆ แล้วเจตนารมณ์ของกฎหมายก็ไม่ได้มุ่งหวังที่จะให้กรมสอบสวนคดีพิเศษไปทำคดีเล็กคดีน้อยจนกระทั่งพูดกันในภาษา DSI ว่า เล็ก ๆ ไม่ ใหญ่ ๆ ทำ ภาพก็จะออกมาอย่างนี้ ขณะนี้ผมคิดว่าหลายส่วน เมื่อกี้ท่านก็ได้ฟังท่านรองปลัดกระทรวงได้เน้นในเรื่องของนโยบายของกระทรวงจุดที่ต้องการเน้นมากในขณะนี้ก็คือ คำว่ายุติธรรม และเป็นยุติธรรมโดยชุมชนด้วย ทำอย่างไรให้ชุมชนหรือประชาชนสามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างทั่วถึง ทั่วหน้า เพราฉะนั้น กรมสอบสวนคดีพิเศษโดยบทบาทจริง ๆ แล้วก็ 2 บทบาท ก็คือ บทบาทในการป้องกัน กับบทบาทในการปราบปรามหรือควบคุมอาชญากรรม เพราะฉะนั้นที่ผ่านมานั้นยังมุ่งเน้นอยู่ที่การควบคุมและการปราบปราม แต่บทบาทหนึ่งที่เป็นบทบาทที่สำคัญ ก็คือการป้องกัน

ซึ่งการป้องกันนั้นในมิติวงกว้างก็หวังให้ทุกภาคส่วนได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการดำเนินงานเชิงป้องกันเพราะฉะนั้นนี่จะเป็นกรอบใหญ่ และก็จุดหนึ่งที่กระทรวงเน้นมาก ก็คือ คำว่ายุติธรรมเชิงสมานฉันท์ ซึ่งคำว่ายุติธรรมเชิงสมานฉันท์นั้นในความหมาย 3 ความหมายด้วยกันหรือขอบเขต 3 เรื่องด้วยกัน คือ

เรื่องที่ 1 ก็คือ การสร้างสันติวัฒนธรรม คือทำอย่างไรให้พี่น้องประชาชนได้ยังมีความเอื้ออาทรขจัดความขัดแย้งด้วยวิถีของชุมชนมากกว่าการที่จะมุ่งหวังในการที่จะไปยุติด้วยการดำเนินกระบวนการทางกฎหมายนี่คือจุดที่ 1

เรื่องที่ 2 ก็คือ เมื่อเกิดความขัดแย้งแล้วทำอย่างไรที่จะสามารถไกล่เกลี่ยหรือยุติความขัดแย้งด้วยกระบวนการของชุมชน หรือของการไกล่เกลี่ยหรือของการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนเช่นเดียวกัน

เรื่องที่ 3 ก็คือ เมื่อขึ้นสู่ศาลทำอย่างไรที่จะนำเอายุติธรรมเชิงสมานฉันท์เข้ามาเกี่ยวข้อง นั้นก็คือ หมายความว่า เช่น ยกตัวอย่างว่า ถ้าในยุติธรรมกระแสหลักนั้น จุดที่มุ่งเน้นก็คือ การพิพากษาคดี ใครผิดใครถูก ใครถูกลงโทษ แต่ว่ายุติธรรมเชิงสมานฉันท์นั้น มุ่งเน้นที่จะดูแลชดใช้ หรือฟื้นฟูผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นผู้กระทำผิด หรือผู้เสียหายก็ตาม ที่จะให้เกิดการอยู่ร่วมกันได้โดยสันติวิธี เพราะฉะนั้นในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์นั้นไม่ได้มุ่งเน้นที่จะลงโทษ หรือแก้แค้นทดแทน แต่มุ่งที่จะบำบัด ฟื้นฟู ปรับปรุงแก้ไข เพื่อให้คนอยู่ร่วมกันโดยสันติ เพราะฉะนั้นนี่คือจุดที่กระทรวงมุ่งเน้นเป็นอย่างสูง เพราะฉะนั้นจากประสบการณ์หรือจากบทเรียนของท่าน ท่านแรกผมขออนุญาตกราบเรียนถามรองปลัดกระทรวงว่า ในบทบาทที่ท่านทำงานทั้งสองส่วนส่วนที่ท่านเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดท่านก็คงใช้ทั้ง 2 มิติ และบทบาทที่ท่านเป็นนักพัฒนา ท่านคิดว่าการมีส่วนร่วมของภาคประชาชนนั้นมีความสำคัญอย่างไร และก็ทำอย่างไรถึงจะทำให้ภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและได้รับผลประโยชน์อย่างจริงจัง ขอกราบเรียนเชิญครับ

ดร. นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ กล่าวว่า โดยเหตุที่เวลามีค่อนข้างจำกัด ผมก็จะบริหารเวลาให้ดี คือสำหรับในเรื่องของการมีส่วนร่วมในกระบวนการนี่ ผมก็จะเริ่มต้นโดยพูดถึงว่า ในหลักของการทำงานพัฒนา กับประชาชนหรือกับชุมชน หลักการพื้นฐานที่สำคัญข้อแรกก็คือ ภาษาอังกฤษ เขาใช้คำว่า Start where the people are คือจะต้องเริ่มต้นที่ที่ประชาชนอยู่ ประชาชนอยู่ที่ไหนก็ต้องเริ่มต้นที่นั่น พูดง่าย ๆ ก็คือว่าก็จะต้องเริ่มต้นจากพื้นฐาน วิถีชีวิตสังคม วัฒนธรรม ประเพณี ความเป็นอยู่ของประชาชน คือต้องสร้างขึ้นมาจากจุดนั้น ไม่สามารถที่จะนำสิ่งที่ทำสำเร็จรูปแล้ว เอาลงไปครอบ ใส่ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในหมู่บ้านตำบล เพราะฉะนั้นวิธีการในการทำงานค่อนข้างจะกลับ เริ่มต้นจากประชาชน คิดจากประชาชนออกมา เพราะฉะนั้นกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมนั้น ผมคิดว่า อยู่ที่จะต้องยอมรับแล้วก็ทำให้พี่น้องประชาชนเขาเข้าใจว่าเขาคือเจ้าของหมู่บ้านตำบลร่วมกัน เพราะฉะนั้นอะไรก็แล้วแต่ที่มากระทบและก่อให้เกิดปัญหาความไม่สงบเรียบร้อยทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเขา สังคมของเขาเสียดุลย์ คือไม่สมดุลย์ก็จะมีปัญหาอันนั้นแหละที่ผมมองว่าก็จะทำให้เขา

ตระหนักในความสำคัญ ที่เขาจะต้องมีส่วนร่วมในฐานะที่เขาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน อันนี้คือ หลักการพื้นฐานที่ผมจะพูดในแง่นี้ก่อน

ในแง่ที่ 2 พอดีผมเห็นในเอกสารที่เตรียมเอาไว้ ได้น้อมนำเอาพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เอามาไว้ด้วยในเอกสาร ผมก็ขออนุญาตที่จะอ่านพระบรมราโชวาทนั้น ไม่ว่าจะทำงานอะไรกับใคร เพื่อสิ่งใด ถ้าหากขาดความเชื่อถือ ขีดเส้นใต้ตรงคำว่าความเชื่อถือ ถ้าหากขาดความเชื่อถือในงาน ในบุคคล ในเป้าหมายแล้วจะหากำลังอันใดมาบันดาลใจให้ขวนขวายในการงานมิได้เลย และก็ยากที่ผลสำเร็จหรือความพอใจจะบังเกิดขึ้นได้ดังใจหมาย ผมอ่านพระบรมราโชวาทนี้แล้วประทับใจมากว่าสิ่งที่ผมเตรียมมาพูดน่าจะสรุปอยู่ตรงนี้

นั่นก็คือว่า ถ้าพี่น้องประชาชนเขามีความเชื่อถือ เชื่อถือในตัวบุคคล เชื่อถือระบบ เชื่อถือในกรมสอบสวนคดีพิเศษ ถ้าเขามีความเชื่อถือการจะสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมจะง่ายขึ้นเพราะเขาเชื่อแล้วว่า DSI เป็นสัญลักษณ์เป็นตัวแทนของกระบวนการยุติธรรม เมื่อเขามีความเชื่อถือ เมื่อเขาเกิดปัญหาขึ้นมา สิ่งที่จะตามมาก็คือ จะต้องให้ความรู้เขาเกี่ยวกับเรื่องของบทบาทหน้าที่ อำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของ DSI หรือให้เขามีความรู้เกี่ยวกับเรื่องของการอำนวยความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมหรือในชุมชน

เพราะฉะนั้นถ้าผมจะสรุปว่าถ้าจะส่งเสริมให้พี่น้องประชาชนในชุมชน หมู่บ้าน ตำบล มีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมชุมชนแล้วผมก็อยากจะสรุปง่าย ๆ ในเวลาอันสั้น ๆ ก็คือ 1. เขามีความรู้ความเข้าใจในเรื่องเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมในชุมชมนของเขาในเรื่องที่เกี่ยวกับกรมสอบสวนคดีพิเศษมากน้อยแค่ไหนเพียงไร พูดง่าย ๆ ก็คือว่า เขามีความรู้ความเข้าใจว่าความเป็นธรรมที่เป็นอันยุติเป็นที่ยอมรับร่วมกันนั้นคืออะไร ถ้าเขาเข้าใจความหมายของคำว่ายุติธรรมแล้ว

ประเด็นต่อไปก็คือว่า มีความรู้แล้ว เขามีความสามารถที่จะเข้ามามีส่วนร่วมไหม ความสามารถในที่นี้หมายถึงเขาสามารถจะคิด เขาจะคิดได้เพราะเขามีความรู้เป็นฐาน คิดวิเคราะห์ ประเด็นกรณีที่เกิดขึ้นว่าอะไรทำให้เกิดความไม่ยุติธรรม ทำให้เกิดปัญหา ใครได้เปรียบเสียเปรียบ ใครเอารัดเอาเปรียบใคร อะไรทำนองนี้ มีความสามารถในการที่จะแสดงความคิดเห็น มีความสามารถที่จะวิเคราะห์ มีความสามารถในการตัดสินใจมากน้อยแค่ไหนเพียงไรนั่นคือประเด็นที่สอง

นอกจากมีความรู้ความสามารถแล้วประเด็นที่สาม ก็คือ มีเวลาไหม มีเวลาที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมนี้ไหม เพราะว่าทุกคนต้องทำมาหากิน เวลาก็เป็นเรื่องที่มีความหมายสำหรับทุก ๆ คน ไม่ใช่เฉพาะคนในเมือง หรือคนทำงานธุรกิจ หรือคนทำงานราชการ แต่ชาวบ้านที่การเกษตรทำนา เวลาของเขาก็สำคัญ เวลาของเขาก็มีความหมายต่อการทำมาหากินของเขา ที่นี้ส่วนใหญ่ที่ผมพบก็คือคนในเมืองจะมองว่าชาวบ้านเขาว่างตลอดเวลา ซึ่งจริง ๆ ไม่ใช่ เวลาก็มีความสำคัญสำหรับเขา ฉะนั้นประเด็นที่สามก็คือว่าเขามีเวลาไหม

ประเด็นที่สี่ ก็คือมีเวลาอย่างเดียวยังไม่พอ ถึงจะมีเวลาแต่ถ้าไม่มีโอกาส โอกาสก็คือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น มีการจัดการประชุม เป็นโอกาสที่เขาจะเข้าไปแสดงความคิดเห็น เข้าไปมีส่วนร่วม เพราะฉะนั้นในสี่ประเด็นนี้ผมถือว่าเป็นพื้นฐาน

ประเด็นที่ห้าที่สำคัญ ก็คือ เรื่องของใจ เขามีจิตสำนึกสาธารณะไหม ที่จะมองเห็นความยุติธรรมของส่วนรวมของคนทั้งชุมชน เขามีใจที่จะแสวงหา หรือสร้าง หรือส่งเสริมระบบหรือกระบวนการยุติธรรมให้เกิดขึ้นเพื่อสร้างสังคมประชาธิปไตยในหมู่บ้าน ตำบล ของเขามากน้อยแค่ไหน เพราะฉะนั้นตัวที่ห้าที่ผมมองว่าสำคัญก็คือ ใจ ถ้าเขามีความรู้ มีความสามารถ มีเวลา มีโอกาส แต่ไม่มีใจไม่มีจิตสาธารณะ สี่ข้อแรกก็จะไม่เกิดขึ้นเลย เพราะฉะนั้นทั้งห้าข้อนี้ผมจึงมองว่า เป็นพื้นฐานของกระบวนการมีส่วนร่วมของพี่น้องประชาชนที่จะมีต่อกระบวนการยุติธรรม หรือจะมีส่วนร่วมในคดีพิเศษ หรือมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการทำงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ผมพูดถึงกระบวนการมีส่วนร่วม ทีนี้ผมก็มองว่ากระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องของ DSI ที่ต้องจะส่งเสริมเรื่องของยุติธรรมชุมชน ผมก็มองว่าน่าจะมี สอง สาม ระดับด้วยกัน

ระดับที่หนึ่ง ก็คือ การสร้างกระบวนยุติธรรมให้เกิดขึ้นในระดับครัวเรือน ก็คือในครอบครัว หรือจะพูดอีกอย่างก็คือสร้างประชาธิปไตยในบ้าน ก็คือเรื่องของกระบวนการอบรมสั่งสอนลูก หลาน ของครอบครัวนั้นเอง ให้เข้าใจวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย พ่อ แม่ ลูก ปู่ ย่า ตา ยาย หรือหลาน ที่จะอยู่แบบวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ก็คือให้เกียรติ รับฟัง ยอมรับ ในเรื่องของความแตกต่างของความคิดเห็น หาทางออกด้วยเหตุด้วยผล อะไรต่าง ๆ เหล่านี้ ผมมองว่าถ้าหากครอบครัวเขาเป็นครอบครัวประชาธิปไตย ครอบครัวที่ตระหนักในความสำคัญของกระบวนการยุติธรรม คือ ให้ความเป็นธรรมกับสมาชิกทุกคนในบ้าน ก็จะเป็นพื้นฐานที่จะมองออกไปถึงเรื่องของกระบวนการยุติธรรมในระดับชุมชน ก็คือมีความเข้าใจในเรื่อง ผมอาจจะพูดปนกันในเรื่องประชาธิปไตย เรื่องยุติธรรม ก็คือว่า ประชาธิปไตยในบ้านก็จะเป็นพื้นฐานรองรับประชาธิปไตยหรือความยุติธรรมในระดับชุมชน ที่จะมองเห็นและยอมรับ และก็ถ้าหากว่าเข้าสร้างความยุติธรรมในระดับชุมชนขึ้นมาได้ ทุกชุมชนมียุติธรรมชุมชน ปัญหาความไม่ยุติธรรมหรือความอยุติธรรม ในระดับส่วนรวมผมว่าน่าจะลดเพราะว่า ปัญหาทุกปัญหาต้องมีแหล่งที่เกิดของปัญหานั้น

ถ้าหากในระดับหมู่บ้านดับปัญหาพวกนี้ลงไปได้ โอกาสที่จะเกิดก็น้อยลง เพราะผมคิดว่ากรมสอบสวนคดีพิเศษ ก็คงไม่มุ่งส่งเสริมให้มีคดีพิเศษเกิดขึ้นมาก ๆ แต่ว่าพยายามป้องกันให้เกิดขึ้นให้น้อยที่สุด แบบหลีกเลี่ยงไม่ได้จริง ๆ และผมก็เชื่อว่าคนก็คงอยากจะเห็นความสมานฉันท์ ความสงบเรียนร้อย ความไม่มีปัญหาเกิดขึ้นในบ้านเมือง ฉะนั้นเมื่อในระดับชุมชนไม่มี หรือมีน้อย อยู่ในระดับที่จัดการเองได้ ในระดับส่วนรวมก็คือในระดับที่ใหญ่กว่าชุมชน

ในระดับสังคม หรือในระดับภูมิภาค หรือในระดับชาติ เมื่อเขามีความเข้าใจในระดับพื้นฐานคือ ครอบครัว จนถึงระดับหมู่บ้านแล้ว ระดับที่ใหญ่ขึ้นนั้นก็จะเป็นการง่ายต่อการที่เขาจะเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการ ยุติธรรมนั้น ไม่ว่าจะในเรื่องของการให้เบาะแส

เป็นพยาน หรืออะไรต่าง ๆ ผมมองว่า ถ้าเขามีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจ และก็ได้ปฏิบัติในชีวิตจริงแล้วการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมก็น่าที่จะเป็นไปได้มากขึ้น

ท่านภิญโญ ทองชัย กล่าวย้ำว่า ผมคิดว่าท่านให้ข้อคิดที่ค่อนข้างจะชัดเจนในส่วนของคำว่าเริ่มต้นจากประชาชน ผมว่าตรงนี้เป็นสิ่งสำคัญ แล้วก็มุ่งที่ว่าถ้าจะให้เขามีศักยภาพในการมีส่วนร่วมแล้ว ห้าหกปัจจัยที่ท่านพูดมานั้นผมขึ้นว่าเป็นสิ่งที่สำคัญ ความรู้ ความสามารถ เวลา โอกาส อันนั้นเป็นสิ่งที่จำเป็นและที่สำคัญที่สุด ก็คือ เขาเองนั้นได้ประโยชน์อย่างไร อันนี้เป็นสิ่งที่สำคัญมาก แล้วพื้นของการมีส่วนร่วมนั้น ผมคิดว่าอยู่ที่ตัวเขาเอง และเขาเป็นคนคิดตัดสินใจ นั้นเป็นจุดที่สำคัญอย่างยิ่ง อีกท่านหนึ่งที่อยู่ในสายปกครองเช่นเดียวกัน และก็คำถามก็คงคล้ายกันว่า ในฐานนะที่ท่านเป็นผู้ว่าราชการจังหวัดท่านใช้ทั้ง 2 หลัก หลักรัฐศาสตร์ หลักนิติศาสตร์ รวมไปถึงงานพัฒนาต่าง ๆ ถ้าจะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมแล้วท่านคิดว่าแนวทางที่สำคัญคืออะไร แล้วปัจจัยอะไรบ้างที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกันอย่างจริงจัง ขอกราบเรียนเชิญท่านผู้ว่าราชการจังหวัด

ท่านเมฆินทร์ เมธาวิกูล ผู้ว่าราชการจังหวัดปทุมธานี กล่าวว่าข้อสำคัญที่ผมจะคุยให้ฟังในเรื่องเหล่านี้ว่า พอผมเป็นรองผู้ว่าพิษณุโลก แล้วผมก็ไปเป็นผู้ว่าชุมพร ภาคใต้ คนเหนือแต่ว่าไปเป็นภาคใต้แล้วก็มาเป็นผู้ตรวจกระทรวงแล้วก็กลับไปเป็นผู้ว่าระนอง ใต้สุดพม่า แล้วก็กลับมาเป็นผู้ว่าปทุมธานี กรมสอบสวนคดีพิเศษเกิดตั้งแต่ ปี 47 ตอนนั้นก็วุ่นวาย เกี่ยวกับเรื่องปราบปรามยาเสพติดอะไรต่อมิอะไรมากมาย จู่ก็มีโผล่มากรมสอบสวนคดีพิเศษ ก็นึกถึง FBI หรือเปล่า หรือว่าอะไร

พอผมไปดูงานเมืองจีน ผมก็ไปเจอตำรวจที่ไม่ใช่ตำรวจที่เหนือตำรวจ ก็คือ มีหน่วยพิเศษของจีน เขาไม่แต่งเครื่องแบบ ตำรวจจีนแต่งเครื่องแบบแต่เขาไม่แต่งเขาขับรถดำ ๆ หน่อย เขานำทางผมไป ไฟแดงเขาไม่หยุดเลย ผมกลัวมาก ๆ ใครเห็นรถคันนี้หยุดหมด พอจะขึ้นทางด่วนกว่าจะเปิดเอาขวดน้ำขว้างใส่ ผมว่าไอนี่เป็นใครอิทธิพลมาจากไหน เขาบอกว่านี่คือตำรวจพิเศษของจีน อำนาจมาก ๆ ผมนึกถึง DSI คงเป็นแบบนั้นแน่ ๆ และเขาจะเอาคนมาจากไหน

พอมาฟังท่านรองปลัดกระทรวงมหาดไทยพูดว่าคงจะไม่ต้องการให้เกิดคดีพิเศษมาก ๆ หรอก ผมว่าอาจจะตรงข้าม ถ้าหากเล็ก ๆ ไม่ ใหญ่ ๆ ทำ อยากจะให้เกิดคดีพิเศษเยอะ ๆ จะได้มีงานทำเยอะ ๆ แต่โดยปรัชญาแล้วไม่อยากมีใครให้เกิด ผมว่าเอาเฉพาะองค์ของกระทรวงยุติธรรมที่ถือเป็นยุติธรรมชุมชนได้ ครอบคลุมจนเกือบหมดแล้ว แต่ว่าบางหน่วยที่เป็นยุติธรรมของจังหวัด มองเบลอ ๆ มองไม่ค่อยเห็นเพราะ DSI ไม่อยู่ในส่วนภูมิภาคเลย แต่ว่ามาคุมประพฤติ มาราชทัณฑ์ ตอนนั้นยังหาไม่ได้ด้วยซ้ำว่าใครจะเป็นยุติธรรมจังหวัด

ขอนำเรียนว่าความยุติธรรมเกิดขึ้นทุกหย่อมหญ้าในนั้น ตำรวจไม่ต้องพูดถึง เขาบอกว่า DSI เหมือนกับกองปราบหรือเปล่า หนักกว่ากองปราบ กองปราบอำนาจยังน้อย แต่ DSI นี่ไม่มีหมายค้นชูบัตรเข้าไปได้เลย เมื่อ DSI เป็นอย่างนี้ผู้คนก็มองคาดหวังว่า คงจะเรื่องสำคัญ ๆ ที่ตำรวจน่าจะหมดน้ำยา ปกครองก็น่าจะหมดน้ำยา DSI น่าจะเป็นหน่วย FBI ที่เก่ง

คนเขาคาดหวังกันอย่างนั้น คดีสำคัญ ๆ ของ DSI ที่ใส่เข้าไป แค่เอาเล็กๆแต่สำคัญมากๆ คดีสังคม ข่มขืน ฆ่าข่มขืน ตัดคอ แขวนคอ อะไรต่อมิอะไรตำรวจตามไม่ครบ ตำรวจอย่างปกครองอยู่ในพื้นที่เยอะ อยู่เยอะจนขยายเท่าไร ๆ ก็ไม่พอ แล้วต่อ DSI ขยายใหญ่ก็จะไม่พอเหมือนกัน เพราะฉะนั้นก่อนที่ผมจะมาผมถามหัวหน้าส่วนราชการหลายส่วนอย่าว่าแต่ประชาชนเลย รู้จัก DSI ไหม เขาบอกว่าก็เหมือน FBI คุณรู้ไหมว่าเขาแต่ตัวอย่างไร น่าจะเป็นความลับ คงจะใส่เสื้อเกราะ ใส่หมวกกันน็อค เขาคิดว่าเป็นอย่างนั้น ภาพของ DSI เป็นอย่างนั้นจริงๆ และที่สำคัญที่สุดก็คือว่า เป็น Brand น่าจะเป็น Brand ถ้าพูด เศรษฐกิจพอเพียงต้องนึกถึง ท่าน ดร.สุเมธ ดร.จิรายุ นึกถึงมหาดไทยต้องนึกถึง ดร.นิรันดร์ พอมองถึงเรื่องชันสูตร ตำรวจก็มีเชี่ยวชาญแต่ก็นึกถึง คุณหมอพรทิพย์ เพราะฉะนั้นเหมือนกัน DSI ต้องประชาสัมพันธ์มากกว่านี้ ถามว่าท่านบอกประชาชนแล้วยังว่าท่านทำอะไร กระบวนการยุติธรรมชุมชนท่านไม่ต้องห่วงหรอกเพราะมีหน่วยงานทำมากมาย แม้แต่ศาลขณะนี้ แม้แต่ศาลก็ยังให้ไกล่เกลี่ยกำนันผู้ใหญ่บ้าน ก่อนนี้ยังไม่มีท้องถิ่น ไม่มีกำนันผู้ใหญ่บ้าน กำนันผู้ใหญ่บ้านเป็นคนที่ไกล่เกลี่ยเรื่องกระบวนการยุติธรรมในจังหวัด ในตำบลในอำเภอเป็นอย่างดี ทำอย่างไรให้ DSI มี Brand ของ DSI DSI จะต้องไปทำ Pr เช่นในการประชุมกรมการจังหวัดทุกจังหวัด การประชุมกรรมการอำเภอทุกอำเภอ เพราะมีทุกภาคส่วนของทุกอณูในพื้นที่ ตำบลหมู่บ้าน ท่านไปแจกใบโบชัวร์ ไปบอกว่าเป็นอย่างไร ถ้า DSI ไปบอกประชาชนว่าเขามีที่พึ่งอย่างที่ท่านบอกประชาชนเขามีความรู้แล้ว เขาศรัทธาไม่ต้องห่วง แต่จะทำให้ศรัทธาได้นั้นมี 3 กรณี

1. ต้อง PR
2. คนที่มาอยู่ DSI ต้องเป็นคนชั้นหนึ่ง
3. การจะรับโอนคนเข้ามา คนนั้นต้องอยากจะมา

คดีต่าง ๆ อย่าเป็นเล็ก ๆ ไม่เลย เล็ก ๆ ก็ต้องทำถ้าสำคัญ ไปทำแต่ใหญ่ ๆ คนก็อยากจะทำกันทั้งนั้น ท่านต้องบูรณาการในหน่วยงานในกระทรวงของท่านก่อน เวลาจะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมต้องให้ค่ากับเขา เช่น จะต้องให้เขามีบทบาทหน้าที่ แต่ต้องระวังในเรื่องของการให้อำนาจแก่ประชาชนไปเยอะ ๆ ต้องเอาคนเป็นศูนย์กลาง ประชาชนที่เกี่ยวข้องประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างไร คดีอะไรบ้าง ที่สำคัญของ DSI คือ อย่าเป็นกรมการเมือง อย่าให้เห็นว่ามาเพราะการเมือง ถ้าเมื่อท่านมาเพราะการเมืองพอการเมืองเปลี่ยน ท่านก็เปลี่ยน พอตำรวจมาเป็นหัว ตำรวจจะต้องดัง พอศาลมาเป็นหัว ศาลก็ต้องดัง อย่าเป็นกรมการเมือง จงเป็นกรมของประชาชน การมีส่วนร่วมของประชาชนนั้นทำได้หลายกรณี แจ้งเบาะแสก็ได้ ถ้าเขามีความศรัทธาเขาแจ้งเบาะแส

อย่างปัจจุบันถ้ารณรงค์ให้ประชาชนเขาก็แจ้งเบาะแส พอบอก DSI ตู้ปณ.7777 อย่าไปทำซ้อนกับของคนอื่น ข้อสำคัญคือแบ่งแยกอำนาจหน้าที่ให้ดี ๆ ถ้าท่านแบ่งแยกดี ๆ ท่านจงมุ่งไปสู่ภูมิภาคให้ได้ เดี๋ยวนี้คนคิดว่า DSI อยู่ในกรุงเทพ แต่มีอำนาจทั่วราชอาณาจักร ข้อสำคัญคือ DSI ตามกฎหมายแล้วมีคณะกรรมการสอบสวนคดีพิเศษ มีกี่กระทรวงในนั้นหัวทั้งนั้นเลย ไม่ใช่หาง ผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ปลัดกระทรวงพาณิชย์

ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงการคลัง หัวใหญ่แล้วนี่อำนาจใหญ่เหมือนหัวสิงโต แต่ว่าลงไปกลายเป็นมดเดินไป ก็เหมือนว่ามดเดินออกไปจากหัวสิงโต เพราะฉะนั้น นอกจากแจ้งเบาะแสแล้วยังร่วมให้ความเป็นจริงในการกระทำความผิด ร่วมกล่าวโทษร้องทุกข์

อย่าไปคาดหวังว่าประชาชนในทุ่งนาเขาจะมาดู DSI เขาอยู่เป็นความสุขของเขาก็คุ้มครองเขา ร่วมเป็นพยานคดีพิเศษ นี่สำคัญมาก ๆ ผมถามคดีสำคัญ ๆปัจจุบันเป็นอย่างไร ท่านประชาสัมพันธ์หน่อย คดีเจ๋ง ๆ ของท่านมีอะไรตอนนี้ยังมืด ๆ อยู่เลยอย่ามองไม่เห็นอะไร ร่วมรับผลประโยชน์ในคดีพิเศษที่ร่วมแจ้งเบาะแสจะได้อะไรไหม ร่วมเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาของกรมสอบสวนคดีพิเศษ เอาคนที่เก่ง ๆ มา คนที่เป็นนักประชาสัมพันธ์มา คดีพิเศษไม่เห็นมี อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี กำหนดทิศของกรมสอบสวนคดีพิเศษ เขียนให้ชัด หลังจากที่ทำวิจัยวันนี้แล้ว เขียนให้ชัด เขียนว่าเมื่อไร เขียนเป็นวงกลมเหมือนกับเรื่องเศรษฐกิจพอเพียง ว่า Overlap กันตรงไหน ตำรวจตรงไหน DSI ตรงไหน

นายภิญโญ ทองชัย รองอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ ผู้ดำเนินรายการกล่าวว่า ท่านรองปลัดกระทรวงยุติธรรมได้กรุณาสะท้อนภาพลักษณ์ที่ชัดเจนมากในหลายประเด็น

ประเด็นแรก คือ การมอง DSI เหมือน FBI ตรงนี้ผมว่าเป็นเรื่องที่ต้องทบทวน อยากเป็นแบบ FBI ไหม ใช่หรือไม่ใช่ อันนี้เป็นโจทย์ที่ DSI ต้องไปทบทวนตัวเอง

ประเด็นที่สองท่านสะท้อนให้เห็นว่าภาพลักษณ์ของ DSI ยังไม่ชัดเจน Brand ก็ไม่ชัด ภารกิจก็ไม่ชัด ประชาชนก็ยังสงสัยอยู่ เป็นเรื่องที่น่าคิดนะและจุดที่ท่านแนะนำค่อนข้างดีมาก คือ เรื่องแรกต้องเน้นเรื่องของการประชาสัมพันธ์ ประการที่สอง ก็ตรงกับที่ท่านรองปลัดกระทรวงมหาดไทย ดร.นิรันดร์ให้ไว้ ก็คือทำให้ประชาชนเชื่อมั่นและศรัทธา บทบาทของประชาชนก็มีหลายเรื่อง แจ้งเบาะแส ให้ข้อมูล กล่าวโทษ ร้องทุกข์เป็นสิ่งที่ประชาชนร่วมได้แต่ประชาชนจะร่วมหรือไม่นั้นขึ้นอยู่กับว่าสามารถทำให้เขาเชื่อถือได้หรือเปล่า และยังสะท้อนให้เห็นว่ามีวิธีการทำให้ประชาชนเข้าถึงไหม หรือว่าประกาศไปให้มีส่วนร่วมแต่ว่าจะร่วมตรงไหนร่วมอย่างไรตอบไม่ได้ นี่ก็เป็นอีกเรื่องหนึ่ง

นอกจากนั้นท่านยังเน้นในเรื่องของคณะกรรมการว่ายังขาดไปหลายส่วนต้องกลับไปทบทวนอีกเช่นกันว่าจะต้องมีบุคคลที่เกี่ยวข้อง เช่น อธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ หรือปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีจะต้องเข้ามามีส่วนร่วมไหมกับตรงนี้ เป็นที่ท่านสะท้อนให้เห็นภาพลักษณ์ได้ค่อนข้างดี ทำให้มองภาพลักษณ์ได้มากขึ้น ทีนี้ย้อนกลับมาดูสายบังคับใช้กฎหมายบ้าง

ท่านวารุณี สุขอารีย์ : ท่านไม่ต้องเสียใจหรอกเพราะ DSI ตั้งเมื่อปี 2547 อัยการมีเป็นร้อยกว่าปี ประชาชนบางทั้งก็ยังไม่รู้จักอัยการเลย เป็นเรื่องที่ต้องค่อยเป็นค่อยไป ความสำเร็จที่ยั่งยืนย่อมเริ่มมาจากการทำทีละเล็กทีละน้อยมากกว่า การประชาสัมพันธ์เป็นสิ่งที่ดีให้เขารับรู้ แต่ความยั่งยืนจะเกิดจากการทำมาก ๆ และสม่ำเสมอ อัยการเข้ามาเกี่ยวข้องกับประชาชนอย่างไร ถ้ามองภาพ ถ้าทุกคนมองว่าถ้ามีคำว่าคดีเกิดขึ้น ก็คือ มีเรื่องพิพาทกันมีเรื่องกฎหมายเข้ามาเกี่ยว มีตำรวจ มีศาล มีอัยการ มีราชทัณฑ์ แต่สิ่งที่ชาวบ้านจะรู้ก็คือตำรวจนี่แน่นอนเพราะใกล้ชิดมาก ศาลกับอัยการนี่บ้างครั้งก็ไม่รู้จักเลยด้วยซ้ำ

เพราะฉะนั้นงานของอัยการที่จะเข้าไปคลุกคลีกับประชาชน ทำมาตั้งแต่ 2525 ท่านคิดดูกี่ปีแล้ว และก็ยังต้องทำอยู่เป็นการเริ่มมาจากได้เชิญองค์พระราชดำรัสจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ไม่ได้เชิญมาในวันนี้แต่เป็นเป็นองค์ที่พูดถึงประชาชน ว่า ประชาชนที่อยู่ในเขตที่ห่างไกลยังไม่รู้กฎหมาย เพราะฉะนั้นทำอย่างไรจะให้ประชาชนได้รู้ถึงกฎหมายเพื่อที่เขาจะได้ไม่ถูกเอารัดเอาเปรียบ จากพระราชดำรัสองค์นี้ อัยการก็จัดตั้งสำนักงานคุ้มครองสิทธิ และช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน เรียกสั้น ๆ ว่า สคช. ทำมาตั้งแต่ปี 25 ปัจจุบันก็ยังทำอยู่ แต่ก็ยังมีประชาชนที่ไม่รู้จักอัยการ งานหลักคือการให้ความรู้ทางกฎหมาย จัดทำนิติกรรมสัญญา ประนอมข้อพิพาท ช่วยเหลือทางอรรถคดีให้แก่ประชาชนที่ยากจน และไม่ได้รับความยุติธรรม การเผยแพร่กฎหมายนั้นต้องออกไปหาเขามานั่นเปิดบ้านให้เขาเข้ามาไม่มีทางขนาดมีหมายให้มาเบิกความยังไม่มาเลย มานั่งทำกฎหมายเผยแพร่แจกประชาชน การจะทำงานที่หวังผล 100% ในครั้งเดียวนั้นไม่ได้ ก็ต้องทำไปเรื่อย ๆ เก็บไปเรื่อย ๆ เช่น เมื่อก่อนผู้หญิงเป็นนักการเมืองเป็นเรื่องแปลก

ปัจจุบันนี้มีการพัฒนาที่ดีขึ้น คือ ค่อยๆเป็นค่อยๆ ไป กฎหมายจะบรรยายให้สนุกให้เข้าใจใครทำได้บ้าง บรรยายกฎหมายทำอย่างไรให้เขาเข้าใจไม่ง่ายเพราะตัวเองไม่มีเทคนิคในการเป็นวิทยากร จะเข้าไปหาชาวบ้าน กฎหมายเป็นเรื่องไกลตัว ไม่ใช่เป็นเรื่องที่เกี่ยวกับเขาสักนิด เขาไม่ใช่นักกฎหมาย ไม่ใช่ศาล ไม่ใช่ตำรวจ เพราะฉะนั้นก็ไม่ทุกอย่างอยู่ ๆให้เขามาเป็นพยาน เขาก็ไม่เคยคิดว่าเขาจะต้องมาเป็นพยานเพื่อให้ชุมชนเขาสงบสุขหรอก ตั้งธงมาด้วยคำว่า ไม่ แล้วก็ลำบาก เพราะฉะนั้นในตรงนั้น คิดเพียงต้องไปเผยแพร่ให้เขารู้ว่าถ้าคุณเกิดปัญหาขึ้นมาเมื่อไรใครที่คุณจะต้องไปหา จะไปบรรยายกฎหมายภายใน 2-3 ชั่วโมงเป็นไปไม่ได้

โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าตอนนั้นเขาไม่มีคดี ไม่มีปัญหาทางกฎหมายเลย เขาจะนั่ง ตาปรือไม่รู้เรื่อง แต่ถ้าคนไหนที่มีปัญหาคนจะตั้งใจฟังเพื่อที่เขาจะถามปัญหา ส่วนที่เหลือก็เรื่อย ๆ เมื่อไรจะถึงเวลากลับซักที ถ้าท่านเจอรูปแบบอย่างนี้ท่านก็ไม่ต้องท้อแท้ แล้วก็ต้องทำต่อ ไม่รู้ว่าคดีจะเกิดขึ้นเมื่อไร แล้วตัวเขาก็ไม่รู้ว่าตัวเองจะต้องมาเกี่ยวข้องกับคดีเมื่อไร พอไปบรรยายกฎหมายก็รู้เลยว่า ชาวบ้านไม่อยากมายุ่งเกี่ยวกับคดี ถ้าบอกว่าไปเป็นพยานให้หน่อยผู้เสียหาย จำเลยเป็นญาติไหม ไม่ใช่ ไม่ค่อยอยากมาเขาจะปฏิเสธก่อนอยู่แล้วจะทำอย่างไรพอเกิดปัญหาคุณต้องหาใคร แค่นี้ก็ช่วยได้นิดหนึ่ง ต้องหาตัวองค์กรซึ่งมีอยู่ทุกจังหวัดในประเทศไทยคุณหาอัยการที่ไหนก็ได้ที่มีอยู่ทุกจังหวัดในประเทศไทย เพราะฉะนั้นจะเอาภาพขององค์กรเข้า จะไม่เอาภาพของส่วนตัวเข้า เพราะถ้าเอาภาพส่วนตัวเข้าถึงปีก็ย้าย เขาก็เคว้ง เพราะไม่รู้จะไปหาใคร

เพราะฉะนั้นเผยแพร่ตัวองค์กรออกไปเวลาของประชาชนก็เป็นเรื่องสำคัญ บางทีงบมาแต่หน้านั้นหน้าทำนา ไปไม่ได้ ไม่มีใครมาหรอกเพราะเขาจะไปทำนา การคุ้มครองช่วยเหลือประชาชนมีหลายหน่วยงานที่จะมาช่วยประชาชนดีถ้าหน่วยงานนั้นไม่เกี่ยงกัน ทำอย่างไรให้บูรณาการกัน เวลาถ้าประชาชนต้องการหาท่านจริง ๆ หาตรงไหนในต่างจังหวัดมีไหม

เครือข่ายเป็นเรื่องสำคัญในการที่ประชาชนจะให้ความร่วมมือในเรื่องข้อมูล ต่าง ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานของท่าน

ท่านภิญโญ ทองชัย กล่าวว่า อย่าไปคาดหวังกันมาก อัยการมีมาร้อยกว่าปี ประชาชนยังไม่รู้จักเลย แล้ว DSI เพิ่งมีมาแค่ 4 ปี จะทำให้ประชาชนรู้จักกันทั้งหมดได้อย่างไร การทำงานกับภาคประชาชน ต้องอดทน ต้องเข้าใจเขา ประชาชนจะมุ่งสิ่งที่ใกล้ตัวและเกิดประโยชน์กับเขา แต่ไปสิ่งที่ไกลตัวและทำในภารกิจของไม่ใช่ภารกิจของเขา อันนี้แน่นอนเป็นปัญหาแน่ ประการต่อไป การที่จะทำให้ประชาชนรู้จักแล้วเข้าหาจะทำได้อย่างไร มีกลไกไหม มีเครือข่ายไหม การทำให้คนรู้จักและมีส่วนร่วมอาจจะทำได้แต่สุดท้ายคือเข้าร่วมแล้วเขาได้อะไร เข้าร่วมแล้วเข้าจะร่วมกับอย่างไร นี่คือจุดที่สำคัญ เพราะว่าถ้าไม่วางให้ดีจะร่วมครั้งเดียวแล้วเลิกตรงนั้นจะเป็นผลเสียมากกว่า เป็นจุดที่ต้องระวังเช่นเดียวกัน

พล.ต.ต. ปัญญา มาเม่น : การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมสำนักงานตำรวจแห่งชาติมีประสบการณ์มายาวนาน และล้มลุกคลุกคลานมาโดยตลอด ได้มีพระราชบัญญัติตำรวจเมื่อปี 47 ระบุไว้เลยว่าให้นำประชาชนในท้องถิ่นในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมต่าง ๆ โดยให้ กตร. กตช. กำหนดวิธีการ กตร. กตช. ก็ยังไม่เคยกำหนด และไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร ผลสำเร็จของการนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจการของตำรวจนั้นส่วนใหญ่เกิดโดยไม่เป็นทางการแล้วความจริงเกิดมาโดยธรรมชาติของภารกิจของงาน ตำรวจมีมาเป็นร้อย ปี เช่น ตำรวจตระเวนชายแดน ออกตรวจภารกิจ จำเป็นต้องสร้างแนวร่วม จำต้องฝึกอบรมประชาชนเพื่อจะเป็นฐานเป็นแนวร่วมในการปฏิบัติการกับตำรวจภูธรมีจำนวนหยิบมือเดียวจะทำอย่างไร นั้นคือความจำเป็นที่ตำรวจจะต้องปรับเข้าไปหาประชาชนเกิดโดยสภาพของความจำเป็นและประชาชนก็อยากเข้ามาให้ตำรวจไปช่วยดู ตำรวจก็ว่าไปไม่ไหวเพราะมีเพียงนิดเดียว จากสภาพการต้องการของทั้ง 2 ฝ่าย เลยสภาพการทำงานร่วมกันได้

สำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องการสร้างให้เป็นรูปแบบชัดเจนจะได้พัฒนาเป็นชั้น ๆ ไปก็เลยขอตั้งแผนงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ แผนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อจะได้ของบประมาณเป็นเรื่องเป็นราว โดยให้มีชุดชุมชนสัมพันธ์ทุกสถานีตำรวจ ส่วนใหญ่จะเป็นไปโดยธรรมชาติถ้าจัดเป็นแผนขึ้นมาจะไม่ค่อยสำเร็จ ผมใช้วิธีตำรวจบ้านให้ตำบลหนึ่งเริ่มทำโดยมีการจัดฝึกอบรบ แล้วให้เห็นผลของการปฏิบัติมีการให้รางวัลต่าง ๆ ตำบลอื่น ๆ อยากทำอยากทำคุณต้องมีความสมัครใจของชาวบ้านจริง ๆ เพราะครั้งแรกที่ทำการเงินลงไปถึง ขณะไปขอโรงเรียนเป็นที่ฝึกอบรมผู้อำนวยการโรงเรียนยังขอโต๊ะเก้าอี้ตัวละ 3 บาท คือทั้งหมดเป็นระบบซื้อเสียง คือเป็นระบบเงินสิ่งตอบแทนหมดอย่างนี้ไม่ใช้ระบบอาสาสมัครไปไม่รอด ต้องระบบอาสาสมัครจริง ๆ

ถ้าให้ค่าตอบแทนจะเป็นเงินแตกแยก ระบบอาสาสมัครพังทันที พอเป็นรูปแบบไปไม่ได้ นี่คืออุปสรรคในเรื่องของรูปแบบ อีกประการหนึ่งอยู่ที่หัวหน้า และความน่าเชื่อถือขององค์กร และก็จะต้องพลิกฟื้นองค์กร หัวหน้าเมื่อมาโดยระบบการเมืองแล้วจะสร้างความน่าเชื่อถือต่อคนที่ต่อเนื่องๆ กันได้อย่างไร การเข้ามาร่วมของประชาชนจะเป็นแบบชั่วครั้งชั่วคราว แล้วจะเริ่มก่อปัญหากันก็ตามแก้ไข แต่ถามว่าดีไหม ..ดี จะดีขึ้นแต่ต้องอดทนที่จะต้องแก้ไขปัญหาตลอด

การเข้าไปทำงานเกี่ยวกับประชาชนจะมี Feedback เพราะฉะนั้นต้องไปดูให้เห็จจริงว่ากระบวนที่เขาทำเป็นปัญหาจริงหรือไม่ อันนี้คือสิ่งหนึ่งที่ผู้บริหารเองต้องอดทน เมื่อทำงานกับประชาชนจะมีสิ่งร้องเข้ามาต้องแก้ไขเป็นรายวัน สิ่งที่ผมอยากจะพูดคือ ในส่วนของ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ในส่วนของ DSI ในส่วนของการทำคดีพิเศษ ความจริงเป็นภารกิจที่ผมเชื่อว่าถ้า DSI เริ่มทำเรื่องนี้เป็นเรื่องแรก DSI จะได้รับการพลิกฟื้นหน่วยได้รวดเร็ว เอามาช่วยทำคดีพิเศษเลย

ท่านภิญโญ ทองชัย กล่าวเสริมว่า ท่านได้ให้ข้อเสนอแนะหลายเรื่องประการแรก การไม่เป็นทางการ หรือจิตอาสา ประการที่สอง การเชื่อถือขององค์กรและความเข้าใจของผู้บริหาร บางงานที่เดินไปแล้วเปลี่ยนผู้บริหารก็เป็นปัญหา อันนี้ก็เป็นภาพที่สะท้อน ประการที่สาม สำคัญที่สุดคือ DSI เน้นการทำงานเชิงบูรณาการ เริ่มจากตัวคดีไปจน ส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและเป็นรูปธรรม จะทำให้การมีส่วนร่วมเห็นผล และเห็นภาพลักษณ์ที่ชัดเจนขึ้น ทั้งหมดนี้คือมุมมองของทุกท่าน และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

ดร. นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ สรุป **:** ผมคิดว่าทาง DSI มีความชัดเจนในเรื่องที่ตระหนักในความสำคัญของบทบาทของประชาชนที่มีต่อกระบวนการยุติธรรม และเห็น DSI มีความชัดเจน เช่นเดียวกันว่าอยากจะเห็นยุติธรรมชุมชนเกิดขึ้น ผมก็อยากสนับสนุนความเห็นของท่านผู้ว่าเมฆินทร์ และท่านรองปัญญา นั้นก็คือ เรื่องของภาพลักษณ์ของ DSI ผมจำได้ว่าความประทับใจแรกเริ่มต่อ DSI พูดการเริ่มจัดตั้งหน่วยงานพิเศษนี้ขึ้นมาสื่อมวลชนก็ลงตีข่าวว่าเหมือนกับ FBI ก็เลยเป็นความประทับใจแรกเริ่มพอคนพูดถึงกรมสอบสวนคดีพิเศษก็จะนึกถึง FBI ซึ่งความจริงไม่ใช่ เพราะฉะนั้นผมก็เห็นด้วยกับท่านผู้ว่าเมฆินทร์ที่ว่า Brand ของ DSI มีปัญหาหากไม่มีการแก้ไข หรือทำความเข้าใจใหม่ ประการที่สองที่ท่านรองปัญญาพูดถึงเรื่องการรับทำคดีพิเศษไม่น่าจะรอให้คนมาฟ้องคดี แต่น่าที่จะเลือกกรณีที่สำคัญ แล้วไปทำคดีเชิงรุก ทัศนะ เล็กๆ ไม่ใหญ่ๆทำ ไม่น่าจะถูกนึก เพราะคดีเล็กบางคดีอาจส่งผลสะเทือนใหญ่ ไม่ใช่มองว่าคดีเล็กใหญ่ แต่มองว่ามีผลต่อสังคมมากน้อยแค่ไหน อันนี้อาจจะเป็นอีกอันที่ DSI อาจมา Rebranding ตัวเองใหม่ และการที่ DSI ต้องทำงานทั้งป้องกันและปราบปราม ผมมองว่างานป้องกันนั้นเป็นงาน educate ประชาชน เป็นการให้ความรู้ข่าวสารแก่ประชาชน งานป้องกันไม่ใช้ DSI ไปทำเอง DSI ต้องหาแนวร่วม หาอาสาสมัคร คือ ต้องทำให้ประชาชนมาดำเนินการป้องกันเอง ซึ่งประชาชนจะทำเรื่องป้องกันได้ประชาชนจะต้องมีความรู้เป็นฐาน

เพราะฉะนั้นผมจึงมองว่า งานป้องกันไม่ว่าจะงานป้องกันอะไรก็คืองานที่หน่วยงานภาครัฐจะต้องให้ความรู้ให้ข่าวสารเพื่อที่จะให้เขาตัดสินใจได้ว่าอะไรเป็นอะไร ต้องงานที่ให้ข่าวสารความรู้ที่เพียงพอแก่ประชาชน ให้เขาคิดตัดสินใจจนกระทั่งถึงระดับจิตสำนึกขึ้นมา พอเขาเกิดระดับจิตสำนึกขึ้นมาก็คืนส่วนที่ผมบอกว่าต้องมีใจที่จะมีส่วนร่วมนอกเหนือจากโอกาส เวลา ความสามารถ และความรู้ ผมขอสรุปเพียงเท่านี้

ท่านเมฆินทร์ เมธาวิกุล สรุป ปัจจุบันนี้มีหน่วยงานต่างๆ ที่เขาประชาสัมพันธ์ตัวเอง พอประชาสัมพันธ์ก็มีผู้คนมาใช้บริการไม่หวาดไม่ไหว ยกตัวอย่างเช่น ศาลปกครอง เห็นได้ชัดว่า แม้แต่ผู้พิพากษา พิจารณาวินิจฉัยคดี ดำเนินการกับนายกรัฐมนตรีก็ได้ นักการเมือง ผู้มีอิทธิพลใหญ่ ให้เลือกตั้งใหม่ทั้งประเทศ สิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ทำให้เห็น Brand ว่าศาลปกครองใหญ่มาก ที่สำคัญตัวของผู้ที่ไปดำเนินการต้องคัดสรรอย่างดีมากๆ Brand นี้จะดีได้ต่อเมื่อตัวนี้ดีมากๆ งานของ DSI งานเชิงรุกงานไหนที่ทำเองได้ต้องมีลักษณะต่อยอดไปเลย ไม่ใช่ทำซ้ำตรงนี้ๆ อะไรที่ต้องทำตั้งแต่ต้นกระบวนความ ตั้งแต่ประชาสัมพันธ์เข้าไปร่วมมือ เข้าไปจับ ไปค้นหา อันนี้ต้องบูรณาการ DSI ต้องทำ 2 อย่าง คือทำเองหรือบูรณาการ ถ้าทำเองต่อยอดสำคัญอย่างที่ท่านรองพูดว่าไม่ว่าต้องคดีใหญ่

คดีเกี่ยวกับสังคมซึ่งคนเห็นอยู่ทุกวัน คดีข่มขืน คดีโหดร้าย คดีก่อการร้าย คดีอาชญากรรมทางเพศ เกี่ยวกับการกระทบกระเทือนต่อวัยรุ่น เช่น Bar Nightclub Internet Game Online เอาเรื่องสำคัญๆ และต้องให้คนที่มีความพร้อมที่สำคัญเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้มีอิทธิพล ถ้าเรื่องนี้ทำได้ Brand แท้ของ DSI ข้อสำคัญแสวงหาแนวร่วมให้มาก ๆ ถ้าประชาชนเห็น Brand ดี ก็จะเข้ามามีส่วนร่วมเองโดยธรรมชาติ อย่าไปยัดเหยียด จงใช้ภูมิภาคให้เป็นประโยชน์ ใช้ผู้ว่า นายอำเภอ ตำรวจ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นใช้ให้เป็นประโยชน์ แล้วเมื่อนั้นความสำเร็จจะเกิดขึ้นแก่ DSI

ท่านวารุณี สุขอารีย์ สรุป ที่สุดแล้วการทำงานให้ประสบความสำเร็จ คือเรื่องการประสานงาน อย่างวิทยากรในวันนี้จะมาครบไม่ได้ถ้าท่านศรีปริญญาไม่ประสานงาน การประสานงานเป็นเรื่องสำคัญท่านอย่างรอกฎหมาย เพราะฉะนั้นเมื่อท่านสร้าง Brand ของท่านให้ประชาชนรู้จักแล้ว การประสานงานกับหน่วยงานอื่นก็จะทำให้ท่านมีเครือข่ายเพิ่มขึ้นอย่างมั่นคง แล้วถ้าเกิดประชาชนมาหาท่านแล้ว เรื่องที่เขามาบอกท่านไม่เกี่ยวในงานท่านเลย ท่านอย่างทิ้งเขาท่านต้องต่อยอดให้เขาส่งต่อมีหนังสือถึงหน่วยงานที่ส่งต่อ เขาควรที่จะต้องเกี่ยวข้อง อย่าให้เขากลับไปโดยไม่ใช่งานของไม่อย่างนั้นจบเลย

การที่จะให้คนเข้าหาโดยไม่มีผลประโยชน์เกี่ยวข้องท่านต้องทำให้เขาไว้ใจ ทำอย่างไรให้เขาไว้ใจ DSI คนที่จะพบประชาชนจะต้องเป็นคนที่มีความอดทน บางคนที่มาหาท่าน พูดอะไรก็ไม่รู้เรื่องเลย แล้วก็มาโวย โวย ใส่ คนนั้นต้องอดทนสูง นิ่ง ฟัง ปล่อยให้เขาพูด จนเขาเย็น เพราะฉะนั้นตนที่จะอยู่ตรงนี้ได้ก็ต้องคัดสรรเหมือนกัน แต่อย่างไรก็ตามขอฝากไว้ว่ากระบวนการยุติธรรมเท่าที่ดูยังไม่ครบวงจร จะมีไหมที่ DSI ช่วยจนถึงขั้นสุดท้านของการบังคับคดี คือไม่ให้เขาได้แค่คำพิพากษา เช่น นาง ก.ได้คำพิพากษาว่า นาง ข. ต้องจ่ายเงินให้นาง ก. หนึ่งแสนบาท ทำยังไรไม่ให้เขาได้กระดาษแผ่นเดียวทำยังไรถึงจะให้เขาได้รับเงินจริง ๆ

พล.ต.ต. ปัญญา มาเม่น สรุป ประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชน สิ่งแรกที่ผมพูดไปแล้วเรื่องคดีพิเศษ อีกส่วนเข้าเป็นภาวะเร่งด่วนที่ DSI ควรจะขยายอำนาจหน้าที่หรือควรจะจำกัดอำนาจหน้าที่ ด้วยคนจำนวนเท่านี้และก็ด้วยกลไกของคดีพิเศษที่มีคณะกรรมการพิเศษดีๆไม่เป็นสภาพการเมือง ควรที่จะเอาประชาชนเข้ามาวิพากษ์วิจารณ์ว่าจะขยายจะปรับเปลี่ยนกลไกตรงไหนหรือไม่ เพราะไม่ฉะนั้น เดินไปในภาวะแบบนี้เรื่อยๆ ผมเชื่อว่าในฐานะคนไทยคนหนึ่งมีแต่จะเสียไปเรื่อย บางทีต้องหยุดเพื่อที่จะต้องปรับเหมือนองค์กร FBI เคยหยุดเพื่อจะปรับ อันที่สอง ท่านวิจัยก็ดีอยู่แล้วในเรื่องของการเอาประชาชนเข้ามีส่วนร่วมในกิจการของ DSI แต่ DSI กำลังแบกครกขึ้นภูเขา คนของมักจะทำงานร่วมกับประชาชนไม่ได้ด้วยทัศนคติของสายสืบหรือพนักงานสอบสวนเพราะคนที่จะทำงานร่วมกับประชาชนได้ดี ต้องไปพัฒนาทักษะเขา 2 ทักษะ คือ

1. เป็นผู้ที่สามารถจัดตั้งได้

2. ประสานงานผู้คนได้

ทั้ง 2 ทักษะนี้ ต้อง FBI และตำรวจของอเมริกันใช้เป็นจุดในการฝึกรวมทั้ง watching การเฝ้ามองเฝ้าระวัง 3 ทักษะนี้มักจะไม่มีในพนักงานสอบสวน หรือพนักงานสืบสวน

ท่านภิญโญ ทองชัย สรุป เท่าที่ทุกท่านให้ข้อมูลมาผมคิดว่าประเด็นแรกเลย DSI ต้อง Rebrand ตัวเองใหม่ ผมคิดว่าความไม่ชัดเจน ความสับสน ภาพลักษณ์ต่าง ๆค่อยข้างจะน่าเป็นห่วง ประการที่สอง ต้อง Positioning ตัวเองให้ชัดว่ายืนอยู่ตรงไหนแน่ของกระบวนการแล้วพันธะกิจหรือเป้าของคืออะไรแน่ ที่สำคัญที่สุดคดีอะไรหรือโจทย์อะไรที่ DSI ควรจะแก้ไม่ใช้แก้ทุกโจทย์ที่วิ่งเข้ามาหา

หลายท่านมองตรงประเด็นเดียวกันหมด คืน ประเด็นที่กระทบต่อความรู้สึกและความต้องการของประชาชน ไม่ใช่ใหญ่หรือแต่ดูว่าประชาชนได้อะไรจากการทำคดีของ DSI ประการที่สาม DSI ไม่ใช่คู่แข่งของทุกหน่วย แต่ DSI ต้องบูรณาการกับพันธมิตรทุกหน่วย ที่จะดึงทุกภาคส่วนมาร่วมมือให้ได้ ไม่ว่าจะเป็นทางปกครอง ทางอัยการ ทางศาล ทางตำรวจ เพื่อที่จะคลี่คลายปัญหาของสังคมหรือความต้องการทางสังคมให้ได้ แน่นี่เป็นธงหรือหัวใจสำคัญ แล้วก็ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งต้องเป็นอิสระจริงๆ แล้วก็มีเข็มมุ่งไปในทิศทางของตัวเองที่ชัดเจนจริง ๆ ไม่โอนเอน ไม่ขึ้นต่อ และก็ไม่ตกเป็นเครื่องมือของใคร แล้วสำคัญที่สุดยืนอยู่บนฐานของผลประโยชน์ที่ชัดเจน อันนี้เป็นจุดที่สำคัญมาก ถ้าเองเองก็หมดความน่าเชื่อถือ ประการสุดท้ายทุกส่วนมองเห็นตรงกันว่า DSI ต้องทำงานด้วยความอดทน อย่าคิดจะสร้างกรุงโรมภายในวันเดียว ซึ่งเป็นไปไม่ได้

6.4 การนำเสนอสรุปผลการวิจัยพร้อมฟังข้อแสนอแนะ

ลำดับที่ 3 ดร.ศรีปริญญา ธูปกระจ่าง กล่าวว่า : ในวันนี้จะเป็นเวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ในเรื่องของข้อเสนอแนะ ภาคบ่ายนี้จะเป็นการนำเสนอผลการวิจัยเรื่องการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ซึ่งประกอบด้วย ท่านอาจารย์ที่เป็นคณะที่ปรึกษา ท่านแรก รองศาสตราจารย์ ดร.เสรี พงศ์พิศ ท่านที่สอง ท่านรองศาสตราจารย์ ดร.รัชชานนท์ ศุภพงศ์พิเชษฐ์ เพื่อนผู้ร่วมงาน ช่วยอภิปราย คือ ท่าน ดร.อัครเมศวร์ ทองนวล

วันนี้ก็เป็นโอกาสดี ซึ่งได้ดำเนินงานกันถึงการเขียนร่างรายงานเกือบสมบูรณ์แล้ววันนี่ที่ท่านได้รับเอกสารหนึ่งแผ่นอยู่กับตัวท่าน ท่านจะเป็นผู้หนึ่งที่ช่วยเติมเต็มงานการวิจัยครั้งนี้ให้สมบูรณ์มากขึ้น เมื่อเช่าได้รับองค์ความรู้จากท่านรองปลัดกระทรวงยุติธรรม และคณะวิทยากรที่ได้ร่วมให้องค์ความรู้กับในส่วนนั้นก็จะผนวกเป็นข้อมูลของรายงานการศึกษาด้วย สำหรับข้อค้นพบที่เป็นประการสำคัญในเรื่องของการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ กล่าวนำ ที่มาที่ไปเนื่องจากในปี 2549 ที่ผ่านมากรมสอบสวนคดีพิเศษได้กำหนดให้ตัวชี้วัดที่ 24 เป็นเรื่องของการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษโดยจัดตั้งคณะที่ปรึกษา ก็มี ท่านรองศาสตราจารย์ ดร.เสรี พงศ์พิศ ร่วมเป็นคณะที่ปรึกษาด้วย

ในงานที่ผ่านมากรมก็ได้เขียนเสนอโครงการของบประมาณในเรื่องของงานวิจัยในเรื่องของการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมซึ่งกระทรวงยุติธรรมก็ได้จัดสรรงบประมาณมาให้ในปี 2550 นี้ วัตถุประสงค์ของการวิจัยในเรื่องแรก ก็คือการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการดำเนินคดีพิเศษมี 8 ประการ ได้แก่ การร่วมแจ้งเบาะแสร่วมให้ข้อมูลความเป็นจริง ร่วมกล่าวโทษร้องทุกข์ ร่วมเป็นพยาน ร่วมติดตามการดำเนินคดีพิเศษและ ร่วมรับประโยชน์ในชื่อเสียงในการดำเนินคดีพิเศษ

การศึกษาถึงแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษสนองต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ยุทธศาสตร์แผนแม่บทงานวิจัยกฎหมายและระบบงานในกฎทรวงยุติธรรม

ขอบเขตของการศึกษาครั้งนี้ จะศึกษาโดยบูรณาการโดยองค์รวมของการศึกษาเชิงคุณภาพ ได้แก่การศึกษาวิจัยเอกสาร แล้วก็สัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารในกระทรวงยุติธรรม ผู้บริหารในระดับกรม ผู้แทนองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่ 4 ภาค

ขอบเขตการศึกษาในเชิงปริมาณ ได้ศึกษาในวิธีการสอบถาม ด้วยแบบสอบถาม อย่างมีโครงสร้างครอบคลุมในพื้นที่ 4 ภาค จำนวน 12 จังหวัด โดยที่จัดเก็บข้อมูล จังหวัดละ 80 ราย โดยประชากรเป้าหมายเน้นความเสมอภาคโดยเป็นชายครึ่งหนึ่งคือ 40 ราย และก็หญิงครึ่งหนึ่ง คือ 40 ราย ทั้งนี้ใช้จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นพื้นที่ทดสอบเครื่องมือ

ประโยชน์ของการศึกษาครั้งนี้ ก็คือ กรมสอบสวนคดีพิเศษก็จะได้นำผลการวิจัยเรื่องการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ มาปรับใช้ในการปฏิบัติงานส่งเสริมละสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนทีมีต่อการดำเนินคดีพิเศษและก็เป็น

กระบวนการที่พัฒนากระบวนงานยุติธรรม นอกจากนั้นแล้วข้อค้นพบในการศึกษาก็นำมาประกอบการตัดสินใจในการบริหารและดำเนินการทั้งทางตรงและทางอ้อมในกิจกรรมต่าง ๆ และตามเงื่อนไขของข้อกฎหมายระเบียบปฏิบัติ และนอกจากนั้นก็คือ สนับสนุนการมีส่วนร่วมให้ประชาชนทุกภาคส่วนในการสืบสวน สอบสวนป้องกัน ปราบปรามและควบคุมอาชญากรรมพิเศษ ในระยะสั้นและระยะยาว นำไปสู่การจัดทำยุทธศาสตร์ของกรมสอบสวนคดีพิเศษต่อไป

นิยามศัพท์ นำเรียนแล้วว่าการมีส่วนร่วมในครั้งนี้ศึกษาใน 8 กรณี ตั้งแต่ในเรื่องของการร่วมแจ้งเบาะแส ร่วมให้ข้อมูลความเป็นจริง ร่วมกล่าวโทษร้องทุกข์ ร่วมเป็นพยานในคดีพิเศษ ร่วมติดตามการดำเนินคดีพิเศษ ร่วมรับประโยชน์ในชื่อเสียงในการดำเนินคดีพิเศษ ร่วมเป็นคณะทำงานที่ปรึกษาของการสอบสวนคดีพิเศษ และร่วมกำหนดนโยบายและทิศทางของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ก่อนที่ถึงในเรื่องของตัวแปรของการศึกษาเรียนเชิญ ดร.อัครเมศวร์ ได้เล่าความเป็นมาของกรมสอบสวนคดีพิเศษ โดยสังเขป

ดร.อัครเมศวร์ ทองนวล กล่าวว่า : ที่มาของการจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษ เริ่มมาตั้งแต่ปี 2538 คือตอนนั้น ผมยังรับราชการอยู่สำนักเลขาธิการรัฐสภา แล้วก็มีการศึกษาของคณะกรรมาธิการของวุฒิสภา เพื่อที่จะตั้งกรมใหม่ขึ้นมาเพื่อที่จะแก้ปัญหาการดำเนินคดีโดยเฉพาะในเรื่องของทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก พอหลังจากนั้นปี 2540 ได้มีการศึกษาของสภา วุฒิสภาอีกรอบหนึ่ง ก็ดำเนินไปในทางเดียวกัน ก็คือว่า ให้รวมหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการบังคับใช้กฎหมายในเรื่องของขบวนการยุติธรรมทั้งหมดมาไว้กระทรวงยุติธรรม ซึ่งก็เป็นไปได้ในระดับหนึ่ง แต่ว่าพอมาช่วงในปีที่จะเริ่มให้เป็นกรมสอบสวนคดีพิเศษจริงๆ จังๆ คือในปี 2545 รูปแบบหรือว่าเจตนารมณ์จริง ๆ ของกรมสอบสวนคดีพิเศษค่อนข้างผิดเพี้ยนไปจากเจตนารมณ์เดิมในปี 2538 ก็คือว่า จะมีการผนวกอำนาจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษที่นอกเหนือจากเรื่องเศรษฐกิจไว้

จนกระทั่ง กลายเป็นว่าในช่วงแรกต้องการจะให้กรมสอบสวนคดีพิเศษทำงานในลักษณะที่แคบๆ โดยใช้บุคลากรซึ่งมีจำนวนไม่มากนักแต่มีคุณภาพ ก็เริ่มเปลี่ยนไป เนื่องจากว่าพอเวลาร่างกฎหมายขึ้นมา จะเพิ่มคดีต่างๆ ขึ้นมามากมาย จนกระทั่งกลายมาเป็นวงเล็บหนึ่ง วงเล็บสอง ตามที่ท่านเห็นในเอกสาร ก็เลยกลายเป็นว่า ณ ขณะนี้กรมสอบสวนคดีพิเศษทำหน้าที่ได้ครบทุกคดีที่เกิดขึ้นในประเทศไทยก็ว่าได้ อันแรกก็คือเน้นเศรษฐกิจ อาชญากรรมข้ามชาติ องค์กรอาชญากรรม เจ้าพ่อ เจ้าแม่ ทั้งหลาย อันนี้ก็จะอยู่ในวงเล็บหนึ่ง ส่วนวงเล็บสองก็เป็นอำนาจของคณะกรรมการคดีพิเศษ ซึ่งเมื่อเช้าท่านวิทยากรก็ได้พูดถึงแล้วว่า มีผู้ใหญ่ในบ้านในเมืองที่อยู่ในตำแหน่งราชการใหญ่ ๆ โต ๆ มาเป็นกรรมการเยอะ เพราะฉะนั้น บางเรื่องที่ทำไปก็เป็นตามกระแสของสังคมว่า บางคดีไม่ได้สลับซับซ้อนอะไรแต่ว่าเมื่อถูกสังคมหรือการเมืองกดดัน ก็กลายเป็นว่าต้องรับคดีนั้นเป็นคดีพิเศษไป ก็จะเกิดข้อครหาว่าทำไมคดีนี้ถึงไม่ทำ ไปทำคดีโน้นคดีนี้ ก็จะเกิดปัญหาอยู่แบบนี้ตลอด ซึ่งก็เลยคิดว่าต่อไปเมื่อมีการเพิ่มอีกหลายสิบฉบับเข้ามาใน

ภารกิจของกรมสอบสวน ผมคิดว่าอาจเป็นภารกิจที่ อาจยุ่งยากจริง ๆ ในทางปฏิบัติก็ได้ ซึ่งอันนี้ก็จะเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นในอนาคต พูดถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนที่นำมาสู่การวิจัยครั้งนี้

ถ้ากล่าวถึงในแนวใหม่ก็จะพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกองค์กรทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ก็จะเปิดโอกาสให้คนเข้ามามีส่วนร่วมกันมาก ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาทุกระบบราชการ ถ้าหน่วยราชการไหนไม่มีคนเข้ามาก็ถือว่าหน่วยราชการนั้นยังล้าหลัง ไม่ทันสมัย แต่ก็เกิดข้อจำกัดในบางครั้งว่าคน อาจจะไม่อยากมีส่วนร่วมกับหน่วยงานบางหน่วยงานก็ได้ เพราะว่าหน่วยงานนั้นเขาอาจจะไม่อยากเข้าไปเกี่ยวข้องเหมือนอย่างที่ว่า ถ้าไม่ใช่คนป่วยก็ไม่อยากไปโรงพยาบาล ถ้าไม่ใช่เป็นผู้ต้องหา ก็ไม่อยากไปโรงพัก เพราะความร่วมมือในลักษณะนี้หาลำบากเหมือนกันที่จะให้คนมาร่วมมือ สิ่งหนึ่งที่จะต้องทำก็คือว่า ทำอย่างไรให้เขาเห็นว่ากรมสอบสวนคดีพิเศษมีความใกล้ชิดผูกพันกับเขา ถ้าเผื่อเขาสามารถแจ้งเบาะแสหรือให้ข้อมูลกับก็จะทำให้สังคมที่เขาอยู่ ชุมชนที่เขา สงบเรียบร้อย

เพราะฉะนั้นตรงจุดนี้เป็นจุดที่ว่าทำอย่างไรที่ว่าจะสำรวจความคิดของคนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมกับโดยเฉพาะเข้ามามีส่วนร่วมในคดีพิเศษ คณะวิจัยก็เลยตั้งสมมติฐานขึ้นมาว่า จะมาร่วมกับได้แบบไหนแล้วก็มาร่วมในลักษณะอย่าง ซึ่งก็ออกมาเป็น ข้อสรุป

ในส่วนของทฤษฎีที่นำเสนอก็มีอยู่หลายทฤษฎีที่ใช้งานวิจัยครั้งนี้ แต่ถ้าดูตามชื่อเรื่องของงานวิจัยก็มีทฤษฎีเดียวเท่านั้น ที่จะสามารถอธิบายได้ตรง ๆ เลยก็คือ ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน ทฤษฎีนี้ถ้าใครเรียนทางนิติศาสตร์ก็จะเป็นการร่วมแบบหนึ่งเรียนทางรัฐศาสตร์ก็อีกแบบหนึ่ง เรียนทางเศรษฐศาสตร์ก็แบบหนึ่ง เรียนทางสังคมวิทยาก็แบบหนึ่ง แต่ว่าในท้ายที่สุดแล้วแต่ละทฤษฎีก็จะมาสรุปร่วมกันหมดว่าถ้าเปิดโอกาสให้คนซึ่งอยู่ในชุมชนหรือคนซึ่งเป็นเพื่อนร่วมงานหรือใครก็แล้วแต่ที่มีส่วนร่วมกับงาน เรื่องใดเรื่องหนึ่งมีความรู้สึกว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรนั้น ของงานชิ้นนั้นเขาก็จะมีความรู้สึกว่าเขาทุ่มเทงานนั้นได้เต็มที่เพราะเขาเป็นเจ้าของอยู่ด้วย นี่ทฤษฎีการมีส่วนร่วมที่เป็นหลัก ๆ สรุปแล้วคือได้แค่นี้เอง การที่เอาทฤษฎีนี้มาปรับใช้กับการทำวิจัยในครั้งนี้ก็เพียงเพื่อที่จะหาข้อสรุปว่าเมื่อเขามีความเกี่ยวข้องกับกรมสอบสวนคดีพิเศษไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อมเขาก็พร้อมที่จะทุ่มเทให้กับได้เต็มที่ในระดับหนึ่งเนื่องจากว่าเขามีความรู้สึกว่าเขาก็เป็นเจ้าของ ถ้าเผื่อสังคมที่สงบไม่มีอาชญากรรมเขาก็อยู่สบายด้วย อันนี้คือที่มาของทฤษฎีอันนี้

ดร.ศรีปริญญา ธูปกระจ่าง กล่าวว่า : จากแผนภาพที่นำเสนอบน Power Point จะปรากฏอยู่ที่หน้ากรอบแนวความคิดของการวิจัย ตัวแปรอิสระที่ศึกษาจำนวนรวม 23 ตัว ซึ่งได้แก่ (1) เพศ (2) อายุ ระดับการศึกษา จำแนกเป็น (3) ประถมศึกษา (4) มัธยมศึกษา (5) อุดมศึกษา การประกอบอาชีพหลัก จำแนกเป็น (6) เกษตรกรรม (7) ค้าขายธุรกิจ (8) รับจ้างแรงงาน (9) รับราชการรัฐวิสาหกิจ (10) การทำงานบริษัทเอกชน (11) รายได้ต่อเดือน (12) ตำแหน่งในชุมชน (13)ภูมิภาคถิ่นที่อยู่ (14) การรับรู้ข่าวสารในการดำรงชีวิตประจำวัน (15) ความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีพิเศษ (16) การมีบทบาท/สถานภาพสังคมในชุมชนท้องถิ่น (17) การเป็นสมาชิกเครือข่าย DSI และสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชน

(18) การเคยเข้าร่วมประชุมสัมมนาอบรมเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมในรอบ 3 ปี ที่ผ่านมา (19) การเคยเข้าร่วมประชุมสัมมนาอบรมเกี่ยวกับการประชาคม การมีส่วนร่วมของประชาชนในรอบ 3 ปี ที่ผ่านมา (20) ความเชื่อมั่น ไว้วางใจที่มีต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ (21) ความพึงพอใจที่มีต่อผลงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ (22) ความจำเป็นที่ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษและ (23) ความคิดเห็นที่มีต่อการมีอาสาสมัครช่วยเหลือการปฏิบัติงาน DSI โดยตัวแปรตาม คือ ความต้องการการมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ

ในส่วนของประชากรเป้าหมายในกลุ่มตัวอย่าง ประชากรเป้าหมายของกลุ่มตัวอย่างนี้ได้ศึกษา 3 กลุ่ม กลุ่มแรก คือ กลุ่มประชาชนที่อยู่ในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มผู้นำชุมชนซึ่งประกอบด้วย ผู้นำชุมชนในท้องถิ่นนั้นๆ ผู้นำองค์กรประชาชน และผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มบริหารกลุ่มผู้บริหารของกระทรวงยุติธรรมและกรมสอบสวนคดีพิเศษ รวมแล้วตามตารางที่ได้นำเสนอประชากรเป้าหมายของใน 4 ภูมิภาค จำนวน 960 ราย

พื้นที่ทั้งหมด 12 จังหวัด รวมทั้งพื้นที่ Pretest แบบในจังหวัดฉะเชิงเทรา ผู้วิจัยได้ดำเนินการลงไปในพื้นที่และก็ดำเนินการจัดเก็บข้อมูลด้วยตนเอง ในกลุ่มของผู้นำชุมชนก็ได้แก่ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้าน ผู้นำองค์กรต่างๆ รวมทั้งผู้นำสตรี สภาชุมชน ผู้นำทางด้านการเกษตร ผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการสัมภาษณ์ผู้นำ ชุมชนในภูมิภาคด้วยโดยคัดเลือกจากภูมิภาคละ 1 จังหวัด เก็บตัวอย่างจำนวนทั้งสิ้นรวมแล้ว 60 ราย ในกลุ่มของผู้บริหารระดับสูงของกระทรวงยุติธรรมและกรมสอบสวนคดีพิเศษ ก็ประกอบด้วย ท่านรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ท่านปลัดกระทรวง และท่านอธิบดีทุกกรม ในเครื่องมือที่ทำการศึกษาครั้งนี้ก็จะมี (1)แบบสอบถามประชาชนในชุมชน (2)แบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้นำชุมชน (3)แบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหาร และ (4)แบบสนทนากลุ่ม

การทดสอบและพัฒนาเครื่องมือวิจัยในเรื่องของความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาและความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม ขั้นต้นการติดต่อประสานงานเก็บข้อมูลในภาคสนามก็ได้ดำเนินการประสานงานลงไปที่จังหวัดในพื้นที่ ส่วนใหญ่แล้วสำนักงานยุติธรรมจังหวัดเป็นผู้ประสานงานเบื้องต้นให้ นอกจากนั้นยังมีเครือข่ายที่ได้ดำเนินการจัดตั้งไว้ในส่วนหนึ่ง และอื่น ๆอีกส่วนหนึ่งคือเป็นนักศึกษาที่ได้เรียนในโครงการมหาวิทยาลัยชีวิต ซึ่งในหลายพื้นที่แล้วส่วนเหล่านี้ก็ได้เข้ามาสนับสนุนงานให้ลงไปในพื้นที่ จัดเก็บข้อมูลอย่างมีความสะดวก ในส่วนของการสัมภาษณ์เชิงลึกและก็การจัดกลุ่ม สนทนากลุ่มได้จัดกลุ่มรายภาค กลุ่มละ 9 ราย แต่ละภาคในหนึ่งจังหวัด

ส่วนการจัดเก็บข้อมูลจากผู้บริหารกระทรวงยุติธรรมและกรมสอบสวนคดีพิเศษดำเนินการใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก ปรากฏอยู่ในหัวข้อ 3.4.2

การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติการวิจัยครั้งนี้ก็ได้นำข้อมูลแบบสอบถามที่ได้เก็บรวบรวมมา Edit มาบรรณาธิกรณ์ ร่วมตรวจสอบความครบถ้วนและความถูกต้อง ดังนั้นแบบสอบถามที่มีความครบถ้วนในครั้งนี้ก็มีจำนวน 972 ฉบับ นำไปประมวลผลโดยใช้สถิติประมวลผลด้วย

โปรแกรม SPSS for Window สถิติที่ใช้ครั้งนี้เริ่มต้นด้วยแต่ สถิติพรรณนา ได้แก่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด อธิบายในเรื่องของกลุ่มตัวอย่าง การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การดำรงชีวิตประจำวัน การมีส่วนร่วม ความต้องการการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินคดีพิเศษ ในส่วนของการทดสอบข้อสมมติฐานการวิจัย ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ในกรณีที่เป็นตัวแปรอิสระ 1 ตัวศัพท์ตัวแปร 1 ตัว คณะผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว การวิเคราะห์แบบจำลองปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ข้อค้นพบจากการศึกษา กลุ่มประชากร ประชาชนในกลุ่มที่ศึกษามีจำนวนทั้งหมด 972 รายจาก 4 ภูมิภาค 12 พื้นที่จังหวัด กลุ่มประชาชน ร้อยละ 10 เท่านั้น ที่เป็นสมาชิกเครือข่าย DSI ภาคประชาชนและก็เป็นยุติธรรมชุมชน ส่วนใหญ่ ร้อยละประมาณถึง 90 ยังไม่ได้เป็นเครือข่ายกลุ่มตัวอย่าง ก็ส่วนใหญ่แล้วในจำนวนที่จัดเก็บข้อมูลจะมีจำนวนเพศชายมากกว่าเพศหญิงเล็กน้อย โดยอายุเฉลี่ยแล้วประมาณ 44 ปี ซึ่งทั้งหมดนี้ก็จะเป็นบุคคลที่อายุมากกว่า 20 ปี ขึ้นไป จบกาศึกษาตั้งแต่ ประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษา ในสัดส่วนใกล้เคียงกัน กลุ่มตัวอย่างประมาณ 50 เปอร์เซ็นต์ ประกอบอาชีพทางด้านการเกษตร รองลงมาก็เป็นรับราชการ รัฐวิสาหกิจ อาชีพค้าขาย ทำธุรกิจส่วนตัวและรับจ้างมีประมาณ ร้อยละ10 ที่เหลือก็ประกอบอาชีพอื่นๆ ซึ่งข้อมูลในเรื่องอาชีพนี้จะเป็นส่วนสำคัญที่เป็นตัวแปรข้อค้นพบที่สำคัญต่อไป

ผลการวิเคราะห์ความต้องการการมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ก็พบว่าตัวแปรอิสระจำนวน 8 ตัว จาก 19 ตัวที่ ความต้องการความมีส่วนร่วมในการสอบสวนสืบสวน ดูในตารางที่ 4-27 ซึ่งความสัมพันธ์ดังกล่าวทั้ง 8 ตัวแปร ก็จะมีความสัมพันธ์เชิงบวก กับความสัมพันธ์เชิงลบ ในความสัมพันธ์เชิงบวกกับตัวแปรตามความต้องการการมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษนั้นได้แก่ (1)การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (2)ความพึงพอใจต่อการทำงานของ DSI (3)ระดับรายได้ (4)เพศ (5)อายุ ซึ่งตัวแปรทั้ง 5 ตัวนี้ ก็ปรากฏว่าจะเป็นความสัมพันธ์ในทิศทางเดียวกัน คือ ถ้ารับรู้ข่าวสารมาก ก็จะมีความต้องการในการมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษมาก เมื่อพึงพอใจต่องานของ DSI มากก็จะมีความต้องการในการมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษมาก ระดับรายได้ก็เช่นเดียวกัน ถ้ามีรายได้สูงก็จะมีความต้องการในการมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษมาก ส่วนเพศนั้น เพศชายจะมีความต้องการในการมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษมากกว่าเพศหญิง อายุ อายุที่มีอายุสูงมากกว่า 40 ปี ก็จะมีความต้องการในการมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษมากกว่าผู้ที่มีอายุน้อย

ข้อสำคัญได้พบความสัมพันธ์ในเชิงลบ ตัวแปรที่สำคัญ ก็คือ การศึกษาระดับอุดมศึกษา ความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีพิเศษ การประกอบอาชีพรับราชการ 3 ตัวแปรนี้ เมื่อนำข้อค้นพบจากการประเมินจากทางสถิติออกมาแล้ว เป็นข้อที่ค่อนข้างที่จะสงสัย ก็นำเรียนกับท่านรองอธิบดีภิญโญ ว่าข้อมูลที่ได้นี้เป็นไปได้ขนาดไหน และข้อมูลทางสถิตินี้เห็นชัดว่ามีนัยสำคัญ ต่อความต้องการการมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ

ซึ่งนอกจากท่านรองอธิบดีภิญโญแล้วยังมีคณาจารย์หลายท่านได้วิเคราะห์ให้ทราบว่าเป็นไปได้ว่าผู้ที่ได้การศึกษาระดับอุดมศึกษา คือ ปริญญาตรีขึ้นไป จะไม่มีความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ นอกจากนั้นคนที่มีองค์ความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับการดำเนินคดีพิเศษ ก็จะไม่ต้องการที่จะเข้ามาร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ และยิ่งกว่านั้นผู้ที่ประกอบอาชีพหลักรับราชการก็จะไม่มีความต้องการเข้ามาดำเนินคดีพิเศษนี่เป็นข้อที่ควรจะได้นำอภิปรายต่อไป ในส่วนของภาพลักษณ์ของ DSI ก็เป็นส่วนที่น่าชื่นใจอย่างหนึ่งว่าเมื่อประเมินภาพลักษณ์ของ DSI จากกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา พบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมดมีภาพลักษณ์ที่ดีต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ เป็นภาพลักษณ์ที่เชิงบวก มีความคิดที่ว่าเป็นหน่วยงานที่มีความสามารถในการสืบสวนสอบสวน เพราะตั้งหลักแล้วว่าเป็น FBI นักวิจัยได้เทียบเคียงถามว่าถ้าเป็นงานเช่นเดียวกับ FBI จะรู้สึกอย่างไร เขาก็จะมีความเข้าใจมากขึ้นว่ากรมสอบสวนคดีพิเศษทำงานอย่าง FBI มีภาพลักษณ์ที่ดีว่าเดียวนี้จะมีหน่วยงานที่ทำงานอย่างฉับไว เหมือนในหนัง ในต่างประเทศ FBI จะทำงานรวดเร็วเพียง 5 นาทีก็ถึงที่เกิดเหตุ ในส่วนของประเทศภาพที่เขาคิดถึง DSI ก็จะคิดถึงภาพในภาพยนตร์แล้วก็คิดว่าเป็นการสืบสวนสอบสวน ปราบปรามจับกุมผู้กระทำผิดในคดีใหญ่ๆ ที่ส่งผลกระทบต่อสังคมจำนวนมาก สามารถเป็นที่พึ่งความหวังของกระบวนการยุติธรรมชุมชนได้

ในเรื่องของความพึงพอใจในการดำเนินงานของ DSI เมื่อสอบถามความพึงพอใจ ก็จะพบว่า DSI ประชาชนรับรู้ ส่วนใหญ่ร้อยละ64 มีความพึงพอใจในระดับมากถึงมากที่สุด รองลงมา ร้อยละ30.8 มีความพอใจน้อยและก็ไม่พอใจ ซึ่งบ่งชี้ให้เห็นว่านี่เป็นคะแนนนิยมที่มีต่อองค์กร และอาจจะมีผลทำให้มีการสร้างเสริมหรือขับเคลื่อนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ท่านก็จะพบได้ในตารางที่ศึกษา ค่าคะแนนจะอยู่ในระดับปานกลางกับมาก ซึ่งร้อยละ 35.3 กับร้อยละ 43.1 เป็นเรื่องของความไว้วางใจต่อ DSI ความเชื่อถือระดับความพึงพอใจ ท่านก็จะพบตามตารางว่าส่วนที่มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากที่สุดโดยค่าคะแนน 7-9 คะแนน ร้อยละ 47.7 และก็ปานกลางร้อยละ 30.8 สำหรับข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งนี้ ก็สรุปได้ทั้งหมด 16 เรื่อง ซึ่งก็อยากให้เวทีนี้ช่วยเติมว่า จากข้อค้นพบควรที่จะดำเนินงานอย่างไรบ้าง

บทสัมภาษณ์ผู้บริหารของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ฯพณฯ สมพงษ์ อมรวิวัฒน์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ได้ให้สัมภาษณ์โดยสรุปอยู่ในส่วนของบทคัดย่อ ว่ากฎหมายกับรัฐธรรมนูญกำหนดสิทธิหน้าที่ในการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นความสำคัญอันดับแรก ความจริงคนในชุมชนรู้จักกันหมด กระทรวงยุติธรรมเน้นเรื่องชุมชนจึงเกิดความคิดเรื่องยุติธรรมชุมชนขึ้น กรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นกรมใหม่ เป็นความคาดหวังของประชาชนแนวทางการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมการให้เบาะแสเพื่อรู้สถานการณ์ความก้าวหน้า นอกจากนั้นท่านก็เน้นในเรื่องของการคุ้มครองพยาน ว่าการคุ้มครองพยานมีความสำคัญมากมีผลต่อรูปคดี สำหรับท่านชูจิรา กองแก้ว รองปลัดกระทรวงยุติธรรม ให้สัมภาษณ์โดยสรุปว่าจะต้องคัดคนที่มีจริยธรรม กลั่นกรองว่าเมื่อเข้ามาเป็นเครือข่ายของ DSI แล้วไม่ใช่ทำเพื่อ

ประโยชน์ส่วนตน ชุมชนเข้ามีส่วนร่วมเป็นกรรมการในพื้นที่ได้ มีการแสดงความคิดเห็นต่าง แล้วก็ต้องมีงบประมาณให้กับกลุ่มนี้ มีผู้ตรวจราชการภาคประชาชนเกิดขึ้น จังหวัดแต่ละจังหวัดก็จะมีคนที่ช่วยดูเรื่องยุทธศาสตร์และธรรมาภิบาล การรักษาเครือข่ายให้ยั่งยืนเป็นสิ่งสำคัญ โดยที่อาจจะมอบโล่ ประกาศ เครื่องราช หรือทำอย่างต่อเนื่องเป็นรูปธรรม ซึ่งไม่ใช่ไม่ตั้งเขาไว้แล้วแล้วก็หยุดไม่ทำงานต่อเนื่องนี่คือสิ่งที่ท่าน Comment ไว้ ในส่วนของรองอัยการสูงสุด ท่านวัยวุฒิ หล่อตระกูล ได้สัมภาษณ์โดยสรุปว่า การร่วมเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาของกรมสืบสวนคดีพิเศษมีความเป็นไปได้ แนวทางของการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นประโยชน์ในการดำเนินคดีเพราะได้ผู้ที่มีความรู้เฉพาะด้านสิ่ง สำคัญที่สุดคือ DSI ควรมีหน่วยงานที่จะประชาสัมพันธ์มากกว่านี้ สำหรับท่านอธิบดี พ.ต.อ.ทวี สอดส่อง ได้กล่าวสัมภาษณ์โดยสรุปไว้ว่า ในคดีพิเศษบางประเภทคดีเป็นคดีที่เกิดผลกระทบต่อประชาชนโดยส่วนรวม บางส่วนอาจจะเกิดผลกระทบในอนาคต ดังนั้นการที่จะให้คดีพิเศษประสบความสำเร็จจะต้องมีภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมตามขั้นตอนต่าง ๆ ตลอดจนการติดตามผลการดำเนินงานเพื่อผลักดันให้งานคดีพิเศษประสบความสำเร็จและเป็นการแก้ปัญหาที่ระบบราชการไม่ให้ความร่วมมือ หรืออาจถูกอิทธิพลเข้าแทรกแซง ความร่วมมือของประชาชนจึงเป็นการแก้ไขปัญหาที่สำคัญ

ในเหตุการณ์ที่ผ่านมากรมสอบสวนคดีพิเศษก็ได้เครือข่ายภาคประชาชน ทำให้งานสำเร็จค่อนข้างมาก ยกตัวอย่าง คดีที่เกาะช้าง ที่ศรีปริญญาปฏิบัติงานเป็นหัวหน้าชุด ได้ประสบความสำเร็จเพิกถอนเอกสารสิทธิ ก็ถือว่าเครือข่ายภาคประชาชนให้ความร่วมมืออย่างดี แล้วก็แจ้งเบาะแส สามารถดำเนินคดีได้แล้วเสร็จภายใน 1 เดือนได้

นอกจากนั้นแล้ว ท่านกิตติ ลิ้มชัยกิจ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ได้ให้สัมภาษณ์ว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมต้องไม่เกินขอบเขต และในกรณีที่เข้ามาต้องกำหนดทิศทางให้กับคณะกรรมการที่ปรึกษา มีระเบียบว่าด้วยค่าตอบแทนเงินรางวัล การประกาศเกียรติคุณให้กับประชาชนที่เข้ามาร่วมป้องกันดูแลอาชญากรรม การทำงานภาคประชาชนสวมหมวกหลายใบขึ้นอยู่กับความสมัครใจ

สำหรับ ท่านวันชัย รุจนวงศ์ อธิบดีคุมประพฤติ ให้สัมภาษณ์โดยสรุปว่า การดำเนินงานส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจะต้องมีมาตรการและกลไกที่ปลอดภัย มีระบบให้การบริการร่วมติดตาม ระบบอะไรก็ได้ประชาชนเกิดความสนใจ แล้วก็คัดสรรคณะกรรมการที่ปรึกษาคดีพิเศษ อาจจะสะท้อนความเป็นตัวแทนของประชาชนได้ แล้วก็มีกลุ่มงานที่รับผิดชอบ

ท่านสุวณา สุวรรณจูฑะ อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ สรุปว่า ประชาชนย่อมรับรู้ข้อมูลข่าวสารในพื้นที่ สนับสนุนให้ประชาชนเข้าร่วมในด้านเครือข่ายและก็ควรมีมาตรการที่สำคัญในความปลอดภัยในการที่ประชาชนเข้าแจ้งเบาะแส ประชาชนควรร่วมติดตามประเมินผลของภาครัฐ ซึ่งเป็นไปตามรัฐธรรมนูญไม่จำเป็นต้องมีการมีส่วนร่วมของการดำเนินคดีพิเศษเพียงอย่างเดียว ควรจะมีส่วนร่วมในเรื่องอื่น ๆ ด้วย การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ก็จะทำให้งานของคดีพิเศษ ประสบภารกิจที่มีความสำเร็จและก็ชัดเจน

ความคิดเห็นของแพทย์หญิง คุณหญิงพรทิพย์ โรจนสุนันท์ ผู้อำนวยการสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ ได้สรุปไว้ว่าต้องดูที่เป็นพยานแล้วมีคุณภาพหรือเปล่า ซึ่งพยานที่ได้อาจจะไม่มีน้ำหนักก็ได้ไม่ควรจะพยานที่อยากเป็นพยาน ควรตรวจข้อมูลด้วยว่ามีความถูกต้องเป็นธรรมหรือไม่ ควรเน้นความเป็นกลางของคณะกรรมการสอบสวนคดีพิเศษ ควรมีการประเมินผลคดีเป็นระยะ ๆ ควรมีเครือข่ายในหลายๆ ระดับทั้งระดับรากหญ้า จะมีความชัดเจนเรื่องการแจ้งเบาะแส ในระดับปฏิบัติก็จะมีในเรื่องของคดีเฉพาะ เป็นเรื่องของชั้นความลับ

สำหรับ คุณสมณ์ พรหมรส ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและประสานแผนกระบวนการยุติธรรม แทนผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม ให้สัมภาษณ์โดยสรุปว่า ประชาชนอาจไม่อยากเป็นพยานเพราะต้องปรากฏตัว และคุ้มครองได้ไม่เต็มที่ แนวทางที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ก็สามารถทำได้โดยระบบอิเล็กทรอนิกส์ เปิดเว็บไซต์ แล้วทำให้เขาได้มีการโต้ตอบโดยเชิงลับกับโดยมี Password สิ่งพวกนี้เป็นสิ่งสำคัญ การรณรงค์เรื่องภาพลักษณ์การเชื่อถือการไว้วางใจของประชาชนเป็นเรื่องสำคัญของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

สำหรับ พ.ต.อ. ปสพกรณ์ โพธิสุข ผู้แทนของท่านเลขาธิการคณะกรรมการฟอกเงินก็เทียบเคียงว่าของ ปปง. มีสายลับของ ปปง. ทั่วประเทศ 80,000 คนแล้ว และก็มีระบบร้องเรียนทางอิเล็กทรอนิกส์ ในส่วนของประชาชนก็ควรให้เจ้าหน้าที่คัดกรองข่าวสารเพราะปรากฏว่า การแจ้งเบาะแสที่ผ่านมา แม้กรมสอบสวนคดีพิเศษเอง ก็มีการแจ้งเรื่องเล็ก เรื่องน้อย เมื่อเช้าท่านวิทยากรได้กล่าวไว้แล้วว่าถ้าเป็นเรื่องเล็กเรื่องน้อย แต่ถ้ากระทบต่อภาพรวมของประเทศแล้วก็ควรที่จะหยิบออกมาแล้วทำเป็นคดีพิเศษ ผู้แทนของคณะกรรมการฟอกเงินสรุปได้ว่า กรมสอบสวนคดีพิเศษควรที่จะมีสมาชิกเครือข่ายภาคประชาชน ดังนั้นจากผลการศึกษาในเชิงปริมาณแล้วก็ผลจากการวิเคราะห์บทสัมภาษณ์ของผู้บริหารแล้ว ก็จะปรากฏเป็นข้อเสนอแนะทั้งหมด 16 ข้อ

1) การวางแผนแม่บทการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน
2) ควรมีการดำเนินการต่อเนื่องในเรื่องเวทีการจัดกลุ่มสนทนา
3) ควรมีหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการ และดำเนินการอบรมเพื่อเพิ่มความรู้ของการมีส่วนร่วมในคดีพิเศษ
4) ควรทบทวนบทบาทในการจัดการบริหารพัฒนาระบบ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม
5) ควรกำหนดเป้าหมายยุทธศาสตร์ของกระทรวงยุติธรรมเชื่อมต่อระหว่างทุกกรมในการบูรณาการสร้างเครือข่าย พันธมิตร
6) ควรมีการประชาสัมพันธ์เป็นสื่อโทรทัศน์ และหนังสือพิมพ์ เพื่อให้ประชาชนมีความชัดเจนในบทบาทของพลเมืองที่ดีว่ามีส่วนร่วมต่อภารกิจของกรมสอบสวนคดีพิเศษอย่างไร
7) กรมสอบสวนคดีพิเศษควรสร้างความเชื่อในในการคุ้มครองพยาน โดยแจ้งสิทธิประโยชน์ของประชาชนในการมีส่วนร่วมต่าง ๆ ว่ามีสวัสดิการ ค่าต่างตอบแทนให้อาสาสมัคร (สามารถประสานกับสำนักงบประมาณได้)

8) กรมสอบสวนคดีพิเศษควรจัดหลักสูตรการอบรม การเรียนการสอนให้ประชาชน เพื่อสร้างจิตสาธารณะโดยคำนึงถึงประโยชน์ส่วนรวมมากกว่าประโยชน์ส่วนตน

9) กรมสอบสวนคดีพิเศษเคยทำงานเชิงรุกร่วมกับเครือข่ายยุติธรรม ด้วยการสืบสวนด้านนิติวิทยาศาสตร์ บูรณาการขยายคดีอย่างเป็นรูปธรรม โดยขยายองค์ความรู้ในด้านกฎหมาย ด้านนิติวิทยาศาสตร์ให้แกนนำประชาชนได้รู้จัก

10) กรมสอบสวนคดีพิเศษควรประสานเครือข่ายในระดับพื้นที่ ภายในประเทศ และต่างประเทศ เนื่องจากทำคดีอาชญากรรมข้ามชาติด้วย

11) กรมสอบสวนคดีพิเศษ ควรจัดทำรายงาน การประเมินผลในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือการสืบสวนสอบสวน กับหน่วยงานพันธมิตร เพื่อทบทวนแนวทางและแผนงานที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

12) กรมสอบสวนคดีพิเศษ ควรพัฒนาเรื่องช่องการแจ้งเบาะแสของประชาชน โดยคำนึงถึงความปลอดภัยและคัดกรองข่าวสารเพื่อดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริง

13) กรมสอบสวนคดีพิเศษ ควรคัดคนดีที่มีจิตสาธารณะ แต่ละภูมิภาคเพื่อให้ฝึกอบรมเป็นแบบอย่างของอาสาสมัคร คนดี DSI ขยายผลไปถึงประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย

14) กรมสอบสวนคดีพิเศษ ควรพัฒนาเรื่องทำเนียบเครือข่าย ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเป็นพื้นฐานข้อมูลในการเป็นที่ปรึกษาและพัฒนาองค์ความรู้ลงสู่ประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะเรื่องกฎหมายเบื้องต้น

15) กรมสอบสวนคดีพิเศษควรเน้นเรื่อง ประชาสัมพันธ์ร่วมผลักดันสิทธิเสรีภาพของตนไม่เกินกว่าขอบเขตของกฎหมายบทบัญญัติรัฐธรรมนูญและสิทธิมนุษยชน โดยกระตุ้นถึงความมุ่งมั่นศรัทธาต่อความร่วมมือร่วมใจตระหนักในคุณค่าของตนต่อการมีส่วนร่วม

16) กรมสอบสวนคดีพิเศษ ควรสร้าง Brand เพื่อเป็นการสื่อสารสาธารณะให้สังคมรู้จักยอมรับและมีความเชื่อถือ

รองศาสตราจารย์ ดร.รัชชานนท์ ศุภพงศ์พิเชษฐ์ ต่อไปเป็นการวิพากษ์วิจารณ์ผลงานวิจัยของ DSI การวิจารณ์เป็นเรื่องการติดชมเชิงสร้างสรรค์ งานวิจัยเกี่ยวกับเรื่องของการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ เป็นผลงานของสำนักพัฒนาและสนับสนุนคดีพิเศษ ประเด็นที่จะวิพากษ์วิจารณ์ กล่าวเป็น 3 ประเด็น จะพูดถึงปัญหาการทำวิจัย จะพูดถึงกระบวนการวิจัย และผลการวิจัย

ปัญหาการทำวิจัย มีการตั้งคำถามไว้ว่าอย่างไร มีการตอบไว้ว่าอย่างไร แล้วกระบวนการวิจัยถูกต้องเหมาะสมไหม หรือว่าผลการวิจัยเป็นอย่างไร มีข้อสำคัญๆ อะไรที่นำไปสู่การเพื่อที่จะนำมาเชื่อมโยง นำมาประยุกต์ใช้กับเรื่องของการขับเคลื่อนการสร้างเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษปัญหาการทำวิจัย วิจัยของ DSI ฉบับนี้ก็เป็น

รายงานที่มีคุณภาพ เป็นรายงานที่มีคุณค่า เป็นงานวิจัยที่หยิบเอานโยบายของสถานบันมาวิจัย เพื่อชี้แนวทาง ความสำคัญของการวิจัยฉบับนี้ ถ้าหากท่านผู้บริหารนำไปใช้ผมคิดว่าจะเป็นประโยชน์มาก

ประเด็นคำถามที่จะต้องตอบจากการวิจัย ในรายงานการวิจัยได้ระบุวัตถุประสงค์ไว้ชัดเจน จะเห็นได้ว่างานวิจัยชิ้นนี้ที่ต้องการหาคำตอบก็คือ ประการที่หนึ่ง อยากรู้ว่าช่วงที่ผ่านมาประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษมากน้อยเพียงใด คำตอบคือยังมีค่อนข้างน้อย จะสมาชิกเครือข่ายของ DSI ในบางพื้นที่เท่านั้น

ประการที่สอง ประชาชนต้องการเข้ามามีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใด ในเรื่องต่อไปนี้

1) ร่วมแจ้งเบาะแส
2) ร่วมให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง
3) ร่วมกล่าวโทษร้องทุกข์
4) ร่วมเป็นพยานบุคคลในชั้นศาล ในการดำเนินคดี
5) ร่วมติดตามผลการดำเนินคดี
6) ร่วมรับผลประโยชน์
7) ร่วมเป็นเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษา
8) ร่วมกำหนดทิศทางนโยบายของ DSI

ประเด็นคำตอบต่าง ๆ เท่าที่ผมตรวจสอบรายงานดู ก็เห็นว่ามีครบ รายงานเล่มนี้ได้นำเสนอได้ครบถ้วน ในกระบวนการวิจัยจะมีกระบวนการขั้นตอน ต่าง ๆ ตั้งแต่ การกำหนดหัวข้อ การกำหนดประเด็น การทบทวนวรรณกรรมวิจัย การสร้างกรอบแนวคิด แล้วมาสร้างสมมติฐานออกแบบการวิจัย กำหนดกลุ่มเป้าหมายประชากร สุ่มตัวอย่างประชากร ทำอย่างจะได้ประชากรหรือกลุ่มเป้าที่จะได้ในการตอบคำถามนี้ การสร้างเครื่องมือในการวิจัย การติดต่อประสานงานเพื่อที่จะเข้าถึงข้อเพื่อที่จะให้ได้ข้อมูลตามที่ออกแบบไว้ การวิเคราะห์ข้อมูล การให้สถิติข้อมูล ตลอดจนการนำเสนอเขียนร่างรายงาน ต่อไปก็จะปรับปรุงรายงาน แล้วก็ตีพิมพ์แล้วก็เผยแพร่ ก็จบกระบวนเท่าที่ตรวจสอบดู ก็ดำเนินการได้ครบ

กรอบแนวคิดในการวิจัย ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องของการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เริ่มจากการที่มีนโยบาย มีแผนยุทธศาสตร์ มีกฎหมาย มีรัฐธรรมนูญ มีแนวคิดในการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ แนวคิดต่าง ๆ ต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตยแบบประชาชนมีส่วนร่วม เพราะฉะนั้นทำอย่างเป็นการเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมการดำเนินคดีพิเศษได้

ที่สำคัญในการวิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายไว้พอดี คือ มี 3 กลุ่ม คือกลุ่มผู้บริหารระดับสูง ซึ่งเป็นผู้ดำเนินนโยบาย กลุ่มประชาชน แกนนำชุมชน และก็ผู้นำองค์กรส่วนท้องถิ่น กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ส่วนที่มีผลกระทบ รายงานชิ้นนี้มีทั้งเชิงปริมาณและ

เชิงคุณภาพ วิธีการดำเนินการวิจัยผมก็ได้ตรวจสอบดูเรื่องของการสร้างและพัฒนาเครื่องมือ ไม่ว่าจะเป็น แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสนทนากลุ่ม มีการติดต่อประสานงาน การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติ ซึ่งการดำเนินการก็เป็นไปตามหลักวิชาการ เชื่อได้ว่ารายงานนี้เป็นรายงานที่มีคุณภาพและเชื่อถือได้ในการศึกษาครั้งใช้สถิติการวิจัยค่อนข้างจะสูง ซึ่งตัวแปรทั้ง 19 ตัวแปร ที่จะมีผลต่อความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ จะทำอย่างไรให้คนเข้ามามีส่วนร่วมในกรมสอบสวนคดีพิเศษมากขึ้น

การวางแผนแม่บทการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ต้องทำให้ชัดเจน เขียนไว้ให้ชัดเจนในเรื่องแบบสอบถาม ถามว่าช่องทางที่จะติดต่อสื่อสารกับท่าน ช่องทางไหนสะดวกมาที่สุด 972 คน ส่วนใหญ่จะติดต่อผ่านเครือข่าย DSI ในพื้นที่ ควรจะพัฒนาฐานข้อมูลเพื่อที่จะให้ประชาชนเข้าถึงระบบข้อมูลได้ง่าย DSI ควรจะจะมีช่องทางในการรับข้อมูลกลับจากกลุ่มประชากรเป้าหมายกลุ่มต่าง ๆ

รองศาตราจารย์ ดร.เสรี พงศ์พิศ กล่าวว่า สังคมไทยอ่อนแอทางปัญญา มีความรู้น้อย ใช้ระบบอำนาจเป็นใหญ่เนื่องจากขาดความรู้ เช่น ระบบราชการ คือตัวแทนขององค์กรเชิงอำนาจ คือจะกฎหมาย ระเบียบ การสั่งการ และการควบคุม ซึ่งถือว่าเป็นการแก้ปัญหาที่ไม่ตรงจุด เพราะสังคมไทยปัจจุบันมีปัญหาที่ซับซ้อน และยากต่อการแก้ไขมากขึ้น คุณหมอประเวศ วะสี ท่านบอกเอาไว้ ของชื่อชมงานวิจัยชิ้นนี้เพราะว่า ผมคิดว่าสังคมไทยวันนี้ต้องการความรู้ ต้องการปัญญา ในการทำงาน

งานนี้เป็นตัวอย่างที่ดี อยากจะให้มีงานแบบนี้เกิดขึ้นในทุก ๆ องค์กร ทุก ๆ งานเพื่อจะได้ทำความเข้าใจในเรื่องบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น ประเด็นแรกที่สำคัญ เรื่องการมีส่วนร่วมต้องมี 2 ทาง

ทั้งนี้ 2 ทางนี้หมายความว่า ปรกติคิดถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนกับอะไรที่คิดขึ้นมา เช่น กับระเบียบ กับแผนงาน กับวิธีการทำงาน กับโครงการ ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมกับสิ่งที่คิด ทำแผนงานโครงการ

สิ่งที่ต้องการในวันนี้คือ การปฏิวัติในวิถีการทำงานของระบบราชการ ทำอย่างไรจะคิดถึงประชาชนเป็นศูนย์กลาง ทำอย่างไรจะคิดถึงชุมชน ท้องถิ่น ผู้คนเป็นตัวตั้ง ไม่ฉะนั้นก็จะเอางานของเป็นตัวตั้ง แล้วก็แบ่งแย่งกันว่าเป็นงานของใคร บูรณาการอย่างไรก็ไม่บูรณาการซักที เพราะไม่ได้เอาประชาชนเป็นศูนย์กลางจริง ๆ

ทำไมไม่ออกไปเรียนรู้กับชาวบ้านว่าเขามีวิถีชุมชนแบบไหน มีภูมิปัญญาแบบไหน เขามีความสัมพันธ์แบบไหน

ผมอยากจะให้ ดร. ศรีปริญญา ซึ่งทำวิจัยเก่ง ทำต่อๆ ไป คือทำ Par : Participation Action Research ขึ้นมา ก็คือทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น จนถึงสุดท้ายเพื่อให้อะไรบางอย่างซึ่งออกมาระหว่างชุมชนกับผู้วิจัยของ DSI จะได้อะไรบางอย่างที่ออกมาดี

ประเด็นที่สอง เครือข่ายในข้อที่ 10 ของ ดร.ศรีปริญญา พูดเอาไว้ชัดเจนเรื่องของเครือข่ายซึ่งเป็นเรื่องที่ดีมาก ประเด็นก็คือว่า วันนี้สังคมเปลี่ยนไปแล้ว เป็นสังคมเครือข่าย ขนาดผู้ก่อการร้ายยังเป็นผู้ก่อการร้ายเครือข่ายเลย แล้วสงครามทุกวันนี้เป็นสงครามเครือข่าย ไม่รู้ว่าใครเป็นใคร ไม่รู้ว่าคุณอยู่ที่ไหน เป็นเครือข่ายสัมพันธ์กันหมด ประเด็นของก็คือว่า ทำอย่างไรถึงจะเป็น ไม้ซีกงัดไม้ซุง เป็นอะไรเล็ก ๆ แต่ว่าอาศัยความเป็นเครือข่ายจะมีพลังเพราะเครือข่ายแต่ละเครือข่ายได้รวมคนที่มี จิตวิญญาณ และมี Spirit มีเป้าหมายเดียวกันจึงทำให้เครือข่ายเหล่านั้นมีพลัง เครือข่ายเหล่านี้มีความสำคัญ ถ้ารู้จักเครือข่ายเหล่าก็จะเป็นพลังในการทำงาน

ผมขอสรุปว่าถ้าองค์กรที่ทำงานเกี่ยวกับเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย การรับใช้ประชาชนนั้นได้ใช้ความรู้ใช้ปัญญา เขาจะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในเวทีการประชุม ผู้ร่วมการประชุม รองศาสตราจารย์ พ.ต.อ.หญิง ดร.พัชรา สินสอยมา : อาจารย์โรงเรียนนายร้อยตำรวจ กล่าวว่า ก่อนอื่นต้องของชื่นชมคณะผู้วิจัยที่มีความละเอียดรอบคอบในเรื่องของระเบียบวิธีวิจัย แล้วก็อีกสิ่งหนึ่งที่จะเป็นส่วนดีก็คือการจุดประกายเป็นการจุดประกายให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องของการทำงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ประชาชนน่าจะเป็นเครื่องมือที่ดีสุดเกี่ยวกับการดำเนินคดีพิเศษ

จากคำถามที่ว่าทำไมประชาชนเข้ามาดำเนินคดีพิเศษน้อย คงจะตอบจากประสบการณ์การทำงาน เพราะว่าได้ทำงานกับประชาชนในเรื่องของ เครือข่ายยุติธรรมชุมชน และก็โครงการเยาวชนคนยุติธรรม ซึ่งลงไปทั่วประเทศ ได้สัมผัสชุมชนแต่ละท้องที่และได้ใกล้ชิดกับประชาชน จะเห็นว่า ถ้าจะมองความมีส่วนร่วมของประชาชน มองดูว่าพื้นฐานของมนุษย์มากกว่า คือ

1) เขาจะมีส่วนร่วมหรือไม่มีส่วนร่วมน่าจะดูในเรื่องของการมีส่วนได้เสีย การมีส่วนได้เสียเป็นตัวหลัก คือ การมีส่วนได้เสีย เขาได้ประโยชน์หรือเขาเสียประโยชน์หรือไม่ คดีพิเศษเป็นคดีที่คนธรรมดาไม่อยากเข้ามายุ่งเกี่ยว แต่ถ้าเขามีส่วนเสีย มีผลกระทบกับเขา อันนี้เขารีบแจ้งเบาะแส ส่วนได้ถ้าเขามาร่วมแล้วเขาจะได้อะไรอันนี้คงเป็นปัจจัยที่สำคัญ

2) จากที่ทำงานร่วมกับชาวบ้าน แล้วเครือข่ายเยาวชนคนยุติธรรมโครงการที่ดิฉันรับผิดชอบจะเป็นเรื่องของการให้ความรู้ทางด้านกฎหมายเกี่ยวกับเด็กและเยาวชนในโรงเรียนต่างๆ การป้องกันในการกระทำความผิดในกลุ่มเด็กและเยาวชน เข้าไปดูแล้วจะเห็นจากการที่สอบถามเขาในหน่วยงานการดำเนินการกระบวนการยุติธรรม เป็นการประเมินผลทำงาน การที่เขาได้รู้จักหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมเขาจะได้คะแนนตรงนี้ด้วย ถ้าถามว่ากรมสอบสวนคดีพิเศษในเด็กโตเขาก็ยังไม่รู้จัก แต่เขารู้จัก FBI อันนี้คือการขาดความรู้ความเข้าใจ

3) ผลสรุปของการวิจัยบอกว่าข้าราชการมีส่วนร่วมน้อยอันนี้คิดว่าจริง เพราะว่า (1) ความมีส่วนได้เสียน้อย (2) ข้าราชการยังขาดอุดมการณ์ ซึ่งสร้างยากแต่ถ้าสร้างแล้วจะยั่งยืนทำประโยชน์ให้กับประเทศอีกหลายเรื่อง จุดบอดของข้าราชการที่มีส่วนร่วมน้อย จะต้องสร้างอุดมการณ์

ในผลการวิจัยอยากจะให้มีตัวแปรหนึ่งที่อยากจะให้สรุปชัดเจน คือ ความต้องการของประชาชนที่จะเข้ามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีมีอยู่หลายด้าน ถ้าจะสรุปให้ชัดเจนว่าด้านใดที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากที่สุด ต้องการมากที่สุด ยังไม่ชัดเจนควรใส่ระดับให้ชัดเจน เพื่อจะได้ตรงจุดมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ จากที่ไปทำโครงการเกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน ใน 3 จังหวัดภาคใต้ เคยถามเด็กที่อยู่ในโรงเรียนมุสลิมแท้ ว่า ปัญหาอาชญากรรมในพื้นของเขาคืออะไร เขาบอกว่ายาเสพติด เขานั่งกันอยู่หลายๆ คนเขาก็บอกว่ายาเสพติด เขาไม่ได้ตอบแบบช้า อีกครั้งหนึ่งไปดูงานของเด็กช่วงชั้นที่ 3 หรือ ม.ต้น ที่เชียงใหม่ ครูให้เขียนเรียงความเรื่องปัญหาอาชญากรรมในชุมชน ก็ไปดูเพราะว่าใช้เป็นคะแนนประเมิน ใช้ในการประเมินว่าเขาทำกิจกรรมอะไรบ้างที่มีส่วนร่วมกับกระบวนการยุติธรรมเขาก็เล่าในเรื่องการค้ายาเสพติดในชุมชน ถามว่าค้าอะไรเขาบอกว่าค้ายาบ้า เขาเคยเห็น ไม่คิดว่าเขาจะเขียนเรียงความแล้วเล่าไปเรื่อย ๆ ก็เป็นช่องทางที่จะมีทางเข้าสู่ข้อมูลที่จะไปใช้ประโยชน์ได้ ข้อเสนอแนะที่ทำแล้วน่าจะสัมฤทธิ์ผล คือ ตอนนี้เครือข่ายของกระทรวงยุติธรรมมีเยอะมาก เครือข่ายยุติธรรมชุมชนก็มี ถ้าทางงานแบบบูรณาการ เชื่อมต่อกัน เชื่อมโยงเครือข่ายกัน และการให้ความรู้แก่ประชาชนโดยการสร้าง Brand ส่วนช่องทางในการแจ้งเบาะแสให้ ช่องทางที่เป็นประโยชน์และใช้กันเยอะคือช่องทาง Internet การเล่น MSN, Hi 5 หรือเปิดเว็บไซต์โดยเฉพาะ ถ้าพูดถึงประโยชน์ได้เสีย ถ้าเขาแจ้งเบาะแสเขาจะได้รับประโยชน์อะไรบ้าง การคุ้มครองพยานมีให้เขาแค่ไหน

ผอ.ศิริกุล กสิวิวัฒน์ : ผู้อำนวยการสถาบันการยุติธรรมทางปกครอง สำนักงานศาลปกครอง อยากจะแสดงความคิดเห็นในบางประเด็น ประเด็นแรก ไม่ได้คิดว่าจะให้แก้หรืออะไร แต่ตัวเองเข้ามาเห็นเขียนว่าเปิดโอกาส แสดงว่าแต่ก่อนปิดใช่หรือไม่ ทำให้มองในเชิงลบ ก็มองว่าถ้าไม่มีคำว่าเปิดอาจจะทำให้มองเห็นว่าปกติเขาก็มีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอยู่แล้ว อีกประเด็นหนึ่งขอสนับสนุน รองศาตราจารย์ พ.ต.อ.หญิง ดร.พัชรา ที่พูดถึงเรื่องของเครือข่าย อีกประเด็นหนึ่งในข้อเสนอการสร้าง Image ที่ดีของ DSI นอกจากจะเห็นในภาพอื่น ๆ แล้วยังเห็นในภาพวิชาการของ DSI ด้วย ประกอบกับคุณอนุวงศ์ ชาบุตร รักษาการผู้เชี่ยวชาญสถาบันการยุติธรรมทางปกครอง สำนักงานศาลปกครอง แสดงความคิดเห็นในที่ประชุมว่าการมีส่วนของประชาชนเกี่ยวข้องกับกฎหมายและนโยบายมากกว่าหลักสังคม จึงเป็นสาเหตุทำให้ประชาชนต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในระดับน้อย

อาจารย์พรรษา ทาเจริญพักตร์ : กรรมการผู้จัดการบริษัทร่วมทุนชนบทจำกัด มีข้อเสนอ คณะวิจัยน่าเสนอให้มีการทำแบบ Par ที่อาจารย์เสรีว่า ทำเป็นโครงการนำร่อง อาจจะเลือกโครงการที่ DSI อยู่ในรายการหรือว่าเลือกโครงการที่เด่น ๆ ขึ้นมาที่คิดว่าทำได้ และก็เชิญประชาชนและเครือข่ายเข้า ทำสัก 4-5 รายเพื่อเป็นการนำร่อง

ดร.รัชชานนท์ ศุภพงศ์พิเชษฐ์ : กล่าวว่า มีข้อเสนอแนะควรจะบูรณาการเรื่องของยุติธรรมชุมชนหรือเรื่องของคดีพิเศษเข้าไปในหลักสูตรการเรียนการสอน

รองศาสตราจารย์ พ.ต.อ.หญิง ดร. พัชรา สินลอยมา กล่าวเพิ่มเติมว่า ถ้าจะสร้างความรู้ให้เด็ก ให้เด็กรู้จักงานพวกนี้ หรือว่ารู้จักเรื่องของการป้องกันอาชญากรรม ในเด็กน่าจะมีการเข้าสู่บทเรียน แต่ไม่ใช่เข้าเฉพาะ DSI เข้าไปในกระบวนการยุติธรรมทั้งหมด ตอนนี้วิชาที่เด็กเรียนทางด้านกฎหมายเบื้องต้น กระบวนการยุติธรรมไม่มีรูปแบบที่ชัดเจนว่าจะถ่ายทอดเข้าสู่บทเรียนเขาอย่างไร จากที่ได้ไปทำโครงการครั้งแรก กระทรวงศึกษาเขาไม่ค่อยสนใจ เขาบอกว่าเป็นโครงการแรกที่เข้าสู่ชั้นเรียนของเด็ก เคยมีแต่ของกระทรวงศึกษา ถ้าจะเข้าไปในเชิงประกวดเช่นโครงการเยาวชนคนยุติธรรมเด็กจะสนใจ ประกวดกิจกรรมของเด็กเด็กจะชอบ ถ้าจะเข้าไปในกลุ่มเด็กก็มาร่วมกับโครงการเยาวชนคนยุติธรรม เพราะโครงการนี้เป็นเป็นโครงการประกวดกิจกรรมของเด็กที่เกี่ยวกับกระบวนการทั้งซึ่งรวมถึง DSI ด้วย มีโรงเรียนทวีธาภิเษก ตอนนี้เขามีโครงการ DSI ในโรงเรียนที่เขาตั้งชื่อนี้เพราะว่า เด็กเขาคิดมีรูปแบบของการ เหมือนคล้ายกับสภานักเรียน ซึ่งถ้ามีเด็กคนหนึ่งกระทำความก็จะมีการสอบสวน แต่ว่าคนที่สอบสวนนี่จะเป็นตัวแทนจากแต่ละห้องที่ทุกคนยอมรับเหมือนสอบปากคำแต่ไม่ใช่กระหน่ำกันเพื่อให้รับผิด ไม่ใช่ เขาลักษณะสืบสวนสอบสวน มีคุ้มครอง เด็กที่อ่อนแอและโดนรังแกบ่อย ๆ เพราะโรงเรียนเขาใหญ่ เหมือนกับระบบกระบวนการยุติธรรมจำลอง เพราะฉะนั้นถ้าอยากจะเข้ามามีส่วนร่วมง่าย ๆ

มีโครงการการประกวดอยู่ถ้า DSI เข้ามาสร้าง Concept ให้เขาให้ความรู้ไปด้วยกันแล้วก็ให้เขาส่งงานนี้เข้าประกวด ส่วนจะเข้าไปในหลักสูตรการเรียนการสอน ตอนนี้ของโครงการเยาวชน คนยุติธรรม มีกระทรวงศึกษา สพฐ. เข้ามาเป็นคณะกรรมการด้วย ถ้าเขาไม่เข้ามาเป็นคณะกรรมการเขาจะไม่สนใจนำเข้าสู่บทเรียน เพราะฉะนั้นต้องเชิญเขาเข้ามาด้วย เชิง สพฐ. สำนักงานการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งคุมโรงเรียนทั่วประเทศเข้ามาร่วมด้วย

ดร.ศรีปริญญา ธูปกระจ่าง กล่าวสรุปว่า วันนี้ก็ได้รับข้อมูลจากที่ประชุมค่อนข้างมาก ในนามของคณะผู้วิจัย ขอขอบคุณท่านผู้บริหารที่สนับสนุนงานในวันนี้ คณาจารย์ทุกท่าน และก็ผู้แทนจากหน่วยงานต่างๆ และรวมทั้งเครือข่ายภาคประชาชน เครือข่ายของหน่วยงานที่ได้สนับสนุนข้อมูลมาตั้งแต่เบื้องต้น ก็คาดหวังและให้แล้วเสร็จในฉบับสมบูรณ์ภายใน 20 วันข้างหน้า ด้วยเงื่อนเวลาของสิ้นปีงบประมาณด้วย จะมีรายงานการวิจัยชิ้นหนึ่งที่ได้นำไปเป็นแผนงาน นโยบายของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ซึ่งท่านทั้งหลายในที่นี้ได้มีโอกาสเป็นส่วนหนึ่งของการวิจัย ในนามของหัวหน้าโครงการการวิจัยขอกราบขอบคุณทุกท่านและก็ขอจบรายการวันนี้ สวัสดีค่ะ

บทที่ 7
บทสรุปและข้อเสนอแนะ

7.1 ความนำ

กรมสอบสวนคดีพิเศษ ได้ดำเนินผ่านตัวชี้วัดที่ 24 ปี 2549 ระดับความสำเร็จในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบราชการเป็นความสำเร็จในระยะแรก และจะต้องดำเนินการวัดระดับความสำเร็จในการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาระบบราชการในปีต่อ ๆ ไปอย่างต่อเนื่อง ซึ่งในปี 2551 นี้ กรมสอบสวนคดีพิเศษได้รับงบสนับสนุนจากกระทรวงการยุติธรรมโดยสำนักงานกิจการยุติธรรม เพื่อดำเนินการวิจัยการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ วัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อมุ่งศึกษาการมีส่วนร่วมและปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ พร้อมทั้งศึกษาแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน

7.2 วิธีดำเนินการวิจัยและการออกแบบการวิจัย

7.2.1 การวิจัยและการออกแบบการวิจัย

คณะผู้วิจัย ร่วมกับผู้ทรงคุณวุฒิที่ปรึกษาทางวิชาการในด้านการวิจัยการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำการทบทวนวรรณกรรม และผลงานวิจัย ในทฤษฎีเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ทฤษฎีเกี่ยวกับการปฏิบัติงานของกระบวนการยุติธรรม ระบบและกระบวนการยุติธรรมในประเทศไทย และระบบและกระบวนการยุติธรรมในต่างประเทศ กำหนดวิธีดำเนินการวิจัยและการออกแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งการวิจัยเชิงปริมาณ ใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) เป็นเครื่องมือในการวิจัย ส่วนการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) และการประชุมเชิงปฏิบัติการเสนอผลการวิจัย เป็นเทคนิควิธีในการดำเนินการเพื่อการสรุปผลเป็นรายงานฉบับสมบูรณ์

การพัฒนาเครื่องมือดังกล่าว ได้ทำการประชุมตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหาในแบบสอบถามฉบับร่าง ความครอบคลุมของเนื้อหา สาระสำคัญของการวิจัย ภาษาที่ใช้และการสื่อความหมายที่ต้องการ ลำดับก่อนหลังของข้อคำถาม วัตถุประสงค์ของแต่ละคำถาม ฯลฯ แล้วนำไปทดลองใช้ในชุมชนที่คัดเลือกขึ้นในพื้นที่ ตำบลคลองเปรง อำเภอบ้านโพธิ์ และตำบลสุเหร่าสมอเซ อำเภอเมือง จังหวัดฉะเชิงเทราซึ่งเป็นชุมชนเข้มแข็งและมีสมาชิกเครือข่าย DSI ภาคประชาชนและสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชน ปฏิบัติงานอยู่ในชุมชน คณะผู้วิจัยทดลอง

เก็บแบบสอบถามจากประชาชนในชุมชนเป็นหญิงและชายในสัดส่วนเท่ากัน จำนวน 30 ราย (หญิง 15 รายและชาย 15 ราย) แล้วนำแบบสอบถามมาคำนวณหาค่าความเชื่อมั่น (Reliability) โดยวิธีการทางสถิติในส่วนของการวัดความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีพิเศษครั้งนี้ได้ค่าสัมประสิทธิ์ของความเชื่อมั่น (α-Coefficient) เท่ากับ 0.723 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์เหมาะสมที่จะนำแบบสอบถามนี้ไปใช้ ในขณะเดียวกันได้ทดลองใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชน จำนวน 9 ราย และทดลองจัดสนทนากลุ่ม 1กลุ่ม จำนวนผู้ร่วมสนทนา 9 คน สำหรับแบบสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารระดับสูงกระทรวงยุติธรรม ได้ทดลองสัมภาษณ์ผู้บริหารในกรมสอบสวนคดีพิเศษ

7.2.2 การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามจริงคณะผู้วิจัยและผู้ช่วยนักวิจัยซึ่งเป็นประชาชน และเจ้าหน้าที่ที่มีทักษะด้านการวิจัย ร่วมดำเนินงานเน้นการสื่อภาษาท้องถิ่นเพื่อทำความเข้าใจในเครื่องมือแต่ละประเด็น โดยคณะผู้วิจัยจะร่วมดำเนินการเพื่อให้ข้อมูลอยู่ในกรอบการวิจัย จากทุกภูมิภาคในพื้นที่ 12 จังหวัด ประกอบด้วย จังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย พิษณุโลก อุบลราชธานี ศรีสะเกษ สุรินทร์ ราชบุรี สุพรรณบุรี ปทุมธานี นครศรีธรรมราช พังงา สงขลา และผู้บริหารของกระทรวงยุติธรรม ประการสำคัญคณะผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตประชาชนกลุ่มตัวอย่างให้เป็นชายครึ่งหนึ่งและหญิงครึ่งเพื่อแสดงถึงความเสมอภาค

การจัดเก็บข้อมูลจากประชากรเป้าหมาย ประกอบด้วย 3 กลุ่ม ได้แก่ 1) ประชาชนในชุมชนจากทุกภูมิภาค จำนวนรวมทั้งสิ้น 972 ราย 2) กลุ่มผู้นำชุมชนและผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2.1) โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 64 ราย และ 2.2) โดยการสนทนากลุ่ม ภาคละ 1 แห่ง จำนวน 4 แห่ง รวมทั้งสิ้น 31 ราย และ 3) ผู้บริหารระดับสูงในกระทรวงยุติธรรม จำนวน 13 ราย

7.2.3 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

7.2.3.1 วิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณโดยใช้โปรแกรม SPSS for Windowsสถิติที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วยสถิติเชิงพรรณา เทคนิคการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว (One-Way Analysis of Variances) การทดสอบค่าที (t-test) และเทคนิคการวิเคราะห์ถดถอย พหุแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis)

1) การวิเคราะห์ข้อมูลพื้นฐานกลุ่มประชาชน,

กลุ่มตัวอย่างประชาชนที่ศึกษา จำนวน 972 คน จำนวน 4 ภาค รวม 12 จังหวัด มีร้อยละ 10.0 เท่านั้นที่เป็นสมาชิกเครือข่าย DSI ภาคประชาชน และสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชนด้วย ซึ่งเป็นเพศชายร้อยละ 53.0มากกว่าเพศหญิงเล็กน้อย ทุกรายเป็นหัวหน้าครัวเรือน ภรรยาหัวหน้าครัวเรือน และสมาชิกในครัวเรือน มีอายุเฉลี่ย 44.7

ส่วนใหญ่จบชั้นประถมศึกษาถึงมัธยมศึกษา ส่วนระดับอุดมศึกษามีร้อยละ 31.5 อาชีพหลักกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม (ทำนา ทำไร่ ทำสวน) ร้อยละ 48.6 กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาส่วนใหญ่ร้อยละ 70.0 ไม่มีอาชีพรอง ระดับรายได้ ส่วนใหญ่ร้อยละ 59.7 มีรายได้ต่อเดือน (รายได้ยังไม่หักรายจ่าย) ต่ำกว่า 10,000 บาทต่อเดือนและร้อยละ 40.3 ที่มีระดับรายได้สูงกว่า 10,000 บาทต่อเดือน ทั้งนี้มีระดับรายได้สูงสุดกว่า 70,000 บาทต่อเดือนอีกด้วย

กลุ่มตัวอย่างประชาชน ร้อยละ 72.0 เป็นผู้มีบทบาทหรือสถานภาพทางสังคม คือการเป็นผู้นำชุมชน เป็นผู้ใหญ่บ้าน เป็นกำนัน เป็นกรรมการหมู่บ้าน เป็นผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รองนายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สมาชิกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นประธานและรองประธานกลุ่มองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน ซึ่งในรอบ 3 ปี ที่ผ่านมา ร้อยละ 30.0 เคยได้รับการอบรม ประชุมสัมมนา เข้าร่วมเวทีประชาคม ในเรื่องเกี่ยวกับกระบวนยุติธรรมซึ่งพบว่ามากกว่าร้อยละ 50.0 ของกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่ศึกษาตอบว่า เคยเข้าร่วมเวทีประชาคมในเรื่องเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชน รับข่าวสารมาจากโทรทัศน์ วิทยุ หอกระจายข่าว หนังสือพิมพ์ จดหมายข่าว เอกสารสิ่งพิมพ์ สื่อบุคคลที่เป็นเพื่อนบ้าน ผู้คนในชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐ มาพบปะพูดคุย บอกกล่าวข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ตามความสนใจ การใช้โทรศัพท์มือถือพูดคุยกับบุคคลต่าง ๆ ก็ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ด้วย และยังใช้คอมพิวเตอร์ในการสืบค้นข้อมูลทาง Internet รับ-ส่งข้อมูลข่าวสารทาง E-mail อีกด้วย โดยมีความถี่หรือความบ่อยครั้งในการรับข้อมูลข่าวสารแตกต่างกันไป จากสื่อประเภทโทรทัศน์ได้รับข้อมูลข่าวสารเป็นประจำมากที่สุดประมาณร้อยละ 80 และควรทราบข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับคดีพิเศษจำเป็น ร้อยละ 28.0 ส่วนความรู้สึกต่อการดำเนินคดีพิเศษ ประมาณร้อยละ 95.0 ตอบว่าสนใจและสนใจมาก

ในความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นในการดำเนินคดีพิเศษ ประชาชนที่ศึกษาส่วนมากมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับคดีพิเศษในระดับปานกลางถึงค่อนข้างดี กล่าวคือ ส่วนใหญ่ร้อยละ 65.5 สามารถตอบคำถามได้ถูกต้อง และร้อยละ 90.0 ทราบว่ากรมสอบสวนคดีพิเศษสังกัดกระทรวงยุติธรรม และตอบถูกต้องร้อยละ 86.6 ว่าดำเนินการเกี่ยวกับคดีพิเศษได้แก่ การฉ้อโกงประชาชน การทุจริตคอรัปชั่น การค้ามนุษย์ การทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ภัยความมั่นคง และผู้มีอิทธิพล ฯลฯ และร้อยละ 90.0 เช่นเดียวกันเห็นด้วยว่า ประชาชนมีสิทธิและหน้าที่ในการมีส่วนร่วม มีสิทธิและหน้าที่ในการรับรู้ข้อมูลข่าสารและมีสิทธิหน้าที่ในการได้ยิน ได้ฟัง ได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารจากภาครัฐ

กลุ่มตัวอย่างประชาชนส่วนใหญ่ หรือเกือบทั้งหมดมีภาพลักษณ์ของ DSI ในเชิงบวกว่าเป็นองค์กร เป็นหน่วยงานที่มีความสามารถในการสืบสวนสอบสวนปราบปรามจับกุม ผู้กระทำความผิดคดีใหญ่ๆ ส่งผลกระทบต่อผู้คนในสังคมส่วนรวมจำนวนมาก สามารถเป็นที่พึ่ง เป็นความหวังในกระวนการยุติธรรมชุมชนได้ และในหลายพื้นที่ยังได้ให้คำตอบเกี่ยว

กับภาพลักษณ์ของ DSI โดยจินตนาการ หน่วยงาน DSI เทียบเคียงกับตำรวจสากลที่เป็นต้นแบบที่ดีในต่างประเทศอีกด้วย ความเชื่อมั่นไว้วางใจ หรือความศรัทธาที่ประชาชนมีต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษระดับความไว้วางใจมากถึงมากที่สุดรวมกันมีร้อยละ 57.2

ความพึงพอใจที่มีต่อผลการดำเนินงานของ DSI ส่วนใหญ่ร้อยละ 64.0 มีความพึงพอใจอยู่ในระดับมากถึงมากที่สุดข้างต้นบ่งชี้ให้เห็นถึงคะแนนความนิยมที่มีต่อองค์กรอยู่ในเกณฑ์ดี จึงคาดว่าน่าจะเป็นปัจจัยที่จะมีส่วนสร้างเสริมความศรัทธา และความไว้วางใจในการขับเคลื่อนดำเนินการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นเครือข่าย DSI ภาคประชาชนต่อไป

ทุกภูมิภาคเห็นถึงความจำเป็นที่ต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ร้อยละ 83.3 เพื่อชุมชน จะได้เรียนรู้ มีประสบการณ์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้คดีพิเศษ ที่อาจมีผลกระทบต่อการดำรงชีวิตประจำวัน เป็นการสร้างภูมิคุ้มกัน ทำให้ชุมชนเข้มแข็ง ป้องกันตนเองได้ ฯลฯ

ในเรื่องอาสาสมัครเครือข่าย DSI ภาคประชาชน ส่วนใหญ่ร้อยละ 86.2 เห็นด้วยกับการจัดให้มีอาสาสมัครเครือข่ายภาคประชาชน เพื่อช่วยเหลืองาน DSI ส่วนสาเหตุหรือแรงจูงใจที่สมัครเป็นอาสาสาสมัครเครือข่าย DSI ภาคประชาชนเป็นเพราะส่วนใหญ่ต้องการทำงานเพื่อความยุติธรรมของชุมชน เพื่อประโยชน์สังคมส่วนรวม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในเรื่องนั้นๆ หรือญาติพี่น้องจะได้ช่วยกันแก้ไขปัญหา จะได้มีประสบการณ์ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาปรับปรุงชีวิตความเป็นอยู่

จากการสังเกตของคณะผู้วิจัยพบว่า แกนนำสำคัญของเครือข่าย DSI ภาคประชาชนมักจะเป็นผู้ที่มีระดับการศึกษา และมีฐานะค่อนข้างดี มีจิตสาธารณะ กล้าทำความดีเพื่อสังคมส่วนรวมเป็นสำคัญ ในหมู่บ้านหรือชุมชนหนึ่ง ๆ จะมีบุคคลประเภทนี้อยู่จำนวนหนึ่งมีทั้งที่แสดงตัวและไม่ได้แสดงตัวอย่างเปิดเผยต่อสาธารณชน

สำหรับกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่ได้สมัครเป็นเครือข่าย DSI ภาคประชาชนอยู่แล้ว มีข้อเสนอแนะว่าควรมีการอบรมเครือข่ายสมาชิกอย่างต่อเนื่อง และกำหนดภารกิจให้ชัดเจน โดยอาจจัดทำเป็นคู่มือแนะนำ บทบาทหน้าที่และแนวทางปฏิบัติงานสำหรับอาสาสมัครมีการอบรมเชิงปฏิบัติการที่มีจุดมุ่งหมายให้สามารถทำงานได้อย่างสัมฤทธิ์ผล การทำงานควรเป็นเรื่องลับ พัฒนาช่องทางการติดต่อ ประสานงานกับหน่วยงาน DSI และหน่วยงานระดับจังหวัด และ DSI ของกระทรงยุติธรรม ควรเข้ามาจัดเวทีประชาคมในบางพื้นที่ที่เป็นปัญหาเพื่อรับทราบสถานการณ์

กลุ่มตัวอย่างประชาชนส่วนใหญ่หรือเกือบทั้งหมด ในช่วงที่ผ่านมาไม่ได้มีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ตามลักษณะคดีพิเศษดังกล่าวข้างต้นแต่อย่างใด แม้ว่าจะได้สมัครเป็นสมาชิกเครือข่าย DSI ภาคประชาชน หรือเป็นสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชนแล้วก็ตาม มีเพียงกลุ่มตัวอย่างประชาชนจากอำเภอเกาะยาว จังหวัดพังงา บางส่วนเท่านั้นที่ตอบว่า เคยมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ โดยการแจ้งเบาะแส เป็นแหล่งข่าวให้ และกลุ่มจังหวัดนครศรีธรรมราชได้อยู่ระหว่างประสานงานกับกรมฯกรณีผู้มีอิทธิพลบุกรุกที่ดินสาธารณะ

ก่อสร้างท่าเรือชายฝั่งทะเล และการบุกรุกพื้นที่ป่าพรุ ผลการแสดงความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษกับเจ้าหน้าที่ DSI ในการดำเนินคดีพิเศษ ในเรื่องการแจ้งเบาะแสต้องการมีส่วนร่วมมากถึงปานกลาง รวมกันร้อยละ 72.3

ส่วนการร่วมกล่าวโทษร้องทุกข์ ส่วนใหญ่ร้อยละ 70.0 ตอบว่าต้องการมีส่วนร่วมกรณีที่มีญาติ พี่น้อง และผู้คนในชุมชนได้รับความเดือดร้อน สำหรับการร่วมเป็นพยานบุคคลในชั้นศาล ร้อยละ 60.0 ตอบว่าต้องการมีส่วนร่วม ส่วนการร่วมติดตามผลการดำเนินคดี ร่วมรับประโยชน์ในชื่อเสียงการดำเนินคดี ร่วมกำหนดนโยบายของ DSI และร่วมเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาของ DSI กลุ่มตัวอย่างประชาชนประมาณร้อยละ 70.0 แสดงความต้องการเช่นกันซึ่งกลุ่มเหล่านี้พิจารณาได้ว่าเป็นผู้มีการศึกษา มีฐานะทางสังคม และมีความรู้ความเข้าใจคดีพิเศษเป็นอย่างดี ต้องการทำประโยชน์ต่อสังคม รักคุณธรรมและมีจิตสาธารณะ

การมีส่วนร่วมในลักษณะร่วมเป็นสมาชิกเครือข่าย หรือเป็นอาสาสมัคร DSI ภาคประชาชน มีผู้แสดงความต้องการร้อยละ 75.0โดยได้แจ้งชื่อที่อยู่ที่ติดต่อได้ และหมายเลขโทรศัพท์ ในความคิดเห็นถึงช่องทางการสื่อสารที่เป็นทางเลือกมีผู้เห็นว่าเหมาะสมมากสุด ได้แก่ การติดต่อผ่านเครือข่าย DSI ในพื้นที่ร้อยละ 76.7 รองลงมาร้อยละ 74.9 ติดต่อผ่านเจ้าหน้าที่ยุติธรรมจังหวัดในพื้นที่ อันดับรองลงมาอีกหรืออันดับ 3 ร้อยละ 74.8เห็นว่าการติดต่อโทรศัพท์หมายเลข DSI โดยตรง เป็นช่องทางที่เหมาะสม สะดวกและปลอดภัย

2) การวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ โดยใช้เทคนิควิธีการวิเคราะห์การผันแปรและการทดสอบ (t-test)

ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่าง ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษของกลุ่มตัวอย่างประชาชนที่ศึกษาซึ่งคือตัวแปรตาม กับตัวแปรอิสระต่าง ๆ ที่ศึกษา จำนวน 13 รายการ คือ ภูมิภาคที่ศึกษา กลุ่มอายุ ระดับการศึกษา ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ระดับความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีพิเศษ ระดับความเชื่อมั่นไว้วางใจที่มีต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ ระดับความพึงพอใจที่มีต่อผลการดำเนินงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ การเป็นสมาชิกเครือข่าย ระดับรายได้ การมีบทบาทและสถานภาพในสังคม การเคยเข้าร่วมประชุมสัมมนาอบรมเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา การเคยเข้าร่วมประชุมสัมมนาอบรมเกี่ยวกับการประชาสังคมการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในรอบ 3 ปีที่ผ่านมาและความคิดเห็นที่มีต่อการจัดให้มีอาสาสมัครช่วยเหลือการปฏิบัติงานของ DSI

ทำการทดสอบความแตกต่างของ ค่าเฉลี่ยคะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ เมื่อพิจารณาจากตัวแปรอิสระแต่ละตัวที่ศึกษา กรณี ตัวแปรอิสระแบ่งเป็น 2 กลุ่ม คณะผู้วิจัยใช้เทคนิคการทดสอบที (t-test) สำหรับตัวแปรอิสระที่แบ่งออกมากกว่า 2 กลุ่มขึ้นไป ใช้เทคนิคการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) และใช้การทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ่ (Scheffe)

ผลการวิเคราะห์ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว(One-Way Analysis of Variance) และการทดสอบที (t-test) ตามข้อสมมติฐาน มีดังนี้

ผลการวิเคราะห์ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว(One-Way Analysis of Variance) และการทดสอบที (t-test) ตามข้อสมมติฐาน มีดังนี้

(1) กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่มีบริบทของชุมชนแตกต่างกันตามภูมิภาค จะมีความแตกต่างกันในความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ

(2) กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชน ที่มีอายุแตกต่างกันจะมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษแตกต่างกัน

(3) กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชน ที่มีระดับการศึกษาแตกต่างกัน จะมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษแตกต่างกัน

(4) กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่มีระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารมากกว่า จะมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ มากกว่ากลุ่มที่มีระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารน้อยกว่า

(5) กลุ่มตัวอย่างที่มีระดับความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีพิเศษมากกว่า จะมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ มากกว่าระดับความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีพิเศษน้อยกว่า

(6) กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่มีระดับความเชื่อมั่นไว้วางใจต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษแตกต่างกัน จะมีความแตกต่างกันในความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ

(7) กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชน ที่มีระดับความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษแตกต่างกัน จะมีความแตกต่างกันในความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ

(8) กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่เป็นและไม่ได้เป็นสมาชิกเครือข่าย DSI ภาคประชาชนและหรือสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชนจะมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมแตกต่างกันผู้ที่เป็นสมาชิกเครือข่ายฯ

(9) กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่มีระดับรายได้ต่อเดือนแตกต่างกัน จะมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษแตกต่างกัน

หากแต่พบว่า

(1) กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่มีบทบาทและสถานภาพในสังคม จะมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ไม่แตกต่างจากกลุ่มผู้ที่ไม่มีบทบาทและสถานภาพในสังคม

(2) กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่เคยเข้าร่วมประชุมสัมมนาอบรมเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมในรอบ 3 ปี ที่ผ่านมา ไม่มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษมากกว่าแต่อย่างใด

(3) กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่เคยเข้าร่วมประชุมสัมมนาอบรมเกี่ยวกับประชาสังคมและการมีส่วนร่วมของประชาชนในรอบ 3 ปี ที่ผ่านมา ไม่มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษมากกว่าแต่อย่างใด

(4) กลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชน ที่มีความคิดเห็นแตกต่างกันในการมีอาสาสมัครช่วยเหลือการปฏิบัติงานของ DSI ไม่มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษแตกต่างกันแต่อย่างใด

3) การวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชน

วัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษกล่าวคือเป็นการทดสอบข้อสมมติฐานเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรตาม 1ตัวกับตัวแปรอิสระหลายๆ ตัว ครั้งละตัวโดยมีการควบคุมตัวแปรอิสระอื่นๆ ทั้งหมดเพื่อที่จะศึกษาดูว่าตัวแปรอิสระแต่ละตัว มีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามแบบใด หรือทิศทางเชิงบวกหรือเชิงลบ และตัวแปรอิสระมีความสัมพันธ์กับตัวแปรตามมากน้อยเพียงใด

ทั้งนี้ ตัวแปรอิสระจำนวน 19 ตัว ได้แก่ (1) เพศ (2) อายุ ระดับการศึกษาสูงสุดจำแนกจำแนกเป็น (3) ประถมศึกษา (4) มัธยมศึกษา (5) อุดมศึกษา การประกอบอาชีพหลักจำแนก จำแนกเป็น (6) เกษตรกรรม (7) ค้าขายธุรกิจ (8) รับจ้างแรงงาน (9) รับราชการรัฐวิสาหกิจ (10) การทำงานบริษัทเอกชน (11) ระดับรายได้ต่อเดือน (12) ความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีพิเศษ (13) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการดำรงชีวิตประจำวัน (14) การมีบทบาท/สถานภาพสังคมในชุมชนท้องถิ่น (15) การเคยเข้าร่วมประชุมสัมมนาอบรมเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม ในรอบ3 ปีที่ผ่านมา (16) ความเชื่อมั่นไว้วางใจที่มีต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ (17) ความพึงพอใจที่มีต่อผลงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ (18) ความจำเป็นที่ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการสอบสวนคดีพิเศษ และ (19) ความคิดเห็นต่อการมีอาสาสมัครช่วยเหลือการปฏิบัติงาน โดยตัวแปรตาม คือ ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าวโดยเทคนิควิธีการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน (Stepwise Multriple Regression Analysis) นั้นพบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเชิงบวก ได้แก่ (1) การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (2) ระดับรายได้ (3) เพศ (4) ความพึงพอใจต่อผลงานของDSI และ (5) อายุ หากแต่ (1) การศึกษาระดับอุดมศึกษา (2) การประกอบอาชีพหลักรับราชการ รัฐวิสาหกิจ และ (3) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคดีพิเศษมีนัยสำคัญทางสถิติเชิงลบ

7.2.3.2 การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เรื่อง "การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ" ใช้เครื่องมือจัดเก็บข้อมูล 2 ประเภท ได้แก่

1) แบบการสัมภาษณ์เชิงลึก (Indepth Interview) จำนวน 2 ชุด คือ

1.1) ชุดที่ 1 คือ กลุ่มผู้บริหารของกระทรวงยุติธรรมและกรมสอบสวนคดีพิเศษ

1.2) ชุดที่ 2 คือ กลุ่มผู้นำชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชนในชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ ผู้นำองค์กรประชาชนและผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่น

2) แบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) กลุ่มผู้นำชุมชน ประกอบด้วย ผู้ที่ร่วมสนทนากลุ่มมีประมาณ 7- 9 รายได้แก่ ผู้นำชุมชน กรรมการหมู่บ้าน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล ผู้ทรงคุณวุฒิในหมู่บ้าน ประธานกลุ่มต่างๆ ในหมู่บ้าน คณะครู อาจารย์ ฯลฯ จำนวน 4 ภาค

1) กลุ่มผู้บริหารของกระทรวงยุติธรรมและกรมสอบสวนคดีพิเศษ

ข้อมูลประชากรกลุ่มตัวอย่าง ในการวิจัยครั้งนี้จำนวน 12 ราย ได้แก่ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม รองปลัดกระทรวงยุติธรรม อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด ผู้แทนเลขาธิการคณะกรรมการการฟอกเงิน อธิบดีกรมราชทัณฑ์ ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและประสานแผนกระบวนการยุติธรรม แทนผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ผู้อำนวยการสถาบันนิติวิทยาศาสตร์ รองอัยการสูงสุด เลขาธิการคณะกรรมการปราบปรามการทุจริตและ และอธิบดีกรมคุมประพฤติ ซึ่งส่วนใหญ่ได้เป็นกรรมการ/ที่ปรึกษา ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรมประชากรผู้บริหารระดับสูงกลุ่มตัวอย่างได้เป็นร้อยละ 58.3 โดยในรอบ 3 ปี ที่ผ่านมาเคยเข้าร่วมการประชุม สัมมนา อบรม เข้าร่วมจัดเวทีสาธารณะที่เกี่ยวข้องกับ การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม คิดเป็นร้อยละ 58.3 เท่ากัน และวอย่างมีประสบการณ์การเปิดโอกาสให้ประชาชน ร่วมแสดงความคิดเห็นในกระบวนการยุติธรรมร้อยละ 83.3

ผู้บริหารระดับสูงประชากรกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า สมควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษร้อยละ 58.3 เห็นสมควรอย่างยิ่งร้อยละ 25 และมีความคิดเห็นว่าหากจะมีการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมคดีพิเศษ การร่วมแจ้งเบาะแส เป็นแหล่งข่าวหรือเครือข่าย ร่วมให้ข้อมูล ให้ข้อเท็จจริง ร่วมกล่าวโทษ ร้องทุกข์ ร่วมเป็นพยานบุคคลในศาล ร่วมติดตามผลการดำเนินคดี ร่วมรับประโยชน์ข้องเกี่ยวการดำเนินคดีพิเศษ ร่วมเป็นคณะกรรมที่ปรึกษาของการสอบสวนคดีพิเศษ ร่วมเป็นสมาชิกเครือข่าย DSI ภาคประชาชน มีความเป็นไปได้ร้อยละ 91.6 และร่วมกำหนดทิศทางนโยบายของการสอบสวนคดีพิเศษ มีความเป็นไปไม่ได้ ร้อยละ 66.6 และมีความเป็นไปได้ร้อยละ 25

ผู้บริหารระดับสูงประชากรกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่า การจัดประชุมสัมมนา อบรมให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับคดีพิเศษการรณรงค์ประชาสัมพันธ์ การจัดเวทีเสวนา ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรม เครือข่ายอาสาสมัคร DSI ภาคประชาชนการจัด

ช่องทางสื่อสารที่มีประสิทธิภาพการให้ข้อมูลข่าวสารแก่สื่อมวลชน การแถลงข่าว ศูนย์ข้อมูลข่าวสารคดีพิเศษการจัดการความรู้ แลกเปลี่ยนเรียนรู้ การถอดบทเรียน และนำสรุปบทเรียนคดีพิเศษ ในรูปแบบและลักษณะการกระทำความผิดต่างๆ แนวทางการป้องกันและปราบปรามการกระทำความผิดทางอาญาคดีพิเศษคิดเป็นร้อยละ 75 และการจัดนิทรรศการคิดเป็นร้อยละ 58.3

ความคิดเห็นปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการดำเนินคดีพิเศษที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ (1) กฎหมาย รัฐธรรมนูญ กำหนดสิทธิหน้าที่ของประชาชนในการมีส่วนร่วม (2) แผนยุทธศาสตร์ การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ. 2550) ได้กำหนดการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 7 การเปิดระบบราชการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม (3) แผนยุทธศาสตร์ของ DSI ตัวชี้วัดที่ 24 ของ DSI (พ.ศ. 2549) (4)นโยบาย วิสัยทัศน์ แผนงาน/โครงการของ DSI ในการส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน (5) งบประมาณสนับสนุน (6) การพัฒนาและอบรมบุคลากรของ DSI ด้านการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน (7) การจัดตั้งเครือข่ายและการบริหารจัดการเครือข่ายอาสาสมัคร DSI ภาคประชาชน (8) การรณรงค์ประชาสัมพันธ์ สร้างภาพลักษณ์ DSI ส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมคดีพิเศษ (9) การสื่อสารสาธารณะ การรับ-ส่ง ให้บริการข้อมูลข่าวสารแก่กลุ่มเป้าหมายเฉพาะ และกลุ่มเป้าหมายประชาชนทั่วไปซึ่งประชากรกลุ่มตัวอย่างร้อยละ 83.33 มีความเห็นถึงว่าปัจจัยทั้ง 9 ประการมีความสำคัญทุกเรื่อง

ความคิดเห็นอื่นๆ ซึ่งผู้บริการระดับสูง กระทรวงยุติธรรม ประชาชนกลุ่มตัวอย่าง ต่างให้ความคิดเห็นที่สำคัญ ได้แก่

1) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม กล่าวว่า กระทรวงยุติธรรมมีงานยุติธรรมชุมชนให้โอกาสคนในหมู่บ้านซึ่งเป็น Key Person รู้จักกันทั้งนั้นดูแลกันอยู่แล้ว กรมสอบสวนคดีพิเศษเป็นกรมใหม่ เป็นที่คาดหวังของประชาชน การให้ช่องทางประชาชนแจ้งเบาะแสเป็นเรื่องที่ดีและเป็นประโยชน์ต่องาน การแจ้งข่าวให้ประชาชนรู้ถึงความก้าวหน้าเป็นเรื่องสำคัญ แต่ต้องอยู่ในการพิจารณาถึงชั้นความลับ ในกรณีเป็นความลับต้องเข้มงวดเพื่อไม่ให้เสียรูปคดี ทุกหน่วยงานต้องมีวิธีการคุ้มครองพยาน มีสวัสดิการดูแล พยานมีความสำคัญต่อการดำเนินคดีเป็นอย่างยิ่ง

2) รองปลัดกระทรวงยุติธรรม กล่าวว่า สมควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษเป็นอย่างยิ่ง เหตุผลในคดีพิเศษประชาชนเป็นหูเป็นตาให้กับกรมสอบสวนคดีพิเศษ โดยประชาชนแจ้งข่าวในเรื่องกระทบสิทธิตนเอง เช่น การบุกรุกทำลายป่าไม่มีกระบอกเสียง เจ้าพ่อผู้มีอิทธิพล ประชาชนเป็นหูเป็นตา เป็นเครือข่ายใหญ่ เป็นวงกว้างแชร์หลายพื้นที่ ในการร่วมให้ข้อมูลให้ข้อเท็จจริง มีความเป็นไปได้ โดยแนวทางดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วม คัดคนที่มีจริยธรรม กลั่นกรอง ว่าไม่ได้เข้ามาเป็นเพื่อผลประโยชน์ส่วนตน ต้องมีเจ้าหน้าที่กลั่นกรองคิดเห็น และร่วมกำหนดทิศทางนโยบายของกรมสอบสวนคดีพิเศษ มีความเป็นไปได้ โดยแนวทางดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชน

มีส่วนร่วมเป็นไปตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ประชาชนมีส่วนร่วมทั้งนี้ข้อเสนอแนะที่สำคัญ คือ การรักษาเครือข่ายให้ยั่งยืนเป็นสิ่งสำคัญ อาจมีการมอบโล่ ประกาศเกียรติคุณ เสนอรับพระราชทานเครื่องราชฯ ซึ่งต้องทำอย่างต่อเนื่องและเป็นรูปธรรม

3) อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ ได้กล่าวสัมภาษณ์โดยสรุปไว้ว่า ในคดีพิเศษบางประเภทคดีเป็นคดีที่เกิดผลกระทบต่อประชาชนโดยส่วนรวม บางส่วนอาจจะเกิดผลกระทบในอนาคต ดังนั้นการที่จะให้คดีพิเศษประสบความสำเร็จจะต้องมีภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุตอธรรมตามขั้นตอนต่าง ๆ ตลอดจนการติดตามผลการดำเนินงานเพื่อผลักดันให้งานคดีพิเศษประสบความสำเร็จและเป็นการแก้ปัญหาที่ระบบราชการไม่ให้ความร่วมมี หรืออาจถูกอิทธิพลเข้าแทรกแซง ความร่วมมือของประชาชนจึงเป็นการแก้ไขปัญหาที่สำคัญ

ในแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินคดีพิเศษคิดว่าควรมี (1)การปฏิบัติงานและมีผลงานที่สามารถแก้ปัญหาทุกข์ร้อนของประชาชน ประชาสัมพันธ์ผลงาน (2)การให้ความรู้ หรือการสอนให้ประชาชนได้ทราบถึงวิธีการหาหลักฐานและแจ้งหลักฐานให้เจ้าหน้าที่ของรัฐ การปฏิบัติงานที่ชาวบ้านได้รับความเดือดร้อน ใช้การประชาสัมพันธ์ (3)การประชาสัมพันธ์ผลงาน รวมทั้งมาตรการต่าง ๆที่จะแก้ไขปัญหา (4)การประชาสัมพันธ์ทางสื่อต่าง ๆ และ (5)การจัดการความรู้ ถอดบทเรียน

4) เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปรามปราบยาเสพติด ได้ให้สัมภาษณ์ว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมต้องไม่เกินขอบเขต และในกรณีที่เข้ามาต้องกำหนดทิศทางให้กับคณะกรรมการที่ปรึกษา มีระเบียบว่าด้วยค่าตอบแทนเงินรางวัล การประกาศเกียรติคุณให้กับประชาชนที่เข้ามาร่วมป้องกันดูแลอาชญากรรม การทำงานภาคประชาชนสวมหมวกหลายใบขึ้นอยู่กับความสมัครใจ ภาคประชาชนของไทย ต่างกับภาคประชาชนในประเทศที่เจริญแล้ว คนไทยถือว่าธุระไม่ใช่ กระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมคงต้องอาศัยสัญชาตญาณ ความปลอดภัย ตราบใดเขาไม่ตระหนักว่าสิ่งนั้นเป็นอันตรายต่อเขา การสร้างความตระหนัก เป็นปัจจัยสำคัญ ได้แก่ (1)การสร้างความตระหนักให้เห็นว่าสิ่งนั้นเป็นอันตราย ทำให้เขาอยากมีส่วนร่วม เช่น ชุมชนที่อยู่ใกล้ป่าไม้ (2)ความเชื่อถือและศรัทธาของหน่วยงาน

5) ผู้แทนเลขาธิการคณะกรรมการการฟอกเงิน เทียบเคียงว่าของ ปปง. มีสายลับของ ปปง. ทั่วประเทศ 80,000 คนแล้ว และก็มีระบบร้องเรียนทางอิเล็กทรอนิกส์ ในส่วนของประชาชนก็ควรให้เจ้าหน้าที่คัดกรองข่าวสารเพราปรากฏว่า การแจ้งเบาะแสที่ผ่านมาแม้กรมสอบสวนคดีพิเศษเอง ก็มีการแจ้งเรื่องเล็ก เรื่องน้อย เมื่อเช้าท่านวิทยากรได้กล่าวไว้แล้วว่าถ้าเป็นเรื่องเล็กเรื่องน้อย แต่ถ้ากระทบต่อภาพรวมของประเทศแล้วก็ควรที่จะหยิบออกมาแล้วทำเป็นคดีพิเศษ ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม ประชาชนขาดความรู้และไม่เข้าใจบทกฎหมายของกรมสอบสวนคดีพิเศษ สร้างความเข้าใจกับหน่วยงาน DSI พยายามแนะนำ และส่งต่อไปหาใคร ดำเนินการในชั้นต้น (เช่นเรื่อง การฉ้อโกงแรงงาน/การฉ้อโกงประชาชน)

6) อธิบดีกรมราชทัณฑ์ สรุปว่า การดำเนินงานส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจะต้องมีมาตรการและกลไกที่ปลอดภัยมีระบบให้การบริการร่วมติดตามระบบอะไรก็ได้ประชาชนเกิดความสนใจแล้วก็คัดสรรคณะกรรมการที่ปรึกษาคดีพิเศษอาจจะสะท้อนความเป็นตัวแทนของประชาชนได้แล้วก็มีกลุ่มงานที่รับผิดชอบข้อเสนอแนะควรที่มีกลุ่มงานที่รับผิดชอบโดยตรง

7) ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและประสานแผนกระบวนการยุติธรรม แทนผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม ให้สัมภาษณ์โดยสรุปว่า ประชาชนอาจไม่อยากเป็นพยานเพราะต้องปรากฏตัว และคุ้มครองได้ไม่เต็มที่ แนวทางที่จะทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม ก็สามารถทำได้โดยระบบอิเล็กทรอนิกส์ เปิดเว็บไซต์ แล้วทำให้เขาได้มีการโต้ตอบโดยเชิงลับกับโดยมี Password สิ่งพวกนี้เป็นสิ่งสำคัญ การรณรงค์เรื่องภาพลักษณ์การเชื่อถือการไว้วางใจของประชาชนเป็นเรื่องสำคัญของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ในการมีส่วนร่วมแจ้งเบาะแสเป็นแหล่งข่าวเครือข่ายมีความเป็นไปได้ แนวทางดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วม

8) อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ สรุปว่า ประชาชนย่อมรับรู้ข้อมูลข่าวสารในพื้นที่ สนับสนุนให้ประชาชนเข้าร่วมในด้านเครือข่ายและก็ควรมีมาตรการที่สำคัญในความปลอดภัยในการที่ประชาชนเข้าแจ้งเบาะแส ประชาชนควรร่วมติดตามประเมินผลของภาครัฐ ซึ่งเป็นไปตามรัฐธรรมนูญไม่จำเป็นต้องมีการมีส่วนร่วมของการดำเนินคดีพิเศษเพียงอย่างเดียว ควรจะมีส่วนร่วมในเรื่องอื่นๆ ด้วย การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ก็จะทำให้งานของคดีพิเศษ ประสบภารกิจที่มีความสำเร็จและก็ชัดเจน ข้อเสนอแนะเพิ่มเติม (1)การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในคดีพิเศษ โดยให้กรมสอบสวนคดีพิเศษพิจารณากอปรของภารกิจงานให้ชัดเจนและ (2)หลักเกณฑ์ในการออกบัตรเครือข่ายเพื่อให้เกิดความน่าเชื่อถือ

9) สถาบันนิติวิทยาศาสตร์ สรุปไว้ว่า ต้องดูที่เป็นพยานแล้วมีคุณภาพหรือเปล่า ซึ่งพยานที่ได้อาจจะไม่มีน้ำหนักก็ได้ไม่ควรจะพยานที่อยากเป็นพยาน ควรตรวจข้อมูลด้วยว่ามีความถูกต้องเป็นธรรมหรือไม่ ควรเน้นความเป็นกลางของคณะกรรมการสอบสวนคดีพิเศษ ควรมีการประเมินผลคดีเป็นระยะ ๆ ควรมีเครือข่ายในหลายๆ ระดับทั้งระดับรากหญ้าจะมีความชัดเจนเรื่องการแข้งเบาะแส ในระดับปฏิบัติก็จะมีในเรื่องของคดีเฉพาะ เป็นเรื่องของชั้นความลับ สำหรับผู้อำนวยสำนักนโยบายและประสาน แผนกระบวนการยุติธรรม ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมคดีค้ามนุษย์ แรงงานเถื่อน ควรรับทำด้วย ไม่ใช่คอยรับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาต้องปฏิบัติหน้าที่โดยเร็วและต้องประเมินงบประมาณที่ใช้ในแต่ละคดี

10) รองอัยการสูงสุด สรุปว่า สมควรเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ เหตุผลต้องพิสูจน์เป็นเรื่องๆ ไปบางคดีอาจจะยกเว้น เนื่องจากเป็นความลับของทางราชการ เช่น คดีความมั่นคงสำหรับการมีส่วนร่วมเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาของกรมสอบสวนคดีพิเศษมีความเป็นไปได้ แนวทางดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้

ประชาชนมีส่วนร่วมเป็นประโยชน์กับการดำเนินคดี เพราะได้ผู้ที่มีความรู้เฉพาะด้าน เช่น คดีการเงินการธนาคาร และการปั่นหุ้นหากแต่การมีส่วนร่วมกำหนดทิศทางนโยบายของกรมสอบสวนคดีพิเศษ เป็นไปไม่ได้เนื่องจากแนวทางดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมควรจะเป็นเฉพาะส่วนราชการ ซึ่งต้องมีข้อจำกัด การดำเนินการควรอยู่บนพื้นฐานของความยุติธรรม อยู่บนความร่วมมือกับอัยการจะได้ประโยชน์มาก DSI ต้องสร้างหน่วยประชาสัมพันธ์มากกว่านี้

11) เลขาธิการคณะกรรมการปราบปรามการทุจริตภาครัฐ กล่าวเน้นว่าจะต้องอาศัยความร่วมมือของทุกภาคส่วน โดยเฉพาะภาคประชาชนเป็นส่วนสำคัญต่อการสร้างจิตสำนึก การเฝ้าระวังและการตรวจสอบ ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินคดีพิเศษ มีปัจจัย กฎหมาย รัฐธรรมนูญ กำหนดสิทธิหน้าที่ของประชาชนในการมีส่วนร่วม มีความสำคัญเป็นอันดับแรก รองลงมาคือแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ. 2550) ได้กำหนดการมีส่วนร่วมของประชาชนไว้ในยุทธศาสตร์ที่ 7 การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม และแผนยุทธศาสตร์ของ DSI ตัวชี้วัดที่ 24 ของ DSI (พ.ศ. 2549) ทั้งนี้นโยบาย วิสัยทัศน์ แผนงาน/โครงการของ DSI ในการส่งเสริมสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชน และงบประมาณสนับสนุนควรสนับสนุนงบประมาณ เข้าใจถึงปัญหาสาธารณะ มีความจำเป็นต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ

12) อธิบดีกรมคุมประพฤติ สรุปว่า การรณรงค์เรื่องภาพลักษณ์ ความเชื่อถือความไว้วางใจของประชาชนเป็นเรื่องที่สำคัญในการมีส่วนร่วมของประชาชน ทั้งนี้การมีส่วนร่วมแจ้งเบาะแส เป็นแหล่งข่าวหรือเครือข่าย มีความเป็นไปได้ แนวทางดำเนินการส่งเสริมสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วม เปิด Website เปิดแหล่งรับข้อมูล แต่มีข้อเสีย ถ้าไม่ลงชื่อจะได้ข้อมูลมาก ถ้าลงชื่ออาจจะได้ข้อมูลน้อย

2) กลุ่มผู้นำชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชนในชุมชนท้องถิ่นนั้น ๆ ผู้นำองค์กรประชาชนและผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่น

ข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มผู้นำชุมชน ประกอบด้วย ผู้นำชุมชนในชุมชนท้องถิ่นนั้นๆ ผู้นำองค์กรประชาชนและผู้นำองค์กรปกครองท้องถิ่น คณะผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยวิธีการสัมภาษณ์ผู้นำชุมชน ใน 4 ภูมิภาค คัดเลือกจังหวัดขึ้นศึกษาภูมิภาคละ 1 จังหวัด และในแต่ละจังหวัดจะดำเนินในการเก็บข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ลึกผู้นำชุมชน ได้แก่ ภาคเหนือ จังหวัดเชียงใหม่ จำนวน 21 ราย ภาคใต้ จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 18 ราย ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จังหวัดอุบลราชธานี 13 ราย และ ภาคกลาง จังหวัด ราชบุรี จำนวน 12 ราย กลุ่มตัวอย่างที่ศึกษาผู้นำชุมชน จำนวน 64 ราย กลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์ประกอบด้วยผู้นำชุมชน ผู้นำองค์กรชุมชน และผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ระยะเวลาการดำรงตำแหน่งประมาณ 4- 5 ปี ร้อยละ 83.3 เคยเข้าร่วมประชุม สัมมนา อบรม เข้าร่วมเวที

สาธารณะ เวทีประชาคมที่เกี่ยวข้องกับการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการต่างๆของชุมชน และมีประสบการณ์ร่วมแสดงความคิดเห็นในกระบวนการยุติธรรม

กลุ่มตัวอย่างผู้นำชุมชนที่ให้สัมภาษณ์ส่วนใหญ่มีความเข้าใจ ถึงกรมสอบสวนคดีพิเศษและคดีพิเศษ

สำหรับความเชื่อมั่น ความไว้วางใจต่อหน่วยงาน DSI ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพจากการสัมภาษณ์ พบว่า กลุ่มผู้นำในชุมชนส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่น มีความไว้วางใจ และมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของ หน่วยงาน DSI อยู่ในระดับมาก โดยเชื่อมั่นในความสามารถของทีมงานสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษและมีผลงานที่ปรากฏให้สาธารณชนได้เห็น

อย่างไรก็ตาม พบว่ากลุ่มตัวอย่างที่ให้สัมภาษณ์บางรายไม่แน่ใจในความเชื่อมั่น ไว้วางใจต่อหน่วยงาน DSI ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก DSI เป็นหน่วยงานใหม่และมีผลงานที่ประชาชนรับทราบจากสื่อบางส่วนเท่านั้น หากแต่มีความคิดเห็นตรงกันว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินคดีพิเศษมีความจำเป็น และมีความสำคัญ เพราะเป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม เป็นการให้ประชาชนที่เกี่ยวข้องได้รับทราบข้อมูล มีความเข้าใจในการดำเนินงาน ช่วยตรวจสอบถ่วงดุลการทำงาน และที่สำคัญที่สุดที่ประชาชนเป็นแหล่งข้อมูลที่ดี ซึ่งข้อมูลต่างๆในชุมชนประชาชนจะรู้ดี เพราะอยู่ใกล้ชิดกับปัญหาและผลกระทบที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยที่กลุ่มตัวอย่างผู้นำชุมชนให้ความเห็นว่า การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการดำเนินคดีพิเศษประชาชนจะมีผลได้ ได้รับประโยชน์จากการดำเนินการดังกล่าวคือ ประชาชนจะได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารอย่างถูกต้อง ชัดเจน คดีต่างๆจะหาผู้กระทำผิดได้รวดเร็ว เป็นการระงับการกระทำผิด แต่ประชาชนจะได้รับผลกระทบจากการมีส่วนร่วมคือไม่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน จึงทำให้ประชาชนไม่กล้าที่จะเข้ามามีส่วนร่วม ถึงแม้จะเห็นว่ามีประโยชน์ก็ตาม ส่วนใหญ่ให้ข้อคิดเห็นเพิ่มเติมว่า ในกรณีผู้มีอิทธิพลหน่วยงาน DSI ต้องให้ความคุ้มครอง สร้างความมั่นใจในความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน และบุคคลในครอบครัวจึงจะเป็นแรงจูงใจให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจัง

เมื่อพิจารณาศักยภาพ และความพร้อมของประชาชนในชุมชนในการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม พบว่า ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือประชาชนบางส่วนยังไม่มีศักยภาพและความพร้อม อันเนื่องมาจากความยากจนเป็นอุปสรรคสำคัญในการดำเนินการ สำหรับภาคกลางและภาคเหนือพบว่ามีความพร้อม ในขณะที่ผู้นำชุมชนในภาคใต้มีความเห็นว่ามีศักยภาพและความพร้อมอย่างมาก แต่อย่างไรก็ตามเมื่อวิเคราะห์ในภาพรวมแล้วพบว่า มีความเป็นไปได้ในการมีส่วนร่วม ในประเด็นต่อไปนี้

การมีส่วนร่วมแจ้งเบาะแส เกี่ยวกับการฉ้อโกงประชาชน ทำลายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ เช่นการบุกรุกพื้นที่ป่าไม้ และภัยความมั่นคงโดยการแจ้งเบาะแสกับบุคคลที่ไว้วางใจได้ หรือให้ข่าวทางโทรศัพท์ หนังสือร้องเรียน และทำการสอบสวนคดีพิเศษในเชิงลึก

การมีส่วนร่วมให้ข้อเท็จจริงก็มีความเป็นไปได้ในคดีทุจริต คอรัปชั่นของนักการเมืองและข้าราชการ คดีทำลายสิ่งแวดล้อมทรัพยากรธรรมชาติ แต่ควรดำเนินการทางลับเพราะอาจไม่ปลอดภัยจากกลุ่มอิทธิพล หรืออาจแต่งตั้งอาสาสมัครระดับชุมชนหรือตำบล

การมีส่วนร่วมกล่าวโทษร้องทุกข์ มีความเป็นไปได้ในคดีผู้มีอิทธิพล ฉ้อโกงประชาชน ทำลายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ แต่มีข้อจำกัดเรื่องประชาชนไม่กล้าแสดงตนอย่างเปิดเผย

การมีส่วนร่วมเป็นพยาน การเบิกความในศาล มีความเป็นไปได้ในคดีคอรัปชั่น ฉ้อโกงประชาชน โดนให้ประชาชนร่วมเป็นพยาน รัฐบาลออกค่าใช้จ่ายและดูแลความปลอดภัยให้ซึ่ง กลุ่มผู้นำชุมชนพร้อมที่จะให้ข้อมูล อย่างไรก็ตามบางบริบทของพื้นที่อาจมีข้อจำกัดเพราะผู้นำชุมชนในชุมชนจะเป็นเครือญาติกัน และเกรงใจกัน

การร่วมติดตามผลการดำเนินคดีพิเศษมีความเป็นไปได้ในคดี ภัยความมั่นคง คดีทำลายสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรธรรมชาติ ฉ้อโกงประชาชน ภัยความมั่นคง ควรดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมายและให้ประชาชนมีส่วนร่วมจนเสร็จสิ้นกระบวนการ

การมีส่วนร่วมรับประโยชน์ในชื่อเสียงการดำเนินคดีพิเศษมีความเป็นไปได้ในคดีฉ้อโกง ผู้มีอิทธิพล ทุจริตคอรัปชั่น ควรดำเนินการตามขั้นตอนของกฎหมาย และให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการให้ข้อมูล ข้อเท็จจริง ท้ายที่สุดผลประโยชน์ที่ได้รับ จะอยู่ที่ประชาชน

การร่วมเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาของกรมสอบสวนคดีพิเศษมีความเป็นไปได้เพราะผู้นำชุมชนจะได้กำหนดแนวทางของตนเองได้ ซึ่งผู้นำชุมชนและประชาชนที่มีความรู้พร้อมที่จะเข้าร่วมเป็นคณะกรรมการ

การร่วมกำหนดทิศทางนโยบายของ DSI มีความเป็นไปได้ในพื้นที่ที่มีความพร้อมกระทำโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชน แต่ในบางพื้นที่เป็นไปได้ยากเพราะขีดความสามารถของประชาชนมีขีดจำกัด

การร่วมเป็นสมาชิกอาสาสมัครเครือข่าย DSI ภาคประชาชน เป็นไปได้ทุกคดี และ DSI ควรสร้างเครือข่ายให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยการแต่งตั้งให้ชัดเจน และให้บทบาทหน้าที่กลุ่มตัวอย่างมีข้อเสนอแนะเพิ่มเติมว่าควรให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารDSI โดย DSI รับสมัครสมาชิกเพื่อประชาสัมพันธ์ต่อไป

3) ข้อมูลแบบสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion)

ในพื้นที่จัดเก็บข้อมูลจริงพื้นที่ 4 ภาคนี้ มีผู้ช่วยนักวิจัยหลักเป็นข้าราชการของกรมพินิจและคุ้มครองเด็ก และข้าราชการของกรมการพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทยในพื้นที่ที่กรุณาใช้ภาษาพื้นเมืองสื่อในประเด็นคำถามแต่ละข้อ คณะผู้วิจัยร่วมสนทนาในประเด็นที่ตรงตามกรอบและบันทึกข้อมูลพื้นที่ 4 ภาค ที่กำหนดได้แก่

(1) ภาคเหนือ ผู้ให้ข้อมูล กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 2 ราย กลุ่มผู้นำองค์กรประชาชน ได้แก่ ผู้นำกลุ่มอาชีพสตรีทอผ้า ผู้นำกลุ่มอาชีพแกะสลักไม้ ครูผู้ดูแลเด็กเล็ก และกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ณ องค์การบริหารส่วนตำบลสันปูเลย อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ ในวันพุธที่ 23 มกราคม 2551

(2) ภาคกลาง ผู้ให้ข้อมูล กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มผู้นำองค์กรประชาชน ได้แก่ ผู้นำกลุ่มอาชีพสตรีจักสาน ผู้นำกลุ่มอาชีพตัดเย็บเสื้อผ้า ครูผู้ดูแลเด็กเล็ก และกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและปลัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ณ องค์การบริหารส่วนตำบลจระเข้ใหญ่ อำเภอบางปลาม้า จังหวัดสุพรรณบุรี ในวันพุธที่ 5 มีนาคม 2551

(3) ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ผู้ให้ข้อมูล กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน กลุ่มผู้นำองค์กรประชาชน ได้แก่ ผู้นำกลุ่มอาชีพสตรีทอผ้า ครูผู้ดูแลเด็กเล็ก ครูใหญ่ และกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและเลขานุการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ณ องค์การบริหารส่วนตำบลน้ำยืน อำเภอน้ำยืน จังหวัดอุบลราชธานี ในวันอังคารที่ 5 กุมภาพันธ์ 2551

(4) ภาคใต้ ผู้ให้ข้อมูล กลุ่มผู้นำชุมชน ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน กลุ่มผู้นำองค์กรประชาชน ได้แก่ ผู้นำกลุ่มอาชีพกรีดยาง ผู้นำกลุ่มอนุรักษ์พื้นที่ป่าพรุ ครูในพื้นที่ และกลุ่มองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ นายกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเลขานุการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ณ วัดบางศาลา อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ในวันอังคารที่ 26 กุมภาพันธ์ 2551

ทั้งนี้ในภาพรวม กลุ่มสนทนากลุ่ม รวม 31 คน ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มประชาชนที่อยู่ในชุมชนมานานตั้งแต่เกิดทุกรายมีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างดี รายได้เฉลี่ย 10,000 บาทต่อเดือน สถานภาพสมรส และทั้งหมดอยู่ในครอบครัวขยายซึ่งมีคนสามช่วงอายุขึ้นไป ได้แก่ ปู่-ย่า ตา-ยาย พ่อ-แม่ ลุง-ป้า น้า และอา พี่-น้อง ลูกและหลาน ถึงเหลนการดำรงชีพจึงเป็นครอบครัวอบอุ่น เป็นที่เคารพและรักใคร่ของบ้านและชุมชน อายุเฉลี่ย 43 ปี อายุต่ำสุด 23 ปี อายุสูงสุด 72 ปี จำนวน รวม 31 ราย เป็นชาย 17 รายและเป็นหญิง 14 ราย ระดับการศึกษาสูงสุดปริญญาโท และอยู่ระหว่างการศึกษาปริญญาโทร้อยละ 50 ในกลุ่มภาคเหนือและกลุ่มภาคใต้ สำหรับกลุ่มภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ร้อยละ75 จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ส่วนกลุ่มภาคกลางร้อยละ 50 จบปริญญาตรี

การประกอบอาชีพหลัก ในกลุ่มทุกภาคประกอบอาชีพเกษตรกรรมร้อยละ 75 โดยทำสวน ทำไร่และทำนา ส่วนที่เหลือประกอบอาชีพส่วนตัว รับเหมาก่อสร้าง ค้าขาย และรับราชการ ส่วนภูมิลำเนาบ้านเกิด ทุกกลุ่มส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาเกิดและอยู่ที่นี่ตลอดมา ร้อยละ90 ส่วนที่เหลือ ร้อยละ 10 คือย้ายถิ่นมาอยู่อย่างถาวรโดยการสมรสซึ่งทั้งหมดเป็นชายและย้ายถิ่นมานานถึง 20 ปีขึ้นไป

การเป็นสมาชิกกลุ่ม / องค์กรในชุมชน เป็นสมาชิก เป็นกรรมการ/ตำแหน่ง

กลุ่มที่สังกัด นายกองค์การบริหารส่วนตำบล เลขานุการองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้นำหลักในชุมชน คือกำนันในตำบล ผู้ใหญ่บ้านในพื้นที่และผู้ใหญ่บ้านที่มีเขตอยู่ใกล้เคียงและผู้นำกลุ่ม

อาชีพเป็นกรรมการ / ที่ปรึกษา ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม ร้อยละ 100 ของทุกกลุ่มเป็นกรรมการที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม ได้แก่ การเป็นกรรมการประชาคมในหมู่บ้าน กรรมการหมู่บ้าน กรรมการในกลุ่มอาชีพต่างๆ ในระยะ 3 ปี ที่ผ่านมา ได้รับการเข้าฝึกอบรม ประชุมสัมมนา เวทีสาธารณะ ประชุมปฏิบัติการ ที่เกี่ยวข้อง การมีส่วนร่วมของประชาชน ร้อยละ 100.0 ของทุกกลุ่มได้เข้าร่วมเฉลี่ยทุกเดือน อย่างน้อยเดือนละหนึ่งครั้ง ภาพรวมในแต่ละรายเฉลี่ย ปีละ 20 ครั้ง สำหรับประสบการณ์การร่วมวางแผนการมีส่วนร่วมของประชาชนมีร้อยละ 100.0 เช่นเดียวกัน โดยทุกรายเคยเข้าร่วมวางแผนชุมชนในหมู่บ้าน หรือตำบล ซึ่งโดยปรกติจัดทำปีละ 1 ครั้ง ยกเว้นในกรณีมีแผนเพิ่มเติมหรืองานเฉพาะกิจก็จะมีในแต่ละเรื่องๆไป

ในฐานะที่เป็นผู้แทนองค์ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความคิดว่าประชาชนควรจะมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการบริหารและการดำเนินคดีพิเศษร้อยละ 100.0 ของกลุ่มรายภาค เห็นด้วยว่าควรเพราะปรากฏสิทธิตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งทุกคนได้อ่าน ได้เรียนรู้และเข้าใจ

สำหรับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการบริหารและการดำเนินคดีพิเศษทั้งทางตรงและทางอ้อมในกิจกรรมต่างๆ และเงื่อนไขตามกฎหมาย ระเบียบปฏิบัติ ได้แก่ การร่วมแจ้งเบาะแส มีความเป็นไปได้นั้น แต่ละกลุ่มเป้าหมายเกินร้อยละ 75 เห็นสมควรว่าได้ ระบุในกิจกรรมการเฝ้าระวังในพื้นที่ ละแวกบ้าน ทุกคนรู้จักกันดี หากมีผู้แปลกหน้าเข้ามา จะรู้ต่อๆ กันอย่างรวดเร็ว ดังนั้นวิธีการแจ้งเบาะแส เป็นการเล่าต่อปากกัน หากเป็นเรื่องคดีความต่างแสดงความคิดเห็นว่าต้องบอกผู้นำในหมู่บ้านและตำบล ซึ่งส่วนใหญ่ยังคิดถึงกำนันและผู้ใหญ่บ้านของตนเอง แจ้งกันในชุมชนก่อนที่จะคิดถึงเจ้าหน้าที่ ถ้าเป็นหน่วยงานของรัฐ ทุกกลุ่มบอกว่าอยากบอกกับครู บอกกับพัฒนากรที่มาประจำในพื้นที่

ร่วมให้ข้อมูลความเป็นจริง มีความเป็นไปได้นั้น ร้อยละ 100.0 ตอบว่าได้ หากมีปัญหาจริงๆ แต่วิธีการต้องเป็นความลับ ต้องคุ้มครองผู้ให้ข่าว

ร่วมกล่าวโทษ ร้องทุกข์ มีความเป็นไปได้นั้น ร้อยละ 50.0 ของทุกกลุ่ม ไม่ประสงค์การกล่าวโทษ เพราะคิดว่าไม่ใช่ผู้มีส่วนได้เสีย ส่วนการร้องทุกข์นั้นทุกกลุ่ม ร้อยละ100.0 กล่าวว่า ถ้าเป็นเรื่องที่เกี่ยวกับตนเองต้องร้องแน่นอน โดยวิธีการคือการแจ้งความที่โรงพัก

ร่วมเป็นพยาน มีความเป็นไปได้นั้น ร้อยละ 100.0 ของทุกกลุ่มไม่ประสงค์การเป็นพยาน หากไม่ใช่เรื่องที่เกี่ยวข้อง

ร่วมติดตามผลการดำเนินคดีพิเศษ มีความเป็นไปได้นั้น ร้อยละ 75 ของทุกกลุ่มรายภาค แสดงความสนใจต่อคดีพิเศษทุกคดีว่าเป็นความพิเศษระบุในกิจกรรมดูข่าวโทรทัศน์ อ่านหนังสือพิมพ์ และฟังการพูดคุยเพื่อนบ้าน

ร่วมรับประโยชน์ในชื่อเสียงการดำเนินคดีพิเศษ มีความเป็นไปได้หรือนั้น ร้อยละ 100.0 ทุกกลุ่มรายภาคตอบว่าได้แน่นอน ภูมิใจที่เจ้าหน้าที่เก่ง ทำให้เกิดความเชื่อมั่นและไว้วางใจ

ร่วมเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาของกรมสอบสวนคดีพิเศษ มีความเป็นไปได้นั้น ร้อยละ 10.0 เท่านั้นตอบว่าได้ ระบุในกิจกรรมไม่แน่ใจนัก หากแต่คงเป็นบุคคลมีศักยภาพความพร้อมกว่าคนทั่วไปและวิธีการคงเป็นการติดต่อที่ไม่ง่ายนักเนื่องจากอยู่เฉพาะในส่วนกลาง

ร่วมกำหนดทิศทางนโยบายของกรมสอบสวนคดีพิเศษ มีความเป็นไปได้นั้น ร้อยละ 10.0 ของทุกกลุ่มรายภาค ตอบอย่างไม่มั่นใจว่าได้ ระบุในกิจกรรมที่ต้องมีการสื่อสารทำความเข้าใจกันอย่างดีและวิธีการคือการติดต่อกับกรมฯอย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ร้อยละ 75.0 ของทุกกลุ่มรายภาคต่างคิดว่าการมีส่วนร่วมของประชาชานที่สำคัญอีกประการหนึ่ง คือ การเป็นเครือข่าย พันธมิตร อาสาสมัครจิตอาสา ทั้งนี้ผู้นำชุมชนในพื้นที่ภาคเหนือ ได้กล่าวถึงกระแสพระราชดำรัสถึงอาสาสมัคร ที่ต้องมีศรัทธาที่จะทำงาน มีเวลาที่จะปฏิบัติงานและพร้อมที่จะเป็นอาสาสมัคร.....”

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการดำเนินคดีพิเศษ ภาพรวมทุกภาคตอบว่า (1) ช่องทางการสื่อสารตรงถึงกรมสอบสวนคดีพิเศษที่สะดวกและปลอดภัย (2) งบประมาณค่าตอบแทนและค่าใช้จ่ายในการปฏิบัติงานของเครือข่ายในทุกกิจกรรมที่มีส่วนร่วม (3) ความจริงจังของเจ้าหน้าที่การเชื่อถือให้เกียรติต่อกันและ (4) การทำงานอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ

แนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการดำเนินคดีพิเศษภาพรวมทุกภาคตอบว่า (1)กรมสอบสวนคดีพิเศษ ควรจัดงบประมาณกระจายทั่วประเทศในการประชาสัมพันธ์งานกรมสอบสวนคดีพิเศษซึ่งสื่อที่ประชาชนใช้มากที่สุด คือ โทรทัศน์ (2)ทำการบูรณาการระหว่างหน่วยงานของกระทรวงยุติธรรมทำงานร่วมกันในข่ายยุติธรรมชุมชน (3)กรมสอบสวนคดีพิเศษ ควรมีศูนย์กลางพื้นที่แต่ละจังหวัดอย่างน้อยจังหวัดละหนึ่งแห่ง (4)กรมสอบสวนคดีพิเศษ ควรจัดทำสายด่วน ข้อมูลลับและ (5)กรมสอบสวน-คดีพิเศษ ควรจัดโครงการกิจกรรมต้นแบบการเฝ้าระวังคดีตัวอย่างในพื้นที่สร้างเครือข่ายอื่น ๆ

ที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการดำเนินคดีพิเศษที่ต้องการเสนอแนะเพิ่มเติม ได้แก่ (1)กรมสอบสวนคดีพิเศษ ควรจัดสวัสดิการแก่อาสาสมัครเครือข่าย เช่น การมอบรางวัล การมอบใบประกาศเกียรติคุณ เงินตอบแทนการทำงาน (2) กรมสอบสวนคดีพิเศษ ควรทำบัตรให้แก่เครือข่าย (3) กรมสอบสวนคดีพิเศษ ควรประชาสัมพันธ์งานให้มากยิ่งขึ้น และ (4)กรมสอบสวนคดีพิเศษ ควรจัดกระบวนการเรียนรู้ซึ่งกันและกันของหน่วยงานในกระทรวงยุติธรรมและประชาชน นับตั้งแต่การมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็น การการมีส่วนร่วมวางแผน การการมีส่วนร่วมดำเนินการและการการมีส่วนร่วมแก้ไขปัญหา ตลอดจนการการมีส่วนร่วมควบคุม กำกับ ติดตามและประเมินผลงานยุติธรรมชุมชน

4) ผลการประชุมเชิงปฏิบัติการ

กรมสอบสวนคดีพิเศษ ดำเนินการประชุมเชิงปฏิบัติการสรุปผลรายงานการวิจัย เรื่อง การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ วันอังคารที่ 19 สิงหาคม 2551 ณ โรงแรมมิราเคิลแกรนด์ กรุงเทพฯ เพื่อเป็นการเพิ่มเติมองค์ความรู้และก็เสนอข้อมูลและประสบการณ์ที่เป็นประโยชน์แก่ผู้วิจัยจะได้นำผลการประชุมครั้งนี้ไปประกอบในรายงานการวิจัยและเปิดโอกาสให้ที่ประชุมได้มีส่วนร่วมในความคิดเห็นเพื่อเป็นการเติมเต็มให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ผู้รับเข้าร่วมประชุมในครั้งนี้ประกอบด้วย ผู้แทนจากส่วนราชการจากกระทรวงยุติธรรม กระทรวงมหาดไทย สำนักวิจัยในหน่วยงาน สถาบันการศึกษาและประชาชนเครือข่าย ซึ่งมีกิจกรรม 1 ลำดับ ได้แก่ การเปิดประชุมเชิงปฏิบัติการ การดำเนินการอภิปราย และการนำเสนอสรุปผลการวิจัยพร้อมฟังข้อแสนอแนะ ดังต่อไปนี้

(1) เปิดประชุมเชิงปฏิบัติการอันดับแรก นายชาญเชาวน์ ไชยานุกิจ รองปลัดกระทรวงยุติธรรม ประธานเปิดการ รวมทั้งได้บรรยายในหัวข้อ แนวทางส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการดำเนินคดีพิเศษ ความว่า จากประสบการณ์รวมทั้งการถ่ายทอดนโยบายของท่านปลัดกระทรวงยุติธรรมเกี่ยวกับเรื่องนี้ มี 4 หัวข้อหลักๆ ได้แก่

อันดับแรก การทำให้พี่น้องประชาชนเข้าถึงความยุติธรรมได้โดยการมีส่วนร่วมในมุมมองของกระบวนการยุติธรรมนั้นทำหน้าที่ในการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพให้กับประชาชน รวมทั้งส่งเสริมระบบประชาธิปไตย การที่ทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมมีผล ทำให้ประชาชนเข้าถึงความยุติธรรมอย่างเป็นรูปธรรม

อันดับที่สอง การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมแล้วจะสามารถสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธาให้กับประชาชนในกระบวนการยุติธรรม หรือความเป็นธรรมในสังคมได้ ฉะนั้นการทำให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เพื่อสร้างความเชื่อมั่นและศรัทธานั้น มองลึกๆ และมองเจตนารมณ์นั้นก็คือการมองแบบการส่งเสริม ธรรมาภิบาล เพื่อที่จะทำให้ประชาชนเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม และศรัทธาในกระบวนการยุติธรรม

อันดับที่สาม บทบาทของกระทรวงยุติธรรม ในการส่งเสริมและสนับสนุนในการมีส่วนร่วมของประชาชน ตั้งคำถามว่าทำไมต้องให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม วิสัยทัศน์ของกระทรวงยุติธรรมเขียนไว้ชัดเจนว่า กระทรวงยุติธรรมเป็นองค์กรประสานงานและพัฒนาระบบงานยุติธรรม เพื่อให้ประชาชนเชื่อมั่น และเข้าถึงความยุติธรรม วิสัยทัศน์ของกระทรวงยุติธรรมครอบคลุมชัดเจนนั้นหมายความว่า กระทรวงยุติธรรมจะทำงานร่วมกับประชาชนเป็นหลัก

อันดับสุดท้าย การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจากประสบการณ์นโยบายของรัฐบาลกำหนดว่า รัฐต้องดูแลให้มีการปฏิบัติและบังคับใช้กฎหมายอย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรมและทั่วถึง คำสั้นๆ ประโยคนี้สะท้อนวิสัยทัศน์ของกระทรวงยุติธรรมชัดเจนว่า จะทำอย่างไร บังคับใช้กฎหมายหรือปฏิบัติตามกฎหมาย โดยให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมแล้วส่งผลสุดท้ายก็คือ บังคับใช้กฎหมายอย่างถูกต้องและรวดเร็ว เป็นธรรมและทั่วถึง มองวิสัยทัศน์และนโยบายของรัฐบาลนี้แล้วนั้นก็คือ หมายความว่าหน่วยงานของจะต้องไม่ทำงานคนเดียว จะต้องทำงานร่วมกับประชาชน จะทำอย่างไรเพื่อให้การบังคับใช้กฎหมายถูกต้อง รวดเร็วเป็นธรรม มีนโยบายของรัฐบาลอีกข้อหนึ่ง คือ ส่งเสริมระบบงานยุติธรรมโดยเน้นการป้องกันอาชญากรรมและการสร้างความเป็นธรรมในสังคม

(2) การดำเนินการอภิปราย เรื่องการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ได้แก่ ดร. นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ รองปลัดกระทรวงมหาดไทย ท่านวารุณี สุขอารีย์ อัยการศาลสูงประจำจังหวัดสมุทรปราการ พล.ต.ต ปัญญา มาเม่น รองผู้บัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง และ ท่านเมฆินทร์ เมธาวิกูล ผู้ว่าราชการจังหวัดปทุมธานี โดยท่านภิญโญทองชัย รองอธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ เป็นผู้ดำเนินรายการ

ดร. นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์ รอบแรก กล่าวว่า เรื่องของการมีส่วนร่วมในกระบวนการเริ่มต้นในหลักของการทำงานพัฒนากับประชาชนหรือกับชุมชน หลักการพื้นฐานที่สำคัญข้อแรกก็คือ ภาษาอังกฤษ เขาใช้คำว่า Start where the people are คือ จะต้องเริ่มต้นที่ที่ประชาชนอยู่ ประชาชนอยู่ที่ไหนก็ต้องเริ่มต้นที่นั่น เริ่มจากพื้นฐาน วิถีชีวิต สังคม วัฒนธรรมประเพณี ความเป็นอยู่ของประชาชน คือต้องสร้างขึ้นมาจากจุดนั้น ไม่สามารถที่จะนำสิ่งที่ทำสำเร็จรูปแล้ว เอาลงไปครอบใส่วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของประชาชนในหมู่บ้านตำบล เพราะฉะนั้นกระบวนการสร้างการมีส่วนร่วมนั้น อยู่ที่จะต้องยอมรับแล้วก็ทำให้พี่น้องประชาชนเขาเข้าใจว่าเขาคือเจ้าของหมู่บ้านตำบลร่วมกัน

เพราะฉะนั้นปัญหาความไม่สงบเรียบร้อยทำให้วิถีชีวิตความเป็นอยู่ สังคมของเขาเสียดุล คือไม่สมดุลทำให้เขาตระหนักในความสำคัญ ที่เขาจะต้องมีส่วนร่วมในฐานะที่เขาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนที่ทุกคนเป็นเจ้าของร่วมกัน

ในเอกสารได้น้อมนำเอาพระบรมราโชวาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวขออนุญาตที่จะอ่านพระบรมราโชวาทนั้น ไม่ว่าจะทำงานอะไรกับใคร เพื่อสิ่งใด ถ้าหากขาดความเชื่อถือ ขีดเส้นใต้ตรงคำว่าความเชื่อถือ ถ้าหากขาดความเชื่อถือในงาน ในบุคคล ใน

เป้าหมายแล้วจะหากำลังอันใดมาบันดาลใจให้ขวนขวายในการงานมิได้เลย และก็ยากที่ผลสำเร็จหรือความพอใจจะบังเกิดขึ้นได้ดังใจหมาย ผมอ่านพระบรมราโชวาทนี้แล้วประทับใจมาก

ถ้าพี่น้องประชาชนเขามีความเชื่อถือ เชื่อถือในตัวบุคคล เชื่อถือระบบ เชื่อถือในกรมสอบสวนคดีพิเศษ ถ้าเขามีความเชื่อถือการจะสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมจะง่ายขึ้น สิ่งที่จะตามมาก็คือ จะต้องให้ความรู้เขาเกี่ยวกับเรื่องของบทบาทหน้าที่ อำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของ DSI หรือให้เขามีความรู้เกี่ยวกับเรื่องของการอำนวยความยุติธรรมให้เกิดขึ้นในสังคมหรือในชุมชน

ประเด็นต่อไป เขามีความสามารถจะคิด เขาจะคิดได้เพราะเขามีความรู้เป็นฐาน คิดวิเคราะห์ ประเด็นกรณีที่เกิดขึ้นว่าอะไรทำให้เกิดความไม่ยุติธรรม ทำให้เกิดปัญหาใครได้เปรียบเสียเปรียบ ใครเอารัดเอาเปรียบใคร อะไรทำนองนี้ มีความสามารถในการที่จะแสดงความคิดเห็น มีความสามารถที่จะวิเคราะห์ มีความสามารถในการตัดสินใจมากน้อยแค่ไหนเพียงไร

ประเด็นที่สาม เวลาที่จะมีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม เพราะว่าทุกคนต้องทำมาหากิน เวลาก็เป็นเรื่องที่มีความหมายสำหรับทุก ๆ คน ไม่ใช่เฉพาะคนในเมือง หรือคนทำงานธุรกิจ หรือคนทำงานราชการ แต่ชาวบ้านที่การเกษตรทำนา เวลาของเขาก็สำคัญ เวลาของเขาก็มีความหมายต่อการทำมาหากินของเขา

ประเด็นที่สี่ โอกาสก็คือสถานการณ์ที่เกิดขึ้น เช่น มีการจัดการประชุม เป็นโอกาสที่เขาจะเข้าไปแสดงความคิดเห็น เข้าไปมีส่วนร่วม เพราะฉะนั้นในสี่ประเด็นนี้ผมถือว่าเป็นพื้นฐาน

ประเด็นที่ห้าที่สำคัญ ก็คือ เรื่องของใจ เขามีจิตสำนึกสาธารณะไหม ที่จะมองเห็นความยุติธรรมของส่วนรวมของคนทั้งชุมชน เขามีใจที่จะแสวงหา หรือสร้าง หรือส่งเสริมระบบหรือกระบวนการยุติธรรมให้เกิดขึ้นเพื่อสร้างสังคมประชาธิปไตยในหมู่บ้านตำบล

สำคัญก็คือ ใจ ถ้าเขามีความรู้ มีความสามารถ มีเวลา มีโอกาส แต่ไม่มีใจไม่มีจิตสาธารณะ สี่ข้อแรกก็จะไม่เกิดขึ้นเลย เพราะฉะนั้นทั้งห้าข้อนี้จึงเป็นพื้นฐานของกระบวนการมีส่วนร่วมของพี่น้องประชาชนที่จะมีต่อกระบวนการยุติธรรม หรือจะมีส่วนร่วมในคดีพิเศษหรือมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการทำงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ

กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องของ DSI ที่ต้องจะส่งเสริมเรื่องของยุติธรรมชุมชน ควรมี ดังนี้ (1)การสร้างกระบวนยุติธรรมให้เกิดขึ้นในระดับครัวเรือน ก็คือในครอบครัวหรือจะพูดอีกอย่างก็คือสร้างประชาธิปไตยในบ้าน ก็คือเรื่องของกระบวนการอบรมสั่งสอนลูกหลาน ของครอบครัวนั้นเอง ให้เข้าใจวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย พ่อ แม่ ลูก ปู่ ย่า ตา ยาย หรือหลาน ที่จะอยู่แบบวิถีชีวิตแบบประชาธิปไตย ก็คือให้เกียรติ รับฟัง ยอมรับ ในเรื่องของความแตกต่างของความคิดเห็น หาทางออกด้วยเหตุด้วยผลและ (2)ในระดับชุมชน ในระดับสังคม ในระดับภูมิภาค หรือในระดับชาติ เมื่อมีความเข้าใจในระดับพื้นฐานคือ ครอบครัว จนถึงระดับ

หมู่บ้านแล้ว ระดับที่ใหญ่ขึ้นนั้นก็จะเป็นการง่ายต่อการที่เขาจะเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรมนั้น ไม่ว่าจะในเรื่องของการให้เบาะแส เป็นพยาน หรืออะไรต่างๆ ถ้าเขามีพื้นฐานความรู้ความเข้าใจ และก็ได้ปฏิบัติในชีวิตจริงแล้วการสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมก็น่าที่จะเป็นไปได้มากขึ้น การรับทำคดีพิเศษไม่น่าจะรอให้คนมาฟ้องคดี แต่น่าที่จะเลือกกรณีที่สำคัญแล้วไปทำคดีเชิงรุก ทัศนะ เล็กๆ ไม่ใหญ่ๆทำ ไม่น่าจะถูกนึก เพราะคดีเล็กบางคดีอาจส่งผลสะเทือนใหญ่ ไม่ใช่มองว่าคดีเล็กใหญ่ แต่มองว่ามีผลต่อสังคมมากน้อยแค่ไหน DSI อาจมา Rebranding ตัวเองใหม่ และการที่ DSI ต้องทำงานทั้งป้องกันและปราบปรามงานป้องกันนั้นเป็นงาน educate ประชาชน เป็นการให้ความรู้ข่าวสารแก่ประชาชน งานป้องกันไม่ใช้ DSI ไปทำเอง DSI ต้องหาแนวร่วม หาอาสาสมัคร คือ ต้องทำให้ประชาชนมาดำเนินการป้องกันเอง

ท่านเมฆินทร์ เมธาวิกูล ผู้ว่าราชการจังหวัดปทุมธานี กล่าวว่าความยุติธรรมเกิดขึ้นทุกหย่อมหญ้าในนั้น DSIน่าจะเป็นหน่วย FBI ที่เก่งคนเขาคาดหวังกันอย่างนั้น คดีสำคัญ ๆ ของ DSI ที่ใส่เข้าไป แค่เอาเล็กๆแต่สำคัญมากๆ คดีสังคม ข่มขืน ฆ่าข่มขืน ตัดคอแขวนคอ อะไรต่อมิอะไรตำรวจตามไม่ครบ ตำรวจอย่างปกครองอยู่ในพื้นที่เยอะ อยู่เยอะจนขยายเท่าไร ๆ ก็ไม่พอ แล้วต่อ DSI ขยายใหญ่ก็จะไม่พอเหมือนกัน แต่จะทำให้ศรัทธาได้นั้นมี 3 กรณี คือ ต้อง PR คนที่มาอยู่ DSI ต้องเป็นคนชั้นหนึ่ง และการจะรับโอนคนเข้ามา คนนั้นต้องอยากจะมา

ตามกฎหมายแล้วมีคณะกรรมการสอบสวนคดีพิเศษ มีกี่กระทรวงในนั้นหัวทั้งนั้นเลย ไม่ใช่หาง ผู้บัญชาการสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ปลัดกระทรวงพาณิชย์ ปลัดกระทรวงมหาดไทย ปลัดกระทรวงการคลัง หัวใหญ่แล้วนี่อำนาจใหญ่เหมือนหัวสิงโต แต่ว่าลงไปกลายเป็นมดเดินไป ก็เหมือนว่ามดเดินออกไปจากหัวสิงโต เพราะฉะนั้น นอกจากแจ้งเบาะแสแล้วยังร่วมให้ความเป็นจริงในการกระทำความผิด ร่วมกล่าวโทษ ร้องทุกข์ ร่วมรับผลประโยชน์ในคดีพิเศษที่ร่วมแจ้งเบาะแสจะได้อะไรไหม ร่วมเป็นคณะกรรมการที่ปรึกษาของกรมสอบสวนคดีพิเศษ เอาคนที่เก่ง ๆ มา คนที่เป็นนักประชาสัมพันธ์มา คดีพิเศษไม่เห็นมีอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์ ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี กำหนดทิศของกรมสอบสวนคดีพิเศษเขียนให้ชัดงานของ DSI งานเชิงรุก งานไหนที่ทำเองได้ต้องมีลักษณะต่อยอดไปเลย

ท่านวารุณี สุขอารีย์ กล่าวว่า การประชาสัมพันธ์เป็นสิ่งที่ดีให้เขารับรู้ แต่ความยั่งยืนจะเกิดจากการทำมาก ๆ และสม่ำเสมอ อัยการเข้ามาเกี่ยวข้องกับประชาชนอย่างไร ถ้ามองภาพ ถ้าทุกคนมองว่าถ้ามีคำว่าคดีเกิดขึ้น ก็คือ มีเรื่องพิพาทกันมีเรื่องกฎหมายเข้ามาเกี่ยว มีตำรวจ มีศาล มีอัยการ มีราชทัณฑ์ แต่สิ่งที่ชาวบ้านจะรู้ก็คือ ตำรวจนี่แน่นอนเพราะใกล้ชิดมาก ศาลกับอัยการนี่บ้างครั้งก็ไม่รู้จักเลยด้วยซ้ำ เวลาของประชาชนก็เป็นเรื่องสำคัญบางทีงบมาแต่หน้านั้นหน้าทำนา ไปไม่ได้ ไม่มีใครมาหรอกเพราะเขาจะไปทำนา การคุ้มครองช่วยเหลือประชาชนมีหลายหน่วยงานที่จะมาช่วยประชาชนดีถ้าหน่วยงานนั้นไม่เกี่ยงกัน ทำอย่างไรให้บูรณาการกัน เวลาถ้าประชาชนต้องการหาท่านจริง ๆ หาตรงไหนในต่างจังหวัดมี

ไหม เครือข่ายเป็นเรื่องสำคัญในการที่ประชาชนจะให้ความร่วมมือในเรื่องข้อมูล ต่าง ๆ ที่จะเป็นประโยชน์ต่อหน่วยงานของท่าน

การทำงานให้ประสบความสำเร็จ คือเรื่องการประสานงาน อย่างวิทยากรในวันนี้จะมาครบไม่ได้ถ้าท่านศรีปริญญาไม่ประสานงาน การประสานงานเป็นเรื่องสำคัญท่านอย่างรอกฎหมาย เพราะฉะนั้นเมื่อท่านสร้าง Brand ของท่านให้ประชาชนรู้จักแล้ว การประสานงานกับหน่วยงานอื่นก็จะทำให้ท่านมีเครือข่ายเพิ่มขึ้นอย่างมั่นคง แล้วถ้าเกิดประชาชนมาหาท่านแล้ว เรื่องที่เขามาบอกท่านไม่เกี่ยวในงานท่านเลย ท่านอย่างทิ้งเขาท่านต้องต่อยอดให้เขา ส่งต่อ มีหนังสือถึงหน่วยงานที่ส่งต่อ เขาควรที่จะต้องเกี่ยวข้อง อย่าให้เขากลับไปโดยไม่ใช่งานของไม่อย่างนั้นจบเลย

พล.ต.ต. ปัญญา มาเม่น กล่าวว่า การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม สำนักงานตำรวจแห่งชาติมีประสบการณ์มายาวนาน และล้มลุกคลุกคลานมาโดยตลอด ได้มีพระราชบัญญัติตำรวจเมื่อปี 47 ระบุไว้เลยว่าให้นำประชาชนในท้องถิ่นในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกันปราบปรามอาชญากรรมต่าง ๆ โดยให้ กตร. กตช. กำหนดวิธีการ กตร. กตช. ก็ยังไม่เคยกำหนด และไม่รู้ว่าจะทำอย่างไร ผลสำเร็จของการนำประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจการของตำรวจนั้นส่วนใหญ่เกิดโดยไม่เป็นทางการแล้วความจริงเกิดมาโดยธรรมชาติของภารกิจของงาน

สำนักงานตำรวจแห่งชาติต้องการสร้างเป็นรูปแบบชัดเจนจะได้พัฒนาเป็นชั้นๆ ไปก็เลยขอตั้งแผนงานชุมชนและมวลชนสัมพันธ์ แผนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ เพื่อจะได้ของบประมาณเป็นเรื่องเป็นราว โดยให้มีชุดชุมชนสัมพันธ์ทุกสถานีตำรวจ ส่วนใหญ่จะเป็นไปโดยธรรมชาติถ้าจัดเป็นแผนขึ้นมาจะไม่ค่อยสำเร็จ ผมใช้วิธีตำรวจบ้านให้ตำบลหนึ่งเริ่มทำโดยมีการจัดฝึกอบรบ แล้วให้เห็นผลของการปฏิบัติมีการให้รางวัลต่างๆ ตำบลอื่นๆ อยากทำ อยากทำคุณต้องมีความสมัครใจของชาวบ้านจริงๆ

ประเด็นการมีส่วนร่วมของประชาชน สิ่งแรกเรื่องคดีพิเศษ อีกส่วนเข้าเป็นภาวะเร่งด่วนที่ DSI ควรจะขยายอำนาจหน้าที่หรือควรจะจำกัดอำนาจหน้าที่ ด้วยคนจำนวนเท่านี้และก็ด้วยกลไกของคดีพิเศษที่มีคณะกรรมการพิเศษดีๆไม่เป็นสภาพการเมือง ควรที่จะเอาประชาชนเข้ามาวิพากษ์วิจารณ์ว่าจะขยายจะปรับเปลี่ยนกลไกตรงไหนหรือไม่

ท่านภิญโญ ทองชัย กล่าวเสริมว่า ท่านได้ให้ข้อเสนอแนะหลายเรื่อง ประการแรก การไม่เป็นทางการหรือจิตอาสา ประการที่สอง การเชื่อถือขององค์กรและความเข้าใจของผู้บริหาร บางงานที่เดินไปแล้วเปลี่ยนผู้บริหารก็เป็นปัญหา อันนี้ก็เป็นภาพที่สะท้อน ประการที่สาม สำคัญที่สุดคือ DSI เน้นการทำงานเชิงบูรณาการ เริ่มจากตัวคดีไปจน ส่วนร่วมของทุกภาคส่วนและเป็นรูปธรรม จะทำให้การมีส่วนร่วมเห็นผล และเห็นภาพลักษณ์ที่ชัดเจนขึ้น ทั้งหมดนี้คือมุมมองของทุกท่าน และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน

ทุกท่านให้ข้อมูลมาประเด็นแรกเลย DSI ต้อง Rebrand ตัวเองใหม่ ความไม่ชัดเจน ความสับสน ภาพลักษณ์ต่าง ๆค่อยข้างจะน่าเป็นห่วง ประการที่สอง ต้อง Positioning

ตัวเองให้ชัดว่ายืนอยู่ตรงไหนแน่ของกระบวนการ แล้วพันธกิจหรือเป้าของคืออะไรแน่ ที่สำคัญที่สุดคดีอะไรหรือโจทย์อะไรที่ DSI ควรจะแก้ ไม่ใช้แก้ทุกโจทย์ที่วิ่งเข้ามาหา หลายท่านมองตรงประเด็นเดียวกันหมด คือประเด็นที่กระทบต่อความรู้สึกและความต้องการของประชาชน ไม่ใช่ใหญ่หรือแต่ดูว่าประชาชนได้อะไรจากการทำคดีของ DSI ประการที่สาม DSI ไม่ใช่คู่แข่งของทุกหน่วย แต่ DSI ต้องบูรณาการกับพันธมิตรทุกหน่วย ที่จะดึงทุกภาคส่วนมาร่วมมือให้ได้ ไม่ว่าจะเป็นทางปกครอง ทางอัยการ ทางศาล ทางตำรวจ เพื่อที่จะคลี่คลายปัญหาของสังคมหรือความต้องการทางสังคมให้ได้ แน่นี่เป็นธงหรือหัวใจสำคัญ แล้วก็ที่สำคัญอีกอย่างหนึ่งต้องเป็นอิสระจริงๆ แล้วก็มีเข็มมุ่งไปในทิศทางของตัวเองที่ชัดเจนจริง ๆ ไม่โอนเอน ไม่ขึ้นต่อ และก็ไม่ตกเป็นเครื่องมือของใคร ประการสุดท้าย ทุกส่วนมองเห็นตรงกันว่า DSI ต้องทำงานด้วยความอดทน อย่าคิดจะสร้างกรุงโรมภายในวันเดียว ซึ่งเป็นไปไม่ได้

3) สรุปผลการวิจัยพร้อมฟังข้อแสนอแนะ ดร.ศรีปริญญา ธูปกระจ่าง กล่าวว่า ในวันนี้เป็นเวทีแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ในเรื่องของข้อเสนอแนะ ภาคบ่ายนี้จะเป็นการนำเสนอผลการวิจัยเรื่องการเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ ซึ่งประกอบด้วยท่านอาจารย์ที่เป็นคณะที่ปรึกษา และคณะผู้วิจัย

ความเดิม คือ กรมมียุทธศาสตร์ แผนงานและตัวชี้วัดการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมประสบความสำเร็จผ่าน 5 ขั้นตอน ดังนั้นกระทรวงยุติธรรมก็ได้จัดสรรงบประมาณในปี 2550 นี้สนับสนุนการวิจัย นิยามการมีส่วนร่วมมี 8 ประการ ได้แก่ การร่วมแจ้งเบาะแส ร่วมให้ข้อมูลความเป็นจริง ร่วมกล่าวโทษร้องทุกข์ ร่วมเป็นพยาน ร่วมติดตามการดำเนินคดีพิเศษและ ร่วมรับประโยชน์ในชื่อเสียงในการดำเนินคดีพิเศษ

การศึกษาถึงแนวทางการส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษสนองต่อรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ยุทธศาสตร์ แผนแม่บทงานวิจัย กฎหมายและระบบงานในกฎทรวงยุติธรรม ขอบเขตของการศึกษาครั้งนี้ จะศึกษาโดยบูรณาการโดยองค์รวมของการศึกษาเชิงคุณภาพ ได้แก่การศึกษาวิจัยเอกสาร แล้วก็สัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารในกระทรวงยุติธรรม ผู้บริหารในระดับกรม ผู้แทนองค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่ 4 ภาค ขอบเขตการศึกษาในเชิงปริมาณ ได้ศึกษาในวิธีการสอบถาม ด้วยแบบสอบถาม อย่างมีโครงสร้างครอบคลุมในพื้นที่ 4 ภาค จำนวน 12 จังหวัด โดยที่จัดเก็บข้อมูล จังหวัดละ 80 ราย โดยประชากรเป้าหมายเน้นความเสมอภาคโดยเป็นชายครึ่งหนึ่งและหญิงครึ่งหนึ่ง ทั้งนี้ใช้จังหวัดฉะเชิงเทราเป็นพื้นที่ทดสอบเครื่องมือ

ประโยชน์ของการศึกษาครั้งนี้ ก็คือ กรมสอบสวนคดีพิเศษก็จะได้นำผลการวิจัยเรื่องการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ มาปรับใช้ในการปฏิบัติงานส่งเสริมละสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนทีมีต่อการดำเนินคดีพิเศษและก็เป็นกระบวนการที่

พัฒนากระบวนงานยุติธรรม นอกจากนั้นแล้วข้อค้นพบในการศึกษาก็นำมาประกอบการตัดสินใจในการบริหารและดำเนินการทั้งทางตรงและทางอ้อมในกิจกรรมต่าง ๆ และตามเงื่อนไขของข้อกฎหมายระเบียบปฏิบัติ และนอกจากนั้นก็คือ สนับสนุนการมีส่วนร่วมให้ประชาชนทุกภาคส่วนในการสืบสวน สอบสวนป้องกัน ปราบปรามและควบคุมอาชญากรรมพิเศษ ในระยะสั้นและระยะยาว นำไปสู่การจัดทำยุทธศาสตร์ของกรมสอบสวนคดีพิเศษต่อไป

รอบที่สอง เพิ่มเติมว่า ตัวแปรตามที่ศึกษา คือ ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษซึ่งวัดจาก Interval Scale และตัวแปรอิสระรวมจำนวน 19 ตัว ได้แก่ (1)เพศ (2)อายุ (3)ระดับการศึกษาประถมศึกษา (4)ระดับการศึกษามัธยมศึกษา (5)ระดับการศึกษาอุดมศึกษา (6)ระดับการประกอบอาชีพหลักเกษตรกรรม (7)ระดับการประกอบอาชีพหลักค้าขายธุรกิจ (8)ระดับการประกอบอาชีพหลักรับราชการ (9)ระดับการประกอบอาชีพหลักบริษัทเอกชน (10)ระดับการประกอบอาชีพหลักรับจ้างแรงงาน (11)ระดับรายได้ต่อเดือน (12)ความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับการดำเนินคดีพิเศษ (13)การรับรู้ข้อมูลข่าวสารและการดำรงชีวิตประจำวัน (14)การมีบทบาท สถานภาพสังคมในชุมชนท้องถิ่น (15)การเคยเข้าร่วมประชุม สัมมนาอบรมกับกระบวนการยุติธรรมในรอบ 3 ปีที่ผ่านมา (16)ความเชื่อมั่นและไว้วางใจต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ (17)ความพึงพอใจที่ต่องานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ (18)ความจำเป็นที่ประชาชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมในการสอบสวนคดีพิเศษ และ (19)ความคิดเห็นต่อการมีอาสาสมัครการช่วยเหลือการปฏิบัติงานของ DSI

ในส่วนของประชากรเป้าหมายในกลุ่มตัวอย่าง ประชากรเป้าหมายของกลุ่มตัวอย่างนี้ได้ศึกษา 3 กลุ่ม กลุ่มแรก คือ กลุ่มประชาชนที่อยู่ในภูมิภาคต่างๆ ของประเทศ ได้แก่ ภาคเหนือ ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ กลุ่มที่ 2 คือ กลุ่มผู้นำชุมชนซึ่งประกอบด้วย ผู้นำชุมชนในท้องถิ่นนั้นๆ ผู้นำองค์กรประชาชน และผู้นำองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และกลุ่มที่ 3 คือ กลุ่มบริหารกลุ่มผู้บริหารของกระทรวงยุติธรรมและกรมสอบสวนคดีพิเศษ รวมแล้วตามตารางที่ได้นำเสนอประชากรเป้าหมายของใน 4 ภาค การวิเคราะห์ข้อมูลสถิติการวิจัยครั้งนี้ก็ได้นำข้อมูลแบบสอบถามที่ได้เก็บรวบรวมมา มาบรรณาธิกรณ์ร่วมตรวจสอบความครบถ้วน และความถูกต้อง ดังนั้นแบบสอบถามที่มีความครบถ้วน นำไปประมวลผลโดยใช้สถิติประมวลผลด้วยโปรแกรม SPSS for Window

ผลการวิเคราะห์ความต้องการการมีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษโดยใช้เทคนิคการวิเคราะห์การผันแปรทางเดียว (One-Way Analysis of Variance) และการทดสอบที (t-test) ตามข้อสมมติฐาน ปรากฏกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนที่มีบริบทของชุมชน อายุ ระดับการศึกษาแตกต่างกัน ระดับการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร ระดับความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีพิเศษ ระดับความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับคดีพิเศษ ระดับความไว้วางใจต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ ระดับความพึงพอใจต่อผลการดำเนินงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ จะมีความแตกต่างกันในความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษและการเป็น

เครือข่ายยุติธรรมชุมชนและเป็นสมาชิกเครือข่ายฯและระดับรายได้ จะมีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษในเชิงบวก หากแต่บทบาทและสถานภาพในสังคม การเคยเข้าร่วมประชุมสัมมนาอบรมเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรมในรอบ 3 ปี ที่ผ่านมา ความคิดเห็นในการจัดให้มีอาสาสมัครช่วยเหลือการปฏิบัติงานของ DSI ไม่มีความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ แตกต่างกันแต่อย่างใด

สำหรับการวิเคราะห์ถดถอยพหุแบบขั้นตอน (Stepwise Multiple Regression Analysis) ความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษของกลุ่มตัวอย่างประชาชนในชุมชนวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ กล่าวคือ เป็นการทดสอบข้อสมมติฐาน ตัวแปรตามคือ คะแนนความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษพิเศษ กับตัวแปรอิสระจำนวน 11 ตัว พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติเชิงบวก ได้แก่ (1) การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร (2) ระดับรายได้ (3) เพศ (4) ความพึงพอใจต่อผลงานของ DSI และ (5) อายุ หากแต่ (1) การศึกษาระดับอุดมศึกษา (2) การประกอบอาชีพหลักรับราชการ รัฐวิสาหกิจ และ (3) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคดีพิเศษมีนัยสำคัญทางสถิติเชิงลบ

ดร.อัครเมศวร์ ทองนวล กล่าวว่า ที่มาของการจัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษเริ่มตั้งแต่ปี 2538 หากในปี 2545 รูปแบบหรือว่าเจตนารมณ์จริง ๆ ของกรมสอบสวนคดีพิเศษค่อนข้างผิดเพี้ยนไปจากเจตนารมณ์เดิมในปี 2538 ก็คือว่า จะมีการผนวกอำนาจหน้าที่ของกรมสอบสวนคดีพิเศษที่นอกเหนือจากเรื่องเศรษฐกิจไว้ จนกระทั่ง กลายเป็นว่าในช่วงแรกต้องการจะให้กรมสอบสวนคดีพิเศษทำงานในลักษณะที่แคบๆ โดยใช้บุคลากรซึ่งมีจำนวนไม่มากนักแต่มีคุณภาพ ก็เริ่มเปลี่ยนไป เนื่องจากว่าพอเวลาร่างกฎหมายขึ้นมา จะเพิ่มคดีต่างๆ ขึ้นมามากมาย จนกระทั่งกลายมาเป็น วงเล็บหนึ่ง วงเล็บสอง ตามที่ท่านเห็นในเอกสาร ก็เลยกลายเป็นว่า ณ ขณะนี้กรมสอบสวนคดีพิเศษทำหน้าที่ได้ครบทุกคดีที่เกิดขึ้นในประเทศไทยก็ว่าได้

ถ้าพูดถึงในแนวใหม่ก็จะพบว่าการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกองค์กรทั้งภาครัฐภาคเอกชน ก็จะเปิดโอกาสให้คนเข้ามามีส่วนร่วมกันมาก ในช่วงหลายปีที่ผ่านมาทุกระบบราชการ ถ้าหน่วยราชการไหนไม่มีคนเข้ามาก็ถือว่าหน่วยราชการนั้นยังล้า

ในส่วนของทฤษฎีที่นำเสนอก็มีอยู่หลายทฤษฎีที่ใช้งานวิจัยครั้งนี้ แต่ถ้าดูตามชื่อเรื่องของงานวิจัยก็มีทฤษฎีเดียวเท่านั้น ที่จะสามารถอธิบายได้ตรง ๆ เลยก็คือ ทฤษฎีการมีส่วนร่วมของประชาชน ทฤษฎีนี้ถ้าใครเรียนทางนิติศาสตร์ก็จะเป็นการร่วมแบบหนึ่งเรียนทางรัฐศาสตร์ก็อีกแบบหนึ่ง เรียนทางเศรษฐศาสตร์ก็แบบหนึ่ง เรียนทางสังคมวิทยาก็แบบหนึ่ง แต่ว่าในท้ายที่สุดแล้วแต่ละทฤษฎีก็จะมาสรุปร่วมกันหมดว่าถ้าเปิดโอกาสให้คนซึ่งอยู่ในชุมชนหรือคนซึ่งเป็นเพื่อนร่วมงานหรือใครก็แล้วแต่ที่มีส่วนร่วมกับงาน เรื่องใดเรื่องหนึ่งมีความรู้สึกว่าตัวเองเป็นส่วนหนึ่งขององค์กรนั้น ของงานชิ้นนั้นเขาก็จะมีความรู้สึกว่าเขาทุ่มเทงานนั้นได้เต็มที่เพราะเขาเป็นเจ้าของอยู่ด้วย

รองศาสตราจารย์ ดร.รัชชานนท์ ศุภพงศ์พิเชษฐ์ การวิจารณ์ ผลงานวิจัยของ DSI เป็นเชิงสร้างสรรค์ กล่าวเป็น 3 ประเด็น คือ ปัญหาการทำวิจัย กระบวนการวิจัย และผลการวิจัย

ปัญหาการทำวิจัย มีการตั้งคำถามไว้ว่าอย่างไร มีการตอบไว้ว่าอย่างไร แล้วกระบวนการวิจัยถูกต้องเหมาะสมไหม หรือว่าผลการวิจัยเป็นอย่างไร มีข้อสำคัญๆ อะไรที่นำไปสู่การเพื่อที่จะนำมาเชื่อมโยง นำมาประยุกต์ใช้กับเรื่องของการขับเคลื่อนการสร้างเสริมให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ

ประเด็นคำถามที่จะต้องตอบจากการวิจัย ในรายงานการวิจัยได้ระบุวัตถุประสงค์ไว้ชัดเจน จะเห็นได้ว่างานวิจัยชิ้นนี้ที่ต้องการหาคำตอบก็คืออยากรู้ว่าช่วงที่ผ่านมาประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษมากน้อยเพียงใด คำตอบคือยังมีค่อนข้างน้อย จะสมาชิกเครือข่ายของ DSI ในบางพื้นที่เท่านั้น ประชาชนต้องการเข้ามามีส่วนร่วมมากน้อยเพียงใดคำตอบต่าง ๆ เท่าที่มีครบ รายงานเล่มนี้ได้นำเสนอได้ครบถ้วน ในกระบวนการวิจัยจะมีกระบวนการขั้นตอน ต่าง ๆ ตั้งแต่ การกำหนดหัวข้อ การกำหนดประเด็น การทบทวนวรรณกรรมวิจัย การสร้างกรอบแนวคิด แล้วมาสร้างสมมติฐานออกแบบการวิจัย กำหนดกลุ่มเป้าหมายประชากร สุ่มตัวอย่างประชากร การสร้างเครื่องมือในการวิจัย การติดต่อประสานงานเพื่อที่จะเข้าถึงข้อเพื่อที่จะให้ได้ข้อมูลตามที่ออกแบบไว้ การวิเคราะห์ข้อมูล การให้สถิติข้อมูล ตลอดจนการนำเสนอเขียนร่างรายงาน ต่อไปก็จะปรับปรุงรายงาน แล้วก็ตีพิมพ์แล้ว

กรอบแนวคิดในการวิจัย ครอบคลุมประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องของการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม เริ่มจากการที่มีนโยบาย มีแผนยุทธศาสตร์ มีกฎหมาย มีรัฐธรรมนูญ มีแนวคิดในการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ แนวคิดต่าง ๆ ต้องการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมเป็นการปกครองแบบประชาธิปไตยแบบประชาชนมีส่วนร่วม เพราะฉะนั้นทำอย่างเป็นการเปิดให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมการดำเนินคดีพิเศษได้

ที่สำคัญในการวิจัยได้กำหนดกลุ่มเป้าหมายไว้พอดี คือ มี 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหารระดับสูง ซึ่งเป็นผู้ดำเนินนโยบาย กลุ่มประชาชน แกนนำชุมชน และก็ผู้นำองค์กรส่วนท้องถิ่น กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่มีส่วนได้ส่วนเสีย ส่วนที่มีผลกระทบ รายงานชิ้นนี้มีทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ วิธีการดำเนินการวิจัย การสร้างและพัฒนาเครื่องมือ ไม่ว่าจะเป็น แบบสอบถาม แบบสัมภาษณ์เชิงลึก แบบสนทนากลุ่ม มีการติดต่อประสานงาน การเก็บข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล โดยใช้สถิติ ซึ่งการดำเนินการก็เป็นไปตามหลักวิชาการ เชื่อได้ว่ารายงานนี้เป็นรายงานที่มีคุณภาพและเชื่อถือได้ในการศึกษาครั้งใช้สถิติการวิจัยค่อนข้างจะสูง ซึ่งตัวแปรทั้ง 19 ตัวแปร ที่จะมีผลต่อความต้องการที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษ จะทำอย่างไรให้คนเข้ามามีส่วนร่วมในกรมสอบสวนคดีพิเศษมากขึ้น

รองศาสตราจารย์ ดร.เสรี พงศ์พิศ กล่าวว่าสังคมไทยอ่อนแอทางปัญญา มีความรู้น้อย ใช้ระบบอำนาจเป็นใหญ่เนื่องจากขาดความรู้ เช่น ระบบราชการ คือตัวแทนขององค์กรเชิงอำนาจ คือจะกฎหมาย ระเบียบ การสั่งการ และการควบคุม ซึ่งถือว่าเป็นการแก้ปัญหาที่ไม่ตรงจุด เพราะสังคมไทยปัจจุบันมีปัญหาที่ซับซ้อน และยากต่อการแก้ไขมากขึ้น งานนี้เป็นตัวอย่างที่ดี อยากจะให้มีงานแบบนี้เกิดขึ้นในทุก ๆ องค์กร ทุก ๆ งานเพื่อจะได้ทำความเข้าใจในเรื่องบทบาทหน้าที่ของหน่วยงานต่างๆ ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

สิ่งที่ต้องการในวันนี้คือ การปฏิวัติในวิถีการทำงานของระบบราชการ ทำอย่างไรจะคิดถึงประชาชนเป็นศูนย์กลาง ทำอย่างไรจะคิดถึงชุมชน ท้องถิ่น ผู้คนเป็นตัวตั้ง ไม่ฉะนั้นก็จะเอางานของเป็นตัวตั้ง แล้วก็แบ่งแย่งกันว่าเป็นงานของใคร บูรณาการอย่างไรเพราะไม่ได้เอาประชาชนเป็นศูนย์กลางจริง ๆ ไปเรียนรู้กับชาวบ้านว่าเขามีวิถีชุมชนแบบไหน มีภูมิปัญญาแบบไหน เขามีความสัมพันธ์แบบไหน ผมอยากจะให้ ดร. ศรีปริญญา ซึ่งทำวิจัยเก่ง ทำต่อๆ ไป คือทำ Par : Participation Action Research ขึ้นมา ก็คือทำให้ชุมชนมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้น จนถึงสุดท้ายเพื่อให้อะไรบางอย่างซึ่งออกมาระหว่างชุมชนกับผู้วิจัยของ DSI จะได้อะไรบางอย่างที่ออกมาดี

ประเด็นที่สอง เครือข่าย ของ ดร.ศรีปริญญา พูดเอาไว้ชัดเจนเรื่องของเครือข่ายซึ่งเป็นเรื่องที่ดีมาก ประเด็นก็คือว่า วันนี้สังคมเปลี่ยนไปแล้ว เป็นสังคมเครือข่ายทั้งสิ้นทั้งผู้ร้ายและคนดี ความเป็นเครือข่ายจะมีพลังเพราะเครือข่ายแต่ละเครือข่ายได้รวมคนที่มี จิตวิญญาณ และมี Spirit มีเป้าหมายเดียวกันจึงทำให้เครือข่ายเหล่านั้นมีพลัง เครือข่ายเหล่านี้มีความสำคัญ ถ้ารู้จักเครือข่ายเหล่าก็จะเป็นพลังในการทำงานสรุปว่าถ้าองค์กรที่ทำงานเกี่ยวกับเรื่องการบังคับใช้กฎหมาย การรับใช้ประชาชนนั้นได้ใช้ความรู้ใช้ปัญญา เขาจะทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในเวทีการประชุม ผู้ร่วมการประชุม รองศาสตราจารย์ พ.ต.อ.หญิง ดร.พัชรา สินลอยมา : อาจารย์โรงเรียนนายร้อยตำรวจ กล่าวว่า นำเสนอส่วนดีการวิจัย คือ การจุดประกายเป็นการจุดประกายให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในเรื่องของการทำงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ ประชาชนน่าจะเป็นเครื่องมือที่ดีสุดเกี่ยวกับการดำเนินคดีพิเศษ

ผอ.ศิริกุล กสิวิวัฒน์ : ผู้อำนวยการสถาบันการยุติธรรมทางปกครอง สำนักงานศาลปกครอง กล่าวว่าจะแสดงความคิดเห็นในบางประเด็น ประเด็นแรก ไม่ได้คิดว่าจะให้แก้หรืออะไร แต่ตัวเองเข้ามาเห็นเขียนว่าเปิดโอกาส แสดงว่าแต่ก่อนปิดใช่หรือไม่ ทำให้มองในเชิงลบ ก็มองว่าถ้าไม่มีคำว่าเปิดอาจจะทำให้มองเห็นว่าปกติเขาก็มีประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมอยู่แล้ว อีกประเด็นหนึ่งขอสนับสนุน รองศาตราจารย์ พ.ต.อ.หญิง ดร.พัชรา ที่พูดถึงเรื่องของเครือข่ายอีกประเด็นหนึ่งในข้อเสนอการสร้าง Image ที่ดีของ DSI นอกจากจะเห็นในภาพอื่น ๆ แล้วยังเห็นในภาพวิชาการของ DSI ด้วย ประกอบกับคุณอนุวงศ์ ชาบุตร รักษาการผู้เชี่ยวชาญสถาบันการยุติธรรมทางปกครอง สำนักงานศาลปกครอง แสดงความ

คิดเห็นในที่ประชุมว่าการมีส่วนของประชาชนเกี่ยวข้องกับกฎหมายและนโยบายมากกว่าหลักสังคม จึงเป็นสาเหตุทำให้ประชาชนต้องการเข้ามามีส่วนร่วมในระดับน้อย

อาจารย์พรรษา ทาเจริญพักตร์ : กรรมการผู้จัดการบริษัทร่วมทุนชนบทจำกัด มีข้อเสนอคณะวิจัยน่าเสนอให้มีการทำแบบ Par ทำเป็นโครงการนำร่อง อาจจะเลือกโครงการที่ DSI อยู่ในรายการหรือว่าเลือกโครงการที่เด่น ๆ ขึ้นมาที่คิดว่าทำได้ และก็เชิญประชาชนและเครือข่ายเข้ามาดำเนินการ

สรุปผลการประชุมเชิงปฏิบัติการครั้งนี้เป็นข้อมูลที่นำมาประกอบเป็นรายงานฉบับสมบรูณ์ ซึ่งกรมสอบสวนคดีพิเศษ ต้องพิจารณาภายใต้บริบทสถานการณ์จริงสอดคล้องกับข้อกฎหมายรัฐธรรมนูญ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 และข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

7.3 ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

จากการดำเนินการวิจัยและการออกแบบการวิจัย เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) และการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ดังกล่าว คณะผู้วิจัยได้สรุปเป็นข้อเสนอแนะที่สำคัญ ดังนี้

7.3.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) กรมสอบสวนคดีพิเศษ ควรเป็นเจ้าภาพหลักในการจัดทำแผนวางแผนแม่บทระบบการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชน ปฏิบัติการบูรณาการงานยุติธรรมชุมชนด้านคดีพิเศษ ทำการประชุมเชิงปฏิบัติการหน่วยงานสังกัดกระทรวงยุติธรรมในพื้นที่ เพื่อจัดตั้งคณะทำงานร่วมกันโดยมีผู้บริหารระดับสูงของกระทรวง ผู้เชี่ยวชาญด้านคดีพิเศษ ผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาชุมชนเป็นที่ปรึกษา กำหนดเป้าหมายยุทธศาสตร์ของกระทรวงยุติธรรม เชื่อมต่อระหว่างทุกกรมในการบูรณาการสร้างเครือข่ายและพันธมิตรในการสืบสวนสอบสวนคดีพิเศษ โดยมีสำนักงานยุติธรรมจังหวัดเป็นศูนย์กลาง และมีการประชุมเชิงปฏิบัติการระหว่างผู้ปฏิบัติงานทุกพื้นที่เพื่อทำความเข้าใจในภารกิจหน้าที่ร่วมกันอย่างจริงจัง

ทั้งนี้ในแผนแม่บทดังกล่าวสอดคล้องตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 และเป็นไปตามยุทธศาสตร์ของกระทรวงยุติธรรม ดังต่อไปนี้

1.1) กลยุทธ์ของกรมสอบสวนคดีพิเศษจะต้องมีแผนปฏิบัติการที่ชัดเจน และยืดหยุ่นเป็นแผนระยาว (5 ปี) ระยะกลาง (3 ปี) และระยะสั้นรายปี ซึ่งมีสาระต่อเนื่องกันอย่างเป็นรูปธรรม

1.2) มีการติดตามและประเมินผลเป็นระยะตามแผนดังกล่าว เพื่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ จำนำข้อมูลมาประกอบการทบทวนการบริหารจัดการ (Management Review) เพื่อกำหนดทิศทาง นโยบายและมาตรการบริหารจัดการในการพัฒนาระบบการเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมและสร้างระบบเครือข่ายอาสาสมัคร DSI ภาคประชาชน และระบบสนับสนุนเครือข่ายให้มีความชัดเจนเป็นรูปธรรมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น

2) กรมสอบสวนคดีพิเศษ ควรเปิดช่องทางการติดต่อสื่อสารเพื่อรับข้อมูลกลับจากกลุ่มประชากรเป้าหมายต่างๆ ได้แก่ จากแกนนำและสมาชิกเครือข่าย DSI ภาคประชาชน ผู้นำชุมชนและผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นักธุรกิจ และนักการเมืองท้องถิ่น นักวิชาการ ผู้ทรงคุณวุฒิ สื่อมวลชน เครือข่ายองค์กรเอกชน ฯลฯ เพื่อรับรู้ข้อมูล ข้อเท็จจริง ข้อคิดเห็น ข้อเสนอแนะ ปัญหาและความต้องการของชุมชน เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาบริหารจัดการภาครัฐ โดยประชาชนมีส่วนร่วม โดยอาจมีการลงทะเบียนผู้ให้ข้อมูล เพื่อความเชื่อถือได้ของข้อมูลและพัฒนาสื่อ ช่องทางการแจ้งเบาะแสของประชาชน โดยคำนึงถึงความปลอดภัย และคัดกรองข่าวสารเพื่อดำเนินการตรวจสอบข้อเท็จจริง

3) กรมสอบสวนคดีพิเศษ ควรประชาสัมพันธ์เน้นประเภทสื่อยอดนิยมของประชาชน คือ สื่อโทรทัศน์และสื่อหนังสือพิมพ์ เพื่อให้ประชาชนมีความชัดเจนในบทบาทหน้าที่พลเมืองดี และสิทธิหน้าที่การมีส่วนร่วมของภาคประชาชนต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษควรสร้างภาพลักษณ์ (Image) ที่ติดตราตรึงใจประชาชนและเพื่อการสื่อสารสาธารณะ ให้สังคมรู้จักยอมรับ และเชื่อถือไว้วางใจอย่างต่อเนื่อง

4) กรมสอบสวนคดีพิเศษ ควรมีอธิบดีกรมประชาสัมพันธ์และปลัดสำนักนายกรัฐมนตรีมาเป็นคณะกรรมการคดีพิเศษ หรือคณะที่ปรึกษางานประชาสัมพันธ์กรมสอบสวนคดีพิเศษ

5) กรมสอบสวนคดีพิเศษ ควรสร้างความเชื่อมั่นในการคุ้มครองพยาน และแจ้งสิทธิประโยชน์ต่อประชาชนในการมีส่วนร่วมต่างๆ เน้นการรักษาความลับ การสื่อสารโต้ตอบที่ปลอดภัย เช่นใช้ Password เป็นต้น

6) กรมสอบสวนคดีพิเศษ ควรคัดคนดีที่มีจิตสาธารณะ มีความยึดมั่นในวิถีชีวิตตามแนวพระราชดำรัสเศรษฐกิจพอเพียง แต่ละภูมิภาคเพื่อให้การฝึกอบรมเป็นแบบอย่างของ “อาสาสมัครคนดี ดีเอสไอ” ที่มีคุณลักษณะเป็นนักประสานงานขยายผลไปถึงประชาชนทุกกลุ่มเป้าหมาย โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีทัศนคติที่ดีต่อการเข้ามามีส่วนร่วมในการกล้าทำความดี สร้างสรรค์เพื่อสังคมส่วนรวมและรักคุณธรรม พร้อมที่จะเสียสละ แก้ไขปัญหาให้สังคมและประเทศชาติ

7) กรมสอบสวนคดีพิเศษ ควรจัดตั้งงบประมาณให้เหมาะสมในการสนับสนุนการดำเนินงานของเจ้าหน้าที่หลักทุกพื้นที่ และขยายผลกระจายทั่วทุกภูมิภาค โดยเฉพาะพื้นที่ที่เสี่ยงต่อการมีคดีพิเศษและเพื่อประโยชน์สุขของประชาชนโดยส่วนรวม การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความเรียบง่ายตามวิถีชีวิตของชุมชน สอดคล้องกับพื้นฐานสังคมการดำรงชีพความเป็นอยู่และวัฒนธรรมประเพณีของแต่ละพื้นที่

7.3.2 ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1) กรมสอบสวนคดีพิเศษ ควรมีหลักสูตรฝึกอบรมเชิงปฏิบัติการและดำเนินการฝึกอบรมเพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจและทักษะในการเข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินคดีพิเศษให้กับกลุ่มแกนนำ และสมาชิกเครือข่าย DSI ภาคประชาชน เจ้าหน้าที่ของกระทรวงยุติธรรมระดับจังหวัด ผู้นำชุมชน ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในพื้นที่เป้าหมายที่ DSI เห็นสมควรดำเนินการ

2) กรมสอบสวนคดีพิเศษ ควรมีหลักสูตรฝึกอบรมให้เหมาะสมตามบริบทของชุมชนแต่ละภูมิภาค เพศ อายุ ระดับการศึกษา ระดับรายได้ องค์ความรู้เกี่ยวกับข่าวสาร ระดับความรู้พื้นฐานที่มีต่อกรมสอบสวนคดีพิเศษ การใช้สื่อแต่ละประเภท โดยใช้ข้อความที่เข้าใจง่าย

3) กรมสอบสวนคดีพิเศษ ควรจัดหลักสูตรการฝึกอบรม และหรือหลักสูตรการเรียนการสอนให้กับกลุ่มประชาชน ข้าราชการ รัฐวิสาหกิจ และสถาบันการศึกษา เพื่อสร้างจิตสาธารณะเสียสละประโยชน์ส่วนตนเพื่อประโยชน์สุขส่วนรวม โดยผนวกงานจริยธรรมเป็นบทเรียนในวิถีชีวิต โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีการศึกษาระดับอุดมศึกษา มีการประกอบอาชีพหลักรับราชการ รัฐวิสาหกิจ และมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับคดีพิเศษเพื่อส่งเสริมวิสัยทัศน์และทัศนคติการมีส่วนร่วมในทิศทางเชิงบวก

4) กรมสอบสวนคดีพิเศษ ควรทำงานเชิงรุกร่วมกับเครือข่ายยุติธรรมด้วยการสืบสวนสอบสวน และด้านนิติวิทยาศาสตร์เพื่อบูรณาการขยายคดีอย่างเป็นรูปธรรม โดยขยายองค์ความรู้ด้านกฎหมาย และด้านนิติวิทยาศาสตร์ ให้แก่แกนนำภาคประชาชน เป็นประโยชน์ในการปฏิบัติงานโดยชอบภายใต้ข้อกฎหมายและพยานหลักฐานที่ชอบธรรม และมีความรวดเร็วโดยยึดมั่นว่าความล่าช้าคือความอยุติธรรม

5) กรมสอบสวนคดีพิเศษ ควรประสานเครือข่ายในระดับชุมชนพื้นที่ภายในประเทศและต่างประเทศ เพื่อถอดบทเรียนการมีส่วนร่วมของประชาชนให้เป็นมาตรฐานสากลและว่าด้วยหลักสิทธิมนุษยชน ร่วมผลักดันสิทธิเสรีภาพของตน ไม่เกินกว่าขอบเขตตามข้อกฎหมายบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ และสิทธิมนุษยชน กระตุ้นให้มีความมุ่งมั่น ศรัทธาต่อความร่วมมือร่วมใจ ตระหนักในคุณค่าของตนเองต่อการมีส่วนร่วม

6) กรมสอบสวนคดีพิเศษ ควรจัดทำรายงานการประเมินผลในบันทึกข้อตกลงความร่วมมือการสืบสวนสอบสวนกับหน่วยงานของพันธมิตร เพื่อทบทวนแนวทางและแผนงานที่สอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบัน

7) กรมสอบสวนคดีพิเศษ ควรพัฒนาทำเนียบเครือข่ายผู้เชี่ยวชาญ เพื่อเป็นฐานข้อมูลที่ปรึกษา และพัฒนาองค์ความรู้ลงสู่ประชาชนในพื้นที่ โดยเฉพาะ ด้านกฎหมายเบื้องต้นที่เกี่ยวข้อง เช่น ประมวลกฎหมายที่ประชาชนควรรู้เบื้องต้นในการดำรงชีพ และประมวลกฎหมายอาญาเบื้องต้น ประมวลกฎหมายแพ่งเบื้องต้น ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาที่ควรรู้ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความแพ่งที่ควรรู้ พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 และกฎหมายที่เกี่ยวข้องในคดีพิเศษ เช่น ด้านทรัพย์สินทางปัญญา ลิขสิทธิ์ สิทธิบัตร การฉ้อโกงต่างๆ ฯลฯ

7.4 ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยครั้งต่อไป

กรมสอบสวนคดีพิเศษ ควรจัดทำกรณีศึกษาในแต่ละพื้นที่ในลักษณะการวิจัยแบบมีส่วนร่วมของชุมชนด้านคดีพิเศษโดยเป็นการวิจัยปฏิบัติการ (Action Research)

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

กรรณิการ์ ชมดี.2524. **การมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ : ศึกษาเฉพาะกรณีโครงการสารภี ตำบลท่าช้าง อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เกษม จันทร์แก้ว. 2540**. วิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม.** โครงการสหวิทยาการบัณฑิตศึกษา สาขาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

เกื้อ วงศ์บุญสิน. 2540**. ประชากรกับการพัฒนา.** พิมพ์ครั้งที่ 3**.** กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

กองราชการส่วนตำบล กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย. 2543**. คู่มือการปฏิบัติงานการจัดทำ แผนพัฒนาองค์การบริหารส่วนตำบล**. กรุงเทพมหานคร : อาสารักษาดินแดน.

กัลยา เนติประวัติ. 2544**. การยอมรับรูปแบบการจัดองค์การทางสังคมแบบใหม่ตามหลักการบริหารกิจการบ้านเมือง และสังคมที่ดีในองค์การภาครัฐ:ศึกษากรณีสำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

กิตติ ปทุมแก้ว. 2529**. ความสำนึกทางการเมืองของประชาชนต่อการปกครองส่วนท้องถิ่น**.วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักรไทย.

กิตติพงษ์ กิติยารักษ์. 2544. **ยุทธศาสตร์การปฏิรูปกระบวนการยุติธรรมทางอาญาของไทย**,กระทรวงยุติธรรม.

กิตติพงษ์ กิติยารักษ์ และ จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. 2550 **ยุติธรรมชุมชน : บทบาทการอำนวยความยุติธรรม โดยชุมชนเพื่อชุมชน.** กรุงเทพมหานคร : สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

โกวิท พวงงาม. 2544**. การปกครองท้องถิ่นไทย หลักการและมิติใหม่ในอนาคต.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน**.**

คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ .2550. **แผนยุทธศาสตร์การพัฒนาระบบราชการไทย (พ.ศ. 2546-พ.ศ. 2550).**

คณะอนุกรรมการร่าง พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ. **ร่างพระราชบัญญัติสุขภาพแห่งชาติ พ.ศ. ฉบับสามเหลี่ยมเขยื้อนภูเขา** เพื่อการทำประชาพิจารณ์/รับฟังความคิดเห็น นนทบุรี : สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข.

ครพันธุ์ พูลศิริ. 2541. **วัฒนธรรมทางการเมืองกับประสิทธิภาพการให้บริการสาธารณะของ องค์การบริหารส่วนตำบล** : ศึกษาเปรียบเทียบ อบต.บ้านมะเกลือ อ. เมือง และอบต. หนองโพ อ.ตาคลี จ.นครสวรรค์. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. 2525. **การระดมประชาชนเพื่อการพัฒนาชนบท** (อัดสำเนา). กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ฉัฐศพล ใจกล้า. 2538. **การกำหนดนโยบายตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีกระบวนการผลักดันทางเลือกนโยบายสภาตำบลในปี พ.ศ. 2536.** ภาคนิพนธ์บัณฑิตวิทยาลัย สาขาเทคโนโลยีสังคม มหาวิทยาลัยเกริก.

ชูวงศ์ ฉายะบุตร. 2539. **การปกครองส่วนท้องถิ่นไทย. กรุงเทพมหานคร** : ส่วนท้องถิ่น.

ชูชัย ศุภวงศ์. 2542. องค์การบริหารส่วนตำบลในแนวทางประชาคมตำบล. นนทบุรี : สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข.

ดำรงศักดิ์ แก้วเพ็ง. 2540. **การศึกษาประสิทธิภาพการพัฒนาของสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล ในจังหวัดร้อยเอ็ด.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

เดช อิงคสิทธิ์. 2542. **การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก.

ติน ปรัชญพฤทธิ์. 2532. **ภาวะผู้นำและการมีส่วนร่วมพฤติกรรม ในองค์การหน่วยที่ 2.** นนทบุรี: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

จิรยุทธ อินทวารี. 2540. **ประสิทธิผลของการนำนโยบาย การกระจายอำนาจปกครองท้องถิ่น รูปแบบองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ไปปฏิบัติ : ศึกษาเฉพาะกรณี อบต.บึงยี่โถอำเภอธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก.

ชัยอนันต์ สมุทวณิช. 2541. Good Governance **กับการปฏิรูปการศึกษาการปฏิรูปการเมือง**. ม.ป.พ.

ทรงพล ตุ้มทอง. 2542. **ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาล ตำบลศรีราชา.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. 2527. **การมีส่วนร่วมของประชาชน.** กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข มหาวิทยาลัยมหิดล.

ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์. บรรณาธิการ.2527. **นโยบาย และกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์การพัฒนาในปัจจุบัน, การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา** กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภณการพิมพ์.

ทศพล กฤตยพิสิฐ.2538. **การมีส่วนร่วมของกำนันผู้ใหญ่บ้านเขตหนองจอกที่มีต่อโครงการ/กิจกรรมการพัฒนาตามแนวทาง “บวร” และ “บรม” เพื่อสร้างอุดมการณ์แผ่นดินธรรมแผ่นดินทอง**. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พรทิพย์ รักบุรี. 2546. **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาองค์การ : ศึกษาเฉพาะกรณี สำนักหอสมุดกลาง มหาวิทยาลัยรามคำแหง.** สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา.กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.

พศิน แตงจวง. 2545. **การวิเคราะห์กระบวนการวิจัยแบบมีส่วนร่วมเพื่อการวางแผนการศึกษานอกระบบ.** คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. เชียงใหม่ : คณะศึกษาศาสตร์.

ปาริชาติ วลัยเสถียร.2541. เอกสารประกอบการศึกษาวิชา สค.651 **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปรัชญา เวสารัชช์. 2528. **รายงานการวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในกิจกรรมเพื่อพัฒนาชนบท.** กรุงเทพ ฯ : สถาบันไทยคดีศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประพนธ์ ปิยรัตน์.2534. **ยุทธศาสตร์การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาคุณภาพชีวิต.** นครปฐม : สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธีและจักรพรรดิ วะทา.2545. **“การกระจายอำนาจ” . “การบริหารโดยองค์คณะบุคคล”** ในชุดฝึกอบรมผู้บริหาร : ประมวลสาระ. กรุงเทพฯ : สำนักงานปฏิรูปการศึกษา.

ทัศนีย์ กิติวินิจ. 2539. **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความรับผิดชอบในการทำงานของพนักงาน.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ธราภรณ์ กิจประเสริฐ. 2543. **การตรวจสอบบัญชีการเงินขององค์การบริหารส่วนตำบล.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ธงชัย วงษ์เหรียญทอง. 2520. **ประสิทธิภาพของสภาตำบล.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ธีรยุทธ บุญมี. 2541. **ธรรมรัฐแห่งชาติ ยุทธศาสตร์กู้หายนะประเทศไทย.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สายธาร.

นพดล จริยะกุล. 2542. **การมีส่วนร่วมในการบริหารการปกครองท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณี คณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอบางน้ำเปรี้ยว จังหวัดฉะเชิงเทรา.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

นริศ ขำนุรักษ์. 2538. **การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการดำเนินงานพัฒนาชนบทของสภาตำบล: ศึกษาเฉพาะกรณี จังหวัดหนองบัวลำภู**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิต พัฒนบริหารศาสตร์.

นันทวัฒน์ บรมานันท์ และแก้วคำ ไกรสรพงษ์. 2544. **การปกครองส่วนท้องถิ่นกับการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์เดือนตุลา.

นพดล เมืองสอง. 2541. **ความรู้ความเข้าใจของประชาชนเรื่ององค์การบริหารส่วนตำบล กรณีศึกษาในเขตอำเภอพรเจริญ จังหวัดหนองคาย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

นัทธี จิตสว่าง. 2545 **“Restorative Justice : กระบวนการยุติธรรมแนวใหม่เหยื่อและชุมชนมีส่วนร่วม”** เอกสารประกอบโครงการสัมมนาทางวิชาการเรื่อง กระบวนการยุติธรรมเชิง

สมานฉันท์.กรุงเทพฯ : กระทรวงยุติธรรมร่วมกับโครงการพัฒนาระบบกฎหมายไทย สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. 2527. **“แนวทางวิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนาชุมชน”** ทวีทอง หงษ์วิวัฒน์ (บรรณาธิการ). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน.กรุงเทพฯ : ศักดิ์โสภาการพิมพ์.

นิรันดร์ จงวุฒิเวศย์. 2541. คำกล่าวมอบนโยบายอธิบดีกรมการพัฒนาชุมชน หัวข้อ**การขับเคลื่อนยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน ปี พ.ศ. 2550-2553.** โครงการ “กรมการพัฒนาชุมชน: ชีวิตเรียนรู้สู่องค์การเรียนรู้” (Learning Life to Learning Organization) วันพุธที่ 6 กันยายน 2549 ณ โรงแรมมิราเคิล แกรนด์ คอนเวนชั่น หลักสี่ กรุงเทพฯ.

นิรันดร์ คำเสมานันทน์. 2541. **บทบาทการควบคุมฝ่ายบริหารของฝ่ายนิติบัญญัติในองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอสูงเม่น จังหวัดแพร่.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

นุกุล วัฒนากร. 2542. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลบางรักน้อย อำเภอเมืองนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

บรรเจิด อนุเวช. 2543. **การมีส่วนร่วม และความรู้ความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับหน้าที่ขององค์การบริหารส่วนตำบล: ศึกเฉพาะกรณีอำเภอวังน้อย จังหวัดพระนครศรีอยุธยา.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ. 2542. **การสร้างธรรมาภิบาลในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร** : สำนักพิมพ์วิญญูชน.

ประเวศ วะสี. 2542. **ยุทธศาสตร์ชาติ.** กรุงเทพมหานคร : สำนักกองทุนเพื่อสังคมธนาคารออมสิน.

ปรัชญา ศรีภา. 2540. **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลในการพัฒนาหมู่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

เพชรวาปี พันธุ์เพ็ง. 2538. **ทัศนคติของประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลต่อ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบล ภาคกลาง 8 จังหวัด.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

แพทยา แก้วพวง. 2533. **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการหมู่บ้านใน การบริหารการพัฒนาท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณี อ.ไชโย จ.อ่างทอง.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. 2549. **โครงการการประเมินผลการพัฒนาระบบราชการในภาพรวมและจัดทำรายงานของ ก.พ.ร. ประจำปี พ.ศ. 2548 : ศึกษาผลการพัฒนาคุณภาพการให้บริการประชาชน.**รายงานฉบับสมบูรณ์.

มณีรัตน์ ลิ่มสืบเชื้อ. 2521. **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิภาพในการปฏิบัติงาน.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ยินดี ศรีศักดิ์หิรัญ. 2543. **การศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งแวดล้อมทางสังคมการบรรลุงานตามขั้นพัฒนาการและพฤติกรรมความรับผิดชอบของวัยรุ่นในกรุงเทพมหานคร.** วิทยานิพนธ์ดุษฎีบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ยินดี ศรีศักดิ์หิรัญ. 2541. **การศึกษารูปแบบและวิธีการพัฒนาคุณธรรมและจริยธรรม.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เยาวลักษณ์ สะอาดโฉม. 2533. **การมีส่วนร่วมของสตรีในองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมือง และอำเภอลาดหลุมแก้ว จังหวัดปทุมธานี.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกริก.

ล้วน สายยศ และคณะ. 2536. **เทคนิคการวิจัยทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมวิชาการ.

วรรณี รักธรรม. 2515. **การศึกษาเปรียบเทียบความวิตกกังวลความต้องการผลสัมฤทธิ์ และความรู้สึกรับผิดชอบ ของเด็กไทยเชื้อสายจีน และเด็กไทยเชื้อสายไทย.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต วิทยาลัยวิชาการศึกษา.

วนิดา ชุมนุม. 2544. **การศึกษาเปรียบเทียบประสิทธิผลในการดำเนินงานขององค์การบริหารส่วนตำบล บึงยี่โถ จังหวัดปทุมธานี กับองค์การบริหารส่วนตำบลเกาะยอ จังหวัดสงขลา.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

วิทยา บุณยะเวชชีวิน. 2543. **การมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนต่อการปกครองท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณี เทศบาลตำบลบางปู จังหวัดสมุทรปราการ.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิตมหาวิทยาลัยบูรพา.

วิศรา รัตนสมัย. 2543. **การรับข่าวสารเพื่อสร้างความตระหนักสำนึกของประชาชนเกี่ยวกับการตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐขององค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จังหวัดสงขลา.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วิรัช วิรัชนิภาวรรณ. 2536. **การบริหารงานพัฒนาชนบท การพัฒนาขีดความสามารถในการบริหารงานพัฒนาสภาตำบล : สาเหตุและแนวทางแก้ไข.** กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

สรายุทธ วงษ์แสงทอง. 2543. **ปัญหาและอุปสรรคในการบริหารงานด้านการพัฒนาของประธานกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล. อำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยบูรพา.

สามารถ ก้อนจันทร์. 2541. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการปกครองส่วนท้องถิ่น : ศึกษาเฉพาะกรณีองค์การบริหารส่วนตำบลขามใหญ่จังหวัดอุบลราชธานี.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุจินต์ ดาววีระกุล. 2527. **ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการพัฒนาหมู่บ้าน : ศึกษาเฉพาะกรณี หมู่บ้านชนะเลิศการประกวดหมู่บ้านดีเด่นระดับจังหวัดของจังหวัดนครสวรรค์ ประจำปี 2527.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุชาติ น้ำประสานไทย. 2542. **การศึกษาวิสัยทัศน์ด้านคุณธรรมและจริยธรรมของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ในสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดกาญจนบุรี.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สุรปรีชา ลาภบุญเรือง. 2530. **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชนชนบทในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนบนของประเทศไทย : ศึกษาเฉพาะกรณี อำเภอกมลาไสย จังหวัดกาฬสินธุ์.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุเชษฐ์ มีไมตรีจิตต์. 2540. **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับความสามารถในการปฏิบัติงานตามอำนาจหน้าที่ของกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สุทธิชัย จรูญเนตร. 2542. **ประสิทธิภาพในการวางแผนพัฒนาของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอตระการพืชผล จังหวัดอุบลราชธานี.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

สมบูรณ์ กนกหงษ์. 2536**. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในเขตอำเภอเมือง จังหวัดกาฬสินธุ์.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยสารคาม.

สมบูรณ์ สอนประภา. 2536. **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิผลในการปฏิบัติงานของคณะกรรมการสภาตำบล : ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดฉะเชิงเทรา.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

อิสริยา อนุมาศเมธา. 2542. **ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับประสิทธิภาพการบริหารงานขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดปทุมธานี.** วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ทวี ชิณรงค์. 2544. **ปัจจัยการตัดสินใจที่มีส่วนสัมพันธ์กับการจัดทำงบประมาณของผู้บริหารเทศบาลตำบลในจังหวัดกาฬสินธุ์.** ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารพัฒนา มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

ทัศนีย์ ไทยาภิรมย์. 2526. **"การพัฒนาชุมชน วิธีการระดมการมีส่วนร่วมของชุมชน"** นิตยสารประชาสงเคราะห์. ปีที่ 26 ฉบับที่ 4 (ก.ค.-ส.ค.2526).

ธีรพล อรุณะกสิกร และคนอื่นๆ. 2542. **พระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2542.** กรุงเทพมหานคร : วิญญู.

บุญเรียง ขจรศิลป์. 2539. **วิธีวิจัยทางการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : หจก.พี.เอ็น.การพิมพ์.

ประจักษ์ พันธ์ชูเพชร. 2543. **การเมืองและการปกครองไทย : มิติทางประวัติศาสตร์และสถาบันการเมือง**. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : มายด์ พับลิชชิ่ง.

ประยูร กาญจนดุล. 2491. **กฎหมายปกครอง**. พระนคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ประธาน วัฒนวาณิชย์. **"ระบบความยุติธรรมทางอาญา : แนวความคิดเกี่ยวกับการควบคุมอาชญากรรมและกระบวนการยุติธรรม"** วารสารนิติศาสตร์. ปีที่ 9 ฉบับที่ 2.

ประเวศ วะสี. 2545. **พ.ร.บ.สุขภาพแห่งชาติ : ธรรมนูญสุขภาพของคนไทย เครื่องมือนวัตกรรมทางสังคม**. นนทบุรี : สำนักงานปฏิรูประบบสุขภาพแห่งชาติ กระทรวงสาธารณสุข.

ปาริชาติ วลัยเสถียร 2541. เอกสารประกอบการศึกษาวิชา สค.651 **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ปัทมา เปลี่ยนประมุข. 2542. **การจัดทำงบประมาณรายจ่ายเพื่อการพัฒนาท้องถิ่น** : ศึกษาเฉพาะกรณีเทศบาลเมืองชลบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

ปรีชา เปี่ยมพงศ์สานต์ กาญจนา แก้วเทพ และกนกศักดิ์ แก้วเทพ. 2543. **วิถีใหม่แห่งการพัฒนา : วิธีวิทยาศึกษาสังคมไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ปรีชา สันรัมย์. 2541. **การพัฒนาศักยภาพคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดทำแผนพัฒนาตำบล**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

วิรัตน์ วงศ์รอด. 2544. **การศึกษาการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลพื้นที่จังหวัดชลบุรี.** วิทยานิพนธ์พัฒนาชุมชนมหาบัณฑิตคณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ผาสุก มุทธเมธา. 2535. **คติชาวบ้านกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์.

พรชัย รัศมีแพทย์. 2540. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการยุติธรรมในการบริหารงานยุติธรรม.** นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พรชัย รัศมีแพทย์. 2541. **หลักกฎหมายการปกครองท้องถิ่นไทย**. พิมพ์ครั้งที่ 4. นนทบุรี : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

พงษ์ธร ธัญญสิริ. 2543. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานตำรวจ.** วิทยานิพนธ์ปริญญาเอก มหาวิทยาลัยมหิดล.

มยุรี อนุมานราชธน. 2544. **การบริหารโครงการ.** พิมพ์ครั้งที่ 2. ภาควิชารัฐศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ : หจก.ธนุพริ้นตริ้ง.

ยุทธพงศ์ ไชยศร. 2536. **ทัศนคติของผู้นำท้องถิ่นในจังหวัดลำพูนต่อองค์การบริหารส่วนจังหวัด.** วิทยานิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการเมืองและการปกครอง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. 2526. **หลักการพัฒนาชุมชนและการพัฒนาชนบท.** กรุงเทพมหานคร. ห.ส.น.ไทย-อนุเคราะห์ไทย.

ยอด เนตรสุวรรณ. **นายรอบรู้นักเดินทาง : บุรีรัมย์.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์กรุงเทพ.

ลิขิต ธีเวคิน. 2544. **วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 8 กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

วันชัย วัฒนศัพท์. 2543. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน**. (เจมแอล เครตัน). ศูนย์สันติวิธี เพื่อพัฒนาประชาธิปไตย สถาบันพระปกเกล้า.

รายงานของคณะกรรมาธิการโลกว่าด้วยวัฒนธรรมและการพัฒนา. **วัฒนธรรมอันหลากสีของมนุษยชาติ**. (ม.ป.ป) : คุรุสภาลาดพร้าว.

สนธยา พลศรี. 2545. **ทฤษฎีและหลักการพัฒนาชุมชน**. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์.

สมพร ถาวรวิริยะนันท์. 2542. **ปัญหากฎหมายขององค์การบริหารส่วนตำบลกับการมีส่วนร่วมของประชาชน**. วิทยานิพนธ์นิติศาสตรมหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สมบัติ โพธิ์ศรี. 2541. **สภาตำบลกับการพัฒนาชุมชน : ศึกษาเฉพาะกรณีตำบลพลับพลากิ่งอำเภอเชียงขวัญ จังหวัดร้อยเอ็ด**. ปริญญาศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาไทยศึกษามหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สุโขทัยธรรมาธิราช, มหาวิทยาลัย. 2543. **การบริหารแผนงานโครงการพัฒนาท้องถิ่นและชนบท** หน่วยที่ 1-8. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร : อรุณการพิมพ์.

สุโขทัยธรรมาธิราช, มหาวิทยาลัย. 2542. **การบริหารและการปกครองท้องถิ่น** หน่วยที่ 1-7. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2543. **ร่างแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (2545-2549).** กรุงเทพมหานคร : พัฒนาหลักสูตร.

สถาบันดำรงราชานุภาพ สำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย และสถาบันเทคโนโลยีแห่งเอเชีย. 2544. **คู่มือการเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบล**. กรุงเทพมหานคร : เสมาธรรม.

สุนีย์ มัลลิกะมาลย์. 2543. **การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะชุมชน.** รายงานการวิจัยจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ศิริ ฮามสุโพธิ์. 2543. **ประชากรกับการพัฒนาคุณภาพชีวิต**. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พริ้นติ้ง เฮ้าส์.

กระทรวงมหาดไทย. 2545. **คู่มือการจัดเก็บข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.)** พ.ศ.2545 – 2549. กรุงเทพมหานคร : หจก.เพิ่มเสริมกิจ.

ศักดิ์ชัย ทวีศักดิ์. 2529. **การรับรู้เกี่ยวกับคุณภาพชีวิต : ศึกษาเฉพาะในเขตอำเภอเมืองจังหวัดประจวบคีรีขันธ์.** วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาประชากรศึกษา มหาวิทยาลัยมหิดล.

ศรีปริญญา ฐูปกระจ่าง. 2529. **การมีส่วนร่วมของพัฒนากรในการส่งเสริมและรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในชนบท.** วิทยานิพนธ์สังคมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยมหิดล.

ศรีปริญญา ธูปกระจ่าง. 2544. **ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการเสริมสร้างพลังอำนาจความเข้มแข็งของชุมชนชนบทไทย.** ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาประชากรและการพัฒนา สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

อคิน รพีพัฒน์. 2527. **การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.

อภิชัย พันธเสน. 2539. **พัฒนาชนบทไทย : สมุทัยและมรรค การเปลี่ยนแปลงและการบริหารการจัดการ.** กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.

อาภรณ์พันธ์ จันทร์สว่าง.2524. **การพัฒนาบุคคล กลุ่มและชุมชน.** กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อภิสิทธิ์ ธำรงวรางกูล และทานทิพย์ ธำรงวรางกูล 3 สิงหาคม 2545. **มองคุณภาพชีวิต.** สุวิทย์ เกียรติเสวี. เดลินิวส์ หน้า 34.

อรินชัย อุดมกิจมงคล.2543. **ทัศนคติของคณะกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารงานองค์การบริหารส่วนตำบล ศึกษากรณีองค์การบริหารส่วนตำบลในพื้นที่อำเภอดำเนินสะดวก จังหวัดราชบุรี.** ปริญญาการจัดการมหาบัณฑิต วิทยาลัยคริสเตียน.

อุบล รังสันตุชาติ. 2542. **บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลต่อการพัฒนาท้องถิ่น** : ศึกษากรณีอำเภอพระนครศรีอยุธยา จังหวัดพระนครศรีอยุธยา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต (รัฐศาสตร์) มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

เอกสารการสอนวิชาชุด **การบริหารแผนงานโครงการพัฒนาท้องถิ่นและชนบท**. 2542. พิมพ์ครั้งที่ 5. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

ภาษาอังกฤษ

Cohen, J.M., Uphoff, N.T. 1980. **"Participation's Place in Rural Development Seeking Clarity Through Specificity"** World Development. Vol.8. Columbia Richter, Donna Lorraine. 1982. **A Comparison of Anticipated and experienced Barriers to Further Formal Education as Perceived by Adult Students in The Charleston**, South Carolina , Area. South Carolina .

Clarke John J. 1957. **Outline of Local Government of the United Kingdom. Londo**n : Sir Isaac and Sons Ltd.

Cronbach, L.J. **Essential of psychology testing** (5th ed). New York : Harper Collins, 1990.

Cutz ,German Roderico . 1997. **Reasons for The Nonparticipation of Adults in Rural Literacy Programs in Western Guatemala** (Adult Education). Ball State.

Dean H. 1985. **Essential of Psychological Testing**. 5 th. ed. New York : Harper collins.

Dale, Edgar. Audio-Visual Material of Instruction. Chicago : University of Chicago Press, 1949.

Forsberg K. Mooz H. Cotterman H. 1996. **Visualizing Project Management**. New York : John Wiley Sons.

Grzyb, Stanley Walter. JR. 1995. **Examining Reasons for Participation in Continuing Reasons for Participation ,Academic Preparation** , Work Roles and Demographic Factors of United States Army Engineer Professionals (Adult Education . Military) .

Krejcie. Robert V., Morgan, Daryle W (1970) "**Determining Sample Sizefor Research Activities**" Educational Psychological Measurement.

Holloway William V. 1951. **State and Local Government in the United State**. New York : Mc Graw-Hill Book Company.

Harrison F.L. **Advanced Project Management : A Structured Approach**. 3 ed. Hants : Gower House 1993.

Liu B.C. 1975. **Quality of Life : Concept**, measure and Result The American Journal of Economic and Sociologic 34,1. Thornbrugh , Jean Lorraine. 1998. **Barriers and Facilitators to Participation in Adult Education Experienced by Industrial Workers** (Workers. Blue Collar).

Oklahoma Vincent ,Phyllis M. 1997.**Study of Community Choruses in Kentucky and Implications for Music Education** (Adult Education. Singing). Kentucky. OECD. **The Future of Social Protection** : Pars.

Reeder, W.W. 1963. **Some Aspects of the Informal Social Participation of Farm Families**. New York : Cornell University Press.

UNESCO. 1980. **Evaluating the Quality of life in Belgium. Social Indicators Research** 8, 312.

UNESCO. 1993. **Quality of life Improvement**. Bangkok : UNESCO Regional Office.

United Nation. 1981. **Popular Participation as Strategy for Promoting Community Level Action and Development.** Department of International Economic and Social Affairs. United Nation, New York : United Nation Publication.
www.deqp.go.th/service/env network.4/11/2008.
www.nhso.go.th/.../File/Doc04130148/Present12/08/2008.
gotoknow.org/blog/mhsresearch/tag. .4/08/2008.
gotoknow.org/blog/tri-paki/tag. .4/08/2008.
www.midnightuniv.org/midnight2545. .4/08/2008.
www.gnome.org/start/2.10/notes/th/rngettinginvolved. .4/08/2008.
nakhonsawan.ect.go.th/html/co_oper. .4/08/2008.
www.vijai.org/Tool_vijai/06/05.4/08/2008.
www :publicconsultation.opm.go.th. 12/11/2008.

ภาคผนวก

รายนามผู้ตอบแบบสัมภาษณ์เชิงลึก : ผู้บริหารของกระทรวงยุติธรรม

1. ฯพณฯ สมพงษ์	อมรวิวัฒน์	รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม
2. นางชูจิรา	กองแก้ว	รองปลัดกระทรวงยุติธรรม
3. พ.ต.อ.ทวี	สอดส่อง	อธิบดีกรมสอบสวนคดีพิเศษ
4. นายกิตติ	ลิ้มชัยกิจ	เลขาธิการคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด
5. พ.ต.อ. ปสพกรณ์	โพธิสุข	ผู้แทนเลขาธิการคณะกรรมการการฟอกเงิน
6. นายวันชัย	รุจนวงศ์	อธิบดีกรมราชทัณฑ์
7. นายสมณ์	พรหมรส	ผู้อำนวยการสำนักนโยบายและประสานแผนกระบวนการยุติธรรม แทนผู้อำนวยการสำนักงานกิจการยุติธรรม
8. นางสุวณา	สุวรรณจูฑะ	อธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ
9. คุณหญิงพรทิพย์	โรจนสุนันท์	ผู้อำนวยการสถาบันนิติวิทยาศาสตร์
10. นายวัยวุฒิ	หล่อตระกูล	รองอัยการสูงสุด
11. นายธาริต	เพ็งดิษฐ์	เลขาธิการคณะกรรมการปราบปรามการทุจริตภาครัฐ
12. นายนัทธี	จิตสว่าง	อธิบดีกรมคุมประพฤติ

...ด้วย “เกียรติศักดิ์ เชี่ยวชาญ ซื่อสัตย์ รู้รักสามัคคี”
เป็น “คนดี ดีเอสไอ”
เทียบ “เทพยุติธรรม” เพื่อคนไทย
เทิดทูนไท้ “ชาติ ศาสน์ กษัตริย์”

คณะทำงานโครงการวิจัย
การเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วม
ในการดำเนินคดีพิเศษ กรมสอบสวนคดีพิเศษ
ปีงบประมาณ 2551